

INTELLECTUAL PROPERTY LAW
PALACKY UNIVERSITY IN OLOMOUC. GENIUS LOCI.
MXXII - MXXII - MXXII - MXXII - MXXII - MXXII - MXXII - MXXII - MXXII - MXXII - MXXII - MXXII - MXXII - MXXII - MXXII - MXXII

BEZKONTAKTNÍ VÝZVY V PRÁVU DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ (2021)

MICHAL ČERNÝ - BRANISLAV HAZUCHA
PETR PRCHAL - LUKÁŠ MACKO - RENÁTA ROMANOVÁ

2021 VYDAVATEL: MICHAL ČERNÝ - PH.D.
E-KNIHA / E-BOOK: ISBN: 978-80-88190-18-9 (PDF), 978-80-88190-19-6 (EPUB).

Vzor citace:

ČERNÝ, M. - HAZUCHA, B. - PRCHAL, P. - MACKO, L. - ROMANOVÁ, R. *Bezkontaktní výzvy v právu duševního vlastnictví (2021)*. Prostějov : Michal Černý - Ph.D., 2021. 236 s. (PDF)

Recenze: Prof. JUDr. Ivo Telec, CSc.; Doc. JUDr Michal Petr Ph.D.

Vedoucí autorského kolektivu: Michal Černý Ph.D.

Redakce: Michal Černý Ph.D.

Autoři kapitol:

Michal Černý - kapitola III, Branislav Hazucha - kapitola I, Petr Prchal - kapitola II, Lukáš Macko - Renáta Romanová - kapitola IV.

© 2021 Michal Černý - Branislav Hazucha - Petr Prchal - Lukáš Macko & Renáta Romanová.

Publikace je šířená pod licencí Creative Commons 4.0, Attribution-NonCommercial-NoDerivatives. Dílo je možné opakovaně používat za předpokladu uvedení jmen autorů a jen na nekomerční účely, přičemž není možné z díla ani z jeho jednotlivých částí vyhotovit odvozené dílo formou zpracování nebo jiných změn.

Vydal: Michal Černý - Ph.D. v roce 2021.

Vydání první.

ISBN: **978-80-88190-18-9** (PDF), **978-80-88190-19-6** (ePub).

INTELLECTUAL PROPERTY LAW
PALACKY UNIVERSITY IN OLOMOUC. GENIUS LOCI.

MACKO - MACKO - MACKO - MACKO - MACKO - MACKO - MACKO - MACKO - MACKO - MACKO - MACKO - MACKO - MACKO - MACKO - MACKO - MACKO - MACKO - MACKO - MACKO

BEZKONTAKTNÍ VÝZVY V PRÁVU DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ (2021)

MICHAL ČERNÝ - BRANISLAV HAZUCHA
PETR PRCHAL - LUKÁŠ MACKO - RENÁTA ROMANOVÁ

2021 VYDAVATEL: MICHAL ČERNÝ - PH.D.
E-KNIHA / E-BOOK: ISBN: 978-80-88190-18-9 (PDF), 978-80-88190-19-6 (EPUB).

PŘEDMLUVA

Předkládaná kolektivní monografie byla uspořádána ze samostatných kapitol, jejichž autory a autorkami jsou členové akademické obce Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci (CZ) - Michal Černý, Petr Prchal, Právnické fakulty Hokkaidské univerzity (JP) - Branislav Hazucha a také Právnické fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach (SK) - Lukáš Macko, Renáta Romanová.

Všechny kapitoly jsou věnovány právu duševního vlastnictví a společným jmenovatelem je to, že jejich autoři považují zpracovávaná témata za výzvy v právu duševního vlastnictví, které jsou aktuální a autoři mají potřebu je analyzovat a vyjádřit se k nim.

Tato kniha navazuje na jednotlivá vystoupení, která autoři přednesli v roce 2021 na vědeckých - bezkontaktních seminářích, které pořádala Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. Tyto semináře byly pořádány výlučně bezkontaktně - ve virtuálním prostředí aplikace ZOOM, protože epidemická situace a pandemie Covid-19 neumožňovala pořádání seminářů běžnou cestou.

Věřím, že tato publikace přispěje k odborné diskuzi nad tématy a všeobecně k rozvoji právní vědy soutěžního práva, korporčního práva. a rovněž práva duševního vlastnictví. Text byl redakčně uzavřen ke dni 31.12.2021.

Tato monografie je vydána pouze jako e-kniha/e-book, v univerzálním formátu PDF (portable document format) a je optimalizována pro čtení na tabletech o velikosti displeje 7,9". E-kniha však může čtena být na jakémkoliv zařízení, které je vybaveno příslušným softwarem. Zvažte, zda-li ji musíte tisknout. Pokud se rozhodnete e-knihu tisknout, je možné zvolit nejen formát A4, ale také odpovídající zmenšené tiskové formáty (dle voleb příslušné tiskárny). Pro čtení na mobilních zařízeních (mobilní telefony, tablety) doporučujeme verzi ve čtenářsky přívětivém formátu - ePub. Z hlediska obsahu textů jsou obě verze totožné.

Tato monografie je veřejně zpřístupněna pomocí veřejných depozitářů či repozitářů elektronických knih, zejména pak [depozitáře vydavatele](#). Ke vstupu do depozitáře můžete použít také QR kód zobrazený na této stránce.

Tuto publikaci je možné veřejně šířit za podmínek v ní vyjádřených - viz. licence Creative Commons s podmínkami uvedenými na s. 2 (PDF vydání).

Rukopis publikace je ke stavu ke dni 20.12.2021, není-li u konkrétní kapitoly uvedeno odlišně.

Za autory přeji příjemné čtení.

Olomouc, 30.12.2021.

Michal Černý, Ph.D.

Obsah

Předmluva	4
Obsah	6

I. Umelá inteligenciac, tvorivosť a autorské právo **11**

Prehlásenie o výstupe projektu	13
1. Úvod	14
2. Hlavné črty technológií umelej inteligencie	19
3. Autorské právo a výtvary umelej inteligencie	22
3.1. Argumenty proti poskytnutiu autorskoprávnej ochrany	23
3.2. Argumenty v prospech autorskoprávnej ochrane	28
a) Žiadna zmena nie je potrebná	31
b) Umelá inteligenciac ako autor	35
4. Prehodnotenie možnosti poskytnutia autorskoprávnej ochrany	37
4.1. Pravdepodobná trhová aplikácia umelej inteligencie	38
4.2. Umelá inteligenciac ako nástroj	43
5. Záver	47
Použité zdroje ke kapitole	48
Odborné monografie a jiné odborné knihy	48
Odborné příspěvky v časopisech a sbornících	49
Právní předpisy České republiky	52
Právní předpisy Evropské unie	53
Právní předpisy Slovenské republiky	53
Právní předpisy jiných krajín	53
Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky	53
Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie	53
Nález Ústavního soudu Slovenské republiky	53
Rozhodnutí soudů jiných krajín	54
Jiné zdroje	54

II. Vybrané kapitoly z autorského práva USA **58**

1. Úvodem kapitoly	60
--------------------	----

2. Pojetí původnosti	60
3. Princip vyčerpání	61
4. Doktrína sloučení myšlenky a vyjádření	65
5. Konfrontace formálního a bezformálního pojetí autorského práva	66
5.1. K formalitám v autorském právu USA	68
6. Doba trvání majetkových autorských práv	72
6.1. Související diskuze o smyslu ústavní doložky	79
7. Sřet výjimky Fair Use a mezinárodního práva autorského	82
7.1. Kolize s tříkrokovým testem	84
7.2. Kolize s lidskoprávními dokumenty	91
8. Parodie v autorském právu USA	92
Použité zdroje ke kapitole	94

III. Prosazení ochrany označení zeměpisného původu - odlišné problémy v EU, ve státech Euroasijské ekonomické unie a ve vybraných státech na teritoriu bývalého SSSR, majících s EU uzavřenou obchodní dohodu

101

1. Úvodem kapitoly	104
2. Krátce k prosazování ochrany označení evropsko-unijních produktů v EU - rozsudky Soudního dvora C-393/16 („Champagner Sorbet“ a vnitrostátní dohra u německých soudů), C-783/19 („Champanillo“)	105
2.1. Obecný úvod	105
2.2. Champagner Sorbet u Soudního dvora (C-393/16 („Champagner Sorbet“) a národní dohra v Německu	106
2.2.1. Kauza, rozsudek Soudního dvora a jeho reflexe do vnitrostátního řízení	106
2.2.2. Dílčí závěr	111
2.3. Rozsudek Soudního dvora C-783/19 (Champanillo) - ochrana označení výrobku proti použití kolizního označení při poskytování služeb	113
2.3.1. Úvodní informace, předběžné otázky	113
2.3.2. Řešení Soudního dvora - rozsudek C-783/19 (Champanillo).	116
2.3.3. Dílčí závěr	120

2.4. Ženevský akt - aktuální dění v roce 2021 v EU, jejích členských státech a blízkém okolí	121
2.4.1. Úvodem	121
2.4.2. Prováděcí rozhodnutí Komise k ochraně některých evropsko-unijních označení stanovených slovenských, bulharských, dánských, finských, italských, kyperských, maďarských, německých, rakouských, řeckých, španělských výrobků	122
2.4.3. Ženevský akt - účast jiných členských států EU a třetích zemí na systému	125
2.5. Česká republika a Ženevský akt	127
2.5.1. Úvodem	127
2.5.2. Dosud nenastalé samostatné přistoupení České republiky k Ženevskému aktu	130
3. Ochrana označení původu a zeměpisných označení ve státech seskupených do EAEU (Rusko, Arménie, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán)	131
3.1. Úvodem k post-sovětskému prostoru	131
3.2. Šumivá vína v carském Rusku, Sovetskoe šampanskoe v SSSR a Rossijskoe šampanskoe v současnosti v Ruské federaci	133
3.2.1. Historické souvislosti a okolnosti	133
3.2.3. K jakým změnám v právu Ruské federace došlo od července 2021?	141
3.3. Obecný úvod k ochraně označení původu a zeměpisných označení ve státech EAEU (Ruská federace, Arménie, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán)	144
3.4. Ruská federace a ochrana označení původu a zeměpisných označení	145
3.4.1. Úvodní informace, definice označení původu výrobku a zeměpisného označení	145
3.4.2. Doba ochrany, produktová neutralita, informace o již zapsaných označeních	147
3.4.3. Zápisy označení zahraničních produktů v Ruské federaci	147
3.4.4. Zápisy označení krymských vín jako označení ruských domácích produktů, užívání druhových výrazů v popisu kategorie produktů	150
3.4.5. Varia - z Dohody TRIPS a záměru přistoupení k Ženevskému aktu	152
3.5. Arménie - ochrana označení původu a zeměpisných označení	153
3.6. Bělorusko	155
3.7. Kyrgyzstán	156
3.8. Kazachstán	158

3.9. EAEU (Euroasijská ekonomická unie) a regionální ochrana označení původu a zeměpisných označení (Ruská federace, Bělorusko, Arménie, Kazachstán, Kyrgyzstán)	161
3.10. Dílčí závěr	166
4. Post-sovětské státy přidružené k EU (Gruzie, Moldávie, Ukrajina) nebo na cestě přidružení (Ázerbájdžán) a ochrana označení původu a zeměpisných označení	167
4.1. Gruzie	167
4.2. Ukrajina	168
4.2.1. Obecně k ochraně označení původu a zeměpisných označení na Ukrajině	168
4.2.2. Postupné prosazování ochrany označení na Ukrajině	171
4.2.3. Varia	173
4.2.4. Dílčí závěr	175
4.3. Moldávie	176
4.3.1. Ochrana označení původu a zeměpisných označení v Moldávii	176
4.3.2. Dohoda o přidružení mezi EU a Moldávií	177
4.3.3. Dílčí závěr	181
4.4. Ázerbájdžán	181
4.4.1. Obecně k ochraně zeměpisných označení v Ázerbájdžánu	181
4.4.2. Jednání o uzavření obchodní dohody mezi EU a Ázerbájdžánem a výhled na ochranu označení v budoucnu	182
4.4.3. Dílčí závěr	183
5. Mezi ochranou a druhovostí ... v post-sovětském prostoru - (Champagne, Cognac)	184
5.1. Neochrana Champagne a Cognac - druhové výrazy od nich odvozené	184
5.2. Různé náhledy na druhovost aneb lze překonat shora uvedený stav?	187
5.2.1. Různé přístupy v Rusku a na Ukrajině	187
5.2.2. Některé příklady druhových názvů v odlišném nahlížení dle práva EU nebo České republiky oproti státu původu	190
5.2.3. Existuje řešení problému druhovosti? Redefinice pojmu „druhový výraz“ nebo mezinárodní smlouva ...	191
5.2.4. Opětovné prosazení (obživnutí) v důsledku odlišení druhových výrazů či popisných výrazů od obecných názvů ...	192
6. Závěr kapitoly	196

Použité zdroje ke kapitole	203
Monografie, odborné články a příspěvky ve sbornících	203
Soudní rozhodnutí	207
Akty sekundárního práva Evropské unie	208
Právní předpisy členských států EU a třetích zemí	209
Mezinárodní dohody	210
Databáze zpřístupňující obsah úředních rejstříků, registrů a seznamu označení původu a/nebo zeměpisných označení	211
Dokumenty v rámci legislativního procesu České republiky	212
Varia	212

IV. Zodpovednosť poskytovateľov online služieb zdieľaného obsahu za zdieľanie chráneného obsahu v kontexte smernice o autorskom práve na jednotnom digitálnom trhu

	213
1. Úvod	215
2. Rýchly náhľad na zdieľanie diel na internete a zákonnú úpravu	216
3. Vymedzenie okruhu poskytovateľov online služieb zdieľaného obsahu a okruh chránených diel spadajúcich pod túto ochranu	218
4. Konštrukcia zodpovednosti v zmysle čl. 17 Smernice DMS a možnosti liberácie	224
5. Možnosti získania súhlasu od nositeľov autorských práv k dielam s ohľadom na čl. 17 Smernice DSM	227
6. Záver	231
Použité zdroje ku kapitole	233
Odborné monografie a iné odborné knihy	233
Právne predpisy a návrhy EÚ	233
Právne predpisy SR	234
Judikatúra	234
Internetové zdroje	234

I. UMELÁ INTELIGENCIA, TVORIVOSŤ A AUTORSKÉ PRÁVO

PROF. JUDR. BRANISLAV HAZUCHA, LL.D.

Anotace: Pokrok v oblasti technológií umelej inteligencie priniesli viaceré výzvy pre umeleckú tvorivosť a autorské právo. Táto kapitola sa pokúsi zodpovedať otázky týkajúcich sa takých výziev a ozrejmiť problémy vytvorené používaním umelej inteligencie v oblasti kultúrnej produkcie, najmä tvorby literárnych a iných umeleckých diel. Zároveň predloží, že výtvary vygenerované umelou inteligenciou môžu byť chránené autorským právom obdobne ako fotografické diela alebo zvukové záznamy, kým pokrok v oblasti umelej inteligencie neumožní úplnú autonómnu a vedomú tvorbu kultúrnych tovarov bez akejkoľvek účasti ľudí. Nakoniec tiež poukáže na to, že existujú aj iné, hoci nie tak zjavné, ale podstatne závažnejšie a zásadnejšie hrozby spôsobené technológiami umelej inteligencie pre literárnu a inú umeleckú tvorbu a aplikáciu autorského práva v praxi. Ich použitie môže významne obmedziť využívanie dôležitých výnimiek a obmedzení autorských práv, rôznorodosť kultúrnych tovarov dostupných na trhu a zásadne ovplyvniť dokonca aj tvorivosť ľudských bytostí.

Kľúčová slova: Autorské právo, fotografické diela, podmienky pre predmety autorských práv, právna spôsobilosť, strojové učenie, tvorivosť, umelá inteligencia, zvukové záznamy.

Abstract: Advances in artificial intelligence technologies have brought several challenges to creativity and copyright law. This Chapter attempts to address such challenges and to shed some light on controversies and conundrums brought by artificial intelligence to the domain of cultural production, especially the production of literary and artistic works. In addition, the Chapter puts forward that works generated by artificial intelligence can be treated in same or similar way as photographs or sound recordings, until advances in the field of artificial intelligence allow completely autonomous conscious production of cultural goods without any human participation. Finally, it is also pointed out that there are not so obvious, but more crucial and omnipresent threats, posed by artificial intelligence technologies to creativity and actual application of copyright law in practice, than those presented by copyrightability of outcomes generated by artificial technology. They can diminish several vital copyright exceptions, can reduce diversity of cultural goods available on the market, and can notably affect even creativity of humankind.

Keywords: Artificial intelligence, copyright, copyrightability, creativity, legal capacity, machine learning, photographs, sound recordings.

Prehlásenie o výstupe projektu

Táto kapitola je jedným z výstupov projektu JSPS KAKENHI grantu č. JP18H05216 „*Cross-Sectional Review of Intellectual Property Laws from the Viewpoint of Fostering and Securing Public Domain*“, ktorého spoluriešiteľom je autor kapitoly.

1. Úvod

Posledných pár rokov viacero publikovaných správ týkajúcich sa významného pokroku v oblasti umelej inteligencie vyvolalo osobitný záujem a pozornosť širokej verejnosti. Jednotlivé správy predovšetkým poukazovali na viaceré spôsoby použitia umelej inteligencie v rôznych oblastiach siahajúcich od vedy a výskumu až po jej využitie v praxi pri výrobe tovarov a poskytovaní služieb. Dôležitosť tohto pokroku dokumentujú skutočnosti, že počítače prekonalí veľmajstrov a svetových šampiónov nielen v strategických stolových hrách, ako sú šach¹ a Go,² ale aj vo vedomostných súťažiach.³ Umelá inteligencia sa tiež bežne používa pri skúmaní ďalekého vesmíru,⁴ ako aj na rýchle a účinné

¹ Pozri napr. Deep Blue Computer Beats World Chess Champion. *The Guardian* [online]. 12.2.1996. <https://www.theguardian.com/sport/2021/feb/12/deep-blue-computer-beats-kasparov-chess-1996> [cit. 30.11.2021]. Chandrasekaran, R. Kasparov Proves No Match for Computer. *Washington Post* [online]. 12.5.1997. <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/tech/analysis/kasparov/kasparov.htm> [cit. 30.11.2021].

² Pozri napr. Borowiec, S. AlphaGo Seals 4-1 Victory over Go Grandmaster Lee Sedol. *The Guardian* [online]. 15.3.2016. <https://www.theguardian.com/technology/2016/mar/15/googles-alphago-seals-4-1-victory-over-grandmaster-lee-sedol> [cit. 30.11.2021]. Moyer, C. How Google's AlphaGo Beat a Go World Champion. *The Atlantic* [online]. 28.3.2016. <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2016/03/the-invisible-opponent/475611/> [cit. 30.11.2021].

³ Pozri napr. Markoff, J. Computer Wins on 'Jeopardy!': Trivial, It's Not. *The New York Times* [online]. 16.2.2011. <https://www.nytimes.com/2011/02/17/science/17jeopardy-watson.html> [cit. 30.11.2021]. Gabbatt, A. IBM Computer Watson Wins Jeopardy Clash. *The Guardian* [online]. 17.2.2011. <https://www.theguardian.com/technology/2011/feb/17/ibm-computer-watson-wins-jeopardy> [cit. 30.11.2021].

⁴ Pozri napr. Chou, F., Hawkes, A. Artificial Intelligence, NASA Data Used to Discover Eighth Planet Circling Distant Star. *NASA Release 17-098* [online]. 14.12.2017. <https://www.nasa.gov/press-release/artificial-intelligence-nasa-data-used-to-discover-eighth-planet-circling-distant-star> [cit. 30.11.2021]. Yeung, J. Breakthrough AI Identifies 50 New Planets from Old NASA Data. *CNN Business* [online]. 26.8.2020. <https://edition.cnn.com/2020/08/26/tech/ai-new-planets-confirmed-intl-hnk-scli-scni/index.html> [cit. 30.11.2021]. Freijat, J. NASA Searching for Free-Floating Planets With Artificial Intelligence and Gravitational Microlensing. *SciTechDaily* [online]. 12.10.2021. <https://scitechdaily.com/nasa-searching-for-free-floating-planets-with-artificial-intelligence-and-gravitational-microlensing/> [cit. 30.11.2021].

diagnostikovanie zdravotného stavu pacientov.⁵ Použitie umelej inteligencie v týchto oblastiach nielen že znižuje celkové náklady, šetrí vysoko kvalifikovanú pracovnú silu a významne skracuje potrebný čas na dosiahnutie potrebných výsledkov, ale aj zásadne znižuje možnosť omylov a chýb spôsobených ľudským faktorom.

Pokrok v oblasti umelej inteligencie umožnil dokonca jej aplikáciu na najrôznejšie umelecké tvorivé činnosti, t.j. oblasť, ktorá bola tradične rezervovaná len pre ľudské bytosti. V roku 2016 bola zverejnená štúdia, v rámci ktorej bola vytvorená aplikácia využívajúca umelú inteligenciu a umožňujúca generovanie chorálovej hudby v štýle nemeckého barokového skladateľa Johanna Sebastiána Bacha na základe analýzy jeho kompozícií.⁶ Vygenerované výstupy boli takej kvality, že široká verejnosť nebola vo väčšine prípadov schopná rozlíšiť hudbu skomponovanú týmto významným a slávnym skladateľom od kompozícií vygenerovaných prostredníctvom umelej inteligencie.

⁵ Pozri napr. Chen, S. Doctors Said the Coma Patients Would Never Wake. AI Said They Would - and They Did. *South China Morning Post* [online]. 8.9.2018. <https://www.scmp.com/news/china/science/article/2163298/doctors-said-coma-patients-would-never-wake-ai-said-they-would> [cit. 30.11.2021]. Grady, D. A.I. Took a Test to Detect Lung Cancer. It Got an A. *The New York Times* [online]. 20.5.2019. <https://www.nytimes.com/2019/05/20/health/cancer-artificial-intelligence-ct-scans.html> [cit. 30.11.2021]. Svoboda, E. *Deep Learning Delivers Early Detection*. In *Nature*, 2020, zv. 587, s. 20.

⁶ Pozri napr. Deep-Learning Machine Listens to Bach, Then Writes Its Own Music in the Same Style. *MIT Technology Review* [online]. 14.12.2016. <https://www.technologyreview.com/2016/12/14/155416/deep-learning-machine-listens-to-bach-then-writes-its-own-music-in-the-same-style/> [cit. 30.11.2021]. Galeon, D., Houser, K. Can You Tell if This Music Was Composed by Artificial Intelligence? *World Economic Forum* [online]. 4.1.2017. <https://www.weforum.org/agenda/2017/01/could-you-tell-if-this-music-was-composed-by-artificial-intelligence-68107f9f-ee12-4264-92f4-7ac82b70c4d7/> [cit. 30.11.2021].

Zároveň, iný projekt uskutočnený v kooperácii medzi spoločnosťou Microsoft a viacerými holandskými entitami, t.j. univerzitou, galériou, múzeom a finančnou inštitúciou, úspešne vyvinuli technológiu, ktorá je schopná vyprodukovať umeleckú maľbu s textúrou jej povrchu pripomínajúcou výtvarné dielo vytvorené prostredníctvom štetcov vedených ľudskými rukami.⁷ Jeho tím použil Rembrandtove maľby ako zdroj dát pre strojové učenie (angl. „machine learning“). Na základe identifikovania hlavných črt typických pre Rembrandtove maľby a prezentovaných najmenšími detailmi maľby bola táto technológia, založená na umelej inteligencii, schopná vytvoriť úplne novú maľbu pripomínajúcu Rembrandtove maľby svojim štýlom, námetom a dokonca aj štruktúrou povrchu samotnej maľby.⁸

⁷ Pozri napr. *The Next Rembrandt* [online]. <https://www.nextrembrandt.com> [cit. 30.11.2021].

⁸ Pozri napr. Baraniuk, C. Computer Paints ‘New Rembrandt’ after Old Works Analysis. *BBC News* [online]. 6.4.2016. <https://www.bbc.com/news/technology-35977315> [cit. 30.11.2021]. Prigg, M. Computer Paints ‘New’ Rembrandt after Analysing Hundreds of His Portraits - and Even Recreates the Brush Strokes Using a 3D Printer. *Mail Online* [online]. 7.4.2016. <https://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-3527420/Computer-paints-new-Rembrandt-analysing-hundreds-portraits-recreates-brush-strokes-using-3D-printer.html> [cit. 30.11.2021].

Nové technológie využívajúce umelú inteligenciu však pokročili podstatne ďalej, ako je len generovanie hudobných alebo výtvarných diel znejúcich alebo vyzerajúcich ako diela vytvorené určitými autormi alebo v špecifickom štýle. Generatívne kontradiktórne siete (angl. „generative adversarial networks“)⁹ umožňujú počítačom produkovať ich vlastné výtvary. Takéto siete sa skladajú z dvoch vzájomne komunikujúcich systémov. Na jednej strane je generujúci systém, ktorý vytvára nové diela, a na druhej je diskriminujúci systém, ktorý hodnotí dané výtvary na základe zadaných parametrov. Prostredníctvom pokusov a omylov sa generujúci systém učí a zdokonaľuje svoje schopnosti v tvorbe požadovaných diel, ktorých kvalita je skúmaná diskriminujúcim systémom. V generatívnych kontradiktórnych sieťach je úloha ľudí v tvorivom procese redukovaná na minimum, pretože všetky procesy sa uskutočňujú iba medzi dvomi počítačovými systémami. V roku 2018 maľba vyprodukovaná generatívnou kontradiktórnou sieťou sa predala na aukcii za 432 500 amerických dolárov.¹⁰

Uvedený pokrok v oblasti technológií umelej inteligencie priniesli viaceré výzvy pre umeleckú tvorivosť a autorské právo. Aký bude ich dopad na nové literárne a iné umelecké diela? Budú ľudia schopný súťažiť s počítačmi pri ich tvorbe? Ovplyvnia diela vygenerované počítačmi nejakým spôsobom diela vytvorené ľudskými bytosťami? Môže a malo by autorské právo chrániť diela vyprodukované technológiami používajúcimi umelú inteligenciu? Táto kapitola sa pokúsi zodpovedať takéto otázky a ozrejmiť problémy vytvorené používaním umelej inteligencie v oblasti kultúrnej produkcie, najmä tvorby literárnych a iných umeleckých diel.

⁹ Pozri napr. Miller, A. I. *The Artist in the Machine: The World of AI-Powered Creativity*. Cambridge, MA: MIT Press, 2019, s. 87-98. ISBN 978-0262042857. So, A. M.-Ch. *Technical Elements of Machine Learning for Intellectual Property Law*. In Lee, J.-A., Hilty, R. M., Liu, K.-Ch. (Eds.). *Artificial Intelligence and Intellectual Property*. Oxford: Oxford University Press, 2021, s. 11, 21-23. ISBN 978-0198870944.

¹⁰ Pozri napr. Cohn, G. AI Art at Christie's Sells for \$432,500. *The New York Times* [online]. 25.10.2018. <https://www.nytimes.com/2018/10/25/arts/design/ai-art-sold-christies.html> [cit. 30.11.2021]. Jones, J. A Portrait Created by AI Just Sold for \$432,000. But Is It Really Art? *The Guardian* [online]. 26.10.2018. <https://www.theguardian.com/artanddesign/shortcuts/2018/oct/26/call-that-art-can-a-computer-be-a-painter> [cit. 30.11.2021].

Za účelom lepšieho pochopenia jednotlivých problémov spôsobených technológiami umelej inteligencie sa nasledujúca analýza najprv sústreďí na preskúmanie hlavných črt takých technológií, ktoré sú významné z pohľadu autorského práva. Keďže technológie umelej inteligencie využívajú strojové učenie, ktoré zásadne minimalizuje podieľanie sa ľudí na samotných tvorivých procesoch, analýza preskúma implikácie použitia rôznych typov strojového učenia.

Následne, sa sústreďí na to, ako a v akom rozsahu autorské právo môže a by malo upravovať diela vygenerované technológiami používajúcimi umelú inteligenciu. Zhodnotí i súčasné rôzne pohľady na túto problematiku, vrátane ich predností, ako aj nedostatok.

Kapitola potom predloží, že výtvary vygenerované umelou inteligenciou môžu byť upravené autorským právom obdobne ako fotografické diela alebo zvukové záznamy, kým pokrok v oblasti umelej inteligencie neumožní úplnú autonómnú a vedomú tvorbu kultúrnych tovarov bez akejkoľvek účasti ľudí.

Nakoniec sa poukazuje na to, že existujú aj iné, hoci nie tak zjavné, ale podstatne závažnejšie a zásadnejšie hrozby spôsobené technológiami umelej inteligencie pre literárnu a inú umeleckú tvorbu a aplikáciu autorského práva v praxi. Ich použitie môže významne obmedziť využívanie dôležitých výnimiek a obmedzí v autorskom práve, rôznorodosť kultúrnych tovarov dostupných na trhu a zásadne ovplyvniť dokonca aj tvorivosť ľudských bytostí.

2. Hlavné črty technológií umelej inteligencie

K vyššie spomenutému významnému pokroku v oblasti technológií umelej inteligencie došlo z viacerých dôvodov. Po prvé, v posledných pár dekádach sa podstatne zvýšil výkon počítačov.¹¹ V dnešnej dobe dokonca výkon inteligentných telefónov používaných širokou verejnosťou je mnohonásobne vyšší ako výkon profesionálnych počítačov pred dvomi alebo tromi dekádami. Táto zmena umožnila zvládnuť analýzu veľkých súborov dát.

Po druhé, zatiaľ čo v minulosti vytváranie veľkých súborov dát vyžadovalo veľa ľudskej práce, odpracovaných hodín, ako aj materiálnych a finančných zdrojov, v súčasnosti digitálne siete produkujú obrovské množstvá dát o ich používaní a konzumných zvykoch používateľov internetu.¹² Informačné a komunikačné technológie podstatne zjednodušili, zrýchlili a znížili náklady vytvárania veľkých súborov dát, ktoré sú často nevyhnutné ako vstupy pre technológie využívajúce umelú inteligenciu. Okrem toho, pokrok v oblasti vedy o údajoch (angl. „data science“) výrazne znížil požiadavky na kvalitu a šandardizáciu dát.¹³

Nakoniec, v oblasti technológií umelej inteligencie sa očakáva v nasledujúcich pár dekádach významný nárast v produkcii a veľkosti trhu. Viacero komentátorov dokonca hovorí o novej informačnej revolúcii,¹⁴ ktorá by mala byť spôsobená touto oblasťou a by mala úplne zmeniť mnohé výrobné procesy a každodenné činnosti, ako sú plne automatizované výrobné linky, 3D tlač, autonómne dopravné prostriedky a podobne.

Umelá inteligencia je úzko spojená s pokrokom vo vede o údajoch a v analyzovaní veľkých súborov dát prostredníctvom tzv. strojového učenia.¹⁵ Existuje viacero spôsobov strojového učenia. Ich rozlišovanie závisia od stupňa ľudskej účasti na analýze dát v rozpätí od učenia s učiteľom (angl. „supervised

¹¹ Pozri napr. Lim, D. *AI & IP: Innovation & Creativity in an Age of Accelerated Change*. In *Akron Law Review*, 2018, roč. XLII, s. 813, 827-828.

¹² *Id.*, s. 829.

¹³ *Id.*, s. 822.

¹⁴ *Id.*, s. 829-830.

¹⁵ Pozri napr. So. Dielo cit. v pozn. č. 9.

machine learning“) až po učenie bez neho (angl. „unsupervised machine learning“). Strojové učenie s učiteľom vyžaduje štandardizované súbory dát a inštrukcie poskytnuté ľuďmi ohľadne spôsobov dátovej analýzy.¹⁶ Ľudská účasť na takej analýze dát tak môže byť významná z dôvodu určovania analyzovaných dát a metód ich spracovania.

V prípade strojového učenia bez učiteľa závislosť umelej inteligencie na ľudskom faktore je minimalizovaná, pretože môže spracúvať aj neštandardizované neupravené dáta a technológie umelej inteligencie sú následne schopné nájsť vzájomné vzťahy a rozdiely v takých analyzovaných dátach prostredníctvom uplatnenie príslušných analytických postupov.¹⁷ Táto črta nezávislosti môže zásadne ovplyvniť, ako autorské právo môže posudzovať literárne a iné umelecké výstupy vygenerované technológiami umelej inteligencie využívajúcimi strojové učenie bez učiteľa.

Ďalšia črta umelej inteligencie, ktorú je tu treba spomenúť, súvisí so stupňom pokroku v oblasti spracovania prirodzeného jazyka (angl. „natural language processing“),¹⁸ ktoré je nevyhnutné pre generovanie textu majúceho skutočný význam a čitateľného ľuďmi. Hoci spracovanie prirodzeného jazyka tiež významne pokročilo v posledných pár dekádach, ešte stále potrvá nejaký čas, kým romány a iné dlhšie literárne diela budú môcť byť bežne generované technológiami využívajúcimi umelú inteligenciu.¹⁹ Kratšie literárne diela, ako sú slogany a japonské lyrické útvary *haiku*, už môžu byť produkované súčasnými technológiami. Umelá inteligencia sa tiež používa v chatbotoch na vyhľadávanie odpovedí na položené otázky zo zdrojov textových dát. Avšak dlhšie literárne diela vyžadujú viac výkonu počítačov, pretože literárne diela nie sú len o kombinovaní určitých slov alebo viet, ale slová, vety, odseky a časti

¹⁶ *Id.*, s. 12-19.

¹⁷ *Id.*, s. 19-23.

¹⁸ Pozri napr. Russell, S., Norvig, P. *Artificial Intelligence: A Modern Approach*. Harlow: Pearson Education Ltd., 2021, 4. vyd., s. 874-902. ISBN 978-1292401133. Indurkha, N., Damerau, F. J. (Eds.). *Handbook of Natural Language Processing*. Boca Raton, FL: CRC Press, 2010, 2. vyd. ISBN 978-1420085921.

¹⁹ Pozri napr. Lea, R. If a Novel Was Good, Would You Care If It Was Created by Artificial Intelligence? *The Guardian* [online]. 27.1.2020. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/jan/27/artificial-intelligence-computer-novels-fiction-write-books> [cit. 30.11.2021].

musia byť usporiadané tak, aby vytvárali určitú líniu príbehu a komunikovali osobitnú ucelenú správu.

Ako bolo vyššie uvedené, technológie umelej inteligencie sú schopné generovať viacero druhov diel, napr. diela výtvarného umenia, hudobné kompozície a krátke literárne diela, s obmedzenou alebo úplne vylúčenou účasťou človeka na procesoch ich tvorby. To môže spôsobiť výrazné problémy s aplikáciou súčasného autorského práva na také druhy literárnych a iných umeleckých výtvorov. Zároveň, technológie umelej inteligencie stále úplne nedosiahli stupňa úplnej autonómie, kde by stroje boli schopné vnímať svoju svojbytnosť a vedome vyjadrovali svoju osobnosť.

3. Autorské právo a výtvary umelej inteligencie

V súčasnej odbornej literatúre možno pozorovať viacero prístupov k poskytovaniu autorskoprávnej ochrany literárnym a iným umeleckým výstupom generovaným umelou inteligenciou. Na jednej strane odporcovia poukazujú na to, že také výtvary nemožno chrániť a ani by nemali byť chránené autorským právom.²⁰ Na druhej strane, podporovatelia poskytnutia im právnej ochrany sú toho názoru, že je nevyhnuté, aby autorské právo poskytlo primeranú ochranu daným výtvorom, dokonca aj keby bolo potrebné zmeniť súčasnú právnu úpravu.²¹

²⁰ Pozri napr. Schönberger, D. *Deep Copyright: Up- and Downstream Questions Related to Artificial Intelligence (AI) and Machine Learning (ML)*. In *Zeitschrift für geistiges Eigentum*, 2018, roč. X, s. 35. Ginsburg, J. C., Budiardjo, L. A. *Authors and Machines*. In *Berkeley Technology Law Journal*, 2019, roč. XXXIV, s. 343. Gervais, D. J. *The Machine as Author*. In *Iowa Law Review*, 2019, roč. CV, s. 2053.

²¹ Pozri napr. Samuelson, P. *Allocating Ownership Rights in Computer-Generated Works*. In *University of Pittsburgh Law Review*, 1986, roč. XLVII, s. 1185. Bridy, A. *Coding Creativity: Copyright and the Artificially Intelligent Author*. In *Stanford Technology Law Review*, 2012, roč. MMXII, s. 5. Denicola, R. C. *Ex Machina: Copyright Protection for Computer-Generated Works*. In *Rutgers University Law Review*, 2016, roč. LXIX, s. 251. Guadamuz, A. *Do Androids Dream of Electric Copyright? Comparative Analysis of Originality in Artificial Intelligence Generated Works*. In *Intellectual Property Quarterly*, 2017, roč. MMXVII, s. 169. Lim. Dielo cit. v pozn. č. 11. Senftleben, M., Buijtelaar, L. *Robot Creativity: An Incentive-Based Neighbouring Rights Approach*. In *European Intellectual Property Review*, 2020, roč. XLII, s. 797. Hilty, R. M., Hoffmann, J., Scheuerer, S. *Intellectual Property Justification for Artificial Intelligence*. In Lee, J.-A., Hilty, R. M., Liu, K.-Ch. (Eds.). *Artificial Intelligence and Intellectual Property*. Oxford: Oxford University Press, 2021, s. 50. ISBN 978-0198870944.

3.1. Argumenty proti poskytnutiu autorskoprávnej ochrany

Oponenti poskytnutia autorskoprávnej ochrany výtvorom vygenerovaným technológiami umelej inteligencie zdôrazňujú, že autorské právo neposkytuje a ani by nemalo poskytovať takým výtvorom akúkoľvek ochranu. Toto je obzvlášť vnímané v krajinách s civilistickými právnymi tradíciami, t.j. jurisdikcie s autorským právom inšpirovaným francúzskou alebo nemeckou právnou úpravou, ktoré sú typické pre kontinentálnu Európu, ale i pre bývalé francúzske a španielske kolónie, ako aj krajiny, ktorých právne poriadky sú nimi inšpirované, napr. japonské alebo juhokórejské autorské právo.²²

V uvedených krajinách autorské právo uznáva so zopár praktickými výnimkami, že pôvodnými nositeľom autorských práv môžu byť iba autori.²³ Navyše, autormi môžu byť iba fyzické, a nie právnické osoby.²⁴ Z toho dôvodu je vytvorenie autorských diel úzko previazané s črtami typickými pre ľudské bytosti. Takýto prístup prijalo aj autorské právo na území Českej,²⁵ ako aj Slovenskej republiky.²⁶

²² Pozri napr. von Lewinski, S. *International Copyright Law and Policy*. Oxford: Oxford University Press, 2008, s. 33-36. ISBN 978-0199207206. Goldstein, P., Hugenholtz, P. B. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. Oxford: Oxford University Press, 2019, 4. vyd., s. 18-21. ISBN 978-0190060619.

²³ Pozri napr. Lucas, A., Lucas-Schloetter, A., Bernault, C. *Traité de la propriété littéraire et artistique*. Paríž: LexisNexis, 2017, 5. vyd. s. 189-207. ISBN 978-2711026548. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 236.

²⁴ Pozri napr. Ricketson, S., Ginsburg, J. C. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond. Vol. I*. Oxford: Oxford University Press, 2006, 2. vyd., s. 358 n.3. ISBN 978-0198259466. Von Lewinski. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 47. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 228-229. Guadamuz. Dielo cit. v pozn. č. 21, s. 177-178.

²⁵ § 5 ods. 1 zákona č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), v znení neskorších zmien. Pozri tiež napr. Telec, I., Tůma, P. *Autorský zákon: Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2019, 2. vyd., s. 92. ISBN 978-8074007484.

²⁶ § 13 ods. 1 zákona č. 185/2015 Z. z., Autorský zákon, v znení neskorších zmien. Pozri tiež napr. Adamová, Z., Hazucha, B. *Autorský zákon: Komentár*. Bratislava: C. H. Beck, 2018, s. 96-99. ISBN 978-8089603589.

Napriek prezentovanej prísnosti, požiadavky kladené na samotné predmety autorského práv sú väčšinou dosť nízke vo väčšine rozvinutých krajín, vrátane jurisdikcií s civilistickými právnymi tradíciami.²⁷ Hoci autorské diela musia byť v krajinách s civilistickými tradíciami osobnými výtvormi, t.j. mali by obsahovať nejaký odtlačok alebo reflexiu osobnosti ich autorov,²⁸ v praxi postačuje, keď nie sú výsledkami všednej, rutinnej alebo mechanickej práce.²⁹ Ak obsahujú aspoň iskru tvorivosti, je to dosť na to, aby boli schopné splniť túto podmienku.³⁰

Mnohé výtvory vygenerované umelou inteligenciou by preto boli schopné tiež splniť túto podmienku, ak by boli vytvorené ľuďmi. Prečo ich potom nemožno chrániť autorským právom? Dôvodom je, že sú výsledkom všednej, rutinnej a mechanickej práce, a preto nemôžu byť predmetom autorského práva, keďže sú vytvorené strojmi. Táto črta je inherentná pre výtvory vygenerované technológiami používajúcimi umelú inteligenciu.

²⁷ Pozri napr. von Lewinski. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 45. Lucas, Lucas-Schloetter, Bernault. Dielo cit. v pozn. č. 23, s. 70-71. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 177-182. Bently, L., Sherman, B., Gangjee, D., Johnson, P. *Intellectual Property Law*. Oxford: Oxford University Press, 2018, 5. vyd., s. 94. ISBN 978-0198769958. Adamová, Hazucha. Dielo cit. v pozn. č. 26, s. 31-34. Telec, Tůma. Dielo cit. v pozn. č. 25, s. 16-21.

²⁸ Pozri napr. von Lewinski. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 45. Lucas, Lucas-Schloetter, Bernault. Dielo cit. v pozn. č. 23, s. 68-76. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 177-178. Bently, Sherman, Gangjee, Johnson. Dielo cit. v pozn. č. 27, s. 98-102. Gautier, P.-Y. *Propriété littéraire et artistique*. Paríž: Presses Universitaires de France, 2019, 11. vyd., s. 50-52. ISBN 978-0198769958.

²⁹ Pozri napr. von Lewinski. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 45. Lucas, Lucas-Schloetter, Bernault. Dielo cit. v pozn. č. 23, s. 69-72. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 178 a 181. Bently, Sherman, Gangjee, Johnson. Dielo cit. v pozn. č. 27, s. 94.

³⁰ Pozri napr. bod 30 rozsudku Súdneho dvora Európskej únie vo veci Cofemel – Sociedade de Vestuário SA v. G-Star Raw CV, C-683/17 (2019) („na to, aby sa predmet mohol považovať za pôvodný, je nevyhnutné a zároveň postačujúce, aby odrážal osobnosť jeho autora prejavom slobodných a tvorivých rozhodnutí tejto osoby“); bod 38 rozsudku Súdneho dvora Európskej únie vo veci SI and Brompton Bicycle Ltd v. Chedech / Get2Get, C-833/18 (2020) („pokiaľ tento výrobok je originálnym dielom, ktoré je výsledkom duševnej tvorby v rozsahu, v akom výberom tohto tvaru vyjadril jeho autor svoju tvorivú schopnosť originálnym spôsobom vykonaním slobodných a tvorivých rozhodnutí tak, že uvedený tvar odráža jeho osobnosť“); rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky zo dňa 24.3.2021, sp. zn. 27 Cdo 2023/2019; a uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 30.9.2014, sp. zn. II. ÚS 647/2014. Pozri tiež napr. Pessach, G. *The Legacy of Feist Revisited: A Critical Analysis of the Creativity Requirement*. In *Israel Law Review*, 2002, roč. XXXVI, s. 19, 33-40.

No takýto prístup môže mať negatívne dôsledky aj pre fyzické osoby ako autorov diel chránených autorským právom. Odporcovia poskytnutia autorskoprávnej ochrany výsledkom generovaným umelou inteligenciou upozorňujú na to, že autorskoprávna ochrana poskytnutá strojom by skôr či neskôr významne negatívne ovplyvnila motiváciu ľudí investovať do svojich duševných tvorivých činností.⁵¹ Poukazujú na to, že tvorcovia by sa cítili degradovaný, kebyže sa so strojmi zaobchádza rovnako ako s ľuďmi.⁵² Navyše, by podľa nich akákoľvek možnosť rovnakého zaobchádzanie medzi výtvormi vyprodukovanými ľudskými bytosťami a strojmi viedla k degradovaniu umenia na obyčajnú komoditu vytvoriteľnú a konzumovateľnú stačením tlačidla.⁵³

Problémom takýchto a podobných argumentov je, že nie sú závislé na poskytnutí akejkoľvek autorskoprávnej ochrany výtvorom vygenerovaným technológiami umelej inteligencie, ale na stupni schopnosti umelej inteligencie produkovať literárne a iné umelecké výtvary s určitým stupňom kvality. Vyššie spomenuté negatívne dopady tak nastanú bez ohľadu na to, či výsledky generované umelou inteligenciou budú nejako chránené autorským právom.

Okrem toho, ak sa bude pokračovať v odmietaní poskytnutia autorskoprávnej ochrana takýmto dielam z dôvodu chýbajúceho potrebného stupňa tvorivosti, môže to spôsobiť zvýšenie požiadaviek aj pre fyzické osoby ako autorov autorských diel. Ak výtvary generované umelou inteligenciou sú výsledkom všednej, rutinnej a mechanickej práce, rovnaké alebo podobné diela vytvorené ľuďmi budú musieť byť tiež posudzované rovnakým spôsobom a podmienky na predmety autorských práv by mali byť zvýšené aj pre diela vytvorené ľuďmi.

⁵¹ Pozri napr. Schönberger. Dielo cit. v pozn. č. 20, s. 46.

⁵² Pozri *id.*, s. 46-47.

⁵³ *Id.*, s. 47.

Hoci sa môže zdať, že poskytnutie autorskoprávnej ochrany výtvorom generovaným umelou inteligenciou predstavuje neprekonateľný problém iba v jurisdikciách s civilistickými tradíciami, porovnateľné prekážky možno nájsť aj v jurisdikciách s anglo-americkými právnymi tradíciami. Napríklad Úrad pre autorské právo Spojených štátov amerických (angl. „U.S. Copyright Office“) povoľuje zápis autorského práva len vo vzťahu k dielam vytvoreným ľudskými bytosťami.³⁴ Odmieťa potom zaregistrovať výtvyry vygenerované strojmi³⁵ alebo vyprodukované zvieratami.³⁶ Hoci jeho odmietnutie zápisu neznamena, že autorskoprávna ochrana sa neposkytuje takýmto výtvorom, zápis je však nevyhnutný pre domáhanie sa právnej ochrany vo vzťahu k domácim dielam na federálnych súdoch v Spojených štátoch amerických.³⁷

³⁴ Pozri napr. U.S. Copyright Office. *Compendium of U.S. Copyright Office Practices*. 2021, 3. vyd., § 313.2 („[t]o qualify as a work of ‘authorship’ a work must be created by a human being”, „[t]he U.S. Copyright Office will not register works produced by nature, animals, or plants”).

³⁵ Pozri napr. Bridy, A. *The Evolution of Authorship: Work Made by Code*. In *Columbia Journal of Law & the Arts*, 2016, roč. XXXIX, s. 395.

³⁶ Pozri napr. rozsudok Okresného súdu Spojených štátov pre Severný okres Kalifornie zo dňa 28.1.2016 vo veci *Naruto v. Slater*, 2016 U.S. Dist. LEXIS 11041, s. 8 („the Copyright Act does not ‘plainly’ extend the concept of authorship or statutory standing to animals.“).

³⁷ Pozri napr. §101 a 411 autorského zákona z roku 1976 (angl. „1976 Copyright Act“) (Spojené štáty americké). Pozri tiež napr. Ricketson, Ginsburg. Dielo cit. v pozn. č. 24, s. 326. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 210-211. Schechter, R. E., Thomas, J. R. *Intellectual Property: The Law of Copyrights, Patents and Trademarks*. St. Paul: West Academic, 2003, s. 87, 89-91. ISBN 978-0314065995. Leaffer, M. A. *Understanding Copyright Law*. Durham, NC: Carolina Academic Press, 2019, 7. vyd., s. 273-274. ISBN 978-1531010065. Nimmer, M. B., Nimmer, D. *Nimmer on Copyright*. Newark, NJ: Matthew Bender & Company, Inc., 2021, rev. ed., §7.16[B]. ISBN 978-0327173168.

Okrem toho, odporcovia namietajú, že právna ochrana nie je nevyhnutná v prípade výtvorov generovaných technológiami umelej inteligencie. Poukazujú na to, že stroje nevyžadujú žiadnu autorskoprávnu ochranu a nemajú v úmysle domáhať sa právnej ochrany ich výlučných práv.³⁸ Vo vzťahu k literárnym a iným umeleckým dielam vytvoreným ľudskými bytosťami sa bežne tvrdí, že mnohé z nich by neboli vytvorené bez poskytnutia nejakej právnej ochrany.³⁹ Ak by autorskoprávna ochrana nebola poskytnutá takýmto tvorivým výstupom, žiadne diela by neboli vytvorené alebo ich produkcia by nebola dostatočná. Avšak, stroje budú generovať literárne a iné umelecké výstupy bez ohľadu na to, či im je alebo nie je poskytnutá autorskoprávna ochrana.⁴⁰

³⁸ Pozri napr. Schönberger. Dielo cit. v pozn. č. 20, s. 45-46. Hilty, Hoffmann, Scheuerer. Dielo cit. v pozn. č. 21, s. 62.

³⁹ Pozri napr. Hilty, Hoffmann, Scheuerer. Dielo cit. v pozn. č. 21, s. 58-62.

⁴⁰ Pozri napr. Samuelson. Dielo cit. v pozn. č. 21, s. 1199-1200. Denicola. Dielo cit. v pozn. č. 21, s. 283. Schönberger. Dielo cit. v pozn. č. 20, s. 46. Gervais. Dielo cit. v pozn. č. 20, s. 2066. Hilty, Hoffmann, Scheuerer. Dielo cit. v pozn. č. 21, s. 62.

3.2. Argumenty v prospech autorskoprávnej ochrane

Zástancovia poskytnutia autorskoprávnej ochrany výtvorom generovaným umelou inteligenciou zastávajú názor, že súčasné autorské právo by malo poskytnúť takýmto výtvorom dostatočnú ochranu a ak je to potrebné, malo by byť dokonca zmenené tak, aby sa prispôbilo takýmto novým druhom literárnych a umeleckých diel.

Poukazujú na to, že musíme vziať do úvahy, že vývoj nových technológií umelej inteligencie, ktoré by sa mali použiť na generovanie literárnych a iných umeleckých výtvorov, si vyžaduje významné investície vo forme personálnych, materiálnych a finančných zdrojov. Poskytnutí autorskoprávnej ochrany výsledkom vygenerovaným takýmito technológiami môže stimulovať investície a pokrok v tejto technologickej oblasti.⁴¹

Protiargumentom môže byť, že uvedené technológie môžu byť chránené patentmi, autorským právom a inými druhmi práv duševného vlastníctva, a preto žiadna dodatočná autorskoprávna ochrana výtvorov generovaných týmito technológiami nie je nevyhnutná. Napriek tomu, akýkoľvek úspešný obchodný model si vyžaduje trh a jeho aplikáciu. Ak neexistuje žiadna životaschopná komerčná aplikácia daných technológií, investície potrebné na ich vývoj budú dosť obmedzené.

⁴¹ Pozri napr. Guadamuz, A. Artificial Intelligence and Copyright. *WIPO Magazine* [online]. 10.2017. https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2017/05/article_0003.html [cit. 30.11.2021]. Brown, N. I. *Artificial Authors: A Case for Copyright in Computer-Generated Works*. In *Columbia Science and Technology Law Review*, 2018, roč. XX, s. 1, 22. Lim. Dielo cit. v pozn. č. 11, s. 844. Hilty, Hoffmann, Scheuerer. Dielo cit. v pozn. č. 21, s. 64-68.

Tu by sa však malo poukázať na skutočnosť, že mnohé projekty v oblasti technológií využívajúcich umelú inteligenciu sú realizované na báze otvoreného zdrojového kódu (angl. „open source“) alebo používajú iné otvorené technológie.⁴² Navyše, v minulosti sa obdobné argumenty použili na podporu prijatia osobitnej *sui generis* ochrany pre netvorivé databázy v rámci Európskej únie.⁴³ Jej podporovatelia vtedy tvrdili, že daný krok bol nevyhnutný na podporu rozvoja Európskeho priemyslu v tejto oblasti. Napriek poskytnutiu požadovanej právnej ochrany rozvoj v tejto oblasti v rámci Európskej únie však významne zaostával za rastom a rozvojom v Spojených štátoch amerických,⁴⁴ kde zhotovovatelia databáz mohli chrániť svoje netvorivé databázy iba prostredníctvom zmluvných a technologických riešení.⁴⁵

⁴² Pozri napr. Hilty, Hoffmann, Scheuerer. Dielo cit. v pozn. č. 21, s. 63-64.

⁴³ Pozri napr. body 10-12 preambule smernice Európskeho parlamentu a Rady 9/96/ES z 11. marca 1996 o právnej ochrane databáz (Ú. v. EÚ L 77/20, 27.3.1996). Pozri tiež napr. Európska komisia. *Study in Support of the Evaluation of Directive 96/9/EC on the Legal Protection of Databases: Final Report*. 2018, s. ii.

⁴⁴ Pozri napr. Európska komisia. Dielo cit. v pozn. č. 43, s. iv a 27.

⁴⁵ Pozri napr. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 194. Schechter, Thomas. Dielo cit. v pozn. č. 37, s. 69-71. Leaffer. Dielo cit. v pozn. č. 37, s. 72-78. Nimmer, Nimmer. Dielo cit. v pozn. č. 37, §3.04.

Naopak, hoci neexistujú empirické dôkazy o tom, že výhody prinesené poskytnutím právnej ochrany výtvorom generovaným technológiami umelej inteligencie prevážia jej náklady a obmedzenia spôsobené oprávneným záujmom iných dotknutých strán, súčasné autorské právo alebo *sui generis* úpravy už chránia predmety práv, pri ktorých sa nevyžaduje žiadna tvorivosť a stlačenie tlačidla je postačujúce na získanie príslušnej právnej ochrany, ako je to v prípadoch fotografickým momentiek,⁴⁶ zvukových záznamom⁴⁷ alebo vysielania.⁴⁸ Je tak ťažké namietat', aby predchádzajúce výtvory neboli chránené, a preto by mali byť vo verejnej doméne, zatiaľ čo vo vyššie uvedených prípadoch sa právna ochrana poskytuje súčasným právom.

Vo vzťahu k ochrane výtvorov generovaných technológiami umelej inteligencie jej zástancov možno rozdeliť do viacerých skupín. Niektorí tvrdia, že súčasné autorské právo už môže chrániť dané výtvory.⁴⁹ Iní predkladajú viaceré spôsoby zmeny autorského práva za účelom jeho prispôsobenia sa osobitostiam inherentným takýmto novým druhom predmetov práv.⁵⁰

⁴⁶ Pozri napr. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 188-189.

⁴⁷ Pozri napr. Lucas, Lucas-Schloetter, Bernault. Dielo cit. v pozn. č. 23, s. 1048-1051. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 220-221.

⁴⁸ Pozri napr. Lucas, Lucas-Schloetter, Bernault. Dielo cit. v pozn. č. 23, s. 1052-1053. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 222-223.

⁴⁹ Pozri napr. Guadamuz. Dielo cit. v pozn. č. 21.

⁵⁰ Pozri napr. Bridy. Dielo cit. v pozn. č. 21. Bridy. Dielo cit. v pozn. č. 35. Brown. Dielo cit. v pozn. č. 41. Senftleben & Buijtelaar. Dielo cit. v pozn. č. 21.

a) Žiadna zmena nie je potrebná

Viacerí komentári z jurisdikcií s anglo-americkými právnymi tradíciami poukazujú na to, že žiadna zmena súčasného autorského práva nie je potrebná, pretože je schopné uplatniť sa na také výtvyry aj bez akýchkoľvek významných zmien. Vo Veľkej Británii a zopár ďalších jurisdikciách historicky úzko spätých s Veľkou Britániou, súčasné autorské právo už obsahuje osobitné ustanovenia upravujúce diela vygenerované počítačmi, ktoré boli naformulované v 80. rokoch minulého storočia,⁵¹ ale sú stále uplatniteľné na nové druhy výtvorov vygenerovaných technológiami využívajúcimi umelú inteligenciu.

Na druhej strane, viacero komentátorov zo Spojených štátov amerických zastávajú názor, že anglo-americká doktrína zamestnaneckého diela (angl. „work for hire“) by mohla byť použitá na tento účel.⁵² Doktrína umožňuje entitám, ktoré si najali tretiu osobu na vytvorenie autorského diela nadobudnúť autorské právo k dielu ako pôvodný nositeľ práv.⁵³ Na rozdiel od jurisdikcií s civilistickými právnymi poriadkami, v ktorých autori bývajú tiež pôvodnými nositeľmi práv pri zamestnaneckých dielach,⁵⁴ autorské právo v krajinách s anglo-americkými právnymi tradíciami umožňuje separáciu medzi vytvorením autorských diel a ich autormi na účely udelenia výlučných práv.

⁵¹ Pozri napr. § 9(c) zákona o autorskom práve, dizajnoch a patentoch z roku 1988 (angl. „the Copyright, Designs and Patents Act of 1988“) (Veľká Británia) („In the case of a literary, dramatic, musical or artistic work which is computer-generated, the author shall be taken to be the person by whom the arrangements necessary for the creation of the work are undertaken.“). Pozri tiež napr. Guadamuz. Dielo cit. v pozn. č. 21, s. 175-177.

⁵² Pozri napr. Bridy. Dielo cit. v pozn. č. 35, s. 400-401 (zdôrazňujúca naliehavosť takej legislatívnej zmeny). Lim. Dielo cit. v pozn. č. 11, s. 843-845.

⁵³ Pozri napr. Bently, Sherman, Gangjee, Johnson. Dielo cit. v pozn. č. 27, s. 135-139. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 237-238.

⁵⁴ Pozri napr. Lucas, Lucas-Schloetter, Bernault. Dielo cit. v pozn. č. 23, s. 189-207. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 236-237.

Problémom s týmto prístupom je, že v skutočnosti celú problematiku týkajúcu sa uznania umelej inteligencie ako subjektu právnych vzťahov presúva z oblasti autorského práva do oblasti zmluvného práva, pretože doktrína zamestnaneckého diela je úzko prepojená so zmluvnou úpravou dohodnutou medzi autormi na jednej strane a entitami, ktoré si ich najali, na druhej. Na základe skutočnej zmluvnej úpravy uvedená doktrína určuje, či individuálny autor bol najatý ako zamestnanec (angl. „employee“) alebo nezávislý zhotoviteľ (angl. „independent contractor“).⁵⁵ Následne, jej aplikácia na výtvory vygenerované technológiami umelej inteligencie by znamenalo zaobchádzanie s takými technológiami ako subjektmi právnych vzťahov, čo je dosť kontroverzné v práve, ako je to prezentované nižšie.⁵⁶

Podporovatelia tohto prístupu ďalej hlásajú, že ak by doktrína zamestnaneckého diela nebola aplikovateľná v prípade literárnych a iných umeleckých výstupov vygenerovaných technológiami umelej inteligencie, jednoduchým riešením by stále mohla byť zmluvná úprava medzi výrobcom alebo dodávateľom takých technológií na jednej strane a ich zákazníkom a používateľom technológií na druhej.⁵⁷ Preto zdôrazňujú, že v kúpno-predajných alebo licenčných zmluvách sa môžu zmluvné strany voľne dohodnúť na tom, kto je nositeľom autorských práv k výtvorom generovaným použitými technológiami, a tak vyjasniť celú vzniknutú situáciu týkajúcu sa určenia nositeľov práv k posudzovaným dielam.

⁵⁵ Pozri napr. Bently, Sherman, Gangjee, Johnson. Dielo cit. v pozn. č. 27, s. 135-139. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 238.

⁵⁶ Pozri bližšie nižšie podkapitolu 3.2. b).

⁵⁷ Pozri napr. Lim. Dielo cit. v pozn. č. 11, s. 845-846. Dokonca aj odporcovia akejkoľvek zmeny súčasného autorského práva týkajúcej sa poskytnutia právnej ochrany výtvorom vygenerovaným technológiami umelej inteligencie poukazujú na to, že zmluvná úprava by mohla byť lepšie riešenie; pozri napr. Ginsburg & Budiardjo. Dielo cit. v pozn. č. 20, s. 448.

Hoci zmluvná úprava môže významne pomôcť v dosiahnutí určitého stupňa právnej istoty medzi výrobcami alebo distribútormi technológií umelej inteligencie na jednej strane a ich kupujúcimi a používateľmi na druhej, nevyjasní vzniknutú situáciu vo vzťahu k tretím osobám, t.j. používateľom literárnych a iných umeleckých výtvorov vygenerovaných danými technológiami. Keďže obsah zmluvnej úpravy je prístupný len dotknutým zmluvným stranám, tretie osoby nemusia v skutočnosť vedieť, či posudzované diela sú chránené autorským právom a kto je nositeľom práv k nim. Z toho dôvodu súkromná regulácia vo forme súkromno-právnej zmluvnej úpravy medzi dodávateľmi a používateľmi technológií umelej inteligencie by priniesla viac právnej neistoty ako istoty vo vzťahu k ochrane a používaniu výtvorov vygenerovaných týmito technológiami.

Do určitej miery je možné problém súvisiaci s právnou istotou vyriešiť prostredníctvom vyžadovania upozornenia o autorských právach k dielami vygenerovaným technológiami umelej inteligencie, ale historicky povinnosť upozorňovať na autorské práva bola eliminovaná alebo obmedzená vo väčšine jurisdikcií.⁵⁸ Výnimkou sú Spojené štáty americké, kde stále použitie takého upozornenia poskytuje výhody nositeľom práv pri domáhaní sa právnej ochrany súdnou cestou.⁵⁹ Hoci upozornenia o autorských právach nie sú vyžadované mimo Spojených štátov, väčšinou sa s nimi viaže vyvrátiteľná domnienka, že autorom alebo nositeľom práv je osoba, ktorej meno alebo názov je uvedený bežným spôsobom na alebo vo vzťahu k danému autorskému dielu.⁶⁰

⁵⁸ Pozri napr. Ricketson, Ginsburg. Dielo cit. v pozn. č. 24, s. 305-312. Von Lewinski. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 117-120. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 207-208.

⁵⁹ Pozri napr. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 208-210. Schechter, Thomas. Dielo cit. v pozn. č. 37, s. 86. Leaffer. Dielo cit. v pozn. č. 37, s. 161-162. Nimmer, Nimmer. Dielo cit. v pozn. č. 37, §7.02[C].

⁶⁰ Pozri napr. Ricketson, Ginsburg. Dielo cit. v pozn. č. 24, s. 372-374. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 209.

Avšak tento prístup by nevyriešil ďalší problém, ktorý spočíva v možnej rôznorodosti zmluvných úprav medzi rôznymi dodávateľmi. Navyše, väčšina jurisdikcií odmieta vytváranie nových vecných práv prostredníctvom zmlúv.⁶¹ V zmluvách smú zmluvné strany voľne upraviť svoje vzájomné zmluvné vzťahy, ale nesmú vytvárať záväzne povinnosti pre tretie strany.⁶² Iba v niektorých prípadoch, právo dovoľuje záväzné súkromne vytvorené zmluvné úpravy, ktoré sa viažu k veciam a prechádzajú i na tretie osoby pri prevode alebo prechode vlastníckeho práv k veci.⁶³

⁶¹ Pozri napr. § 977 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, v znení neskorších predpisov. Pozri tiež napr. Rudden, B. *Economic Theory v. Property Law: The Numerus Clausus Problem*. In Eekelaar, J., Bell, J. (Eds.). *Oxford Essays in Jurisprudence: Third Series*. Oxford: Clarendon Press, 1987, s. 239. ISBN 978-0198255079. Merrill, T. W., Smith, H. E. *Optimal Standardization in the Law of Property: The Numerus Clausus Principle*. In *Yale Law Journal*, 2000, roč. CX, s. 1. Hansmann, H., Kraakman, R. *Property, Contract, and Verification: The Numerus Clausus Problem and the Divisibility of Rights*. In *Journal of Legal Studies*, 2002, roč. XXXI, s. 373. Van Houweling, M. S. *The New Servitudes*. In *Georgetown Law Journal*, 2008, roč. XCVI, s. 885. Mulligan, Ch. *A Numerus Clausus Principle for Intellectual Property*. In *Tennessee Law Review*, 2013, roč. LXXX, s. 235.

⁶² Pozri napr. § 1767-1769 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, v znení neskorších predpisov a § 50 zákona č. 40/1964 Zb., Občiansky zákonník, v znení neskorších predpisov. Pozri tiež napr. Zweigert, K., Kötz, H. *Introduction to Comparative Law*. Oxford: Oxford University Press, 1998, 3. vyd., s. 456-469. ISBN 978-0198268598.

⁶³ Pozri napr. § 978 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, v znení neskorších predpisov. Pozri napr. Merrill, T. W., Smith, H. E. *The Property/Contract Interface*. In *Columbia Law Review*, 2001, roč. CI, s. 773.

b) Umelá inteligencia ako autor

Niektorí komentátori dokonca tvrdia, že keď technológie umelej inteligencie vyprodukurujú výtvar porovnateľný s dielami vytvorenými ľudskými bytosťami, malo by sa s nimi zaobchádzať rovnako ako s ľudskými autormi, a preto by sa mali považovať za autorov takého literárneho alebo iného umeleckého diela.⁶⁴ Možno poukazovať na to, že ako sa deti učia prostredníctvom pokusov a omylov hovoriť, kresliť, maľovať alebo písať, technológie umelej inteligencie sa cez strojové učenie tiež učia ako maľovať obrazy, skladať hudbu alebo písať literárne diela.

Oponenti zaobchádzania s technológiami umelej inteligencie ako s autormi literárnych a iných umeleckých diel často zdôrazňujú, že súčasné technológie nie sú stále schopné vnímať, čo v skutočnosti robia, t.j. čo píšu, maľujú alebo skladajú.⁶⁵ Ich generovanie literárnych alebo iných umeleckých výtvarov sa často porovnáva so situáciou, keď nejaké zviera stláča klávesy na počítači dostatočne dlhý čas a po mnohých pokusoch a omylov môže náhodne a nevedome napísať slová alebo dokonca aj vety, ktoré môžu dávať nejaký zmysel ľudským čitateľom.⁶⁶

Protiargumentom môže byť, že keď maloleté osoby vyprodukurujú literárne alebo iné umelecké diela, považujú sa za ich autorov bez ohľadu na to, že nemusia byť schopné plne a samostatne vykonávať svoje výlučné práva pre nedostatok ich spôsobilosť na uzatváranie právnych úkonov.⁶⁷ Limitáciou takéhoto porovnávanie je, že maloleté osoby sú ľudské bytosti a ich duševné schopnosti časom narastajú, pokiaľ sú zdravé a netrpia nejakou duševnou chorobou alebo poruchou. Duševné schopnosti technológií umelej inteligencie, ak sa tak dajú nazvať, sa však nezmenia bez dosiahnutia nejakého technologického pokroku v ich vývoji ľudskými bytosťami.

⁶⁴ Pozri napr. Pearlman, R. *Recognizing Artificial Intelligence (AI) as Authors and Inventors Under U.S. Intellectual Property Law*. In *Richmond Journal of Law and Technology*, 2018, roč. XXIV, s. 2, 29-36. Lim. Dielo cit. v pozn. č. 11, s. 842.

⁶⁵ Pozri napr. Solum, L. B. *Legal Personhood for Artificial Intelligences*. In *North Carolina Law Review*, 1992, roč. LXX, s. 1231, 1264-1266. Gervais. Dielo cit. v pozn. č. 20, s. 2084.

⁶⁶ Pozri napr. Schönberger. Dielo cit. v pozn. č. 20, s. 42.

⁶⁷ Pozri napr. Lim. Dielo cit. v pozn. č. 11, s. 843.

Ba čo viac, keď právo uzná entitu ako subjekt práv, tiež upravuje jej povinnosti a možnú zodpovednosť, aby sa dosiahla právna istota v modernej spoločnosti. Autori nemajú len výlučné práva, ale majú tiež povinnosti voči iným a nesú zodpovednosť za svoje vlastné konanie. Dôvodom na obmedzenie právnej spôsobilosti u maloletých je, že nie sú duševne schopné plne porozumieť možné právne dôsledky svojich aktivít.⁶⁸ Je to vlastne spôsob chránenia ich oprávnených záujmov. Právo tak vyžaduje ich rodičov alebo iné zodpovedné osoby, aby sa o ne starali a niesli zodpovednosť za negatívne dôsledky spôsobené maloletými tretím osobám za určitých podmienok.⁶⁹

Preto hoci súčasné technológie umelej inteligencie sú schopné generovať určité literárne a iné umelecké výstupy, nie sú ešte schopné úplnej autonómie s vnímaním ich nezávislej existencie, čo by umožňovalo mať práva a niesť zodpovednosť za svoje konanie. Navyše, ešte potrvá nejaký čas, kým technologický pokrok dosiahne takého stupňa. Hoci je to len otázka času a je dôležité zvážiť také možnosti v budúcnosti a pripraviť pre ich vznik potrebné právne riešenia, táto kapitola sa sústreďuje iba na súčasný stav technologického pokroku v oblasti technológií umelej inteligencie.

⁶⁸ Pozri napr. Zweigert, Kötz. Dielo cit. v pozn. č. 62, s. 348-349.

⁶⁹ Pozri napr. *id.*, s. 348-355, 630. Andrews, R. M. *The Justice of Parental Accountability: Hypothetical Disinterested Citizens and Real Victims' Voices in the Debate Over Expanded Parental Liability*. In *Temple Law Review*, 2002, roč. LXXV, s. 375.

4. Prehodnotenie možnosti poskytnutia autorskoprávnej ochrany

Ako bolo vyššie poukázané, technológie využívajúce umelú inteligenciu môžu generovať hudbu, diela výtvarného umenia a krátke literárne diela určitého žánra alebo štýlu na základe súboru diel poskytnutých za účelom strojového učenia. No ešte potrvá nejaký čas, kým takéto technológie budú schopné vytvárať aj dlhšie literárne diela. Ich generovanie si vyžaduje ďalší pokrok v oblasti spracovania prirodzeného jazyka a viac počítačového výkonu.⁷⁰ Okrem toho, zatiaľ sme nedosiahli bodu, kde by umelá inteligencia bola nezávislou vedomou tvorivou bytosťou, ktorá by sa domáhala svojich vlastných práv. Ešte to trochu potrvá, kým dosiahneme takého stupňa technologického vývoja.

Nasledujúca analýza sa preto sústreďí na to, ako technológie umelej inteligencie v súčasnom stave ich vývoja môžu byť upravené autorským právom. Pre lepšie pochopenie príslušných súvislostí je dôležité preskúmať možnú aplikáciu umelej inteligencie v oblasti produkcie kultúrnych tovarov a služieb.

⁷⁰ Pozri napr. Poole, S. The Rise of Robot Authors: Is the Writing on the Wall for Human Novelists? *The Guardian* [online]. 25.3.2019. <https://www.theguardian.com/books/2019/mar/25/the-rise-of-robot-authors-is-the-writing-on-the-wall-for-human-novelists> [cit. 30.11.2021].

4.1. Pravdepodobná trhová aplikácia umelej inteligencie

Na určenie, ako by mala byť umelá inteligencia upravená autorským právom, je potrebné pochopiť, kde sú jej prednosti. Umelá inteligencia nie je charakteristická pre svoju tvorivosť, ale pre jej schopnosť analyzovať veľké súbory dát za účelom hľadania spoločných črt v rámci viacerých skupín dát a rozdielností medzi rôznymi skupinami, a tak identifikovať jednotlivé faktory, ktoré ich ovplyvňujú. Umelá inteligencia je potom viac vhodná pre určovanie preferencií spotrebiteľov a vyhľadávanie výrobkov, ktoré môžu uspokojiť ich potreby na základe ich minulých a súčasných údajoch o správaní sa spotrebiteľov.

Avšak, umelá inteligencia nie je moc vhodná na predvídanie budúcich trendov v móde, hudbe, filme alebo literatúre z viacerých dôvodov. Po prvé, móda a vkus spotrebiteľov sa časom menia a málokedy sú založené na princípoch racionality.⁷¹ Podstatne sú ovplyvnené tvorcami módy a inými influencerami. V minulosti úlohu tvorcov nových módných trendov zohrávali predovšetkým poprední módni dizajnéri a editori módných časopisov.⁷² V súčasnosti vzhľadom na rastúci význam sociálnych médií a sietí táto úloha čiastočne prešla na online influencerov.⁷³

⁷¹ Pozri napr. Salganik, M. J., Dodds, P. S., Watts, D. J., *Experimental Study of Inequality and Unpredictability in an Artificial Cultural Market*. In *Science*, 2006, zv. 311, s. 854; Bentley, R. A., a kolektív. *Regular Rates of Popular Culture Change Reflect Random Copying*. In *Evolution and Human Behavior*, 2007, roč. XXVIII, s. 151, 157.

⁷² Pozri napr. Pesendorfer, W. *Design Innovation and Fashion Cycles*. In *American Economic Review*, 1995, roč. LXXXV, s. 771. Lieberson, S. *A Matter of Taste: How Names, Fashions, and Culture Change*. New Haven, CT: Yale University Press, 2000. ISBN 978-0300083859. Caulkins, J. P., a kolektív, *Explaining Fashion Cycles: Imitators Chasing Innovators in Product Space*. In *Journal of Economic Dynamics and Control*, 2007, roč. XXXI, s. 1535.

⁷³ Pozri napr. Yesiloglu, S., Costello, J. (Eds.). *Influencer Marketing: Building Brand Communities and Engagement*. Londýn: Routledge, 2020. ISBN 978-0367338664.

Po druhé, módné trendy a vkus spotrebiteľov sú tiež zásadne vystavené fenoménu hviezd. Ak je autorské dielo prezentované, použité alebo podporené populárnou hviezdou, je väčšia šanca na jeho komerčný úspech.⁷⁴ Ak by rovnaké dielo bolo prezentované neznámym umelcom, nemusí byť úspešné vôbec alebo môže trvať, kým sa stane dostatočne populárnym. V histórii je viacero prípadov, kedy diela boli komerčne úspešné len preto, že boli spájané s celebritami.⁷⁵ Dokonca aj vo výtvarnom umení komerčný úspech jednotlivých umeleckých diel vo veľkej miery závisí od slávy ich tvorcov alebo od ich akvizície slávnymi galériami alebo zberateľmi.⁷⁶

Poprední umelci, skladatelia a spisovatelia sa preto nemusia obávať, že by boli nahradení umelou inteligenciou. V tomto ohľade je potrebné poukázať na to, že veľký podiel príjmov z predaja všetkých diel chránených autorským právom je tvorený dielami malej skupiny autorov.⁷⁷ Okrem toho, ten podiel je prezentovaný len malým podielom všetkých diel vytvorených komerčne úspešnými autormi. V tejto oblasti budú výtvary generované umelou inteligenciou iba sotva schopné súťažiť s týmito autormi a ich komerčne úspešnými dielami.

⁷⁴ Pozri napr. Rosen, S. *The Economics of Superstars*. In *American Economic Review*, 1981, roč. LXXI, s. 845. Krueger, A. B. *Economics of Real Superstars: The Market for Rock Concerts in the Material World*. In *Journal of Labor Economics*, 2005, roč. XXIII, s. 1. Perri, T. *Substitution and Superstars*. In *Economics Letters*, 2014, roč. CXXV, s. 240.

⁷⁵ Pozri napr. Anderson, S. 30 Covers That Are Better Than the Originals. *NME* [online]. 3.11.2011. <https://www.nme.com/photos/30-covers-that-are-better-than-the-originals-1405281> [cit. 30.11.2021].

⁷⁶ Pozri napr. Di Gaetano, L., Mazza, I., Mignosa, A. *On the Allocation of Talents in the Contemporary Art Market*. In *Journal of Cultural Economics*, 2019, roč. XLIII, s. 121, 122-123.

⁷⁷ Pozri napr. Rosen. Dielo cit. v pozn. č. 74. Hamlen, W. A., Jr. *Superstardom in Popular Music: Empirical Evidence*. In *Review of Economics and Statistics*, 1991, roč. LXXIII, s. 729. Cox, R. A. K., Felton, J. M., Chung, K. H. *The Concentration of Commercial Success in Popular Music: An Analysis of the Distribution of Gold Records*. In *Journal of Cultural Economics*, 1995, roč. XIX, s. 333.

Na druhej strane, nie všetci umelci, spisovatelia a iní autori sú schopní vyžiť len z príjmov vytvorených ich tvorivými počinmi a musia dopĺňať ich literárne a iné umelecké činnosti dodatočnými zdrojmi príjmov, ako je výučba alebo dokonca zamestnanie úplne nesúvisiace s akoukoľvek literárnou alebo inou umeleckou činnosťou.⁷⁸ Títo tvorcovia môžu byť významne ohrození pokrokom v oblasti umelej inteligencie, ale ich hlavný zdroj príjmov je málokedy predaj ich diel chránených autorským právom.

⁷⁸ Pozri napr. Towse, R. *Copyright and Economic Incentives: An Application to Performers' Rights in the Music Industry*. In *KYKLOS*, 1999, roč. LII, s. 369, 384-387. Towse, R. *Why Has Cultural Economics Ignored Copyright?* In *Journal of Cultural Economics*, 2008, roč. XXXII, s. 243, 251. Hazucha, B. *Cultural Diversity and Intellectual Property Rights: Friends or Foes?* In Hanania, L. R. (Ed.). *Cultural Diversity in International Law*. Londýn: Routledge, 2014, s. 107, 109-110. ISBN 978-0415869874.

Ďalším často prehliadaným faktorom týkajúcim sa úlohy umelej inteligencie v kultúrnej produkcii je, že ceny kultúrnych tovarov závisia od ich obmedzenosti a limitovanosti, ktorá je často vytvorená aj umelo.⁷⁹ Ak je veľké množstvo kultúrnych tovarov rovnakého alebo obdobného druhu na trhu, ich komerčná a kultúrna hodnota má tendenciu poklesnúť. Hudobné nahrávacie spoločnosti a producenti sa tak často snažia odradiť spevákov alebo hudobné skupiny od publikovania príliš veľa ich hudobných nahrávok v krátkom časovom úseku.⁸⁰ Obdobne, poprední zberatelia umenia a majitelia významných galérií inklinujú radiť umelcom, aby neprodukovali príliš veľa umeleckých diel v rámci jedného roka, pretože to môže negatívne ovplyvniť hodnotu ich diel na trhu z dôvodu saturácie trhu.⁸¹ Ak je príliš veľa ich diel dostupných na trhu, nemusí byť dostatok zberateľov umenia, ktorí by boli ochotní zaplatiť ceny za ne požadované.

Uvedená črta trhu s kultúrnymi tovarmi je v rozpore s podstatou technológií využívajúcich umelú inteligenciu, ktoré sú schopné vygenerovať veľké množstvá literárnych a iných umeleckých výtvorov určitého žánra alebo štýlu vo veľmi krátkom časovom rámci. Týmto spôsobom sú schopné zaplaviť trh s ich výtvormi, a preto ho môžu úplne podkopať, čo väčšinou vedie k výraznému znižovaniu trhových cien.

⁷⁹ Pozri napr. Stoller, M. A. *The Economics of Collectible Goods*. In *Journal of Cultural Economics*, 1984, roč. VIII, s. 91, 100-101. Lynn, M. *Scarcity Effects on Value: A Quantitative Review of the Commodity Theory Literature*. In *Psychology & Marketing*, 1991, roč. VIII, s. 21. Jung, J. M., Kellaris, J. J. *Cross-national Differences in Proneness to Scarcity Effects: The Moderating Roles of Familiarity, Uncertainty Avoidance, and Need for Cognitive Closure*. In *Psychology & Marketing*, 2004, roč. XXI, s. 739. Howard, D. J., Shu, S. B., Kerin, R. A. *Reference Price and Scarcity Appeals and the Use of Multiple Influence Strategies in Retail Newspaper Advertising*. In *Social Influence*, 2007, roč. II, s. 18. Hamilton, R., a kolektív. *The Effects of Scarcity on Consumer Decision Journeys*. In *Journal of the Academy of Marketing Science*, 2019, roč. XLVII, s. 532.

⁸⁰ Pozri napr. Hu, C. *The Three Types of Scarcity Tactics in Music Streaming – and Why So Few of Them Actually Work*. *The Industry Observer* [online]. 2.8.2019. <https://theindustryobserver.thebrag.com/the-three-types-of-scarcity-tactics-in-music-streaming/> [cit. 30.11.2021]. *A List of Albums Delayed Due to Coronavirus*. *Official Charts* [online]. 6.5.2020. https://www.officialcharts.com/chart-news/a-list-of-albums-delayed-due-to-coronavirus__29162/ [cit. 30.11.2021].

⁸¹ Pozri napr. Schragar, A. *High-End Art Is One of the Most Manipulated Markets in the World*. *Quartz* [ONLINE]. 11.7.2013. <https://qz.com/103091/high-end-art-is-one-of-the-most-manipulated-markets-in-the-world/> [cit. 30.11.2021].

Z toho vyplýva, že technológie umelej inteligencie môžu zásadne prispieť v produkcii kultúrnych tovarov pre dennú spotrebu, napr. rôzne dekoratívne predmety, podkladová hudba a podobne. Je tak pravdepodobné, že nahradia ľudí v týchto menej kreatívnych činnostiach vzhľadom na ich vyššie spomenuté inherentné črty. No, čím viac kreativity daný literárny alebo iný umelecký počin vyžaduje, tým je vyššia šanca pre zapojenie tvorivé umelca, ktorý je ľudskou bytosťou.

4.2. Umelá inteligencia ako nástroj

Ako bolo vyššie prezentované, existuje vyššia pravdepodobnosť použitia umelej inteligencie ako nástroja na produkovanie kultúrnych tovarov, než ich použitie pre nezávislú tvorbu nových trendov na kultúrnych trhoch. Navyše, výtvary generované dnešnými technológiami významne závisia od súboru dát použitých pri strojovom učení, a tak existuje dostatočný priestor pre ľudskú účasť na generovaní takých diel.

Súčasný autorský právo nemá problém s poskytnutím právnej ochrany výtvorom, ktoré sú vytvorené stlačením nejakého tlačidla, napr. fotografické diela alebo zvukové záznamy. V prípade fotografií možno pozorovať dva prístupy prijaté k ich ochrane.⁸² Prvý zahŕňa fotografické diela ako jeden z druhov diel chránených autorským právom prostredníctvom vyžadovania určitého stupňa tvorivosti na strane fotografa, ktorý môže byť dosiahnutý tým, že fotograf prijme tvorivé rozhodnutia týkajúce sa uhla, svetla a expozície danej fotografie.⁸³ Na druhej strane, druhý prístup poskytuje slabšiu a kratšiu, niekedy dokonca *sui generis*, ochranu nie veľmi tvorivým fotografickým momentkám, ktoré ktokoľvek môže urobiť počas cestovania a trávenia voľných chvíľ.⁸⁴

V prípade zvukových záznamov podmienky na získanie ochrany prostredníctvom autorského práva sú ešte nižšie.⁸⁵ Nevyžaduje sa žiadna tvorivosť pre osoby, ktoré vyhotovia také záznamy. Stlačenie tlačidla je postačujúce na vytvorenie zvukového záznamu chráneného právami súvisiacim s autorským právom, a to právami výrobcu zvukového záznamu.

⁸² Pozri napr. Lucas, Lucas-Schloetter, Bernault. Dielo cit. v pozn. č. 23, s. 70-71, 1048-1051. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 188-189, 220-221.

⁸³ Pozri napr. Lucas, Lucas-Schloetter, Bernault. Dielo cit. v pozn. č. 23, s. 70-71. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 188-189.

⁸⁴ Pozri napr. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 188-189.

⁸⁵ Pozri napr. Lucas, Lucas-Schloetter, Bernault. Dielo cit. v pozn. č. 23, s. 1048-1051. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 220-221.

Z toho dôvodu by nemalo byť problémom prijať podobný prístup aj k výtvorom vygenerovaným technológiami umelej inteligencie. Ako bolo spomenuté vyššie, môžu nastať rôzne stupne účasti ľudí na procese generovania literárnych a iných umeleckých výtvorov umelou inteligenciou. Ľudia môžu selektovať a vytvárať súbory dát, ktoré sa použijú umelou inteligenciou pri strojovom učení, a následne pri generovaní výtvorov majúcich rovnaký alebo podobný štýl, prípadne sú porovnateľné s dielami v použítom súbore dát. Selektovaním diel, ktoré sa majú použiť technológiami umelej inteligencie, ich používatelia môžu významne ovplyvniť výsledný výtvor.

Okrem toho, ľudia môžu nastaviť určité inštrukcie a podmienky pre strojové učenie a procesy samotného generovania. Takýmto spôsobom môžu jednotlivci ešte viac ovplyvňovať finálny výstup vygenerovaný technológiami umelej inteligencie.

V oboch prípadoch ľudská účasť na vytvorení literárnych alebo iných umeleckých výtvorov môže byť porovnateľná s postavením fotografa pri vyhotovovaní fotografií alebo kameramana pri filmovaní audiovizuálneho diela. Nemal by byť preto problém uplatniť obdobný režim na výtvory vygenerované technológiami umelej inteligencie dokonca aj v jurisdikciách s civilistickými právnymi tradíciami, ktoré zdôrazňujú význam autora pri tvorbe diel chránených autorským právom.

Avšak niekto môže stále namietat, že vývoj technológií umelej inteligencie ide smerom k obmedzovaniu stupňa ľudskej účasti v maximálne možnej miere. Strojové učenie bez učiteľa môže použiť neštandardizované súbory dát obsahujúce neupravené dáta. Navyiac, dokonca ľudské inštrukcie týkajúce sa analyzovania daných dát môžu byť výrazne minimalizované pri tomto type strojového učenia. No i v takom prípade ľudskej bytosti sa stále môžu podieľať na výbere výtvorov pre ich marketing a komerčnú distribúciu.

Umelá inteligencia je schopná vygenerovať obrovské množstvo výtvorov a ich variácií. Možno to porovnať s profesionálnym fotením, pri ktorom sa často urobí veľké množstvo fotografií, z ktorých sa potom vyberú tie najlepšie pre ďalšiu úpravu a komerčné využitie. Rovnakým spôsobom tak môžu ľudia participovať na výbere výstupov, ktoré sa môžu následne spracovať alebo upraviť pre ich komerčné využitie. V tomto prípade je ťažké tvrdiť, že ľudská účasť na tvorbe dosiahla úroveň autorstva, ale ak súčasné právo poskytuje ochranu aj fotografickým momentkám a zvukovým záznamom, nemal by byť problém s drobnými úpravami prispôbiť autorské právo na poskytnutie primeranej ochrany, či už prostredníctvom samotného autorského práva alebo nejakého *sui generis* režimu, aj takýmto výtvorom, vygenerovaným umelou inteligenciou.

Tu možno podotknúť, že niektoré technológie umelej inteligencie sa používajú na generovanie optimálneho výstupu na rozdiel od generovania plejády variácií. Príkladom môže byť použitie umelej inteligencie pri prekladoch textov z jedného jazyka do druhého. V takom prípade je často cieľom generovanie najlepšieho alebo najprimeranejšieho prekladu daného textu. Rovnaké vety alebo frázy môžu byť tak vždy preložené rovnakým alebo podobným spôsobom aplikáciami poskytovanými rôznymi výrobcami.

To je významný rozdiel medzi prekladateľom, ktorý je ľudskou bytosťou, a preto môže prísť s odlišnými prekladmi v závislosti od rôznych faktorov ovplyvňujúcich preklad literárnych diel. Navyše, prekladatelia majú autorské práva iba k tým častiam, pri ktorých prijali tvorivé rozhodnutia o spôsobe prekladu daných pojmov, fráz alebo dokonca celých viet tak, aby význam pôvodného textu zostal zachovaný aj v jeho preklade.⁸⁶ Naopak, ak len mechanicky prekladajú pôvodný text slovo za slovom, rozsah ich práv je minimálny.⁸⁷ V prípade technológií umelej inteligencie, ktoré sú naprogramované na dosiahnutie najlepších alebo optimálnych prekladov literárnych diel a vždy dosiahnu rovnaké riešenie, existuje preto minimálny priestor na zastávanie sa ochrany ich výstupov autorským právom.

⁸⁶ Pozri napr. Lucas, Lucas-Schloetter, Bernault. Dielo cit. v pozn. č. 23, s. 148-149. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 191-192.

⁸⁷ Pozri napr. Goldstein, Hugenholtz. Dielo cit. v pozn. č. 22, s. 192.

Na záver len možno zhrnúť, že poskytnutie ochrany prostredníctvom autorského práva alebo nejakého *sui generis* režimu pre výstupy generované technológiami umelej inteligencie by nemali byť neprekonateľnou výzvou, ktorá by zásadne zmenila súčasné autorské právo nielen v jurisdikciách s anglo-americkými právnymi tradíciami, ale aj v jurisdikciách s civilistickými právnymi poriadkami, kde úloha autorov a ich dominantný význam na tvorivom procese je tak prominentný.⁸⁸

⁸⁸ Jednotlivé návrhy vychádzajúce z úpravy autorského práva, práv súvisiacich s autorským právom alebo konceptu odcudzenia pozri napr. v Lim. Dielo cit. v pozn. č. 11, s. 843-846 (podporujúci uplatnenie anglo-amerického doktríny zamestnaneckého diela alebo zmluvného riešenia). Senftleben & Buijtelaar. Dielo cit. v pozn. č. 21 (prezentujúci prístup založený na právach súvisiacich s autorským právom, ak ich poskytnutie je odôvodnené potrebou stimulácie tvorby v danej oblasti). Dornis, T. W. *Artificial Creativity: Emergent Works and the Void in Current Copyright Doctrine*. In *Yale Journal of Law & Technology*, 2020, roč. XXII, s. 1 (kritizujúci predchádzajúce riešenia a navrhujúci rozšírenie anglo-amerického doktríny *misappropriation*).

5. Záver

Hoci sa súčasná právna veda, ako aj prax sústreďuje hlavne na otázku, či je možné poskytnúť nejakú ochranu prostredníctvom autorského práva výtvorom generovaným technológiami využívajúcimi umelú inteligenciu, táto kapitola poukázala na to, že nejde o neprekonateľnú prekážku alebo zásadnú zmenu v autorskom práve.

Na druhej strane, s súčasnosťou vyvstávajú viaceré viac dôležitejšie otázky, ktoré súvisia s použitím umelej inteligencie, no sú latentné, a tak nie sú také zjavné a vnímané nielen širokou verejnosťou, ale aj príslušnými regulátormi. Algoritmy a umelá inteligencia začína zohrávať dôležitú úlohu vo všetkých štádiách produkcie a distribúcie kultúrnych diel. Vzhľadom na inherentné sieťové účinky spoločenské siete a online služby môžu nielen ovplyvňovať výtvory generované technológiami umelej inteligencie, ale tiež diela vytvárané ľuďmi.

Príslušná vedecká obec, ako aj orgány verejnej moci by si preto mali uvedomovať silu a dopady, ktoré môže mať zopár dominantných poskytovateľov sociálnych sietí a online služieb strímovania hudby a filmov nad produkciou a distribúciou kultúrnych diel. Navyše, súčasné používanie automatických monitorovacích a filtrovacích systémov môže významne obmedziť využívanie rôznych výnimiek a obmedzení garantovaných súčasným autorským právom.

prof. JUDr. Branislav Hazucha, LL.D.

Právnická fakulta Hokkaidskej univerzity

Kontakt na autora: bhazucha@juris.hokudai.ac.jp

Použité zdroje ke kapitole

Odborné monografie a jiné odborné knihy

1. Adamová, Z., Hazucha, B. *Autorský zákon: Komentár*. Bratislava: C. H. Beck, 2018. ISBN 978-8089603589.
2. Bently, L., Sherman, B., Gangjee, D., Johnson, P. *Intellectual Property Law*. Oxford: Oxford University Press, 2018, 5. vyd. ISBN 978-0198769958.
3. Gautier, P.-Y. *Propriété littéraire et artistique*. Paríž: Presses Universitaires de France, 2019, 11. vyd. ISBN 978-0198769958.
4. Goldstein, P., Hugenholtz, P. B. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. Oxford: Oxford University Press, 2019, 4. vyd. ISBN 978-0190060619.
5. Indurkha, N., Damerau, F. J. (Eds.). *Handbook of Natural Language Processing*. Boca Raton, FL: CRC Press, 2010, 2. vyd. ISBN 978-1420085921.
6. Leaffer, M. A. *Understanding Copyright Law*. Durham, NC: Carolina Academic Press, 2019, 7. vyd. ISBN 978-1531010065.
7. Lieberson, S. *A Matter of Taste: How Names, Fashions, and Culture Change*. New Haven, CT: Yale University Press, 2000. ISBN 978-0300083859.
8. Lucas, A., Lucas-Schloetter, A., Bernault, C. *Traité de la propriété littéraire et artistique*. Paríž: LexisNexis, 2017, 5. vyd. ISBN 978-2711026548.
9. Miller, A. I. *The Artist in the Machine: The World of AI-Powered Creativity*. Cambridge, MA: MIT Press, 2019. ISBN 978-0262042857.
10. Nimmer, M. B., Nimmer, D. *Nimmer on Copyright*. Newark, NJ: Matthew Bender & Company, Inc., 2021, rev. ed. ISBN 978-0327173168.
11. Ricketson, S., Ginsburg, J. C. *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond. Vol. I*. Oxford: Oxford University Press, 2006, 2. vyd. ISBN 978-0198259466.
12. Russell, S., Norvig, P. *Artificial Intelligence: A Modern Approach*. Harlow: Pearson Education Ltd., 2021, 4. vyd. ISBN 978-1292401133.

13. Schechter, R. E., Thomas, J. R. *Intellectual Property: The Law of Copyrights, Patents and Trademarks*. St. Paul: West Academic, 2003. ISBN 978-0314065995.
14. Telec, I., Tůma, P. *Autorský zákon: Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2019, 2. vyd. ISBN 978-8074007484.
15. von Lewinski, S. *International Copyright Law and Policy*. Oxford: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-0199207206.
16. Yesiloglu, S., Costello, J. (Eds.). *Influencer Marketing: Building Brand Communities and Engagement*. Londýn: Routledge, 2020. ISBN 978-0367338664.
17. Zweigert, K., Kötz, H. *Introduction to Comparative Law*. Oxford: Oxford University Press, 1998, 3. vyd. ISBN 978-0198268598.

Odborné příspěvky v časopisech a sbornících

1. Andrews, R. M. *The Justice of Parental Accountability: Hypothetical Disinterested Citizens and Real Victims' Voices in the Debate Over Expanded Parental Liability*. In *Temple Law Review*, 2002, roč. LXXV, s. 375.
2. Bentley, R. A., a kolektiv. *Regular Rates of Popular Culture Change Reflect Random Copying*. In *Evolution and Human Behavior*, 2007, roč. XXVIII, s. 151.
3. Bridy, A. *Coding Creativity: Copyright and the Artificially Intelligent Author*. In *Stanford Technology Law Review*, 2012, roč. MMXII, s. 5.
4. Bridy, A. *The Evolution of Authorship: Work Made by Code*. In *Columbia Journal of Law & the Arts*, 2016, roč. XXXIX, s. 395.
5. Brown, N. I. *Artificial Authors: A Case for Copyright in Computer-Generated Works*. In *Columbia Science and Technology Law Review*, 2018, roč. XX, s. 1.
6. Caulkins, J. P., a kolektiv, *Explaining Fashion Cycles: Imitators Chasing Innovators in Product Space*. In *Journal of Economic Dynamics and Control*, 2007, roč. XXXI, s. 1535.
7. Cox, R. A. K., Felton, J. M., Chung, K. H. *The Concentration of Commercial Success in Popular Music: An Analysis of the Distribution of Gold Records*. In *Journal of Cultural Economics*, 1995, roč. XIX, s. 333.

8. Denicola, R. C. *Ex Machina: Copyright Protection for Computer-Generated Works*. In *Rutgers University Law Review*, 2016, roč. LXIX, s. 251.
9. Di Gaetano, L., Mazza, I., Mignosa, A. *On the Allocation of Talents in the Contemporary Art Market*. In *Journal of Cultural Economics*, 2019, roč. XLIII, s. 121.
10. Dornis, T. W. *Artificial Creativity: Emergent Works and the Void in Current Copyright Doctrine*. In *Yale Journal of Law & Technology*, 2020, roč. XXII, s. 1.
11. Gervais, D. J. *The Machine as Author*. In *Iowa Law Review*, 2019, roč. CV, s. 2053.
12. Ginsburg, J. C., Budiardjo, L. A. *Authors and Machines*. In *Berkeley Technology Law Journal*, 2019, roč. XXXIV, s. 343.
13. Guadamuz, A. *Do Androids Dream of Electric Copyright? Comparative Analysis of Originality in Artificial Intelligence Generated Works*. In *Intellectual Property Quarterly*, 2017, roč. MMXVII, s. 169.
14. Hamilton, R., a kolektív. *The Effects of Scarcity on Consumer Decision Journeys*. In *Journal of the Academy of Marketing Science*, 2019, roč. XLVII, s. 532.
15. Hamlen, W. A., Jr. *Superstardom in Popular Music: Empirical Evidence*. In *Review of Economics and Statistics*, 1991, roč. LXXIII, s. 729.
16. Hansmann, H., Kraakman, R. *Property, Contract, and Verification: The Numerus Clausus Problem and the Divisibility of Rights*. In *Journal of Legal Studies*, 2002, roč. XXXI, s. 373.
17. Hazucha, B. *Cultural Diversity and Intellectual Property Rights: Friends or Foes?* In Hanania, L. R. (Ed.). *Cultural Diversity in International Law*. Londýn: Routledge, 2014, s. 107. ISBN 978-0415869874.
18. Hilty, R. M., Hoffmann, J., Scheuerer, S. *Intellectual Property Justification for Artificial Intelligence*. In Lee, J.-A., Hilty, R. M., Liu, K.-Ch. (Eds.). *Artificial Intelligence and Intellectual Property*. Oxford: Oxford University Press, 2021, s. 50. ISBN 978-0198870944.
19. Howard, D. J., Shu, S. B., Kerin, R. A. *Reference Price and Scarcity Appeals and the Use of Multiple Influence Strategies in Retail Newspaper Advertising*. In *Social Influence*, 2007, roč. II, s. 18.

20. Jung, J. M., Kellaris, J. J. *Cross-national Differences in Proneness to Scarcity Effects: The Moderating Roles of Familiarity, Uncertainty Avoidance, and Need for Cognitive Closure*. In *Psychology & Marketing*, 2004, roč. XXI, s. 739.
21. Krueger, A. B. *Economics of Real Superstars: The Market for Rock Concerts in the Material World*. In *Journal of Labor Economics*, 2005, roč. XXIII, s. 1.
22. Lim, D. *AI & IP: Innovation & Creativity in an Age of Accelerated Change*. In *Akron Law Review*, 2018, roč. XLII, s. 813.
23. Lynn, M. *Scarcity Effects on Value: A Quantitative Review of the Commodity Theory Literature*. In *Psychology & Marketing*, 1991, roč. VIII, s. 21.
24. Merrill, T. W., Smith, H. E. *Optimal Standardization in the Law of Property: The Numerus Clausus Principle*. In *Yale Law Journal*, 2000, roč. CX, s. 1.
25. Merrill, T. W., Smith, H. E. *The Property/Contract Interface*. In *Columbia Law Review*, 2001, roč. CI, s. 773.
26. Mulligan, Ch. *A Numerus Clausus Principle for Intellectual Property*. In *Tennessee Law Review*, 2013, roč. LXXX, s. 235.
27. Pearlman, R. *Recognizing Artificial Intelligence (AI) as Authors and Inventors Under U.S. Intellectual Property Law*. In *Richmond Journal of Law and Technology*, 2018, roč. XXIV, s. 2.
28. Perri, T. *Substitution and Superstars*. In *Economics Letters*, 2014, roč. CXXV, s. 240.
29. Pesendorfer, W. *Design Innovation and Fashion Cycles*. In *American Economic Review*, 1995, roč. LXXXV, s. 771.
30. Pessach, G. *The Legacy of Feist Revisited: A Critical Analysis of the Creativity Requirement*. In *Israel Law Review*, 2002, roč. XXXVI, s. 19.
31. Rosen, S. *The Economics of Superstars*. In *American Economic Review*, 1981, roč. LXXI, s. 845.
32. Rudden, B. *Economic Theory v. Property Law: The Numerus Clausus Problem*. In Eekelaar, J., Bell, J. (Eds.). *Oxford Essays in Jurisprudence: Third Series*. Oxford: Clarendon Press, 1987, s. 239. ISBN 978-0198255079.

33. Salganik, M. J., Dodds, P. S., Watts, D. J., *Experimental Study of Inequality and Unpredictability in an Artificial Cultural Market*. In *Science*, 2006, zv. 311, s. 854.
34. Samuelson, P. *Allocating Ownership Rights in Computer-Generated Works*. In *University of Pittsburgh Law Review*, 1986, roč. XLVII, s. 1185.
35. Senftleben, M., Buijelaar, L. *Robot Creativity: An Incentive-Based Neighbouring Rights Approach*. In *European Intellectual Property Review*, 2020, roč. XLII, s. 797.
36. Schönberger, D. *Deep Copyright: Up- and Downstream Questions Related to Artificial Intelligence (AI) and Machine Learning (ML)*. In *Zeitschrift für geistiges Eigentum*, 2018, roč. X, s. 35.
37. So, A. M.-Ch. *Technical Elements of Machine Learning for Intellectual Property Law*. In Lee, J.-A., Hilty, R. M., Liu, K.-Ch. (Eds.). *Artificial Intelligence and Intellectual Property*. Oxford: Oxford University Press, 2021, s. 11. ISBN 978-0198870944.
38. Solum, L. B. *Legal Personhood for Artificial Intelligences*. In *North Carolina Law Review*, 1992, roč. LXX, s. 1231.
39. Stoller, M. A. *The Economics of Collectible Goods*. In *Journal of Cultural Economics*, 1984, roč. VIII, s. 91.
40. Svoboda, E. *Deep Learning Delivers Early Detection*. In *Nature*, 2020, zv. 587, s. 20.
41. Towse, R. *Copyright and Economic Incentives: An Application to Performers' Rights in the Music Industry*. In *KYKLOS*, 1999, roč. LII, s. 369.
42. Towse, R. *Why Has Cultural Economics Ignored Copyright?* In *Journal of Cultural Economics*, 2008, roč. XXXII, s. 243.
43. Van Houweling, M. S. *The New Servitudes*. In *Georgetown Law Journal*, 2008, roč. XCVI, s. 885.

Právní předpisy České republiky

1. zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, v znení neskorších predpisov.

2. zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), v znení neskorších zmien.

Právní předpisy Evropské unie

1. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 9/96/ES z 11. marca 1996 o právnej ochrane databáz (Ú. v. EÚ L 77/20, 27.3.1996).

Právní předpisy Slovenské republiky

1. zákon č. 40/1964 Zb., Občiansky zákonník, v znení neskorších zmien.
2. zákon č. 185/2015 Z. z., Autorský zákon, v znení neskorších zmien.

Právní předpisy jiných krajín

1. Autorský zákon z roku 1976 (angl. „1976 Copyright Act“) (Spojené štáty americké)
2. zákon o autorskom práve, dizajnoch a patentoch z roku 1988 (angl. „the Copyright, Designs and Patents Act of 1988“) (Veľká Británia)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky

1. rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky zo dňa 24.3.2021, sp. zn. 27 Cdo 2023/2019.

Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie

1. rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci Cofemel – Sociedade de Vestuário SA v. G-Star Raw CV, C-683/17 (2019).
2. rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci SI and Brompton Bicycle Ltd v. Chedech / Get2Get, C-833/18 (2020).

Nálezy Ústavního soudu Slovenské republiky

1. uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 30.9.2014, sp. zn. II. ÚS 647/2014.

Rozhodnutí soudů jiných krajín

1. rozsudok Okresného súdu Spojených štátov pre Severný okres Kalifornie zo dňa 28.1.2016 vo veci Naruto v. Slater, 2016 U.S. Dist. LEXIS 11041.

Jiné zdroje

1. A List of Albums Delayed Due to Coronavirus. *Official Charts* [online]. 6.5.2020. https://www.officialcharts.com/chart-news/a-list-of-albums-delayed-due-to-coronavirus__29162/ [cit. 30.11.2021].
2. Deep Blue Computer Beats World Chess Champion. *The Guardian* [online]. 12.2.1996. <https://www.theguardian.com/sport/2021/feb/12/deep-blue-computer-beats-kasparov-chess-1996> [cit. 30.11.2021].
3. Deep-Learning Machine Listens to Bach, Then Writes Its Own Music in the Same Style. *MIT Technology Review* [online]. 14.12.2016. <https://www.technologyreview.com/2016/12/14/155416/deep-learning-machine-listens-to-bach-then-writes-its-own-music-in-the-same-style/> [cit. 30.11.2021].
4. Anderson, S. 30 Covers That Are Better Than the Originals. *NME* [online]. 3.11.2011. <https://www.nme.com/photos/30-covers-that-are-better-than-the-originals-1405281> [cit. 30.11.2021].
5. Baraniuk, C. Computer Paints 'New Rembrandt' after Old Works Analysis. *BBC News* [online]. 6.4.2016. <https://www.bbc.com/news/technology-35977315> [cit. 30.11.2021].
6. Borowiec, S. AlphaGo Seals 4-1 Victory over Go Grandmaster Lee Sedol. *The Guardian* [online]. 15.3.2016. <https://www.theguardian.com/technology/2016/mar/15/googles-alphago-seals-4-1-victory-over-grandmaster-lee-sedol> [cit. 30.11.2021].

7. Cohn, G. AI Art at Christie's Sells for \$432,500. *The New York Times* [online]. 25.10.2018. <https://www.nytimes.com/2018/10/25/arts/design/ai-art-sold-christies.html> [cit. 30.11.2021].
8. Európska komisia. *Study in Support of the Evaluation of Directive 96/9/EC on the Legal Protection of Databases: Final Report*. 2018.
9. Freijat, J. NASA Searching for Free-Floating Planets With Artificial Intelligence and Gravitational Microlensing. *SciTechDaily* [online]. 12.10.2021. <https://scitechdaily.com/nasa-searching-for-free-floating-planets-with-artificial-intelligence-and-gravitational-microlensing/> [cit. 30.11.2021].
10. Gabbatt, A. IBM Computer Watson Wins Jeopardy Clash. *The Guardian* [online]. 17.2.2011. <https://www.theguardian.com/technology/2011/feb/17/ibm-computer-watson-wins-jeopardy> [cit. 30.11.2021].
11. Galeon, D., Houser, K. Can You Tell if This Music Was Composed by Artificial Intelligence? *World Economic Forum* [online]. 4.1.2017. <https://www.weforum.org/agenda/2017/01/could-you-tell-if-this-music-was-composed-by-artificial-intelligence-68107f9f-ee12-4264-92f4-7ac82b70c4d7/> [cit. 30.11.2021].
12. Grady, D. A.I. Took a Test to Detect Lung Cancer. It Got an A. *The New York Times* [online]. 20.5.2019. <https://www.nytimes.com/2019/05/20/health/cancer-artificial-intelligence-ct-scans.html> [cit. 30.11.2021].
13. Guadamuz, A. Artificial Intelligence and Copyright. *WIPO Magazine* [online]. 10.2017. https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2017/05/article_0003.html [cit. 30.11.2021].
14. Hu, C. The Three Types of Scarcity Tactics in Music Streaming – and Why So Few of Them Actually Work. *The Industry Observer* [online]. 2.8.2019. <https://theindustryobserver.thebrag.com/the-three-types-of-scarcity-tactics-in-music-streaming/> [cit. 30.11.2021].
15. Chandrasekaran, R. Kasparov Proves No Match for Computer. *Washington Post* [online]. 12.5.1997. <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/tech/analysis/kasparov/kasparov.htm> [cit. 30.11.2021].

16. Chen, S. Doctors Said the Coma Patients Would Never Wake. AI Said They Would - and They Did. *South China Morning Post* [online]. 8.9.2018. <https://www.scmp.com/news/china/science/article/2163298/doctors-said-coma-patients-would-never-wake-ai-said-they-would> [cit. 30.11.2021].
17. Chou, F., Hawkes, A. Artificial Intelligence, NASA Data Used to Discover Eighth Planet Circling Distant Star. *NASA Release 17-098* [online]. 14.12.2017. <https://www.nasa.gov/press-release/artificial-intelligence-nasa-data-used-to-discover-eighth-planet-circling-distant-star> [cit. 30.11.2021].
18. Jones, J. A Portrait Created by AI Just Sold for \$432,000. But Is It Really Art? *The Guardian* [online]. 26.10.2018. <https://www.theguardian.com/artanddesign/shortcuts/2018/oct/26/call-that-art-can-a-computer-be-a-painter> [cit. 30.11.2021].
19. Lea, R. If a Novel Was Good, Would You Care If It Was Created by Artificial Intelligence? *The Guardian* [online]. 27.1.2020. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/jan/27/artificial-intelligence-computer-novels-fiction-write-books> [cit. 30.11.2021].
20. Markoff, J. Computer Wins on 'Jeopardy!': Trivial, It's Not. *The New York Times* [online]. 16.2.2011. <https://www.nytimes.com/2011/02/17/science/17jeopardy-watson.html> [cit. 30.11.2021].
21. Moyer, C. How Google's AlphaGo Beat a Go World Champion. *The Atlantic* [online]. 28.3.2016. <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2016/03/the-invisible-opponent/475611/> [cit. 30.11.2021].
22. Poole, S. The Rise of Robot Authors: Is the Writing on the Wall for Human Novelists? *The Guardian* [online]. 25.3.2019. <https://www.theguardian.com/books/2019/mar/25/the-rise-of-robot-authors-is-the-writing-on-the-wall-for-human-novelists> [cit. 30.11.2021].
23. Prigg, M. Computer Paints 'New' Rembrandt after Analysing Hundreds of His Portraits - and Even Recreates the Brush Strokes Using a 3D Printer. *Mail Online* [online]. 7.4.2016. <https://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-3527420/Computer-paints-new-Rembrandt-analysing-hundreds-portraits-recreates-brush-strokes-using-3D-printer.html> [cit. 30.11.2021].

24. Schragger, A. High-End Art Is One of the Most Manipulated Markets in the World. *Quartz* [ONLINE]. 11.7.2013. <https://qz.com/103091/high-end-art-is-one-of-the-most-manipulated-markets-in-the-world/> [cit. 30.11.2021].
25. *The Next Rembrandt* [online]. <https://www.nextrembrandt.com> [cit. 30.11.2021].
26. U.S. Copyright Office. *Compendium of U.S. Copyright Office Practices*. 2021, 3. vyd.
27. Yeung, J. Breakthrough AI Identifies 50 New Planets from Old NASA Data. *CNN Business* [online]. 26.8.2020. <https://edition.cnn.com/2020/08/26/tech/ai-new-planets-confirmed-intl-hnk-scli-scn/index.html> [cit. 30.11.2021].

II. VYBRANÉ KAPITOLY Z AUTORSKÉHO PRÁVA USA

JUDR. PETR PRCHAL, PH.D.⁸⁹

Anotace: Příspěvek pojednává o některých zásadních otázkách soudobého autorského práva USA. Metodologicky jde o deskriptivní analýzu autorského práva USA s prvky komparace s kontinentálním autorským právem. Vznikl tvůrčím uspořádáním a výběrem dříve publikovaných prací autora. Z obsažených témat se zabývá např. principem originality, principem vyčerpání práva, doktrínou sloučení myšlenky a vyjádření, dále pak také dobu trvání autorského práva, výjimkou fair use či parodii v autorském právu USA.

Klíčová slova: Autorské právo, USA, výjimka fair use, princip původnosti, tříkrokový test

Abstract: The article discusses some fundamental issues of contemporary US copyright. Methodologically, it is a descriptive analysis of US copyright with elements of comparison with continental copyright law. It was created by creative arrangement and selection of previously published works by the author. Among the topics covered, it deals with, for example, the principle of originality, the principle of exhaustion of law, the doctrine of merging ideas and expressions, as well as the

⁸⁹ Autor je advokátem a odborným asistentem na Katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

duration of copyright, with the exception of fair use or parody in US copyright

Keywords: *Copyright, USA, fair use, princip of originality, three-step-test*

1. Úvodem kapitoly

Příspěvek vznikl na základě výběrů dílčích pasáží dříve publikovaných článků a statí autora. Jejich uspořádání do jednoho souvislého celku přináší ucelený pohled do relevantních otázek soudobého autorského práva USA, které je v mezinárodním měřítku práva duševního vlastnictví vlivným činitelem ovlivňujícím zákonodárně politickou scénou v oblasti autorského práva v Evropě i Asii. Příspěvek nabízí deskriptivně analytický pohled na autorské právo USA s příhodnou komparací s některými evropskými právními řády a jejich judikaturou. Evropské právní řády zde za tímto účelem ponejvíce reprezentuje české autorské právo jako typický zástupce kontinentálního pojetí autorského práva. V příspěvků tak vycházejí dobře najevo nejzajímavější rozdíly i spojitosti pozitivněprávního pojetí autorského práva a pojetí přirozenoprávního. Z dílčích témat, kterými se příspěvek zabývá lze zmínit princip originality, princip vyčerpání práva, doktrínu sloučení myšlenky a vyjádření, dále pak také dobu trvání autorského práva, výjimku fair use či parodii v autorském právu USA.

2. Pojetí původnosti

V autorském právu USA je rozdílně od práva Spojeného království vyžadováno nejen vynaložení dovednosti, úsilí a úsudku, ale rovněž i tvůrčí schopnosti (míry tvořivosti). K tomuto závěru dospěl jednoznačně Nejvyšší soud USA již v roce 1991 v rozhodnutí ve věci *Feist Publications Inc. proti Rural Telephone Service Co.*,⁹⁰ ve kterém soud dochází ve skutkově podobné věci jakou je *Desktop Marketing Systems Pty. Ltd proti Telstra Corp. Ltd* týkající se barevného provedení telefonního seznamu k závěru, že požadavek původnosti není splněn pouze prokázáním, že by dílo mohlo v závislosti na autorově dovednosti vypadat jinak (odlišně), ale že pro přiznání ochrany je nutné rovněž splnit alespoň minimální stupeň tvořivosti. Nejvyšší soud USA proto dospěl k závěru, že barevná úprava telefonního seznamu nenaplnuje znak původnosti, a proto nepožívá autorskoprávní ochrany. Předmětné rozhodnutí bývá v autorském právu USA

⁹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Feist Publications, Inc., proti Rural Telephone Service Co.*, 499 U.S. 340, ze dne 27. března 1991.

často citováno a soudy z něj stále aplikačně vychází.⁹¹ Bývá označováno za průlomové. Navazující rozhodnutí často rovněž zmiňují i zásadu dichotomie myšlenky a vyjádření a skutkově se rovněž týkají činnosti spočívající v uspořádání či výběru obsahu do dotčeného díla.⁹²

3. Princip vyčerpání

Výlučné autorské právo na rozšiřování kopií autorského díla veřejnosti prodejem nebo jiným převodem vlastnického práva případně pronájmem či půjčováním, je v autorském právu USA zakotveno v úvodních ustanoveních v § 106 (3) CA, a to spolu s dalšími výlučnými právy. Obdoba principu vyčerpání v kontinentálním pojetí se v pojetí autorského práva USA označuje doslovně jako princip či doktrína prvního prodeje (srov. angl. termín *first-sale doctrine*). Vyčerpání je pak upraveno v § 109 (a) CA a to tak, že vlastník kopie autorského díla vytvořené v souladu s autorským zákonem, je oprávněn bez souhlasu vlastníka autorského práva prodávat nebo jinak (volně) nakládat s vlastnickým právem k takové kopii.

Dle autorského práva USA, pokud autorské dílo není vyjádřeno do hmotného nosiče, pak nejde o převod vlastnického práva, ale o licenční závazek k užití konkrétního díla.⁹³ Autorské právo USA tedy k aplikaci principu vyčerpání práva na rozšiřování vyžaduje existence hmotného nosiče originálu či rozmnoženiny díla. Nelze tedy dovodit možnost aplikace principu vyčerpání v případech zpřístupnění díla nehmotně v oblasti Internetu, kde dochází ke stahování rozmnoženiny díla, resp. rozmnoženiny autorského díla je uložena na serveru, ze kterého uživatel stáhne a vytvoří tak vlastní rozmnoženinu díla, kterou uloží na nosič dat ve vlastní dispozici (hard disk, USB disk, CD-ROM,

⁹¹ Srov. např. rozhodnutí Odvolacího soudu pro 2. obvod ve věci *Key Publications Inc. proti Chinatown Today Publishing Enterprises Inc.*, 945 F.2d 509, ze dne 23. září 1991, rozhodnutí Odvolacího soudu pro 2. obvod ve věci *Matthew Bender & Co. proti West Publishing Co.*, 158 F.3d 693, ze dne 3. listopadu 1998.

⁹² HART, Joseph. From Facts to Form: Extension and Application of the Feist "Practical Inevitability" Test and Creativity Standard. *Golden Gate University Law Review*. 1992, roč. 22, č. 2, s. 549 – 566.

⁹³ Srov. rozhodnutí Okrskového soudu pro jižní New York ve věci *Capitol Records, LLC proti ReDigi Inc.*, 12 Civ. 95 (RJS), ze dne 30. března 2013.

cloudové uložení apod.). Tento závěr byl poprvé jednoznačně přijat již v roce 1995, a to ve zprávě Výzkumné komise práva duševního vlastnictví.⁹⁴ Tato zpráva následně vyvolala vlnu diskuze, jejímž výsledkem byl návrh zákona připouštějící aplikaci principu vyčerpání i v digitálním prostředí. Návrh zákona počítal např. s oprávněním nabyvatele digitální rozmnoženiny díla ji dále volně přeposílat (za předpokladu, že odstraní svoji rozmnoženinu) či smazat.⁹⁵ Dané kritérium je tedy srovnatelné s obdobným kritériem obsaženým v rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci *UsedSoft GmbH proti Oracle International Corp.* Avšak krátce poté v roce 1998 došlo k přijetí velké novely autorského práva USA, která se zaměřila zejména na ochranu práv nositelů práv, tzv. *Digital Millennium Copyright Act (DMCA)*⁹⁶ a k přijetí navrhovaného zákona o aplikaci principu vyčerpání v digitálním prostředí již nedošlo. Úřad pro autorská práva následně vydal zprávu,⁹⁷ ve které odmítl navrhované změny jako předčasné. Zároveň také uvedl, že vzhledem k budoucímu vývoji, bude nutné provést legislativní změny v otázce vyčerpání práva v digitálním prostředí. Do současnosti však k takovým změnám nedošlo. Během té doby však otázka nezanikla a i dnes je předmětem mnoha diskuzí. V USA dokonce vzniklo hnutí za podporu aplikace principu vyčerpání v digitálním prostředí pod heslem „*You Bought It, You Own It!*“.⁹⁸ Přijetí legislativních změn ve smyslu navrženého zákona proto nelze zcela vyloučit.

⁹⁴ LEHMAN, A. Bruce. [1995]. *Intellectual Property and the National Information Infrastructure: The Report of the Working Group on Intellectual Property Rights*. Washington, D. C.: Information Infrastructure Task Force, s. 92 – 94.

⁹⁵ Srov. Návrh zákona týkající se doplnění § 109 CA o písm.(f) [(The Digital Era Copyright Enhancement Act ze dne 13. listopadu 1997, H.R. 3048, (105th), 1997].

⁹⁶ Digital Millennium Copyright Act ze dne 28. října 1998, Pub. L. 105-304, 112 Stat. 2860.

⁹⁷ U.S. COPYRIGHT OFFICE. 2001. *A Report of the Register of Copyrights Pursuant to § 104 of the Digital Millennium Copyright Act: DMCA Section 104 Report*. 252 s. Dostupné z: <http://www.copyright.gov/reports/studies/dmca/sec-104-report-vol-1.pdf>.

⁹⁸ ELECTRONIC FRONTIER FOUNDATION, „*You Bought It, You Own It! Time to Reclaim the Right to Use/Tinker/Repair/Make/Sell/Lend Your Stuff* [online]. [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <https://www.eff.org/deeplinks/2014/01/you-bought-it-you-own-it-time-reclaim-right-usetinkerrepairmakeselllend-your-stuff>.

Nezávisle na tom, rovněž již dříve, v některých případech soudy USA dovodily jako nabývací titul licenční a nikoli kupní (jinou převodní) smlouvu i v případech, kdy rozmnoženina díla není poskytována pomocí Internetu, ale na nosičích CD-ROM, DVD apod.⁹⁹ Problematika daného rozlišení totiž spočívá v tom, že jestliže je užití díla licencováno a nedochází k převodu vlastnického práva k hmotnému nosiči díla, na základě kterého je nabyvatel takového nosiče oprávněn s ním dále libovolně vlastnický disponovat, pak k vyčerpání práva na rozšiřování nedochází. K tomu, kdy se jedná o licenční smlouvu, stanovil Odvolací soud pro 9. obvod ve věci *Vernor proti Autodesk, Inc.* tři podmínky.¹⁰⁰ Smlouva musí stanovit, že 1/ nositel uděluje uživateli licenci, 2/ zároveň je uživatel omezen v nakládání s dílem (počítačovým programem) a 3/ je omezen v převodu rozmnoženiny díla (počítačového programu). Licenční smlouva byla v daném případě nevýhradní, uživatel nemohl provést překlad, změnu a úpravu počítačového programu a nemohl rozmnoženinu převádět bez souhlasu nositele práv.

Z našeho pohledu se nejedná o závěr správný, neboť zpřístupnění autorských děl zachycených na hmotném nosiči nelze pojmově realizovat pouze licenční smlouvou, ale půjde zpravidla o nepojmenovanou (inominátní) smlouvu, na základě které dojde současně k převodu vlastnického práva a nabytí oprávnění dílo užít. Je potřeba také zmínit situaci, kdy uživatel uzavře kupní smlouvu, na základě které nabyde vlastnického práva k rozmnoženině a až posléze je např. pro fungování počítačového programu vyžadováno uzavření licenční smlouvy. V takovém případě se princip vyčerpání uplatní, uživatel může dále zcizovat rozmnoženinu, avšak vzniká zde rozpor za situace, pokud by se samotnou licenční smlouvou nesouhlasil, anebo souhlasil, ale ta by volné zcizování rozmnoženiny zapovídala. Dle českého práva jde v případě vyčerpání o kogentní právní úpravu, kterou nelze smluvně vyloučit nebo omezit. Vynutitelnost uživatelnosti rozmnoženiny ve smyslu samotného užívání počítačového programu by však přesto v takovém případě nebyla možná, neboť to již se netýká oprávnění uživatele plynoucí z nabytí vlastnického práva

⁹⁹ Srov. rozhodnutí Odvolacího soudu pro 9. obvod ve věci *Vernor proti Autodesk, Inc.*, 555 F. Supp. 2d 1164 ze dne 20. května 2008.

¹⁰⁰ Tamtéž.

k hmotnému nosiči. Rozhodovací praxe soudů USA je proto v tomto směru v českém prostředí využitelná pouze omezeně.

Jinou podstatou skutečností je, že Nejvyšší soud USA v rozhodnutí *Kirtsaeng proti John Wiley & Sons, Inc.* dovedl vyčerpání i v případě prvního převodu uskutečněného mimo území USA, čímž připustil i možnost *mezinárodního vyčerpání* (srov. regionální vyčerpání v rámci EU).¹⁰¹ Dle Nejvyššího soudu USA se princip prvního prodeje má uplatnit i ve vztahu k těm originálům a rozmnoženinám děl vyrobených mimo území USA se souhlasem nositele práv a následně importovaných na území USA. Důsledkem je, že připuštění mezinárodního vyčerpání brání absolutně jakémukoli dělení trhu, neboť odpadá důvod přesouvat výrobu do zahraničí ve snaze vyloučit aplikaci principu vyčerpání. USA však nejsou jediným státem, který princip mezinárodního vyčerpání připouští. Mezinárodního vyčerpání uznává přímo v autorském zákoně např. Švýcarsko.¹⁰² Není tak vyloučeno, aby princip mezinárodního vyčerpání platil v jiných zemích mimo členské státy EU. Jak shora plyne, mezinárodní právo autorské tomuto nebrání a ponechává volnost uvážení členskými státy, zda jejich právní řády mezinárodní konzumaci připustí či nikoli.

Budoucí vývoj v oblasti nových technologií a jeho dopad na vztah mezi nositeli práv a uživateli je složité předpovídat. Je však zřejmé, že autorskoprávní východisko, kterým je princip vyčerpání práva, není v digitálním prostředí snadno aplikovatelný, a to ani pohledem současné judikatury Soudního dvora EU, neboť těžko zajistit zejména kritérium *vymazání rozmnoženiny z datového nosiče převodce*, když z logiky věci i právně dochází k zhotovení rozmnoženiny nové a nikoli k rozšiřování té původní. K jejímu vymazání proto může dojít až *ex post*.

Domníváme se však, že již současné dění spíše svědčí pro odklon od uživatelské potřeby vlastnit digitální rozmnoženinu. Svědčí o tom skutečnost, že někteří poskytovatelé digitálních služeb a obsahu neumožňují stažení rozmnoženin, ale

¹⁰¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Kirtsaeng proti John Wiley & Sons, Inc.*, 568 U.S., ze dne 19. března 2013.

¹⁰² Srov. čl. 12 autorského zákona Švýcarska [Bundesgesetz über das Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz), zákon č. 231.1 z roku 1993].

pouze přístup, a přesto se těší oblibě a široké uživatelské základně. Neaplikovatelnost principu vyčerpání do digitálního prostředí je vyvážena možnostmi *snadného a širokého přístupu a dosažitelnosti chráněných děl*. Zda se tento předpoklad naplní, záleží na budoucím technologickém vývoji a hospodářském způsobu zpřístupňování děl veřejnosti. Svoji roli zde sehrává rovněž bezpečnost zejména v prostředí veřejných sítí. Až poté lze uvažovat o zavedení principu vyčerpání i pro oblast digitálního prostředí k případnému vyvážení veřejného zájmů veřejnosti na přístup k dílu. Tato potřeba však dle našeho mínění dosud není aktuální. Pokud by se tak mělo stát, lze doporučit přímé zavedení nové zákonné možnosti nabyvatele rozmnoženiny ji dále úplatně rozmnožovat za stanovených podmínek a nikoli nepřímo aplikací stávající koncepce vyčerpání práva na rozšiřování do digitálního prostředí, které se tradičně a definičně váže pouze k nabytí rozmnoženiny díla jako hmotného nosiče (věci).

4. Doktrína sloučení myšlenky a vyjádření

V judikatuře USA se vyvinula tzv. *doktrína sloučení myšlenky a vyjádření*,¹⁰⁵ dle které není autorskoprávně chráněno takové vyjádření, které je předurčeno myšlenkovým obsahem. Dle této doktríny je tedy autorskoprávní ochrana závislá na možnosti vyjádřit myšlenkový obsah více různými způsoby. Pokud by tedy vyjádření pramenilo přímo z myšlenkového obsahu, pak by nemělo být chráněno. Doktrína předpokládá možnost určitého výběru, jak myšlenkový obsah vyjádřit. České autorské právo tuto doktrínu nezná a nezmiňuje jí (nezná ji) ani judikatura českých soudů. O uplatnění této doktríny lze uvažovat pouze za předpokladu, že myšlenky budeme považovat za právně-filozofické abstraktum, ze kterého vychází každé vyjádření. Jinak ale možnost vyjádřit myšlenkový obsah různými způsoby není z právního hlediska vůbec určující, neboť každou myšlenku lze vyjádřit různě (libovolně). K využitelnosti a možnému praktickému významu této doktríny se proto z hlediska českého práva stavíme velmi zdrženlivě.

¹⁰⁵ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Harper & Row proti Nation Enterprises*, 471 U.S. 539, ze dne 20. května 1985, rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Mazer proti Stein*, 347 U.S. 201, ze dne 8. března 1954, rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Baker proti Selden*, 101 U.S. 99, ze dne 19. ledna 1880.

5. Konfrontace formálního a bezformálního pojetí autorského práva

V kontinentálním systému autorského práva, z něhož české autorské právo vychází, je subjektivní právo autorské právem přirozeným, a proto úlohou státu je toto právo pouze chránit a stanovit způsob jeho výkonu, což se v českém právu děje prostřednictvím zák. č. 121/2000 Sb., zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon, dále jen AutZ).¹⁰⁴ Autorské právo přitom vzniká každému člověku bez rozdílu automaticky a bezformálně v okamžiku vytvoření jedinečného smyslu vnímatelného výsledku tvůrčí činnosti, neboli autorského díla dle § 2 AutZ. Ke vzniku subjektivního autorského práva přitom není potřeba právního jednání dle § 545 ObčZ (dle starší terminologie právní úkon). Právní jednání se vyznačuje projevem vůle zaměřeným působit právní následky, což však při vzniku jakéhokoli díla není primární účel. Naopak tou relevantní skutečností, na kterou se vždy váže vznik subjektivního autorského práva, je osobní vytvoření autorského díla. Proto subjektivní autorské právo může vzniknout každému člověku bez ohledu na míru jeho svéprávnosti dle § 15 odst. 2 ObčZ (dle starší terminologie způsobilosti k právním úkonům) a způsobilost mít subjektivní autorské právo patří do způsobilosti mít práva a povinnosti, tedy právní osobnosti dle § 15 odst. 1 ObčZ. Autorské právo tedy vzniká

¹⁰⁴ TELEEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 3.

zásadně bezformálně¹⁰⁵ a může vzniknout kterémukoli člověku.¹⁰⁶ Předmětné pojetí vychází z principu jedinečnosti, jež je odrazem individuality lidské osobnosti, který jako přísnější standard vylučuje nutnost formálního (registračního), tedy nikoli faktického pojetí autorského práva. Paralelní existence dvou či více stejných děl, jež by byla zároveň jedinečná, je z toho důvodu vyloučena.¹⁰⁷

Přirozenoprávní povaha autorského práva, která vychází z fakticity, tedy přímo ze skutečnosti, který člověk dílo skutečně vytvořil, s sebou nese jistou „lehkost“, s jakou subjektivní autorské právo může vzniknout a dále trvat. Za, v určitém smyslu, výjimku, která umožňuje vystoupit z výlučnosti autorskoprávní ochrany, lze považovat tzv. veřejné licence,¹⁰⁸ které umožňují modifikaci autorskoprávní ochrany ve vztahu k předem neurčenému okruhu adresátů. K tomu se však vyžaduje aktivní jednání ze strany nositele práv, které zpravidla nelze čekat, pokud jde o dílo, se kterým nejsou spojeny žádné finanční zájmy, což je z hlediska celkového úhrnu autorské tvorby nezanedbatelná část. Právní otázkou

¹⁰⁵ Naopak o formální vznik autorského práva by šlo v případě, kdyby byl podmíněn splněním formálních náležitostí např. uložení, registrace, vyznačení, zaplacení poplatku apod. Více k tomu a o zkušenostech s formálním vznikem autorského práva na území USA viz např. GINSBURG, C. Jane. *The US Experience with Copyright Formalities: A Love/Hate Relationship* [Columbia Public Law Research Paper č. 10-225]. Columbia Law School, 2010, 35 s.

¹⁰⁶ Vyloučeny jsou však právnické osoby. Viz § 5 odst. 1 AutZ. Posun k takovému chápání autorského (resp. práva původského) nastal až v době rozšíření knihtisku, kdy dosavadní chápání, resp. nechápání autorského práva, vedlo k zjevné nespravedlnosti vůči autorům, neboť veškerá práva příslušela nakladateli. V této souvislosti to bylo především učení Immanuella Kanta, který se snažil změnit dosavadní myšlení. Ve svém díle *Metaphysischen Anfangsgründe der Rechtslehre* žádá rozlišování hmotného substrátu díla (rukopisu) a samotného díla, které považuje za něco ryze osobního a nepřevoditelného. Viz TELEČEK, Ivo. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*. Brno: Doplněk, 1994. s. 75. Byť Kantovy závěry nabyly svého reálného dopadu na legislativní pojetí autorských děl až mnohem později, jeho odkaz je stále patrný ve všech strukturách moderních autorskoprávních úprav kontinentálního systému práva, ve kterých se originární práva k výsledkům tvořivé duševní činnosti přiznávají fyzické osobě a jsou zahrnuty do katalogu základních lidských práv (viz čl. 34 odst. 1 LZPS).

¹⁰⁷ Srov. ale možnost současné existence dvou stejných technických řešení, výrobních postupů, vzhledu výrobku apod., což odůvodňuje potřebu formálního (registračního) nikoli faktického pojetí ochrany těchto předmětů práv duševního vlastnictví.

¹⁰⁸ Srov. *public licence*, *open access licence*, které odpovídají českému překladu „veřejná licence“. Zřejmě nejznámější veřejnou licenci, a to i v Česku je licence *Creative Commons*.

k diskuzi, může být, zda „lehkost“ s jakou autorské právo v současnosti vzniká, není jednou z příčin společenského napětí týkající se autorského práva, neboť počet děl, které vzniknou a zůstanou právně, ekonomicky a jinak nevyužity mohou působit jako zábrana přístupu veřejnosti k těmto dílům a jejich užití.

5.1. K formalitám v autorském právu USA

Nabízí se srovnání práve s autorským právem USA, jehož právní úprava je pozitivněprávní. Stát poskytuje a chrání autorské právo, neboť má zájem chránit tato práva za účelem podpory tvořivé činnosti. Dle § 102 (a) CA autorské právo vzniká v momentě vytvoření autorského díla¹⁰⁹ a jeho zachycení na hmotném nosiči známého dnes i později vyvinutém, ze kterého může být autorské dílo vnímáno, reprodukováno nebo jinak sděleno, a to buď přímo z takového nosiče nebo pomocí stroje nebo jiného zařízení. Ani zde není rozhodnou skutečností pro vznik autorského práva právní jednání, ale samotné vytvoření díla.¹¹⁰ V recentní době se tak již děje bezpodmínečně a bezformálně, stejně jako v českém autorském právu. Dříve tomu tak ale nebylo. V autorském právu USA se v jeho vývoji od roku 1710 až do současnosti vyskytují jako podmínky ochrany práv autorů registrace, uložení, vyznačení a záznam.

Význam formalit s postupem času klesal. Nicméně až do okamžiku přijetí autorského zákona z roku 1909 byly registrace, uložení a vyznačení podmínky vzniku autorského práva. Význam těchto formálních náležitostí nejvíce omezil autorský zákon z roku 1909, který oslabil registraci a uložení v tom směru, že neměly vliv na vznik autorského práva, ale na uplatnění nároku z jeho porušení u soudu. Splnění formálních náležitostí přesto nebylo dobrovolné, ale povinné, např. v případě uložení i pod sankcí pokuty či ukončení autorskoprávní ochrany. Na to navázal i v současnosti účinný CA (Copyright Act, autorský zákon USA z roku 1976, Část 17 Zákoníku U.S.C., § 101 – § 1332). Tento až do současnosti účinný autorský zákon prošel v souvislosti s přijetím RÚB [(Bernská

¹⁰⁹ K tomu, co se rozumí autorským dílem, viz § 102 (a) CA.

¹¹⁰ V USA nicméně právní skutečnosti (*legal facts*) nedefinuje ani zákon ani právní věda. V českém právním řádu jsou právní skutečnosti dovozovány právní naukou. V Německu se spíše používá pojmu skutkové podstaty nežli právní skutečnosti (*der Tatsachenbestand*), ale např. ve Francii (*faits juridiques*) jsou právní skutečnosti pojaty podobně jako u nás.

úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, revidovaná úmluva bernská (vyhl. č. 133/1980 Sb.)] v březnu roku 1989 podstatnými změnami směrem k odstranění a zmírnění formálních náležitostí jako podmínek k uplatnění autorského práva souladně s čl. 5 odst. 2 RÚB.

V současnosti je proto registrace autorského díla u Úřadu pro autorská práva dobrovolná,¹¹¹ je však podle § 411 (a) CA předpokladem k uplatnění nároku z porušení autorských práv, pouze však u děl vytvořených na území USA, a dle § 412 CA je také předpokladem k uplatnění nároku na náhradu škody a uhrazení nákladů za právní služby v rámci rozhodování soudu o náhradě nákladů řízení, a to u všech chráněných děl bez rozdílu. Ačkoli registrace povinná není, uložení autorského díla povinné je. Dle § 407 CA je u každého autorského díla zveřejněného v USA nutné uložit u Úřadu pro autorská práva jeho dvě kopie pro účely Národní knihovny USA, a to do tří měsíců od zveřejnění díla.¹¹² I zde je tento formální požadavek předpokladem k uplatnění nároku z porušení autorského práva u soudu v případě děl vytvořených na území USA a dále Úřad pro autorská práva může uložit pokutu tomu, kdo na jeho žádost autorské dílo neuloží. Z této formality platí výjimky pro určité kategorie děl.¹¹³ Vyznačení neboli tzv. doložka výhrady autorského práva, není dle § 401 CA povinná. Avšak před novelou CA z roku 1989, pokud chybělo vyznačení a dílo nebylo registrováno, pak přestalo být autorsky chráněné. Ačkoli v současnosti taková ani žádná jiná sankce nehrozí, v americké právní teorii panuje shoda, že chybějící vyznačení může mít vliv na řádné prokázání autorského práva k dílu u

¹¹¹ Jistou náhradou registrace, která se vyvinula z praktické potřeby je tzv. *Poor Man's Copyright*. Jelikož funkce registrace je především důkazní, lze téže funkce dosáhnout u některých druhů děl posláním svého autorského díla sobě samému např. prostřednictvím pošty v zalepené obálce s vyznačeným dnem podání či jednodušeji prostřednictvím neotevřeného emailu. Ačkoli se jedná o možný způsob, jak prokázat autorství určité osoby k určitému dílu v určitém čase, v právním slova smyslu však nejde o registraci.

¹¹² Jelikož ne všechna díla, resp. jejich nosiče, nejsou způsobilá k uložení, Úřad pro autorská práva vydal pravidla, kterými některá díla z povinného uložení vyjímá. Viz část 37 Zákoníku USA § 202.

¹¹³ Nařízení úřadu pro autorská práva - Code of Federal Regulations Title 37 — Patents, Trademarks, and Copyrights – část 202.19 – 202.21.

soudu.¹¹⁴ Poslední formální náležitostí dle § 205 CA je záznam, který souvisí s předložením nabývacího titulu Úřadu pro autorská práva, na základě kterého, došlo k převodu či přechodu autorského práva. Absence záznamu není na překážku, ale v případě jeho neprovedení se chrání dobrá víra nabyvatele, který o záznam požádal jako první.

Formální náležitostí autorskoprávní ochrany bylo v USA prodlužování doby trvání autorského práva k dílu. Před přijetím současného autorského zákona v roce 1976, stát poskytoval autorské právo v trvání 28 let od prvního zveřejnění díla s možností registrace po dobu dalších 28 let.¹¹⁵ Aby však mohla být doba trvání autorského práva prodloužena, muselo být dílo nejprve řádně registrováno Úřadem pro autorská práva a prodloužení doby trvání bylo schváleno na základě žádosti spolu s uvedením popisu díla a údajů o nositeli práv.¹¹⁶ Současný autorský zákon zrušil prodlužování doby trvání autorského práva pro díla vytvořená od 1. ledna 1978 a později. Další změnu přinesla novela autorského zákona z roku 1992, která automaticky prodloužila dobu trvání autorského práva u děl vytvořených v mezidobí od roku 1964 do roku 1978.¹¹⁷

W. Landes a R. Posner zpracovali v roce 2002 studii, ve které zkoumali, jaká doba trvání autorského práva je v USA optimální a vedle toho i jaké důsledky (zejm. právní a ekonomické) vyvolalo upuštění od jejího prodlužování.¹¹⁸ Z této studie jsou pro účely dovození závěrů důležitá zjištění, že nositelé práv za dříve

¹¹⁴ GINSBURG, C. Jane. *The US Experience with Copyright Formalities: A Love/Hate Relationship* [Columbia Public Law Research Paper č. 10-225]. Columbia Law School, 2010, s. 15. Mimo toho současná dobrovolnost vyznačení, resp. chybějící identifikační informace na díle, jsou, dle některých názorů, příčinou osiřelých děl viz COLLEGE ART ASSOCIATION. *Response to Orphan Works Notice of Inquiry*. March 25. 2005, s. 7. Dostupné z: http://www.collegeart.org/pdf/caa_orphan_letter.pdf.

¹¹⁵ Ust. § 24 autorského zákona USA z roku 1909, Pub. Law 60-349, 35 Stat. 1075.

¹¹⁶ Spolu s podáním žádosti se platil i správní poplatek Viz HANSEN, R. David. *Orphan Works: Causes of the Problem* [Berkeley Digital Library Copyright Project White Paper]. University of California, Berkeley - School of Law, 2012, 11 s.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ Viz LANDES, M. William, POSNER, A. Richard. *Indefinitely Renewable Copyright* [John M. Olin Law & Economics working Paper č. 154]. The Law School The University of Chicago, 2002, 49 s.

účinné právní úpravy prodlužovali dobu trvání autorského práva v průměru pouze u 14% registrovaných děl. Z toho nejvíce 32% u děl hudebních, 8% v případě děl literárních a nejméně 3% u děl grafických. W. Landes a R. Posner to zdůvodňují tím, že grafická díla, až na určité výjimky,¹¹⁹ jsou nejvíce využívána krátce po svém vzniku, neboť účel jejich vzniku a následný způsob užití často souvisí s jednou a předem určenou činností, nejčastěji reklamou. Naopak díla hudební, třebaže vzniklá v určité podobě a aranžmá, lze později snadno užít i v podobě jiné a k naprosto odlišným účelům, a proto zájem na co nejdelší době trvání autorského práva k dílům hudebním výrazně převyšuje zájem v případě jiných druhů děl.¹²⁰

Jakkoli je procentuální vyjádření případů, kdy nositelé práv žádali prodloužení doby trvání autorského práva nízké, ve skutečnosti, v celkovém objemu vytvořených děl, by muselo být toto vyjádření ještě nižší, neboť od účinnosti zákona z roku 1909, ze kterého studie vychází, nebyla registrace ke vzniku autorského práva povinná.¹²¹

Z provedené analýzy plyne závěr, u jak nízkého počtu děl je ze strany nositelů práv zájem na tom, aby byla autorsky chráněná. To může být právně i ekonomicky významné zejména v anglo-americkém prostředí, kde má zákonodárce historicky danou úlohu, aby autorskoprávní ochranu přizpůsobil nikoli zájmu na ochranu tvůrčích práv, ale ekonomicky fiskálně v tom rozsahu, aby poskytnutá ochrana tvořivé činnosti byla motivací ke vzniku dalších autorských děl a jiných předmětů ochrany. Takto se ovšem na tuto otázku nelze dívat z pohledu českého autorského práva. Autorskoprávní ochrana v důsledku svých přirozenoprávních východisek nemůže přednostně vycházet z toho, co je a není ekonomicky výhodné a efektivní, ale spíše jak účinně chránit to, co je přirozeně dáno, což je odlišný přístup.

Na druhé straně rovněž docházíme k závěru, že ani jeden z formálních požadavků, které byly historicky v autorském právu USA uplatňovány, nijak

¹¹⁹ Např. grafické zpracování kreslené postavičky Mickey Mouse.

¹²⁰ LANDES, M. William, POSNER, A. Richard. *Indefinitely Renewable Copyright* [John M. Olin Law & Economics working Paper č. 154]. The Law School The University of Chicago, 2002, s. 32.

¹²¹ Podobně viz HANSEN, R. David. *Orphan Works: Causes of the Problem* [Berkeley Digital Library Copyright Project White Paper]. University of California, Berkeley - School of Law, 2012, 11 s.

nevyklučuje současné potíže autorského práva s nástupem digitálního prostředí. Zda nositel autorského práva někdy své dílo zaregistroval a poté autorské právo prodloužil, poskytuje informaci o nositeli autorského práva vždy k danému okamžiku, ale již následný den může být právní stav odlišný. Je však pravděpodobné, že by ubylo chráněných děl, která nemají pro autora ani jiného nositele práv žádný ekonomický, právní ani jiný význam, a přesto nemohou být součástí obecného fondu (*public domain*) a jejich ochrana vytvoří právní překážku jejich dalšího užití. Lze proto připustit, že bezformální vznik autorského práva může více přispívat k výskytu těchto nežádoucích situací. Nelze však dospět k přesvědčivému závěru, že bezformálnost negativně ovlivňuje zájem uživatelů na přístup k dílu.

6. Doba trvání majetkových autorských práv

Dle § 27 odst. 1 AutZ trvá obecná doba majetkových autorských práv po dobu autorova života a navíc 70 let po jeho smrti. Díky snahám o mezinárodní přiblížení autorskoprávních úprav je v současnosti ve většině států světa tato obecná doba trvání stejná, minimálně pokud jde o členské státy EU a USA.¹²²

AutZ opustil dřívější monistickou koncepci¹²³ předchozího zákona č. 35/1965 Sb.,¹²⁴ kdy obecná doba autorského práva (osobnostní i majetková složka – osobnostněmajetkový celek) trvala po dobu autorova života a 50 let po jeho

¹²² RÚB zaručuje minimální obecnou dobu trvání majetkových autorských práv po dobu autorova života a 50 let po jeho smrti.

¹²³ Tato koncepce, která chápe autorské právo ve své podstatě jako jednotné právo osobnostní povahy, dnes označovaná jako monistická, je typickým znakem i současné německé právní vědy viz § 11 UrhG a z něj vycházející § 29 UrhG stanoví nepřevoditelnost autorského práva jako celku. Německou monistickou teorii nejvíce rozvinul Ulmer v díle *Urheber- und Verlagsrecht, 1980*. Monistická teorie říká, že autorské právo je vnitřně jednotné subjektivní právo absolutní povahy, které má aspekt osobnostní, protože autorské dílo nese tvůrčí osobnostní přínos autora, ale i aspekt majetkový, který se projevuje nejvíce při nakládání s dílem a je odrazem jeho hospodářského významu.

¹²⁴ Zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorských zákon), účinný od 1. 7. 1965 do 30. 11. 2000.

smrti.¹²⁵ Sepjetí osobnostní a majetkové složky autorského práva a jejich prakticky stejný osud vyvolával právně teoretické obtíže.¹²⁶ Doba trvání 50 let však byla stejná jako i u předchozího autorského zákona, zákon č. 115/1953 Sb.,¹²⁷ který vycházel z dualistické koncepce či ještě staršího zákona o právu autorském, zákon č. 218/1926 Sb.¹²⁸

AutZ prodloužil dobu trvání majetkových autorských práv v souladu se závazky vyplývajícími z členství v EU z 50 na 70 let na základě směrnice 2006/116/ES ze dne 12. prosince 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících.¹²⁹ K nastavení této doby trvání na 70 let vedly EU zájmy o sjednocení této doby mezi členskými státy, neboť některé státy zavedly delší dobu trvání autorských práv než 50 let, aby vyrovnaly vliv světových válek na využití autorských děl. Doba proto byla harmonizována dle těchto států směrem nahoru s ohledem na dosažení nejvyššího standardu ochrany autorských práv. V neposlední řadě se také prodloužení zdůvodňovalo tím, že v souvislosti s prodloužením věku dožití není 50 let trvání autorských práv dostatečné, neboť RÚB zamýšlela 50 let trvání tak, aby poskytla ochranu autorovi a prvním dvěma generacím jeho potomků.¹³⁰ Jak ale správně uvádí I. Telec a P. Tůma, jsou tyto důvody oslabeny tím, že se majetková autorská práva

¹²⁵ Srov. § 33 odst. 1 zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorských zákon).

¹²⁶ Podobně viz TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 326.

¹²⁷ Srov. § 65 odst. 2 zákon č. 115/1953 Sb., o právu autorském (autorský zákon), účinný od 1. 1. 1954 do 30. 6. 1965.

¹²⁸ Srov. § 38 odst. 1 zákona č. 218/1926 Sb., o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském), účinný od 1. 2. 1927 do 31. 12. 1953.

¹²⁹ Viz čl. 1 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12. prosince 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících, CELEX: 32006L0116. Viz také čl. 1 odst. 1 předchozího znění této směrnice z roku 1993: Směrnice Rady 93/98/EHS ze dne 29. října 1993 o harmonizaci doby ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících, CELEX: 31993L0098.

¹³⁰ Viz 6. a 7. důvod přijetí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12. prosince 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících, CELEX: 32006L0116.

často dědí v nepřímém nástupnictví.¹⁵¹ Nepsaným důvodem ale také bylo přiblížení evropsko-unijního práva autorskému právu USA, resp. výstižněji řečeno zmenšení rozdílů mezi těmito právními úpravami, což je však na rozdíl od výše uvedených, pádnější důvod s ohledem na mezinárodní využívání autorských děl.¹⁵² V poměrně nedávné době byla také přijata směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/77/EU ze dne 27. září 2011, kterou se mění směrnice 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících. Tato směrnice, která měla být implementována do českého právního řádu do 1. listopadu 2013, prodloužila dobu trvání majetkových práv výkonného umělce k uměleckým výkonům zaznamenaných na zvukových záznamech a také dobu trvání majetkových práv výrobce zvukového záznamu ke zvukovému záznamu z 50 na 70 let tak, že v extrémním případě může dosáhnout doba trvání majetkových práv až 120 let.¹⁵³ Ačkoli lze obhájit důvody, proč došlo k prodloužení doby trvání majetkových práv autorských plynoucích z tvůrčí duševní činnosti, v případě práv výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů tak učinit nelze. Důvodem nemůže být snaha o sjednocení s dobou trvání autorských práv, neboť se jedná pouze o práva související, jejichž účel ochrany je odlišný¹⁵⁴ a důvodem zde nemůže být ani

¹⁵¹ TELEEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 327.

¹⁵² I když argument zmenšení rozdílů mezi oběma úpravami prolamuje skutečnost, že v USA došlo k prodloužení doby trvání autorského práva v roce 1998 na základě zákona o prodloužení doby trvání autorského práva v USA z roku 1998, Copyright Term Extension Act, Pub.L. 105–298, 112 Stat. 2827, zatímco v EU došlo k prodloužení již v roce 1993 na základě směrnice 93/98/EHS, z čehož je zřejmé, že naopak právní úprava USA se snažila v otázce délky trvání autorského práva zmenšit rozdíly.

¹⁵³ Srov. § 73 AutZ a situaci, kdy na konci padesátileté doby počítané od vytvoření výkonu dojde oprávněně k vydání nebo sdělení veřejnosti zvukového záznamu výkonu, Pak zanikají práva výkonného umělce za 70 let ode dne, kdy došlo k prvnímu oprávněnému vydání nebo sdělení veřejnosti takového záznamu.

¹⁵⁴ HILTY, M. Reto, KUR, Annette, KLASS, Nadine, GEIGER, Christophe, PEUKERT Alexander, DREXL Josef, KATZENBERGER Paul. *Stellungnahme des Max-Planck-Instituts zum Vorschlag der Kommission für eine Richtlinie zur Änderung der Richtlinie 2006/116 EG des Europäischen Parlaments und des Rates über die Schutzdauer des Urheberrechts und bestimmter verwandter Schutzrechte*. Max-Planck-Institut für Geistiges Eigentum, Wettbewerbs- und Steuerrecht, 23 s.

přiblížení doby trvání autorskému právu USA, neboť to chrání umělecké výkony a výrobce zvukových záznamů odlišně.¹³⁵

Je s podivem, že Evropská komise nejprve prosazuje prodloužení doby trvání majetkových práv výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů a příslovečně „do roka a do dne“ prosadí směrnici o osiřelých dílech, jejichž jednou z příčin je právě příliš dlouhá doba trvání majetkových práv, v důsledku čehož se nositel práv stane nedohledatelným.¹³⁶ Kdyby se totiž skutečně řídila zájmy o sjednocení právních odlišností mezi EU a USA, k přijetí směrnice 2011/77/EU by nemělo dojít. Ačkoli je pravdou, že v USA trvají práva k zaznamenaným uměleckým výkonům a zvukovým záznamům nejčastěji 95 let od zveřejnění a v určitých případech i déle,¹³⁷ čímž převyšují dobu trvání v EU, v USA se prosazuje potřeba takto dlouhé trvání zkrátit, a kromě potřeby mezinárodní souladnosti, právě kvůli osiřelým dílům.¹³⁸

Pro USA je typické, že se zde doba trvání autorského práva od počátku až doposud s pravidelností prodlužovala. Ve vůbec prvním autorském zákoně USA z roku 1790 trvala autorská práva 14 let. Autorský zákon z roku 1831 tuto dobu prodloužil na 28 let s možností prodloužení o dalších 14 let. Autorský zákon z roku 1909 ponechal dobu trvání na 28 letech, ale umožnil prodloužení autorského práva o dalších 28 let. CA v roce 1976¹³⁹ upravil dobu trvání na dobu života autora a navíc dalších 50 let po jeho smrti a 75 let v případě zakázkových děl (*Works Made for Hire*). Nakonec v roce 1998 došlo k zatím poslední změně v souvislosti s přijetím tzv. *Copyright Term Extension Act* (dále

¹³⁵ Srov. § 101 CA ve spojení s § 301 (c) CA. Viz také *Digital Performance Right in Sound Recordings Act* ze dne 1. listopadu 1995, Pub.L. 104–39, 109 Stat. 336, který novelizoval CA.

¹³⁶ Viz PRCHAL, Petr. *Osiřelá díla*. Linde Praha, 2013. s. 69.

¹³⁷ Srov. § 302 (c) CA.

¹³⁸ Srov. BROOKS, Tim. Only in America: The Unique Status of Sound Recordings under U.S. Copyright Law and How It Threatens Our Audio Heritage. *American Music*. 2009, roč. 27:2, s. 125 – 137.

¹³⁹ Došlo také k odchylné úpravě mezi roky 1962 a 1978, což však není pro účely práce podstatné.

CTEA),¹⁴⁰ na základě něhož trvá autorské právo po dobu života autora a dalších 70 let po jeho smrti a v případě zakázkových děl 95 let od prvního zveřejnění nebo 120 let od vytvoření díla.¹⁴¹

Prodloužení doby trvání majetkových autorských práv, resp. autorského práva, v případě USA, je důležité zkoumat s ohledem na žádoucí rovnováhu autorského práva vyvažující zájmy autorů a uživatelů. Povaha autorskoprávní ochrany může být přirozenoprávní i pozitivněprávní, pak se ale nutně myšlenkově liší v otázce, proč je důležité určité statky chránit. Smyslem, kterého chce autorské právo dosáhnout, nezávisle na povaze autorskoprávní ochrany, je tím či oním způsobem poměřovat zájmy autorů a uživatelů¹⁴² a v ideálním případě mezi nimi nalézt i vyváženost.¹⁴³ Prodloužením doby trvání majetkových práv jsou z tohoto pohledu oslabeny zájmy uživatelů a naopak

¹⁴⁰ Zákon o prodloužení doby trvání autorského práva v USA z roku 1998, Copyright Term Extension Act, Pub.L. 105–298, 112 Stat. 2827. Tento zákon je veřejnosti znám jako tzv. *Sonny Bono Copyright Term Extension Act* nebo také *Mickey Mouse Protection Act*, jako výraz nesouhlasu s prodloužením doby trvání autorského práva a *de iure* zabránění, aby se z některých děl, např. právě z prvních filmů s kreslenou postavičkou Mickey Mouse, stala díla volná. Zákon byl přezkoumán z hlediska ústavnosti Okrskovým soudem v Kolumbii, Odvolacím soudem v Kolumbii a nakonec i Nejvyšším soudem USA. Stěžovatelé namítali rozpor zákona s čl. 1 odst. 8 (8) Ústavy USA, dle kterého je autorské právo výhradní časově omezené právo a nikoli nekonečné, dále byla namítána i nepřipustná retroaktivita přijatého zákona, avšak stěžovatelé nebyli úspěšní, neboť Nejvyšší soud USA dospěl k závěru, že čl. 1 odst. 8 (8) Ústavy USA pouze dává Kongresu USA pravomoc regulovat autorskoprávní ochranu, dále že retroaktivita je přípustná až do té míry, dokud doba trvání autorského práva má danou hranici a není nekonečná a že doba trvání autorského práva v daném případě není nekonečná. Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Eldred proti Ashcroft*, 537 U.S. 186, ze dne 15. ledna 2003. Předmětné rozhodnutí je v autorském právu USA významné i z hlediska pohledu na kolizi mezi autorským právem a svobodou projevu, kterou soudy USA, na rozdíl od některých soudů v evropských zemích, neustále odmítají. Viz PRCHAL, Petr. Autorské právo a svoboda projevu. *Acta iuridica olomucensia*. 2012, roč. 7 Supplementum, s. 73 – 82.

¹⁴¹ § 302 (a) a (c) CA. K údajům o vývoji trvání doby autorského práva viz VARIAN, R. Hal. Copyright Term Extension and Orphan Works. *Industrial and Corporate Change*. 2006, roč. 15, č. 6, s. 965 – 980.

¹⁴² Zájmy autorů a uživatelů jsou základní protikladné zájmy v autorském právu. Zákonodárce ale musí pracovat i s dalšími a jinými zájmy např. investorů v případě zakázkových děl, podnikatelů v souvislosti s výrobou zvukových záznamů apod. Je úkolem zákonodárce, aby shledal, zda určitý zájem je oprávněný a zda má být prosazen na úkor zájmů jiných.

¹⁴³ Takovou rovnováhu však lze modifikovat v konkrétním případě smluvně na základě vůle stran.

posíleny zájmy nositelů práv, neboť pokud uplyne doba trvání majetkových autorských práv, stává se z díla chráněného dílo volné, které je součástí obecného fondu a kdokoli jej může užít bez nutnosti souhlasu, čímž odpadá problém nemožnosti dohledat nositele práv.¹⁴⁴

H. Varian navíc uvádí, že prodloužení doby trvání autorského práva v USA je nevýhodné i ekonomicky, neboť posledních 20 let doby trvání autorského práva představuje 0,33% hodnoty předchozích 50 let.¹⁴⁵ S tímto pohledem na dobu trvání autorského práva i na jakékoli jiné závěry o v poslední době poměrně často diskutované „optimální době trvání autorského práva“¹⁴⁶ se odmítáme ztotožnit. Optimální je totiž něco jiného v právu a něco jiného ve skutečnosti, proto lze hovořit jako o něčem optimálním pouze v případě, kdyby právo bylo schopné reflektovat dobu trvání majetkových autorských práv pro každé dílo zvlášť, a pak by stály za pozornost i okolnosti, jakým způsobem a za jakou cenu bylo dílo vytvořeno, jaký o něj mají uživatelé zájem, jakou má hospodářskou hodnotu apod. V takovém případě by doba trvání majetkových autorských práv uplynula přesně v momentě, kdy by zájem uživatelů na užívání díla převážil nad ochranou zájmů nositele práv. Jelikož se okolnosti týkající se každého díla vždy liší, není vhodné hovořit ani o všeobecné optimální době trvání majetkových autorských práv. Proto ať už je doba trvání majetkových autorských práv jakákoli, je vždy určena většinou podle toho, který veřejný

¹⁴⁴ Srov. § 28 odst. 1 AutZ.

¹⁴⁵ Viz VARIAN, R. Hal. Copyright Term Extension and Orphan Works. *Industrial and Corporate Change*. 2006, roč. 15, č. 6, s. 965 – 980.

¹⁴⁶ Viz např. LANDES, M. William, POSNER, A. Richard. *Indefinitely Renewable Copyright* [John M. Olin Law & Economics working Paper č. 154]. The Law School The University of Chicago, 2002, 49 s. Srov. zejm. v angl. psané literatuře heslo „optimal copyright term“, v poslední době však ještě častěji „indefinitely renewable copyright“ Viz LANDES, M. William, POSNER, A. Richard. *Indefinitely Renewable Copyright* [John M. Olin Law & Economics working Paper č. 154]. The Law School The University of Chicago, 2002, 49 s.

zájem je z pohledu zákonodárce potřebnější více chránit.¹⁴⁷ V otázce prodloužení doby trvání majetkových autorských práv je zřejmé, že byl upřednostněn zájem na ochraně nositelů práv, což s sebou ale zároveň nese přirozenou potřebu jiným způsobem vyvážit zájem uživatelů.¹⁴⁸

Proč prodlužující se doba trvání majetkových autorských práv přispívá ke vzniku např. osířelých děl, obecně a přirozeně plyne z povahy autorského díla. Americká nauka autorského práva vycházející z ekonomické teorie veřejných a soukromých statků,¹⁴⁹ za jejíhož zakladatele je pokládán P. A. Samuelson,¹⁵⁰ považuje autorské dílo za veřejný statek, který je určen k obecnému užívání.¹⁵¹ V českém autorském právu sice rozhodně nelze dospět ke stejnému zjištění, neboť autorské dílo, coby projev osobní povahy, není věcí v právním smyslu.¹⁵² Zato však dílčí znaky faktické nevyčerpatelnosti a nevylučnosti, kterými se povaha veřejného statku v americké nauce zdůvodňuje, působí díky svému ekonomickému základu všude stejně. První ze znaků znamená, že užíváním díla se dílo zásadně nespoteřovává a není tak vyloučen stejný způsob užití díla odlišných osob v jeden časový okamžik zároveň a druhý, že proto lze obtížně

¹⁴⁷ Zákonodárce musí vycházet ze stavu, který se vyskytuje pravidelně, většinově. Zákonodárce nemůže reagovat na všechny vyskytnuvší se situace k naplnění optimálního řešení toho kterého konkrétního případu. Taková právní úprava by nebyla ideální, neboť by vedla ke zbytečné právní nejistotě. Na druhé straně zákonodárce by se měl vyvarovat paušalizování bez ohledu na vývoj společnosti, což je často, i když zpravidla ne vždy oprávněně, vytýkáno obecně právě autorskému právu.

¹⁴⁸ Neboť ti se stávají slabší stranou. V důsledku současného nastavení autorského práva je možné pomalu sledovat posud od dogmatiky autora jako slabší strany k uživateli jako slabší straně. Avšak o tom, že by se v posuzování, kdo je a není slabší stranou, nemělo nic přehánět, výmluvně vypovídá např. dění ve spotřebitelském právu v EU.

¹⁴⁹ Viz DEMSETZ, Harold. Full Access The Private Production of Public Goods. *Journal of Law and Economics*. 1970, roč. 13, č. 2, 293 – 306.

¹⁵⁰ Viz SAMUELSON, A. Paul. The Pure Theory of Public Expenditure. *Review of Economics and Statistics*. 1954, roč. 36, č. 4, s. 387 – 389., SAMUELSON, A. Paul. Diagrammatic Exposition of a Theory of Public Expenditure. *Review of Economics and Statistics*. 1955, vol 37, č. 4, s. 350 – 356.

¹⁵¹ Viz public goods proti private goods. Srov. k tomu odlišné ryze právní koncepty veřejného statku v § 490 ObčZ, 286 ABGB.

¹⁵² Srov. ale průmyslově-právní práva na označení (např. zeměpisná označení a označení původu), která definici veřejného statku dle českého práva splňují. Zároveň se v tomto případě jedná o věci ničí, věci bez pána.

zajistit faktickou výlučnost či panství v užívání statku jednou osobou. Nezbyvá proto, než aby zákonodárce garantoval výlučnost právně, za to ale vyčerpatelnost by zákonodárce měl regulovat v nezbytně nutné míře, neboť je především věcí nositele práv, aby rozhodoval, kdo a jakým způsobem bude dílo užívat. V tomto ohledu lze proto na dobu trvání majetkových autorských práv nahlížet i jako na rezervaci díla *sui generis*, která však pro ničí dobro neslouží, a proto dochází ke společenské ztrátě. Přičemž čím delší je doba trvání majetkových autorských práv, tím větší může být i následná ztráta.

6.1. Související diskuze o smyslu ústavní doložky

Dílní autorskoprávní úpravy vznikaly na americkém kontinentu již v době existence kolonií,¹⁵³ avšak zásadní pro další rozvoj autorského práva USA bylo přijetí Ústavy USA (*The Constitution of the United States of America 1787*). Ústava zakotvila pravomoc Kongresu USA „...podpořit úspěch vědy a užitých umění stanovením autorům a vynálezům výhradního časově omezeného práva k jejich sepsaným dílům a vynálezům“.¹⁵⁴ Podobné ustanovení bychom v kontinentálních právních rádech, ať jde např. o Německo, Francii nebo Česko, nenašli.¹⁵⁵

Tímto, přímo z ústavy plyne povaha ochrany autorských práv USA. Je jí jednak podpořit umělce při jejich tvorbě, ale zároveň vyhrazení práva státu (federace) poskytnout výlučné právo k dílu v omezeném trvání. Naplňuje se tak stimulační a regulativní funkce autorského práva, která je uměle – pozitivně vytvořena zákonodárcem. V důsledku toho autorské právo (*copyright*) nerozlišuje mezi osobnostními a majetkovými autorskými právy. Vlastně osobnostní práva ani nezná. Proto můžeme autorské právo USA chápat jako právem uznané

¹⁵³ YU, K. Peter. *Intellectual Property and Information Wealth: Copyright and related rights*. Greenwood Publishing Group, 2007. s. 143.

¹⁵⁴ Čl. 1 odst. 8 (8) Ústavy USA.

¹⁵⁵ Z absence nedostatku výslovné ústavní záruky ve většině evropských zemí vyplývá, proč kontinentální právní filosofie detailně zkoumala smysl ochrany práv autora se zaměřením na jeho osobnostní složku a jeho odvozování od základních lidských práv. Viz čl. 15 odst. 1 písm. c) Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech a čl. 27 odst. 2 Všeobecné deklarace lidských práv.

majetkové právo (*granted right*) a jako kterákoli jiná majetková hodnota může být smluvně převáděno s translativními účinky mezi stranami *inter vivos*.

Vraťme se ale zpět k čl. 1 odst. 8 (8) Ústavy USA (dále jen ústavní doložka), která zmíněnou pravomoc Kongresu USA zakotvuje. Tato doložka od času přijetí Ústavy USA nebyla pozměněna a také jakákoli ústavní diskuze o jejím smyslu dlouhá léta chyběla. Naopak nyní v poměrně krátkém a koncentrovaném období několika let je zájem o význam ústavní doložky vysoký. Nechá se předpokládat, že vysoký zájem souvisí se vzrůstajícím významem autorského práva v národní ekonomice USA. A také můžeme říci, že ti, kteří se v této diskuzi vyjadřují, zastávají stejný názor volající po soudním přezkumu soudobých zákonodárně-politických aktů vydávaných Kongresem USA v oblasti autorského práva, které se často týkají rovnováhy mezi zájmy nositelů práv a uživatelů¹⁵⁶

Uvádí se, že důvod, proč v roce 1787 bylo tolik důležité ústavní doložku zakotvit, historicky souvisí s tím, že Ústava USA, která je ústavou federální, vyjmenovává zvláštní pravomoci Kongresu USA, který má pravomoci pouze v ústavě uvedené. Proto v době přijetí americké ústavy bylo pouze otázkou, zdali pravomoc Kongresu USA v oblasti autorského práva bude dána či nikoli a výsledek této volby byl v zásadě předem jasný v obavě z tehdy příliš silného postavení jednotlivých států, které by si jinak pravomoc Kongresu USA usurpovaly pro sebe. Druhou a neméně významnou je skutečnost, že autoři Ústavy USA (otcové zakladatelé) úzkostlivě dbali, aby USA mohly kulturně konkurovat jiným zemím světa. A tak právě motivace a podpora autorů, která mohla být ústavně zakotvená, byla způsobila takového cíle dosáhnout, což se koneckonců potvrdilo. Konečně zakotvení autorskoprávní ochrany na federální úrovni mělo svého času i svůj nesporný praktický význam pro samotné autory, a sice že nemuseli cestovat od státu ke státu s žádostí o ochranu svého autorského díla.¹⁵⁷

¹⁵⁶ Srov. SCHWARTZ, M. Paul, TREANOR M. William. Eldred and Lochner: Copyright Term Extension and Intellectual Property as Constitutional Property. *The Yale Law Journal*. 2003, roč. 12, č. 8, s. 2331 – 2414.

¹⁵⁷ DONNER, Irah. The Copyright Clause of the U.S. Constitution: Why Did the Framers Include It with Unanimous Approval? *The American Journal of Legal History*. 1992, roč. 36, č. 3, s. 361 – 378.

Ústavní doložka se stala předmětem soudního přezkumu ze strany Nejvyššího soudu USA až v roce 2003. Eric Eldred a další nakladatelé zabývající se publikováním již jednou vydaných knih tehdy napadli, coby dotčení na svém veřejném subjektivním právu, *Copyright Term Extension Act*, který Kongres USA schválil v roce 1998 a který prodloužil dobu trvání autorského práva z 50 na 70 let po smrti autora. Eric Eldred zejména namítal rozpor s ústavní doložkou, dle které má Kongres USA pravomoc stanovit pouze časově omezené výlučné právo. Dále byla namítána nepřípustná retroaktivita, v důsledku které, se z řady děl nestala díla volná, ačkoli by se jimi, nebýt předmětného zákona, stala.¹⁵⁸

Z pohledu svobody provozování hospodářské činnosti měla retroaktivita dopad i na některá ikonická díla jako např. první kreslené filmy s postavičkou *Mickey Mouse*, odkud plyne i hovorové označení zákona jako tzv. *Mickey Mouse Act*. Nejvyšší soud USA ústavní stížnost zamítnul a potvrdil ústavnost zákona převahou 7:2 hlasům.¹⁵⁹

Mohlo by se zdát, že rozhodnutím Nejvyššího soudu USA dospěla diskuze ohledně smyslu ústavní doložky ke svému konci, avšak opak je pravdou. Nejvyšší soud USA ačkoli ústavní stížnost zamítnul, tak ve svém rozhodnutí nenabízí uspokojivé vysvětlení, proč tak učinil a ani nedal ostatním soudům doporučení, jakým způsobem ústavní doložku vykládat. Podle některých názorů tak Nejvyšší soud USA rozhodnul způsobem, který nebyl schopen racionálně zdůvodnit.¹⁶⁰

Jelikož doba trvání autorského práva je jedním z obecných limitů autorskoprávní ochrany, může být rozhodnutí Nejvyššího soudu USA v otázce výkladu ústavní doložky i jinde ve světě zajímavostí. Obecně totiž diskuze nad tím, jaká doba trvání autorského práva je ústavně optimální, zdali je to současných 70 let po smrti autora či zdali 140 let nebo snad i 200 let, neutichá.

¹⁵⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Eldred proti Ashcroft*, 537 U.S. 186, ze dne 15. ledna 2003.

¹⁵⁹ SCHWARTZ, M. Paul, TREANOR M. William. Eldred and Lochner: Copyright Term Extension and Intellectual Property as Constitutional Property. *The Yale Law Journal*. 2003, roč. 12, č. 8, s. 2331 – 2414.

¹⁶⁰ SCHWARTZ, M. Paul, TREANOR M. William. Eldred and Lochner: Copyright Term Extension and Intellectual Property as Constitutional Property. *The Yale Law Journal*. 2003, roč. 12, č. 8, s. 2331 – 2414.

V diskuzi by se však nemělo příliš argumentovat tím, že v době přijetí ústavy byly autorskoprávní realie odlišné, když tehdejší doba trvání byla kratší a že právě takto dlouhá doba odpovídala tehdejší společenské potřebě, ale měl by převážet objektivně recentní výkladový cíl argumentace založený na porozumění pojmu doby trvání, v právu USA, navíc výslovně označené jako „doby omezené“, dnešní společností. Zdali by však výsledek vzešlý z těchto dvou odlišných výkladových cílů byl odlišný, zůstává otázkou k diskuzi.

Dospíváme proto k závěru, že současná obecná doba trvání majetkových autorských práv včetně práv souvisejících s právem autorským by se neměla dále prodlužovat, ale naopak zkrátit. Pokračující tendence prodlužovat dobu trvání majetkových autorských práv není v ničem přínosná, a to nejen v USA, ale i jinde ve světě a jde výhradně o věc politického rozhodnutí, za kterým nestojí věcné argumenty. Současná obecná doba trvání majetkových autorských práv v České republice po dobu života autora a 70 let po jeho smrti je sice dostatečná a odpovídající potřebě ochrany subjektivních autorských práv, jedná se však o dobu zbytečně dlouhou, která nereflexuje cyklus užívání většiny autorských děl a za kterou historicky stála pouze evropsko-unijní úvaha sjednotit dobu trvání právě podle států s nejdelší dobou trvání majetkových autorských práv. Proto v případě, že by obecná doba trvání majetkových autorských práv zůstala historicky zachována na dobu autorova života a 50 let po jeho smrti, jak předpokládá RÚB, jednalo by se stále z hlediska vysokého standardu ochrany autorských práv o dobu dostatečnou. Kloníme se proto k názoru, že by obecná doba trvání majetkových autorských práv měla být celosvětově zkrácena ze 70 na 50 let po smrti autora.

7. Střet výjimky *Fair Use* a mezinárodního práva autorského

Modelovým příkladem otevřené výjimky je výjimka *fair use* dle práva USA. Tato výjimka se poprvé objevila v současném autorském zákoně USA z roku 1976, jako výsledek prací na celkové modernizaci autorského práva z počátku padesátých let. Výjimka *fair use* se bez dalšího stala synonymem pokroku a moderny v oblasti autorského práva a přinesla několik průlomových

rozhodnutí v otázkách, ve kterých evropské soudy rozhodovaly zdrženlivě.¹⁶¹ Lze proto přisvědčit, že tato výjimka do jisté míry umožňuje americkým soudům držet krok s vývojem digitálního prostředí. Výjimka *fair use* je upravena v čl. 107 CA. Hypotéza této normy je abstraktní, neboť dovoluje užít díla bez souhlasu autora k demonstrativně vymezeným účelům, kterými jsou kritika, komentáře, zpravodajství, výuka (včetně většího počtu kopií pro použití ve třídě), stáže nebo výzkum. A dále norma stanoví, že faktory, které je třeba zvážit (úloha soudu) k tomu, zda užití díla v konkrétním případě je poctivé, musí obsahovat 1/ účel a povahu užití, zvážení, zda užití slouží k dosažení prospěchu, či jde o neziskové vzdělávací účely, 2/ druh chráněného díla, 3/ množství a míru použité části díla v poměru k dílu jako celku a 4/ vliv užití na potenciální trh nebo hodnotu chráněného díla. Ačkoli § 107 CA uvádí pouze čtyři kritéria, které by měly soudy posoudit, dle judikatury není vyloučeno, aby byla posouzena i kritéria další, neboť v zákoně uvedený výčet je i zde pouze demonstrativní. Soudy proto mohou přibrat k posouzení i další vhodná kritéria. Soudy proto často při posuzování výjimky *fair use* posuzují také páté kritérium, zda a jak je užitím dotčen veřejný zájem vyjádřený v ústavní doložce.¹⁶² Tento pátý krok testu připomíná test proporcionality v užším slova

¹⁶¹ Srov. např. rozhodnutí týkající služby společnosti Google, Inc. na vyhledávání (indexování) obrázků, které Ovolací soud pro 9. obvod posoudil jako *fair use*, zatímco Spolkový soudní dvůr neshedl, že by byly naplněny podmínky zákonné licence pro citaci dle § 51 UrhG. Přesto Spolkový soudní dvůr dospěl nakonec ke stejnému závěru, když dovodil právo na svobodu projevu (informací) a konkludentní souhlas nositele práv dovozený ze skutečnosti, že své obrázky ničím nezabezpečil. Ačkoli může být namítáno, že jde o dvě různé otázky, uvádíme tento příklad z toho důvodu, že německý soud nemohl na případ uplatnit výjimku (limit v užším smyslu) a byl nucen analogicky hledat jiné řešení. Oproti tomu americký soud mohl rovnou zkoumat kritéria výjimky *fair use*, aby nakonec dospěly k témuž. Domníváme se však, že zkoumání kritérií testu výjimky *fair use* není právně o nic právně metodologicky méně náročné, než je poměrování právních principů, k čemuž inklinoval Spolkový soudní dvůr, o čemž svědčí ta skutečnost, že to bylo na základě výjimky *fair use* až rozhodnutí odvolací soudu nikoli okrskového, který ve věci došel k uvedenému závěru. Viz rozhodnutí Odvolacího soudu pro 9. obvod ve věci *Perfect 10, Inc. proti Amazon.com, Inc. and A9.com Inc. and Google Inc.*, 508 F.3d 1146, ze dne 16. května 2007, rozhodnutí Spolkového soudního dvora ve věci sp. zn. ZR 69/08 ze dne 29. dubna 2010. Z dalších rozhodnutí pak k výňatkům z díla při vyhledávání na Internetu viz usnesení Soudního dvora EU ve věci *Infopaq International proti Danske Dagblades Forening*, C-302/10 ze dne 17. ledna 2012, k zobrazení zmenšených obrázků při vyhledávání na Internetu viz rozhodnutí Odvolacího soudu v Paříži ve věci *Google France proti Aufeminin*, RG 09/21941, ze dne 4. února 2011.

¹⁶² Čl. 1 odst. 8 (8) Ústavy USA.

smyslu, kdy dochází k poměření na jedné straně stojících zájmů veřejných a na druhé straně konkrétního soukromého zájmu jednotlivce. Nejvyšší soud USA v několika rozhodnutích vyjádřil názor, že veřejný zájem, je nejzazším účelem autorského práva.¹⁶⁵

7.1. Kolize s tříkrokovým testem

Rizikem otevřené výjimky je, že nemusí být souladná s tříkrokovým testem dle čl. 13 TRIPS.¹⁶⁴ Jde přitom o otázku, na kterou zatím není dána jednoznačná odpověď.¹⁶⁵ Zatímco někteří uvádějí, že souladná není z důvodu extrémní šíře a abstraktnosti,¹⁶⁶ jiní naopak tvrdí, že souladná je, protože judikatura je ustálená a lze ji předvídat.¹⁶⁷ Můžeme říci, že i tříkrokový test je otevřenou normou, nicméně nikoli samostatně aplikovatelnou výjimkou či zákonnou licenci. Z mezinárodního hlediska jde o korektiv vnitrostátního zavádění nových výjimek (adresátem jsou státy),¹⁶⁸ z evropsko-unijního hlediska o korektiv

¹⁶⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Twentieth Century Music Corp. proti Aiken*, 422 U.S. 151, ze dne 17. června 1975, rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Sony Corp. proti Universal Studios*, 464 U.S. 417, ze dne 17. ledna 1984.

¹⁶⁴ Panuje názor, že čl. 13 TRIPS nemá přímý účinek (*self-executing*), neboť nevyjadřuje konkrétní právní princip či pravidlo soukromého práva. Viz GELLER, P. Edward. Intellectual Property in the Global Marketplace: Impact of TRIPS Dispute Settlements?. *The International Lawyer*, 1995, roč. 29, č. 1, s. 99 – 115.

¹⁶⁵ Viz SENFTLEBEN, Martin. *Copyright, Limitations and the Three-Step Test: An Analysis of the Three-Step Test in International and EC Copyright Law*. Hague: Kluwer Law International, 2004. s. 112 – 113.

¹⁶⁶ Srov. PELTZ, Richard. Global Warming Trend? The Creeping Indulgence of Fair Use in International Copyright Law. *Texas Intellectual Property Law Journal*, 2009, roč. 27, s. 267 – 288., OKEDIJI, Ruth. Toward an International Fair Use Doctrine. *Columbia Journal of Transnational Law*, 2000, roč. 39, č. 1, s. 75 – 176., RICKETSON, Samuel. *WIPO Study on Limitations and Exceptions of Copyright and Related Rights in the Digital Environment*. SCCR/9/7. 2003., REICHMAN, H. Jerome. Universal Minimum Standards of Intellectual Property Protection Under the TRIPS Component of the WTO Agreement. *International Lawyer*, 1995, roč. 29, s. 345 – 388. Dostupné z: http://scholarship.law.duke.edu/faculty_scholarship/687.

¹⁶⁷ Srov. SAMUELSON, Pamela. Justifications for Copyright Limitations & Exceptions. *Forthcoming chapter in Ruth Okediji (ed.), Copyright Law in an Age of Limitations and Exceptions*, 2015. s. 31. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2476669.

¹⁶⁸ Srov. čl. 13 TRIPS.

vnitrostátního uplatnění výjimek a omezení.¹⁶⁹ Jeho současná vnitrostátní funkce plynoucí z vnitrostátní inkorporace výjimek informační směrnice do AutZ¹⁷⁰ se projevuje jako korektiv uplatňování (používání) uzavřeného katalogu výjimek a omezení, což platí pro všechny členské státy EU. Přikláníme se k názoru, že tato funkce tříkrokového testu je věcně správná. Pokud jsou totiž kladena zvláštní kritéria na zavádění nových výjimek, pak by i jejich uplatňování mělo v souladu s tím, být založeno na stěžejních hodnotových kritériích (přístupu). Třebaže by se nemuselo nutně jednat právě o tříkrokový test informační směrnice. I bez toho by musela být vážena podobná hodnotící kritéria v rámci poměrnosti či jiného hodnocení konkrétního případu. Z toho důvodu se jeví vnitrostátní funkce tříkrokového testu zavazující i jednotlivce věcně odůvodněná.¹⁷¹ Třebaže je na funkci evropsko-unijního tříkrokového testu, coby korektivu uplatňování výjimek a omezení, nezřídka nahlíženo kriticky.¹⁷² Dokonce je to i jeden z důvodů, proč například Spojené království vůbec neupravilo tříkrokový test vnitrostátně, což jej však, dnes již historicky, nezbavovalo povinnosti eurokomfortního výkladu vnitrostátních výjimek souladně s tříkrokovým testem informační směrnice, a tedy nutně i s vnitrostátními důsledky pro jednotlivce.¹⁷³

Nejčastěji se nesprávně namítá, že tříkrokový test jako mezinárodněprávní nástroj nikdy nebyl určen k tomu, aby plnil funkci korektivu uplatňování vnitrostátních výjimek a omezení, neboť je příliš obecný a otevřený, než aby

¹⁶⁹ Srov. čl. 5 odst. 5 informační směrnice.

¹⁷⁰ Nutno však rozlišit, že mezinárodních závazky plynoucí zejména z TRIPS a RÚB ukládají povinnost státům zajistit, aby vnitrostátní zákonodárství neobsahovalo výjimky přičítající se tříkrokovému testu. Oproti tomu evropsko-unijní závazek plynoucí z informační směrnice pro členský stát znamená podrobit kritériím tříkrokového testu uplatnění (použití) vnitrostátní výjimky a omezení.

¹⁷¹ Lze však souhlasit, že by nemuselo být požadováno kumulativní splnění všech kroků testu i při zachování hodnotící funkce tříkrokového testu. Nakonec by i posouzení mohlo přinášet jiné závěry v konkrétních věcech.

¹⁷² HUSOVEC, Martin. Verejný záujem v autorskom práve. Výnimky a obmedzenia, reštriktívne?. *Právny obzor*, 2013, roč. 96, č. 5, s. 472 – 498.

¹⁷³ Podobně tamtéž.

poskytl spolehlivé vodítko vnitrostátním soudům.¹⁷⁴ Logický rozpor tohoto tvrzení spočívá v tom, že abstraktnost tříkrokového testu, coby výkladového korektivu, je chápáno jako potíže, zatímco abstraktnost otevřené výjimky přímo aplikovatelné nikoli. Naopak, jsme názoru, že otevřenost tříkrokového testu jako výkladového korektivu je správná. Funkce tříkrokového testu na vnitrostátní úrovni současné pozitivní právní úpravy mezinárodních závazků a informační směrnice ani nepřipouští jiný výklad, než je právě tento. Zejména se pak jeví jako nemožné použít tříkrokový test jako samostatné, otevřené a přímo aplikovatelné výjimky. V každém případě platí, že na základě mezinárodních závazků každá výjimka, včetně otevřené výjimky ve vnitrostátní právní úpravě musí mezinárodně nerozdílně splňovat kritéria tříkrokového testu.

EU již vyjádřila obavu a dotazovala se WTO, jak je otevřená výjimka *fair use* zvláště ve vztahu k parodiím souladná se závazky vyplývajícími z čl. 13 TRIPS. Stejně tak již Austrálie vznesla dotazy týkající se souladnosti této výjimky s tříkrokovým testem. V odpovědích na tyto dotazy USA argumentovaly zejména tím, že výjimka *fair use* směřuje k témuž výkladu, jako čl. 13 TRIPS, a proto je s tříkrokovým testem v souladu.¹⁷⁵ Ačkoli z povahy věci jsou tříkrokový test a doktrína *fair use* založeny na shodných kritériích, nemění se ničeho nic na tom, že vnitrostátně upravená výjimka, kterou doktrína *fair use* představuje, musí být v souladu se všemi kroky tříkrokového testu. Jinými slovy, je tříkrokovému testu právně podřízena. Je proto otázkou, zda se některý členský stát TRIPS pokusí požádat panel WTO, aby zhodnotil souladnost výjimky *fair use* s tříkrokovým testem. Pokud by k tomu došlo, pak bychom mohli v souladu s již dřívějším rozhodnutím panelu WTO spíše očekávat rozhodnutí v neprospěch výjimky než naopak.

Můžeme tak usuzovat již z posouzeného případu týkajícího se čl. 110(5) CA mezi USA a EU z roku 2000.¹⁷⁶ Čl. 110(5) CA upravuje výjimku týkající se

¹⁷⁴ BURRELL, Robert, COLEMAN, Allison. *Copyright Exceptions The Digital Impact*. Cambridge University Press, 2009. s. 298.

¹⁷⁵ OKEDIJI, Ruth. Toward an International Fair Use Doctrine. *Columbia Journal of Transnational Law*, 2000, roč. 39, č. 1, s. 114 – 123.

¹⁷⁶ WTO Dispute Panel Report on Section 110(5) of the U.S. Copyright Act, WT/DS160/R ze dne 15. června 2000. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds160_e.htm.

vysílání hudebního díla rozhlasem nebo televizí pomocí rádia či televize na veřejných místech. Tato výjimka má dvě části, přičemž první část, tj. čl. 110(5) (A), se týká vysílání jiných než nedramatických hudebních děl¹⁷⁷ v domácnosti běžným domácím zařízením a druhá část, tj. čl. 110(5)(B), vysílání nedramatických hudebních děl ve stravovacích zařízeních o vymezené velikosti a jiných provozoven rovněž vymezených velikostí provozní plochy, počtem reproduktorů a dalších kritérií. EU proti celé této výjimce vznesla žádost o ustanovení panelu WTO z důvodu, že umožněním vysílání díla, v tomto případě na základě bezplatné zákonné licence, porušuje práva nositelů práv, a je proto v rozporu s ustanovením čl. 13 TRIPS, jakož i ustanovení dalších mezinárodních smluv.¹⁷⁸ Zatímco v případě první části výjimky panel WTO posoudil, že výjimka splňuje tříkrokový test, u druhé dospěl k odlišnému závěru, a to takovému, že nebyl splněn jediný ze tří kroků testu, a to zejména z důvodu, že se druhá část výjimky týkala velmi širokého okruhu děl, ale i subjektů.¹⁷⁹ Pro účely sledovaného tématu však není toliko důležitý závěr posouzení panelu WTO, jako jeho argumenty a vysvětlení k jednotlivým krokům testu. I přesto, že rozhodnutí panelu WTO nejsou pro další rozhodování závazná, lze předpokládat, že další posouzení bude vedeno snahou o dosažení takového závěru, který nebude vybočovat z mezí již jednou posouzeného.

První krok testu stanoví, že výjimky a omezení lze uplatnit pouze ve zvláštních případech. K tomu panel WTO uvedl, že výjimky a omezení na vnitrostátní úrovni musí být vymezeny určitě, přičemž určité vymezení nevyžaduje, aby výjimka vymezovala výslovně každou možnou skutečnost, ke které se výjimka má aplikačně vázat. Postačí, pokud je znám rozsah výjimky, který má být blíže

¹⁷⁷ Tj. užití hudebního díla, které je součástí např. opery, operety, muzikálu apod.

¹⁷⁸ Čl. 9 odst. 2 RÚB, čl. 10 WCT, čl. 16 odst. 2 WPPT. Srov. také věcně související rozsudek Soudního dvora EU ve věci *OSA - Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním o.s. proti Léčebné lázně Mariánské Lázně a.s.*, C-351/12, ze dne 27. února 2014.

¹⁷⁹ Blíže k tomu viz GINSBURG, C. Jane. Toward Supranational Copyright Law? The WTO Panel Decision and the “Three-Step Test” for Copyright Exceptions. *Working Paper č. 181 of the Columbia Law School - For Revue Internationale du Droit d'Auteur*. 2001, s. 1 – 16., CHRISTAKOS, A. Helen. WTO Panel Report on Section 110(5) of the U.S. Copyright Act. *Berkeley Technology Law Journal*, 2002, roč. 17, č. 1, s. 595 – 611.

určen.¹⁸⁰ Zdá se zřejmé, že v tomto směru panel WTO klade důraz na legislativně určité či alespoň relativně určité, ale nikoli abstraktní vymezení vnitrostátní výjimky. Dále se panel WTO rovněž vyslovil, že vnitrostátní výjimka by měla být omezena rozsahem svého uplatnění, což znamená, že má být vymezena kvalitativně i kvantitativně úzce.¹⁸¹ Pojem zvláštní případy jako kontradikce k obecným případům či obecně vymezeným případům naznačuje, že se má jednat o případy přesné, určité a neměnné. Na základě prvního kroku tříkrokového testu by následně vnitrostátní právní úprava měla být natolik konkrétní, aby specifikovala případy, které jsou z autorskoprávní ochrany vyňaty.¹⁸² V porovnání s tím otevřená výjimka je obecná či abstraktní, a to jak ve vztahu k subjektu, tak i objektu užití a není zřetelné, zda bude či nebude naplněna. Dle tohoto výkladu se jeví, že otevřená výjimka kritéria prvního kroku testu nesplňuje. Avšak první krok testu lze vyložit i tím způsobem, že zvláštním případem je myšlen konkrétní případ, kterého se posuzování týká.¹⁸³ Případně lze také zvláštní případy chápat ve smyslu podpůrného (v dalším kroku) uplatnění otevřené výjimky, pokud případ nelze skutkově podřadit pod ostatní výjimky. K otázce, zda otevřená výjimka splňuje kritérium „zvláštních případů“ lze citovat R. Okediji, která uvádí, že: „...*jedinou určitostí výjimky fair use, je její neurčitost, jak soud nakonec ve věci rozhodne.*“¹⁸⁴ Důvodová zpráva Kongresu k autorskému zákonu z roku 1976 (CA), uvádí, že výjimku *fair use* nelze přesně definovat, neboť se jedná o „*soubor kritérií, které slouží jako míra vyvažování zájmů.*“¹⁸⁵ Ačkoli s ohledem na doktrínu precedenční závaznosti (angl. *Stare decisis*) lze zřejmě odhadnout budoucí vývoj rozhodovací praxe soudů na

¹⁸⁰ WTO Dispute Panel Report on Section 110(5) of the U.S. Copyright Act, WT/DS160/R ze dne 15. června 2000. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds160_e.htm.

¹⁸¹ Tamtéž.

¹⁸² To má praktický význam nejen pro uživatele, ale především autory, aby mohli předpokládat, v jakých případech se týká bezplatná zákonná licence, čímž ztrácí nárok na odměnu.

¹⁸³ srov. § 29 AutZ, který tento výklad výslovně zapovídá.

¹⁸⁴ OKEDIJI, Ruth. Toward an International Fair Use Doctrine. *Columbia Journal of Transnational Law*, 2000, roč. 39, č. 1, s. 118.

¹⁸⁵ Viz UNITED STATES HOUSE OF REPRESENTATIVES. *Copyright Law Revision (House Report No. 94-1476)* [online]. 2015 [cit. 2015-08-04]. Dostupné z: https://en.wikisource.org/wiki/Copyright_Law_Revision_%28House_Report_No._94-1476%29.

základě skutkově podobných případů, nic to nemění na skutečnosti, že otevřená výjimka typu *fair use* je právně neurčitá a abstraktní a neodpovídá proto zřejmě podmínce zvláštních případů tříkrokového testu.¹⁸⁶

K druhému kroku testu týkajícímu se absence rozporu s normálním využíváním díla panel WTO uvedl, že výjimka je v rozporu s tímto kritériem, pokud umožňuje užití díla, které je v rozporu se způsoby, kterými nositelé práv běžně vytěžují majetková práva k dílu, a tím je významně zbavuje obchodních zisků.¹⁸⁷ Výklad kritérií tříkrokového testu panelem WTO u druhého kroku souvisí s teorií, která říká, že výjimky a omezení se mají uplatňovat pouze tam, kde hrozí selhání licenčních mechanismů.¹⁸⁸ Jinými slovy dle této teorie výjimky obecně a zvláště pak otevřené výjimky, které mají přicházet aplikačně na řadu až podpůrně, by se měly uplatňovat pouze tehdy, pokud je zřejmé, že není dána možnost užít díla se souhlasem (svolením) nositele práv. Za splnění tohoto předpokladu, kdy se otevřená výjimka uplatní až jako poslední možný prostředek (*ultima ratio*) můžeme říci, že druhý krok testu otevřená výjimka splňuje. Nelze však jako důvod pro tento závěr uvést skutečnost, že splnění kritérií otevřené výjimky se posuzuje případ od případu s významnou redukční (diskreční) pravomocí soudu, který zváží kritérium poctivosti, čímž výrazně omezí možný počet uplatnění otevřené výjimky. Jde totiž o něco jiného. Druhému kroku testu a celému tříkrokovému testu mezinárodně podléhají výjimky a omezení tak, jak jsou legislativně zachyceny ve vnitrostátním právním předpisu bez ohledu na přísný nebo naopak mírný výklad soudu, což je věc jiná. V opačném případě by si pak bylo možno představit výjimku povolující cokoli s argumentem, že požadavkům tříkrokového testu vyhovuje, neboť soudní praxe je k takové výjimce velmi přísná. Navíc k vlastnímu výkladu otevřené výjimky není oprávněn pouze soud, ale přísluší každému.

¹⁸⁶ Je však třeba říci, že mezinárodní kritérium zvláštních případů je volné kritérium, se kterým byla vyjádřena mezinárodní shoda, a proto v souladu s právní tradicí autorského práva USA může být výjimka *fair use* s prvním krokem testu souladná. Velmi záleží, jakým pohledem a při zohlednění čeho budeme předmětnou otázku posuzovat.

¹⁸⁷ WTO Dispute Panel Report on Section 110(5) of the U.S. Copyright Act, WT/DS160/R ze dne 15. června 2000. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds160_e.htm.

¹⁸⁸ BURRELL, Robert, COLEMAN, Allison. *Copyright Exceptions The Digital Impact*. Cambridge University Press, 2009. s. 42 – 162 .

Ke třetímu kroku testu, který vyžaduje, aby vnitrostátní výjimka neodůvodněně nepoškozovala oprávněné zájmy nositele práva panel WTO uvedl, že nedůvodné poškozování oprávněných zájmů nositelů práv nastává tehdy, pokud by bylo zřejmé, že nositelé práv by měli v důsledku výjimky trpět významnou ztrátu licenčních příjmů.¹⁸⁹ Pokud bychom i zde zohlednili teorii podpůrného uplatnění výjimky jako nejzazšího prostředku, zřejmě bychom došli ke stejnému závěru jako u druhého kroku testu, tedy že kritéria třetího kroku testu výjimka splňuje.

Ačkoli z analýzy rozhodnutí WTO panelu ve věci výjimky 110(5) CA mezi USA a EU jsme dospěli k závěru, že výjimka otevřeného typu (*fair use*) nenaplnuje první krok testu a druhý a třetí krok sice ano, ale s výhradou ke způsobu uplatňování této výjimky, otevřená výjimka nesplňuje tříkrokový test *jako celek*, neboť jednotlivé kroky testu je zapotřebí splnit kumulativně (zároveň). Pokud by tomu tak nebylo a výsledek tříkrokového testu se počítal podle počtu splnění jednotlivých kroků, pak by byl výsledek *opačný*. Z toho důvodu se již dříve i v současnosti řada akademiků snaží interpretovat tříkrokový test tímto způsobem, přičemž se odkazují na historický vývoj tříkrokového testu coby právně nezávazného a spíše doporučeného hodnotícího kritéria dle čl. 9 odst. 3 RÚB oproti závazné mezinárodní právní normě dle čl. 13 TRIPS.¹⁹⁰ Tito zastánci výjimky otevřeného typu pak argumentují, že návrat k pojetí tříkrokového testu v RÚB by současné otazníky nad souladností této výjimky s mezinárodními závazky odstranil. Což jen dokládá, že otázka souladnosti otevřené výjimky a tříkrokového mezinárodního testu je nevyjasněná a spíše panují pochybnosti. Byť mnozí tvrdí opak.¹⁹¹ K hodnotovému návratu historicky zpět před účinností Dohody TRIPS se stavíme skepticky, neboť vývoj směrem k zavedení tříkrokového testu jako mezinárodního závazného pravidla měl za

¹⁸⁹ WTO Dispute Panel Report on Section 110(5) of the U.S. Copyright Act, WT/DS160/R ze dne 15. června 2000. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds160_e.htm.

¹⁹⁰ Viz GEIGER, Christophe., et al. Towards a Balanced Interpretation of the "Three-Step Test" in Copyright Law. *European intellectual property review*, 2008, roč. 30, s. 492 – 495.

¹⁹¹ Viz SAMUELSON, Pamela. Justifications for Copyright Limitations & Exceptions. *Forthcoming chapter in Ruth Okediji (ed.), Copyright Law in an Age of Limitations and Exceptions*, 2015. s. 31. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2476669.

cíl posílit právní ochranu autorských práv, nikoli naopak, přičemž důvody byly zejména rozvoj digitálního prostředí a zamezení snadného a masivního porušování práv duševního vlastnictví. Opačný vývoj, byť zdůvodněn potřebou flexibility a pro-uživatelskými zájmy je s tím v rozporu a zřejmě by takový vývoj musel být vykoupěn paradigmatickou změnou v ochraně práv duševního vlastnictví i principech soudobého hospodářství, která dosud nenastala. Samozřejmě může být také věcí dalšího rozhodování panelu WTO, jak se k této otázce dále postaví. Uvedli, jsme, že v řadě zemí je velký zájem o otevřenou výjimku, což předpokládá, že se pomalu upouští od kritického pohledu. Hledá se způsob, jak potřebu přijetí vnitrostátní otevřené výjimky legitimizovat. Navíc dosavadní selhání jiných členských států WTO požádat panel WTO o posouzení souladnosti otevřené výjimky *faire use* dle práva USA s čl. 13 dohody TRIPS vypovídá samo o sobě buď o obavě a nedostatku odhodlání nebo o lhostejnosti takový krok učinit. Reálné jsou proto oba scénáře.

7.2. Kolize s lidskoprávními dokumenty

Do jisté míry zvláštním paradox, na který je třeba upozornit, je potencionální rozpor mezi na jedné straně kvalitativními a kvantitativními požadavky na vnitrostátní úpravu výjimek a omezení vyjádřené mezinárodními závazky, zejména zmiňovanou mezinárodní dohodou TRIPS a lidskoprávními dokumenty upravujícími neomezenost svobody projevu. Z mezinárodního pohledu se jedná zejména o čl. 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a čl. 10 Úmluvy o ochraně základních práv a svobod. Okolnost této možné kolize, kdy se na jedné straně žádá svoboda projevu, kterou lze omezit jenom výjimečně na základě zákona a z důvodu nezbytnosti v demokratické společnosti a na druhé straně kritéria tříkrokového testu, která realizaci svobody projevu v autorském právu brání. Argumentační linka vedená po čl. 10 Úmluvy o ochraně základních práv a svobod může vést k závěru o legitimitě výjimky otevřeného typu. Hodnotově je to věcí poměření mezi principy ochrany práv duševního vlastnictví v mezinárodním tříkrokovém testu a ochrany svobody projevu v lidskoprávních dokumentech. Argumentace tím či druhým směrem je tak možná. To, v čem může existovat hodnotový rozpor je, že zatímco USA s otevřenou výjimkou *fair use* zřejmě objektivně porušují tříkrokový test, a tím mezinárodní autorské právo, tak naproti tomu státy

s uzavřeným katalogem mohou nepřiměřeně omezovat svobodu projevu. Třebaže uzavřený katalog výjimek je vnitrostátně upraven autorským zákonem, jak vyžaduje čl. 10 Úmluvy o ochraně základních práv a svobod, není zaručeno, že v konkrétním případě nemusí být shledána nezbytnost takového omezení v demokratické společnosti, jakožto základní podmínka omezení svobody projevu. Evropský soud pro lidská práva již dříve několikrát rozhodnul, že vynucování autorského práva porušuje svobodu projevu, neboť dotčené ustanovení autorského zákona nebylo nezbytné v demokratické společnosti.¹⁹² Současně nastavený hospodářský směr v této otázce je více nakloněn ochraně výlučných autorských práv na úkor svobody projevu, což je dáno silným principem ochrany vlastnictví a majetku. Proto uvedená kolize nepředstavuje vyjma konkrétních případů praktický problém, a pokud ano, pak by měl být řešen spíše, nikoli však vždy, ve prospěch ochrany individuálních autorských práv. Argument ochrany svobody projevu je pak coby princip využitelný v opozici vůči tříkrokovému a obhajobě otevřené výjimky.

8. Parodie v autorském právu USA

Ve Spojených státech amerických je k otázce užití díla pro účely parodií a dalších transformativních způsobů užití díla, ale stejně tak i pro účely citací, přistupováno prostřednictvím otevřené výjimky *fair use* a jejích čtyř (příp. více) hodnotících kritérií. Za zásadní devizu tohoto přístupu pokládáme skutečnost, že kritéria jsou stejná pro více způsobů užití díla (nejen pro účely parodií) a zohledňují více hledisek včetně účelu, povahy díla či hospodářské důsledky, a

¹⁹² Srov. např. posuzovaný rozpor § 78 autorského zákona Rakouska (zákon BGBl. No. 111/1936 ze dne 9. dubna 1936) a čl. 10 Úmluvy o ochraně základních práv a svobod v rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Verlagsgruppe News GmbH proti Austria*, sp. zn. 10520/02, ze dne 14. března 2007. Dále také např. ve věci stejného ustanovení rakouského autorského zákona viz rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Vereinigung Bildender Künstler proti Austria*, sp. zn. 68354/01, ze dne 25. ledna 2007. Dále také rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *En l'affaire Ashby Donald et autres proti France*, sp. zn. 36769/08, ze dne 10. ledna 2013, ve kterém je zvláště zdůrazněno, že vynucování autorského práva na úkor svobody projevu musí být nezbytné v demokratické společnosti a že nestačí konstatovat porušení autorského práva na základě tříkrokového testu, ale soud má povinnost automaticky a vždy vážít kritérium svobody projevu jako vnějšího limitu.

tedy nikoli jen literární či uměleckou odlišnost od díla původního.¹⁹⁵ Přesto máme za to, že soudy docházejí ke stejným dílčím kritériím, jako soudy evropské, zejména pokud jde o kritérium nesoutěžní povahy nového díla.

Lze uvést tři významná soudní rozhodnutí, která se týkají aplikace doktríny *fair use* v případech parodií. Prvním z nich je rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc.*, 510 U.S. 569, ze dne 7. března 1994. V dané věci žalovaná (stěžovatelka) rapová skupina 2 Live Crew zahrnuje do svého komerčního alba parodii písně „*Oh, Pretty Woman*“, u níž nositelem práv byla společnost Acuff-Rose Music, Inc. Nejvyšší soud USA přitom rozdílně od soudu odvolacího nedovodil protiprávnost užití. Při své argumentaci uvedl, že odvolací soud kladl příliš velký důraz na komerční povahu užití a jeho rozhodnutí byla z převážné části založena na kritériu týkajícího se dopadu na trh s původním dílem. Zásadním argumentem Nejvyššího soudu USA bylo, že každé komerční užití není automaticky protiprávní. A k tomu dále uvedl, že parodie v daném případě nepravděpodobně byla tržní náhradou původního díla. Rovněž zhodnotil, že parodie založená na příznačných znacích díla původního bez malé přidané tvůrčí hodnoty není oprávněná, nelze však pouze hodnotit kvantitu znaků, které parodie přebírá, ale především jejich kvalitu a podstatnost. Přebírání charakteristických znaků je dle předmětného rozhodnutí podstatou každé parodie.

Druhým je rozhodnutí Odvolacího soudu pro 11. obvod ve věci *Suntrust Bank proti Houghton Mifflin Co.*, 268 F.3d 1257, ze dne 10. října 2001, ve kterém odvolací soud rovněž rozhodl ve prospěch oprávněného užití díla pro parodii. Soudním spor se vedl mezi dědici Margaret Mitchellové, autorky díla *Jih proti severu* (v angl. originále *Gone with the wind*), za který v roce 1937 obdržela Pulitzerovu cenu proti nakladateli Alici Randall, autorky úspěšného románu *The Wind Done Gone* z roku 2001 parodující původní dílo Margaret Mitchellové. Žalovaná, která se odvolala proti rozhodnutí o předběžném opatření, byla úspěšná. Odvolací soud přitom přinesl vlastní definici parodie oproti tomu, jak ji pojal Nejvyšší soud v uvedené věci *Campbell v. Acuff-Rose Music, Inc.*, byť v ostatním z jeho odůvodnění vycházel. Dle Odvolacího soudu totiž jde o

¹⁹⁵ Avšak rovněž např. v případě výjimky pro parodii dle § 5 odst. 3 písm. k) informační směrnice její uplatnění podléhá podobným kritériím v rámci tříkrokového testu, a tedy posouzení způsobu užití díla a zájmů autora.

parodii tehdy, pokud jejím účelem je komentovat či kritizovat příznačné prvky původního díla s cílem vytvořit nové umělecké dílo. Soud rovněž zhodnotil, že parodie tržně nenahrazuje dílo původní.

Třetím relevantním je rozhodnutí Odvolacího soudu pro 9. obvod ve věci *Dr. Seuss Enters., LP v. Penguin Books USA, Inc.*, 109 F.3d 1394 ze dne 27. března 1997. Rozdílně od dvou předešlých v předmětném rozhodnutí soud neshledal oprávněnost užití díla pro účely parodie. Soud posuzoval oprávněnost užití chráněných literárních děl týkajících se soudních procesů s O. J. Simpsonem a své rozhodnutí odůvodnil tím, že míra použití chráněných prvků původního díla odpovídá míře nutné k tomu, aby veřejnost pochopila, o parodii jakého díla se jedná a jde přitom o parodii, pokud se komentář či kritika týká právě původního díla. Dle soudu je zde rozdíl oproti satíře v tom, že ta užívá původního díla jako prostředku kritiky či komentáře jiného objektu, a tak dle soudu užití díla pro účely satiry klade z hlediska oprávněnosti užití vyšší nároky, než je tomu u parodie. Z těchto důvodů soud neshledal, že byla dodržena oprávněná míra užití původního díla, když jde spíše než o parodii o satiru.

Použité zdroje ke kapitole

1. autorský zákon USA z roku 1909, Pub. Law 60-349, 35 Stat. 1075.
2. autorský zákona Rakouska (zákon BGBl. No. 111/1936 ze dne 9. dubna 1936)
3. autorský zákona Švýcarska [Bundesgesetz über das Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz), zákon č. 231.1 z roku 1993].
4. BROOKS, Tim. Only in America: The Unique Status of Sound Recordings under U.S. Copyright Law and How It Threatens Our Audio Heritage. *American Music*. 2009, roč. 27:2, s. 125 – 137.
5. BURRELL, Robert, COLEMAN, Allison. *Copyright Exceptions The Digital Impact*. Cambridge University Press, 2009. 426 s.
6. COLLEGE ART ASSOCIATION. *Response to Orphan Works Notice of Inquiry*. March 25. 2005, s. 7. Dostupné z: http://www.collegeart.org/pdf/caa_orphan_letter.pdf.

7. DEMSETZ, Harold. Full Access The Private Production of Public Goods. *Journal of Law and Economics*. 1970, roč. 13, č. 2, 293 – 306.
8. Digital Millennium Copyright Act ze dne 28. října 1998, Pub. L. 105-304, 112 Stat. 2860.
9. DONNER, Irah. The Copyright Clause of the U.S. Constitution: Why Did the Framers Include It with Unanimous Approval? *The American Journal of Legal History*. 1992, roč. 36, č. 3, s. 361 – 378.
10. ELECTRONIC FRONTIER FOUNDATION,. *You Bought It, You Own It! Time to Reclaim the Right to Use/Tinker/Repair/Make/Sell/Lend Your Stuff* [online]. [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <https://www.eff.org/deeplinks/2014/01/you-bought-it-you-own-it-time-reclaim-right-usetinkerrepairmakeselllend-your-stuff>.
11. GEIGER, Christophe., et al. Towards a Balanced Interpretation of the "Three-Step Test" in Copyright Law. *European intellectual property review*, 2008, roč. 30, s. 492 – 495.
12. GELLER, P. Edward. Intellectual Property in the Global Marketplace: Impact of TRIPS Dispute Settlements?. *The International Lawyer*, 1995, roč. 29, č. 1, s. 99 – 115.
13. GINSBURG, C. Jane. *The US Experience with Copyright Formalities: A Love/Hate Relationship* [Columbia Public Law Research Paper č. 10-225]. Columbia Law School, 2010, 35 s.
14. GINSBURG, C. Jane. Toward Supranational Copyright Law? The WTO Panel Decision and the "Three-Step Test" for Copyright Exceptions. *Working Paper č. 181 of the Columbia Law School - For Revue Internationale du Droit d'Auteur*. 2001, s. 1 – 16.,
15. HANSEN, R. David. *Orphan Works: Causes of the Problem* [Berkeley Digital Library Copyright Project White Paper]. University of California, Berkeley - School of Law, 2012, 11 s.
16. HART, Joseph. From Facts to Form: Extension and Application of the Feist "Practical Inevitability" Test and Creativity Standard. *Golden Gate University Law Review*. 1992, roč. 22, č. 2, s. 549 – 566.

17. HILTY, M. Reto, KUR, Annette, KLASS, Nadine, GEIGER, Christophe, PEUKERT Alexander, DREXL Josef, KATZENBERGER Paul. *Stellungnahme des Max-Planck-Instituts zum Vorschlag der Kommission für eine Richtlinie zur Änderung der Richtlinie 2006/116 EG des Europäischen Parlaments und des Rates über die Schutzdauer des Urheberrechts und bestimmter verwandter Schutzrechte*. Max-Planck-Institut für Geistiges Eigentum, Wettbewerbs- und Steuerrecht, 23 s.
18. HUSOVEC, Martin. Verejný záujem v autorskom práve. Výnimky a obmedzenia, reštriktívne?. *Právny obzor*, 2013, roč. 96, č. 5, s. 472 – 498.
19. CHRISTAKOS, A. Helen. WTO Panel Report on Section 110(5) of the U.S. Copyright Act. *Berkeley Technology Law Journal*, 2002, roč. 17, č. 1, s. 595 – 611.
20. LANDES, M. William, POSNER, A. Richard. *Indefinitely Renewable Copyright* [John M. Olin Law & Economics working Paper č. 154]. The Law School The University of Chicago, 2002, 49 s.
21. LEHMAN, A. Bruce. [1995]. *Intellectual Property and the National Information Infrastructure: The Report of the Working Group on Intellectual Property Rights*. Washington, D. C.: Information Infrastructure Task Force, s. 92 – 94.
22. Nařízení úřadu pro autorská práva - Code of Federal Regulations Title 37 – Patents, Trademarks, and Copyrights – část 202.19 – 202.21.
23. Návrh zákona týkající se doplnění § 109 CA o písm.(f) [(The Digital Era Copyright Enhancement Act ze dne 13. listopadu 1997, H.R. 3048, (105th), 1997].
24. OKEDIJI, Ruth. Toward an International Fair Use Doctrine. *Columbia Journal of Transnational Law*, 2000, roč. 39, č. 1, s. 114 – 123.
25. PELTZ, Richard. Global Warming Trend? The Creeping Indulgence of Fair Use in International Copyright Law. *Texas Intellectual Property Law Journal*, 2009, roč. 27, s. 267 – 288.,
26. PRCHAL, Petr. Autorské právo a svoboda projevu. *Acta iuridica olomucensia*. 2012, roč. 7 Supplementum, s. 73 – 82.
27. PRCHAL, Petr. *Osiřelá díla*. Linde Praha, 2013. s. 69.

28. RICKETSON, Samuel. *WIPO Study on Limitations and Exceptions of Copyright and Related Rights in the Digital Environment*. SCCR/9/7. 2003., REICHMAN, H. Jerome. Universal Minimum Standards of Intellectual Property Protection Under the TRIPS Component of the WTO Agreement. *International Lawyer*, 1995, roč. 29, s. 345 – 388. Dostupné z: http://scholarship.law.duke.edu/faculty_scholarship/687.
29. Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *En l'affaire Ashby Donald et autres proti France*, sp. zn. 36769/08, ze dne 10. ledna 2013
30. Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Vereinigung Bildender Künstler proti Austria*, sp. zn. 68354/01, ze dne 25. ledna 2007.
31. Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Verlagsgruppe News GmbH proti Austria*, sp. zn. 10520/02, ze dne 14. března 2007.
32. Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Baker proti Selden*, 101 U.S. 99, ze dne 19. ledna 1880.
33. Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Eldred proti Ashcroft*, 537 U.S. 186, ze dne 15. ledna 2003.
34. Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Feist Publications, Inc., proti Rural Telephone Service Co.*, 499 U.S. 340, ze dne 27. března 1991.
35. Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Harper & Row proti Nation Enterprises*, 471 U.S. 539, ze dne 20. května 1985,
36. Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Kirtsaeng proti John Wiley & Sons, Inc.*, 568 U.S., ze dne 19. března 2013.
37. Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Mazer proti Stein*, 347 U.S. 201, ze dne 8. března 1954,
38. Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Sony Corp. proti Universal Studios*, 464 U.S. 417, ze dne 17. ledna 1984.
39. Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Twentieth Century Music Corp. proti Aiken*, 422 U.S. 151, ze dne 17. června 1975,
40. Rozhodnutí Odvolacího soudu pro 2. obvod ve věci *Matthew Bender & Co. proti West Publishing Co.*, 158 F.3d 693, ze dne 3. listopadu 1998.

41. Rozhodnutí Odvolacího soudu pro 9. obvod ve věci *Perfect 10, Inc. proti Amazon.com, Inc. and A9.com Inc. and Google Inc*, 508 F.3d 1146, ze dne 16. května 2007,
42. Rozhodnutí Odvolacího soudu pro 9. obvod ve věci *Vernor proti Autodesk, Inc.*, 555 F. Supp. 2d 1164 ze dne 20. května 2008.
43. Rozhodnutí Odvolacího soudu v Paříži ve věci *Google France proti Aufemin*, RG 09/21941, ze dne 4. února 2011.
44. Rozhodnutí Odvolacího soudu pro 2. obvod ve věci *Key Publications Inc. proti Chinatown Today Publishing Enterprises Inc.*, 945 F.2d 509, ze dne 23. září 1991,
45. Rozhodnutí Okrskového soudu pro jižní New York ve věci *Capitol Records, LLC proti ReDigi Inc.*, 12 Civ. 95 (RJS), ze dne 30. března 2013.
46. Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ve věci sp. zn. ZR 69/08 ze dne 29. dubna 2010.
47. Rozsudek Soudního dvora EU ve věci *OSA - Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním o.s. proti Léčebné lázně Mariánské Lázně a.s.*, C-351/12, ze dne 27. února 2014.
48. SAMUELSON, A. Paul. The Pure Theory of Public Expenditure. *Review of Economics and Statistics*. 1954, roč. 36, č. 4, s. 387 – 389., SAMUELSON, A. Paul. Diagrammatic Exposition of a Theory of Public Expenditure. *Review of Economics and Statistics*. 1955, vol 37, č. 4, s. 350 – 356.
49. SAMUELSON, Pamela. Justifications for Copyright Limitations & Exceptions. *Forthcoming chapter in Ruth Okediji (ed.), Copyright Law in an Age of Limitations and Exceptions*, 2015. s. 31. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2476669.
50. SENFTLEBEN, Martin. *Copyright, Limitations and the Three-Step Test: An Analysis of the Three-Step Test in International and EC Copyright Law*. Hague: Kluwer Law International, 2004. s. 112 – 113.
51. SCHWARTZ, M. Paul, TREANOR M. William. Eldred and Lochner: Copyright Term Extension and Intellectual Property as Constitutional Property. *The Yale Law Journal*. 2003, roč. 12, č. 8, s. 2331 – 2414.

52. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12. prosince 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících, CELEX: 32006L0116.
53. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12. prosince 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících, CELEX: 32006L0116.
54. Směrnice Rady 93/98/EHS ze dne 29. října 1993 o harmonizaci doby ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících, CELEX: 31993L0098.
55. TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 3.
56. TELEC, Ivo. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*. Brno: Doplněk, 1994. 344 s.
57. U.S. COPYRIGHT OFFICE. 2001. *A Report of the Register of Copyrights Pursuant to § 104 of the Digital Millennium Copyright Act: DMCA Section 104 Report*. 232 s. Dostupné z: <http://www.copyright.gov/reports/studies/dmca/sec-104-report-vol-1.pdf>.
58. UNITED STATES HOUSE OF REPRESENTATIVES. *Copyright Law Revision (House Report No. 94-1476)* [online]. 2015 [cit. 2015-08-04]. Dostupné z: https://en.wikisource.org/wiki/Copyright_Law_Revision_%28House_Report_No._94-1476%29.
59. Usnesení Soudního dvora EU ve věci *Infopaq International proti Danske Dagblades Forening*, C-302/10 ze dne 17. ledna 2012
60. VARIAN, R. Hal. Copyright Term Extension and Orphan Works. *Industrial and Corporate Change*. 2006, roč. 15, č. 6, s. 965 – 980.
61. WTO Dispute Panel Report on Section 110(5) of the U.S. Copyright Act, WT/DS160/R ze dne 15. června 2000. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds160_e.htm.
62. YU, K. Peter. *Intellectual Property and Information Wealth: Copyright and related rights*. Greenwood Publishing Group, 2007. s. 143.
63. Zákon č. 115/1953 Sb., o právu autorském (autorský zákon), účinný od 1. 1. 1954 do 30. 6. 1965.

64. Zákon č. 218/1926 Sb., o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském), účinný od 1. 2. 1927 do 31. 12. 1953.
65. Zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorských zákon), účinný od 1. 7. 1965 do 30. 11. 2000.
66. Zákon o prodloužení doby trvání autorského práva v USA z roku 1998, Copyright Term Extension Act, Pub.L. 105–298, 112 Stat. 2827
67. Zákon o prodloužení doby trvání autorského práva v USA z roku 1998, Copyright Term Extension Act, Pub.L. 105–298, 112 Stat. 2827.

III. PROSAZENÍ OCHRANY OZNAČENÍ ZEMĚPISNÉHO PŮVODU - ODLIŠNÉ PROBLÉMY V EU, VE STÁTECH EUROASIJSKÉ EKONOMICKÉ UNIE A VE VYBRANÝCH STÁTECH NA TERITORIU BÝVALÉHO SSSR, MAJÍCÍCH S EU UZAVŘENOU OBCHODNÍ DOHODU

MICHAL ČERNÝ PH.D.¹⁹⁴

Abstrakt: Kapitola se zabývá aktuálními otázkami práva označení původu a zeměpisných označení v EU a mimo EU. V části věnované EU se věnuje primárně některým aplikačním problémům (v intencích rozsudků Soudního dvora [C-393/16 \("Champagner Sorbet"\)](#), [C-783/19 \(Champanillo\)](#)), a dále také rozšiřování ochrany označení evropských produktů prostřednictvím mezinárodního zápisu podle Ženevského aktu Lisabonské dohody o označeních původu a zeměpisných označení. Kapitola se dále zabývá problému prosazení ochrany některých nejznámějších označení (Champagne, Cognac) a problémů s prosazením v důsledku problému druhovosti založené na dřívější dlouhotrvající praxi, úpravě ve státních technických normách a konečně také zakotvením druhového výrazu (российское шампанское) jako typu povinně použitelného pro označení výrobků určitého druhu, ovšem preferenčně. Příspěvek se také věnuje rozdílům v přístupu prosazení v různých státech na teritoriu bývalého Sovětského svazu, a to v kontrastu přístupů ve dvou skupinách států. Ve státech majících zájmy na

¹⁹⁴ Autor je odborným asistentem na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a je také kvalifikovaným zástupcem (ETMA+EDA) a patentovým zástupcem (M+D)

spolupráci s EU jsou otázky vzájemné ochrany řešeny cestou zvláštních dohod (Gruzie, Moldávie, Ukrajina, v jednání Ázerbájdžán), a to včetně problémů vyrovnání se s praxí užívání druhových výrazů odvozených od názvů známých označení. V jiných státech - sdružených do Euroasijské ekonomické unie (EAEU), - je vývoj práva odlišný. A to nejen pokud jde o ochranu označení, ale také v některých fundamentálních aspektech, na které je právo označení zeměpisného původu EU založeno. Tat kapitola se snaží tyto problémy identifikovat a pokouši se navrhnout řešení.

Klíčová slova: Označení původu, zeměpisné označení; víno, zemědělské výrobky a potraviny, lihoviny, aromatizovaná vína; CHOP, CHZO; druhové označení; EU; [C-393/16 \("Champagner Sorbet"\)](#), [C-783/19 \(Champanillo\)](#), Champagne, šumivé víno, Cognac, Gruzie, Moldávie, Ukrajina, Ázerbájdžán; Euroasijská ekonomická unie, EAEU; Arménie, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Ruská federace; Советское шампанское, российское шампанское, игристое вино, коньяк.

Abstract: The chapter deals with current issues of the law of designations of origin and geographical indications in the EU and outside the EU. The section on the EU addresses primarily some application issues (following the judgments of the Court of Justice C-393/16 ("Champagner Sorbet"), C-783/19 (Champanillo)), as well as extending the protection of European product designations (PDO)/Indications (PGI/GI) through the Geneva Act of Lisbon Agreement of designation of origin and geographical indications International Registration. The chapter also addresses enforcement problems due to the problem of generosity based on previous long-standing practice, adjustment in state technical standards and finally also the anchoring of the generic term

(«российское шампанское») as a type mandatory for the designation of products of a certain species, but preferentially. The paper also deals with the differences in the approach of enforcement in different states in the territory of the former Soviet Union, in contrast to the approaches in the two groups of states. In countries interested in cooperating with the EU, mutual protection issues are addressed through specific agreements (Georgia, Moldova, Ukraine, Azerbaijan negotiations), including problems of get over the practice of using generic terms derived from well-known names. In other countries - associated in the Eurasian Economic Union (EAEU) - the development of law is different. Not only in terms of protection of appellations/indications, but also in some of the fundamental aspects on which the EU's Designation of Origin/Geographical Indications Law is based. This chapter tries to identify these problems and tries to propose solutions.

Keywords: Designation of origin, geographical indication; wine, agricultural products and foodstuffs, spirits, aromatised wines; PDO, PGI; EU; generic indication (common name); C-393/16 [C-393/16](#) ("Champagner Sorbet"), [C-783/19](#) (Champanillo), Champagne, sparkling wine, Cognac, Georgia, Moldova, Ukraine, Azerbaijan, Eurasian Economic Union, EAEU, Armenia, Belarus, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Russian federation; Советское шампанское, российское шампанское, игристое вино, коньяк.

1. Úvodem kapitoly

Tento text se zabývá analýzou posuzování některých nejznámějších názvů, které jsou na území Evropské unie chráněny jako chráněná označení původu či chráněná zeměpisná označení, ale některých jiných teritoriích může jejich ochrana absentovat. Předně se zaměříme na analýzu práva států post-sovětského prostoru. Předtím bude provedena krátká rekapitulace aktuálních otázek prosazování práva označení zeměpisného původu v rámci Evropské unie. Ve zvláštní kapitole budou shrnuty nejnovější poznatky týkající se prosazení ochrany či jejího rozsahu v Evropské unii, a to včetně aktů po přistoupení EU k Ženevskému aktu (a jeho vstupu v platnost), dále pak ve vztahu k materiálnímu rozsahu ochrany označení, jak je zajištěna prostřednictvím jednotlivých nařízeních, která ochranu označení původu a zeměpisných označení v EU upravují.

V tomto textu se budeme zabývat právní úpravou institutů označení původu a zeměpisných označení na národní i mezinárodní úrovni, dále pak některými historickými aspekty - zejména hospodářsko-politickými, - které vedly k současnému stavu.

Tento text má ověřit hypotézu, zda-li rozšíření mezinárodního systému ochrany - ať již prostřednictvím Ženevského aktu Lisabonské dohody na ochranu značení původu zeměpisných označení na straně jedné či Dohody TRIPS na straně druhé, případně také pomocí jiných nástrojů, mohou vést k akceptaci evropsko-unijního pojetí ochrany označení původu a zeměpisných označení, a to nejen ve formálním pohledu, ale také materiálně - ve vztahu k prosazení skutečné ochrany nejznámějších označení produktů z Evropské unie.

Samostatná kapitola bude věnována právnímu režimu označení původu a zeměpisných označení v těch nástupnických státech bývalého SSSR, které jsou členy Euroasijské ekonomické unie (Ruská federace, Arménie, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán).

V kontrastu se se shora uvedenou kapitolou bude v další kapitole věnována pozornost úpravám jiných nástupnických států bývalého SSSR, které mají s EU asociovaný právní vztah tedy jsou k EU v zásadě přidružené. To se týká Gruzie, Moldávie, Ukrajiny a částečně také Ázerbájdžánu, se kterým EU o uzavření dohody o partnerství a přidružení již několik let jedná.

Výstupem tohoto textu by mělo být nejen ověření či vyvrácení hypotézy shora uvedené, ale sekundárně také identifikace možných problémů a návrhy jejich možných řešení.

2. Krátce k prosazování ochrany označení evropsko-unijních produktů v EU - rozsudky Soudního dvora C-393/16 („Champagner Sorbet“ a vnitrostátní dohra u německých soudů), C-783/19 („Champanillo“)

2.1. Obecný úvod

V posledních letech Soudní dvůr vydal několik klíčových rozsudků ve věcech týkajících se ochrany označení původu nebo zeměpisných označení. Většinu z nich jsem již komentoval ve svých jiných dílech, v této kapitole se zaměřím jen na krátké uvedení posledních 3 klíčových rozhodnutí z posledních let. Dvě z nich se týkají otázek rozsahu ochrany označení původu (a analogicky také zeměpisných označení) proti praktikám zasahujícím do ochrany chráněného označení - v tomto případě CHOP Champagne, které je chráněno pro víno. Jedna z těchto praktik se týkala použití v názvu výrobku spadajícího do jiné skupiny výrobků (zemědělské výrobky a potraviny), druhá se týkala použití názvu a symbolu pro služby. Třetí rozsudek se týká jiného chráněného označení (Morbier), je ovšem přelomový v tom, že se prvně týká ochrany označení zahrnující vzhled výrobku.

Tato kapitola má nicméně v tomto textu pouze doplňující povahu a má sloužit především k ilustraci problémů, kterými se právo EU a soudy členských států i Soudní dvůr EU aktuálně zabývají při prosazování ochrany označení původu či zeměpisného označení.

2.2. Champagner Sorbet u Soudního dvora (C-393/16 ("Champagner Sorbet") a národní dohra v Německu¹⁹⁵

2.2.1. Kauza, rozsudek Soudního dvora a jeho reflexe do vnitrostátního řízení

Rozsudek Soudního dvora C-393/16 ("Champagner Sorbet") byl přijat již na sklonku roku 2017 a také jsem se jím se již obšírně zabýval ve svých jiných dílech,¹⁹⁶ proto na ně čtenáře odkazuji pro případ, že nepostačí krátké shrnutí, které je uvedeno v této podkapitole.

Skutek samotný se stal již v roce 2012 a spočíval v tom, že německý provozovatel sítě hypermarketů Aldi Süd Dienstleistungs-GmbH & Co.OHG (dále jen „společnost Aldi“) uvedl na trh výrobek označený jako Champagner Sorbet. Proti tomu se domáhala ochrany Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne (dále jen „CIVC“). CIVC podala u soudu v Německu žalobu, kterou žalovala společnost Aldi. Žaloba byla založena na tvrzení neoprávněného zásahu do chráněného označení původu *Champagne* ve smyslu tehdy platného

¹⁹⁵ tato kapitola vychází z již dříve publikovaných děl, jejichž jsem autorem - jde o:

- ČERNÝ, M. 2021: *Champagner sorbet stáhněte z prodeje, protože Champagne netvoří podstatnou složku produktu ... ale on už se stejně neprodával ...* In *Duševné vlastnictví*, 2021, 3-4. S. 39-43. Dostupné on-line (Open Access): https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/casopis_dusevne_vlastnictvo/2021/03/eDV_2103_04.pdf nebo dále
- ČERNÝ, M. *Komentář rozsudků Soudního dvora ve věcech označení původu a zeměpisných označení (Rozsudků týkajících se nedovolených připomenutí (jiným slovním výrazem), připomenutí spočívajících v grafických prvcích a významu celkového kontextu, použití grafických prvků obvykle spojovaných s produkčním regionem na výrobcích nevyhovujících specifikaci chráněného označení, ochraně dílčích (nezeměpisných) prvků chráněného názvu označení.* In Janovec, M. - Pohl, J. Zahradníčková, M. - Malý, J. - Šíp, J. - Ferfecký, J. (eds.): *COFOLA 2020*. Brno : Masarykova univerzita, 2020. S.229-265. ISBN 978-80-210-9670-7 (online ; pdf) Dostupné on-line na adrese: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola/2020/cofola2020.pdf>

Všeobecně tedy tímto na tato díla odkazuji a upozorňuji, že v nezbytném rozsahu se může text této kapitoly s již publikovanými díly shodovat. Je to tak proto, že text této kapitoly pro ilustraci přístupů a srovnání otázek k řešení musí poskytnout alespoň základní informace.

¹⁹⁶ viz. např. ČERNÝ, M. *Význam judikatury v právu zeměpisných označení a tradičních označení* In Charvát, R. - Koukal, P. - Tomášková, E. - Večerková, E. - Janovec, M. (eds.) *COFOLA 2019. Část IV. - Firemní právo a další práva na označení, právní a ekonomické souvislosti*. Brno : Masarykova univerzita, 2019. S. 44 a násl. ISBN 978-80-210-9391-1 (online ; pdf). Dostupné on-line na adrese: <http://cofola.law.muni.cz/dokumenty/50358>

čl. 118m odst. 2 písm. a) bod ii) a písm. b) a c) Nařízení (ES) 1234/2007,¹⁹⁷ resp. čl. 103 odst. 2 písm. a) bod ii) a písm. b) a c) Nařízení (EU) 1308/2013.¹⁹⁸

Soudní dvůr se musel na podkladě předběžných otázek předložených německým soudem vyrovnat s otázkou, nakolik právo EU upravující ochrany označení původu a zeměpisných označení v rámci několika nařízeních tvoří ucelený systém - tedy existuje-li ochrana označení produktu spadajícího do jedné skupiny výrobků proti skutkům týkajícím se nebo souvisejícím s produktem spadajícím do jiné skupiny produktů. V konkrétním případě šlo o užití názvu produktu „Champagner Sorbet“. Sorbet je v unijním členění zařazen mezi zemědělské výrobky a potraviny, zatímco CHOP Champagne je chráněno pro víno. Ani jedno ze základních nařízeních upravujících ochranu označení těchto produktů (nařízení (EU) 1151/2012 resp. nařízení (EU) 1308/2013) nemělo (a dosud nemá) výslovnou právní úpravu řešení tohoto problému.

Konkrétní předběžné otázky, které předložil Soudnímu dvoru OHG München (Vrchní obchodní soud v Mnichově), byly čtyři. Přitom první byla základní a zbývající tři pak podmíněné. Jednalo se o následující ***předběžné otázky***:

1. „Musí být čl. 118m odst. 2 písm. a) bod ii) nařízení (ES) č. 1234/2007 a čl. 103 odst. 2 písm. a) bod ii) nařízení (EU) č. 1308/2013 vykládány v tom smyslu, že do oblasti jejich působnosti spadá i případ, kdy je [CHOP] používáno jako součást názvu potraviny, která nevyhovuje specifikacím výrobku a do které byla přidána složka, jež specifikacím výrobku vyhovuje?

V případě kladné odpovědi na první otázku dále:

2. Musí být čl. 118m odst. 2 písm. a) bod ii) nařízení (ES) č. 1234/2007 a čl. 103 odst. 2 písm. a) bod ii) nařízení (EU) č. 1308/2013 vykládány v tom smyslu, že použití [CHOP] jako součásti názvu potraviny, která nevyhovuje specifikacím výrobku a do které byla přidána složka, jež specifikacím výrobku vyhovuje, představuje zneužití pověsti označení původu, když název potraviny odpovídá zvyklostem relevantní veřejnosti ji takto nazývat a složka byla přidána v množství dostatečném k tomu, aby dané potravine dodala základní charakteristiku?

¹⁹⁷ v době realizace prodeje výrobku

¹⁹⁸ od jeho vstupu v platnost, obsahově jsou však tato ustanovení totožná

3. Musí být čl. 118m odst. 2 písm. b) nařízení (ES) č. 1234/2007 a čl. 103 odst. 2 písm. b) nařízení (EU) č. 1308/2013 vykládány v tom smyslu, že používání [CHOP] za situace popsané ve druhé předběžné otázce představuje zneužití, napodobení nebo připomenutí [zneužití, napodobení nebo použití názvu, které jej evokuje]?
4. Musí být čl. 118m odst. 2 písm. c) nařízení (ES) č. 1234/2007 a čl. 103 odst. 2 písm. c) nařízení (EU) č. 1308/2013 vykládány v tom smyslu, že jsou použitelné pouze na nepravdivé nebo zavádějící údaje, které jsou způsobilé vyvolat v povědomí relevantní veřejnosti nepravdivý dojem, pokud jde o zeměpisný původ výrobku?“

Soudní dvůr na tyto otázky judikoval,¹⁹⁹ že Nařízení (ES) 1234/2007 resp. Nařízení (EU) 1308/2013 jsou použitelná i na případy použití chráněného názvu označení původu na jiném výrobku, než je výrobek pro který je označení chráněno. Tedy pro poskytnutí ochrany. Na druhou stranu ovšem vymezil hraniční kritéria, podle kterých lze rozhodnout o tom, zda-li je konkrétní skutek protiprávním zásahem do práva k chráněnému označení (tedy *contra legem*) či nikoliv.

Klíčovou okolností, na které bylo meritorní rozhodnutí závislé, je to, zda-li ve výrobku je nebo není přítomna složka odpovídající specifikaci chráněného označení. Pokud taková složka přítomná je, pak je rovněž klíčovou okolností, zda-li tato složka dává produktu jeho *základní vlastnosti*. V případě sorbetu jimi mají být chuť a vůně.

Pokud by produkt (zde sorbet):

¹⁹⁹ v bodu 65 rozsudku ve věci [C-393/16 \("Champagner Sorbet"\)](#) Soudní dvůr judikoval tento výrok (zvýraznění provedeno autorem tohoto příspěvku): **1) Článek 118m odst. 2 písm. a) bod ii) nařízení Rady (ES) č. 1234/2007** ze dne 22. října 2007, kterým se stanoví společná organizace zemědělských trhů a zvláštní ustanovení pro některé zemědělské produkty (jednotné nařízení o společné organizaci trhů), ve znění nařízení Rady (ES) č. 491/2009 ze dne 25. května 2009, **a čl. 103 odst. 2 písm. a) bod ii) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013** ze dne 17. prosince 2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty a zrušují nařízení Rady (EHS) č. 922/72, (EHS) č. 234/79, (ES) č. 1037/2001 a (ES) č. 1234/2007, **musí být vykládány v tom smyslu, že se vztahují na případ, kdy je takové chráněné označení původu, jako je „Champagne“, použito jako součást názvu, pod kterým je prodávána taková potravina, jako je „Champagner Sorbet“, jež nevyhovuje specifikacím výrobku s tímto chráněným označením původu, ale obsahuje složku, která těmto specifikacím výrobku vyhovuje.**

- takovou složku vůbec neobsahoval nebo
- by takovou složku sice obsahoval, ale v míře nedostatečné pro to, aby tvořila základní charakteristiku produktu (sorbetu),

představovalo by užití CHOP „Champagne“ na výrobku sorbet zneužití pověsti chráněného označení původu.²⁰⁰

Soudní dvůr také dovodil, že samotné použití názvu chráněného označení původu (zde „Champagne“) v názvu výrobku (zde „Champagner Sorbet“) spadajícího do jiné skupiny výrobků (zde zemědělské výrobky a potraviny) *nepředstavuje samo o sobě zneužití, napodobení ani nedovolené použití názvu chráněného označení* - ovšem za podmínky, že ve složení výrobku je přítomna složka, která vyhovuje specifikaci chráněného označení.²⁰¹ Pro tento závěr je množství této složky vyhovující specifikaci označení irelevantní, stejně tak jsou nerozhodné vlastnosti výrobku.

Pokud jde o poslední skutkovou podstatu zásahu do práv k chráněnému označení (použití lživých či zavádějících údajů, které jsou způsobilé vyvolat nepravdivý dojem), dle Soudního dvora zahrnují jak nepravdivé údaje o zeměpisném původu výrobku samotného, tak také alternativně nepravdivé

²⁰⁰ výrok 2 v bodu 65 rozsudku Soudního dvora ve věci [C-393/16 \("Champagner Sorbet"\)](#) zní (zvýraznění provedeno autorem tohoto příspěvku): Článek 118m odst. 2 písm. a) bod ii) nařízení č. 1234/2007, ve znění nařízení č. 491/2009, a čl. 103 odst. 2 písm. a) bod ii) nařízení č. 1308/2013 musí být vykládány v tom smyslu, že **použití chráněného označení původu jako součásti názvu, pod kterým je prodávána taková potravina, jako je „Champagner Sorbet“, jež nevyhovuje specifikacím výrobku s tímto chráněným označením původu, ale obsahuje složku, která těmto specifikacím výrobku vyhovuje, představuje zneužití pověsti chráněného označení původu ve smyslu těchto ustanovení, pokud základní charakteristikou této potraviny není chuť vytvářená především přítomností této složky v jejím složení.**

²⁰¹ výrok 3 v bodu 65 rozsudku Soudního dvora ve věci [C-393/16 \("Champagner Sorbet"\)](#) zní (zvýraznění provedeno autorem tohoto příspěvku): Článek 118m odst. 2 písm. b) nařízení č. 1234/2007, ve znění nařízení č. 491/2009, a čl. 103 odst. 2 písm. b) nařízení č. 1308/2013 musí být vykládány v tom smyslu, že **použití chráněného označení původu jako součásti názvu, pod kterým je prodávána taková potravina, jako je „Champagner Sorbet“, jež nevyhovuje specifikacím výrobku s tímto chráněným označením původu, ale obsahuje složku, která těmto specifikacím výrobku vyhovuje, nepředstavuje zneužití, napodobení ani použití názvů, které toto chráněné označení původu evokují, ve smyslu těchto ustanovení.**

údaje o povaze nebo základních vlastnostech výrobku.²⁰² Tím měl Soudní dvůr zřejmě na mysli vlastnosti odlišné od pouhého údaje o (izolovaném) zeměpisném původu výrobku jako takového, neboť *stricto sensu* i takový údaj je sám o sobě objektivně vlastností výrobku.

Řízení vedené u německého soudu bylo po přerušení (na dobu vyřešení předběžných otázek Soudním dvorem) obnoveno a na počátku léta 2021 bylo vydáno rozhodnutí OHG München ve věci CIVC v. Aldi, které tento soud zveřejnil.²⁰³ O zveřejnění informovala počátkem července 2021 mnohé odborné informační portály - např. redakce Beck-aktuell²⁰⁴ a také přímo právní zástupkyně CIVC . dr. C. Oenken.²⁰⁵

V řízení u OH München bylo provedeno na základě závěrů Soudního dvora (ze shora uvedeného rozsudku) hodnocení důkazů ve smyslu závěrů odpovězených předběžných otázek. OHG München se ztotožnil z názorem žalobkyně CIVC, že dominantní vůní výrobku byla hruška, následovaná cukrem, kyselinou citrónovou a nádechem alkoholu. Pokud jde o chuť, dospěl OHG München k závěru, že výrobek Aldi „neměl chuť způsobenou hlavně přísadou vína

²⁰² výrok 4 v bodu 65 rozsudku Soudního dvora ve věci [C-393/16 \("Champagner Sorbet"\)](#) zní (zvýraznění provedeno autorem tohoto příspěvku): Článek 118m odst. 2 písm. c) nařízení č. 1234/2007, ve znění nařízení č. 491/2009, a čl. 103 odst. 2 písm. c) nařízení č. 1308/2013 musí být vykládány v tom smyslu, že jsou použitelné jak na nepravdivé nebo zavádějící údaje, které jsou způsobilé vyvolat nepravdivý dojem, pokud jde o zeměpisný původ dotčeného výrobku, tak i na nepravdivé nebo zavádějící údaje o povaze nebo základních vlastnostech tohoto výrobku

²⁰³ redakce uvádí „ve čtvrtek předchozího týdne“ - tomu by dle autora odpovídalo datum 25.06.2021

²⁰⁴ REDAKTION BECK-AKTUELL. *Franzosen siegen gegen Aldi in Prozess um "Champagner Sorbet"* In *beck-aktuell*, 01.07.2021. Dostupné on-line na adrese: <https://rsw.beck.de/aktuell/daily/meldung/detail/olg-muenchen-franzosen-siegen-gegen-aldi-in-prozess-um-champagner-sorbet> [cit.dne 15.07.2021]

²⁰⁵ OENKEN, C. (© KLAKA RECHTANWÄLTE). *OLG MÜNCHEN UNTERSAGT ALDI VERTRIEB VON „CHAMPAGNER SORBET“ / COMITÉ CHAMPAGNE SETZT SICH MIT KLAKA ERNEUT GEGEN ALDI DURCH.* In [klaka.com](#) (01.07.2021) dostupné on-line na adrese: <https://www.klaka.com/aktuell/news/detail/olg-muenchen-untersagt-aldi-vertrieb-von-champagner-sorbet-comite-champagne-setzt-sich-mit-klaka-erneut-gegen-aldi-durch/> [citováno dne 15.07.2021]

Champagne“. Jak uvádí redakce,²⁰⁶ ochutnávka již nebyla možná kvůli datu spotřeby výrobku v roce 2014, a proto nebyla provedena. Proto OHG München rozhodl, že se společnost Aldi uvedením chráněného označení Champagne v názvu výrobku Champagner Sorbet dopustila zneužití dobré pověsti Champagne (CHOP). Shodně s Oenken musíme upozornit, že v době publikace informace rozsudek OHG München nebyl pravomocný.²⁰⁷

2.2.2. Dílčí závěr

Rozhodnutí Vrchního soudu v Mnichově má spolu s již shora uvedených rozsudkem Soudního dvora význam především preventivní do budoucna. Konfliktní výrobek byl prodáván v roce 2012 (a doba jeho použitelnosti byla do roku 2014). Soudní dvůr vydal rozsudek na sklonku roku 2017, vnitrostátní soud věc uzavřel v červnu 2021. Doba mezi zakázaným jednáním a vydáním soudního rozhodnutí byla opravdu značná. Na druhou stranu však ani nemožnost provedení posouzení jedné z klíčových vlastností (chuti) z důvodu dávno vypršelé expirace výrobku neměla vliv přijetí rozhodnutí. Mám za to, že tento přístup je správný, neboť by nikdo neměl mít výhody z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým měl kontrolu. Což společnost Aldi objektivně měla, neboť se jednalo o výrobek jí uváděný na trh. Také tím působí rozhodnutí preventivně do budoucna.

²⁰⁶ blíže viz. OENKEN, C. (© KLAKA RECHTANWÄLTE). OLG MÜNCHEN UNTERSAGT ALDI VERTRIEB VON „CHAMPAGNER SORBET“ / COMITÉ CHAMPAGNE SETZT SICH MIT KLAKA ERNEUT GEGEN ALDI DURCH. In [klaka.com](https://www.klaka.com) (01.07.2021) dostupné on-line na adrese: <https://www.klaka.com/aktuell/news/detail/olg-muenchen-untersagt-aldi-vertrieb-von-champagner-sorbet-comite-champagne-setzt-sich-mit-klaka-erneut-gegen-aldi-durch/> [citováno dne 15.07.2021]

²⁰⁷ blíže viz. OENKEN, C. (© KLAKA RECHTANWÄLTE). OLG MÜNCHEN UNTERSAGT ALDI VERTRIEB VON „CHAMPAGNER SORBET“ / COMITÉ CHAMPAGNE SETZT SICH MIT KLAKA ERNEUT GEGEN ALDI DURCH. In [klaka.com](https://www.klaka.com) (01.07.2021) dostupné on-line na adrese: <https://www.klaka.com/aktuell/news/detail/olg-muenchen-untersagt-aldi-vertrieb-von-champagner-sorbet-comite-champagne-setzt-sich-mit-klaka-erneut-gegen-aldi-durch/> [citováno dne 15.07.2021]

K významu rozsudku Soudního dvora ve věci [C-393/16 \("Champagner Sorbet"\)](#) jsem se již dříve vyjadřoval.²⁰⁸ Zde nicméně v krátkosti uvedu aspoň to, že tento rozsudek je přelomový v tom, že překlenul odvětvovou roztržitost unijních úprav označení původu a zeměpisných označení do čtyř různých nařízení (upravujících čtyři různé skupiny výrobků). Napříště je tedy nutno uvažovat také o meziodvětvové aplikaci, což přispívá k funkci označení původu a zeměpisných označení jako nástrojů kvality. Rozsudek vyplňuje mezeru, neboť s výjimkou výslovné úpravy tzv. *narážek na zeměpisná označení (lihovin)* v čl. 12 odst. 3 [Nařízení \(EU\) 2019/787](#) (ve znění [Nařízení Komise v přenesené pravomoci \(EU\) 2021/1096](#) ze dne 21. dubna 2021, kterým se mění [nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2019/787, pokud jde o ustanovení o označování směsek](#)), v ostatních nařízeních výslovná úprava odpovídajících pravidel absentuje.

Rovněž tak v národních úpravách mnoha států, včetně pravidla pro řešení těchto situací také absentují. Mám za to, že zásady uvedené v rozsudku Soudního dvora [C-393/16 \("Champagner Sorbet"\)](#) jsou však použitelné i na tyto případy. Proto jsou - dle mého názoru, - tyto závěry použitelné i přes absenci přímé harmonizace práva členských států také na českou či slovenskou národní (zbytkovou) právní úpravu, neboť rozsah ochrany je ve všech těchto předpisech normován v zásadě takřka totožně.²⁰⁹ Mám tím na mysli v případě Česka: zákon č. 452/2001 Sb., resp. v případě Slovenska: [zákon č. 469/2003](#)

²⁰⁸ např. ČERNÝ, M. *Význam judikatury v právu zeměpisných označení a tradičních označení* In Charvát, R. - Koukal, P. - Tomášková, E. - Večerková, E. - Janovec, M. (eds.) *COFOLA 2019. Část IV. - Firemní právo a další práva na označení, právní a ekonomické souvislosti*. Brno : Masarykova univerzita, 2019. S. 44 a násl. ISBN 978-80-210-9391-1 (online ; pdf). Dostupné on-line na adrese: <http://cofola.law.muni.cz/dokumenty/50358>

²⁰⁹ k tomu srov. čl. 21 [Nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2019/787 ze dne 17. dubna 2019 o definici, popisu, obchodní úpravě a označování lihovin, používání názvů lihovin v obchodní úpravě a při označování jiných potravin, ochraně zeměpisných označení lihovin, používání lihu a destilátů zemědělského původu při výrobě alkoholických nápojů a o zrušení nařízení \(ES\) č. 110/2008, čl. 13 \[Nařízení Evropského parlamentu a Rady \\(EU\\) č. 1151/2012 ze dne 21. listopadu 2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin\]\(#\), čl. 103 \[Nařízení Evropského parlamentu a Rady \\(EU\\) č. 1308/2013 ze dne 17. prosince 2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty a zrušují nařízení Rady \\(EHS\\) č. 922/72, \\(EHS\\) č. 254/79, \\(ES\\) č. 1037/2001 a \\(ES\\) a čl. 20 \\[Nařízení Evropského parlamentu a Rady \\\(EU\\\) č. 251/2014 ze dne 26. února 2014 o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení aromatizovaných vinných výrobků a o zrušení nařízení Rady \\\(EHS\\\) č. 1601/91\\]\\(#\\)\]\(#\)](#)

Z.z. o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov ...
(v znení zákona č. 83/2021 Z.z..

Nyní je tedy v zásadě jisté, že bez dalšího nelze a priori bez sankce užít označení chráněné pro výrobek z jiné skupiny výrobků. Bohužel k umělému rozdělování označení výrobků z různých skupin v minulosti přispěl také Soudní dvůr rozsudkem ve věci [C-381/05 De Landtsheer Emmanuele SA](#), byť tehdy se jednalo spíše o nezamýšlený důsledek, neboť na věc byla aplikována [směrnice 2006/114/ES o klamavé a srovnávací reklamě](#) a tím byla věc řešena v intencích práva upravujícího srovnávací reklamu.

2.3. Rozsudek Soudního dvora C-783/19 (Champanillo) - ochrana označení výrobku proti použití kolizního označení při poskytování služeb

2.3.1. Úvodní informace, předběžné otázky

Dne 09.09.2021 vydal pátý senát Soudního dvora rozsudek ve věci [C-783/19 \(Champanillo\)](#), ve věci týkající se předběžných otázek - interpretace čl. 103 odst. 2 písm. a) bod ii) a dále čl. 103 odst. 2 písm. b) [Nařízení \(EU\) 1308/2013](#). V řízení vedeném u španělských soudů byla žalobcem Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne a žalovaným pak G.B.

G.B. vlastní ve Španělsku restaurační zařízení - tzn. tapas bary. K jejich označení a k propagaci prostřednictvím letáků i k propagaci na sociálních sítích používal mimo jiné *grafický prvek znázorňující dvě přitukávající si sklenice naplněné šumivý nápojem*. (Vyobrazení dole převzato z prezentace na [tripadvisor.com](#)).

G.B. se v minulosti pokoušel v španělského úřadu pro patenty a ochranné známky dosáhnout zápisu ochranné známky CHAMPANILLO, nicméně v letech 2011 a 2015 proti těmto přihláškám podal námitky Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne, které založil na neslučitelnosti přihlášeného označení s existující ochranou CHOP Champagne. Těmto námitkám španělský úřad vyhověl. G.B. také uváděl na trh šumivý nápoj s názvem Champanillo, a to až do roku 2015 - kdy s uváděním na trh přestal až na výzvu Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne.

Žalobce měl za to, že užíváním názvu CHAMPANILLO dochází k zásahu do práv k chráněnému označení původu Champagne. Proto podal u obchodního soudu v Barceloně (Juzgado de lo Mercantil de Barcelona) žalobu proti G.B. a domáhal se aby byla žalovanému uložena povinnost zdržet se užívání označení CHAMPANILLO, včetně užívání na sociálních sítích (Instagram a Facebook), dále se domáhal uložení povinnosti stáhnout z trhu a také z internetu všechny vývěsní tabule, reklamní nebo obchodní dokumenty - ve kterých je uvedeno označení CHAMPANILLO. Žalobce se konečně domáhal, aby žalovaný zrušil doménové jméno „champanillo.es“. Žalovaný jsou žalobu odůvodnil tím, že užíváním tohoto označení dochází k neoprávněnému zásahu do chráněného označení původu Champagne.

G.B. se naopak bránil tím, že užíváním označení Champagne jako obchodního názvu restauračních zařízení nevyvolává nebezpečí záměny s produkty, na které se vztahuje „Champagne“ (vína), a že nemá v úmyslu využít pověsti uvedeného CHOP.

Obchodní soud Barceloně v prvním stupni žalobu zamítl a své rozhodnutí odůvodnil tím, že užívání označení Champanillo neevokuje CHOP Champagne, protože se toto označení nevztahovalo na alkoholický nápoj, ale na restaurační zařízení, ve kterém se *šampaňské víno*²¹⁰ neuvádí na trh, a označuje tedy výrobky, které se liší od výrobků chráněných CHOP a jsou určeny jiné veřejnosti; toto označení proto neporušuje toto CHOP. Prvoinstanční soud přitom aplikoval závěry rozsudku Nejvyššího soudu Španělska (Tribunal Supremo) ze dne 01.03.2016, kdy Nejvyšší soud vyloučil zásah do CHOP Champagne užitím

²¹⁰ pozn. autora: Uvedené druhové označení *šampaňské víno* je explicitně uvedeno v bodu 21 rozsudku (v českém vyhotovení)

výrazu *Champín* při prodeji ovocného perlivého nápoje bez alkoholu přes jejich fonetickou podobnost. K tomuto závěru dospěl španělský Nejvyšší soud z důvodu odlišného určení nápoje (nealkoholický nápoj určený ke konzumaci na dětských oslavách) a veřejnosti, které byl tento nápoj určen. V zásadě lze dovést hledisko nezaměnitelnost z důvodu dostatečné odlišnosti, ke které musí průměrný spotřebitel dospět při běžné pozornosti a obezřetnosti.

Comité Interprofessionnel du Vin de Champagne podal proti prvoinstančnímu zamítavému rozsudku odvolání k Provinčnímu soudu v Barceloně (Audiencia provincial de Barcelona). Odvolací soud následně formuloval a Soudnímu dvoru předložil následující předběžné otázky, na jejichž odpovědi bude záviset rozhodnutí ve věci samé.

Předně se předkládající odvolací soud dotazoval, zda-li ustanovení čl. 13 odst. 1 písm. b) Nařízení (ES) 510/2006 a čl. 103 odst. 2 písm. b) Nařízení (EU) 1308/2013 chrání chráněná označení (CHOP) před obchodním použitím (potenciálně konfliktního) označení nejen na výrobcích, ale také při poskytování služeb.

Předběžné otázky byly celkem čtyři a předkládací soud je formuloval takto:

- 1) Umožňuje rozsah ochrany označení původu toto označení chránit nejen ve vztahu k podobným výrobkům, nýbrž také ve vztahu ke službám, které mohou být spojeny s přímou nebo nepřímou distribucí těchto výrobků?
- 2) Vyžaduje riziko porušení CHOP z důvodu použití názvu, který jej evokuje, na nějž odkazují zmíněné články unijních nařízení, aby byla provedena především analýza použitého názvu pro účely určení, jaký má tento název dopad na průměrného spotřebitele, nebo je pro účely analýzy tohoto rizika porušení CHOP z důvodu použití názvu, který jej evokuje, nejprve třeba určit, zda se jedná o tytéž výrobky, podobné výrobky nebo složené výrobky, mezi jejichž složky patří výrobek chráněný označením původu?
- 3) Musí být riziko porušení CHOP z důvodu použití názvu, který jej evokuje, určeno na základě objektivních kritérií, jsou-li dotčené názvy totožné nebo si jsou velmi podobné, nebo musí být odstupňováno s ohledem na evokující a evokované výrobky a služby, aby mohl být učiněn závěr, že riziko použití názvu, který CHOP evokuje, je nevýznamné nebo irelevantní?

- 4) Je ochrana, kterou stanoví relevantní nařízení v případech, kdy existuje riziko použití názvu, který CHOP evokuje, nebo riziko zneužití, specifickou ochranou, která souvisí se zvláštnostmi těchto výrobků, nebo se musí nutně jednat o ochranu související s ustanoveními o nekalé hospodářské soutěži?

2.3.2. Řešení Soudního dvora - rozsudek C-783/19 (Champanillo).

K předběžným otázkám Soudní dvůr vydal ve svém rozsudku následující výroky:

- 1. Článek 103 odst. 2 písm. b) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013 ze dne 17. prosince 2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty a zrušují nařízení Rady (EHS) č. 922/72, (EHS) č. 234/79, (ES) č. 1037/2001 a (ES) č. 1234/2007, musí být vykládán v tom smyslu, že chrání chráněná označení původu (CHOP) před jednáními souvisejícími jak s výrobky, tak se službami.**
- 2. Článek 103 odst. 2 písm. b) nařízení č. 1308/2013 musí být vykládán v tom smyslu, že „použití[...] názvů, které [označení] evokují“ podle tohoto ustanovení zaprvé nevyžaduje jako nezbytný předpoklad, aby výrobek s CHOP a výrobek nebo služba, na které se vztahuje sporné označení, byly totožné nebo podobné, a zadruhé je prokázáno, jestliže užívání názvu vytváří v mysli průměrného, běžně informovaného a přiměřeně pozorného a obezřetného evropského spotřebitele dostatečně přímou a jednoznačnou vazbu mezi tímto názvem a dotčeným CHOP. Existence takové vazby může plynout z vícero okolností, a to zejména z částečného zahrnutí chráněného označení, z fonetické a vzhledové podobnosti obou názvů a z toho vyplývající obdobnosti a dokonce i z absence těchto okolností, z pojmové blízkosti mezi CHOP a dotčeným názvem nebo i z podobnosti mezi výrobky, na které se vztahuje totéž CHOP, a výrobky nebo službami, na něž se vztahuje tentýž název.**
- 3. Článek 103 odst. 2 písm. b) nařízení č. 1308/2013 musí být vykládán v tom smyslu, že podmínkou „použití[...] názvů, které [označení] evokují“ podle tohoto ustanovení není učinění závěru o nekalé**

hospodářské soutěži, jelikož toto ustanovení zavádí specifickou samostatnou ochranu, která se použije nezávisle na ustanoveních vnitrostátního práva o nekalé hospodářské soutěži.

K těmto výrokům dospěl Soudní dvůr na základě následujících dílčích závěrů. Soudní dvůr se předně vyjádřil ve vztahu k aplikaci nařízení normujících otázky chráněných označení zemědělských výrobků a potravin (dříve Nařízení (ES) 510/2006, v době vydání rozsudku Nařízení (EU) 1151/2012). Soudní dvůr sice dovedl, že se ustanovení tohoto nařízení nedají na danou věc aplikovat, neboť Nařízení (EU) 1151/2012 se nevztahují na označení vín, protože tato nepatří do skupiny *zemědělských výrobků a potravin*. Na druhou stranu ovšem Soudní dvůr shrnul, že tato skutečnost nemá vliv na odpověď na předběžné otázky, neboť formulace ochranných ustanovení jsou v zásadě srovnatelná a všeobecně se zásady zavedené v rámci jednotlivých režimů ochrany (výrobků různých skupin) se uplatňují průřezově, čímž je zajištěno jednotné používání ustanovení unijního práva o ochraně zeměpisných názvů a označení (k tomu srov. bod 32 rozsudku Soudního dvora [C-393/16 \(„Champagner Sorbet“\)](#)).

Dále si Soudní dvůr vztáhl otázky ke stávajícímu účinnému Nařízení (EU) 1308/2013, ačkoliv před 1.1.2014 se na spor v řízení před vnitrostátním soudem mělo aplikovat předchozí Nařízení (ES) 1234/2007. Soudní dvůr však dovedl srovnatelnost ustanovení normujících v obou nařízeních rozsah ochrany (konkrétně čl. 118m odst. 2 Nařízení (ES) 1234/2007 a čl. 103 odst. 2 Nařízení (EU) 1308/2013).

Konečně si Soudní dvůr z důvodu obsahu spisu předkládacího soudu vztáhl předběžné otázky nejen k ustanovení čl. 103 odst. 2 písm. b) Nařízení (EU) 1308/2013, ale také k čl. 103 odst. 2 písm. a) bod ii) Nařízení 1308/2013, neboť u předkládacího soudu dle obsahu jeho spisu vyvstaly pochybnosti o použitelnosti druhého z uvedených ustanovení.

Předně ve vztahu k čl. 103 odst. 2 Nařízení (EU) 1308/2013 - toto ustanovení obsahuje *odstupňovaný výčet zakázaných jednání*, které vychází z povahy těchto jednání - shodně již dříve dovedl Soudní dvůr ve věci ochrany označení zemědělských výrobků a potravin v rozsudku ve věci [C-614/17 \(Queso Manchego\)](#). Proto je oblast působnosti čl. 103 odst. 2 písm. a) odlišná od oblasti působnosti čl. 103 odst. 2 písm. b) Nařízení (EU) 1308/2013 - shodně již

Soudní dvůr dovedil ve svém rozsudku ve věci [C-490/19 \(Morbier\)](#). Obecně se dá uzavřít, že právé odkazy na již dříve vydané rozsudky ve věcech týkajících se označení zemědělských výrobků a potravin v rozsudku týkajícího se ochrany označení vína dokládá, že v právu označení zeměpisného původu EU se skutečně aplikují zásady ochrany shodně a bez ohledu na to, ve kterém z nařízení je ochrana formálně upravena.

V čl. 103 odst. 2 písm. a) bod ii) Nařízení (EU) 1308/2013 je obsažen *zákaz jakéhokoliv přímého či nepřímého použití zapsaného názvu, které zneužívá pověsti označení původu nebo zeměpisného označení chráněného prostřednictvím zápisu, ve formě, která je s tímto názvem foneticky a vzhledově totožná nebo alespoň velmi podobná (shodně [C-490/19 \(Morbier\)](#))*. Soudní dvůr se ztotožnil s názorem prezentovaným Generálním advokátem (viz. bod 27 stanoviska), že pojmu *použití* odpovídá situace, kdy *míra podobnosti* mezi kolidujícími označeními je ze vzhledového nebo fonetického hlediska *obzvláště vysoká a blíží se totožnosti*, takže chráněné zeměpisné označení je užíváno ve formě vykazující natolik úzkou vazbu s tímto označením, že *sporné označení je od něj zjevně neoddělitelné*.

Oproti tomu jednání spadající do čl. 103 odst. 2 písm. b) Nařízení (EU) 1308/2013 *nepoužívají samotný chráněný název přímo, ani nepřímo, ale naznačují jej takovým způsobem, že je spotřebitel veden k tomu, aby si vytvořil dostatečně úzký vztah k tomuto názvu (shodně rozsudky Soudního dvora ve věcech [C-44/17 \(Scotch Whisky Association\)](#) resp. [C-490/19 \(Morbier\)](#))*. Ze vzájemného srovnání pak dospěl Soudní dvůr k tomu, že pojem „použití“ musí být vykládán restriktivně, neboť jinak by se setřel rozdíl mezi čl. 103 odst. 2 písm. a) a písm. b) Nařízení (EU) 1308/2013.

Soudní dvůr se také zabýval podobností / odlišností konfliktního označení CHAMPANILLO a (CHOP) Champagne. Dovedil, že přípona „illo“ ve španělštině znamená zdobnění, přičemž základ výrazu je totožný champagne (ve španělštině *champán*).

K první předběžné otázce Soudní dvůr při aplikaci čl. 103 ve spojení s čl. 92 a čl. 93 Nařízení (EU) 1308/2013 dovedil, že CHOP vín jsou chráněna jak před jednáními souvisejícími s výrobky, tak i před jednáními souvisejícími se službami. Soudní dvůr to dovedil nejen ze znění odkazovaných ustanovení, ale také ze

sledovaných cílů a celkově z kontextu právní úpravy. Pokud by měl platit opačný závěr, nebylo by možné dosáhnout cílů stanovených v nařízení. I zde Soudní dvůr argumentoval zájmy spotřebitelů a jejich ochrany, pro které byla chráněná označení jako specifický nástroj zavedena.

Proto Soudní dvůr na první otázku odpověděl tak, že chráněná označení (CHOP) jsou chráněna před jednáními souvisejícími jak s výrobky, tak se službami (bod 52 rozsudku ve věci [C-783/19 \(Champanillo\)](#)). Dodejme k tomu, že stejný závěr se uplatní také pro ochranu chráněných zeměpisných označení (CHZO), neboť rozsah ochrany označení obou kategorií je totožný.

Další dvě předběžné otázky (druhou a třetí) je dle názoru Soudního dvora třeba zkoumat společně. Soudní dvůr stál před otázkou, zda-li „použití[...] názvů, které [označení] evokují“ (ve smyslu čl. 103 odst. 2 písm. b) Nařízení (EU) 1308/2013)

- vyžaduje jako nezbytný předpoklad, aby výrobek s CHOP a výrobek nebo služba, na které se vztahuje sporné označení, byly totožné nebo podobné, a současně
- musí být za účelem prokázání významného dopadu na průměrného spotřebitele vymezeno pomocí objektivních faktorů.

Soudní dvůr poukázal (shodně se stanoviskem Generálního advokáta - viz. bod 44), že předmětné ustanovení čl. 103 odst. 2 písm. b) Nařízení (EU) 1308/2013 *neobsahuje žádné upřesnění ani ve smyslu omezení ochrany* označení před použitím názvů, které jej evokují, pouze na případy, kdy výrobky s CHOP a výrobky nebo služby, pro které se dotčené označení používá, jsou „srovnatelné“ nebo „podobné“, *ani ve smyslu rozšíření této ochrany* na případy, kdy se předmětné označení vztahuje na výrobky nebo služby, které nejsou podobné těm s CHOP.

Proto Soudní dvůr odkázal na své dřívější rozsudky - zejm. [C-44/17 \(Scotch Whisky Association\)](#) - „připomenutí [použití názvů, které označení evokují]“ vztahuje na situaci, kdy výraz použitý k označení výrobku zahrnuje část chráněného zeměpisného označení nebo CHOP takovým způsobem, že – setká-li se spotřebitel s názvem dotčeného výrobku – v myslí se mu vybaví obraz výrobku, na který se vztahuje toto označení. K použití názvu evokujícího chráněné označení může však dojít také tedy, pokud je mezi chráněným zeměpisným označením či CHOP a sporným označením existuje určitá

fonetická a vzhledová podobnost [C-44/17 \(Scotch Whisky Association\)](#). K prokázání použití názvu evokujícího chráněné označení není nezbytně nutné, aby bylo toto CHOP částečně zahrnuto do výrazu, kterým jsou označeny výrobky nebo služby, na něž se toto označení nevztahuje, ani to, aby byla zjištěna fonetická a vzhledová podobnost uvedeného výrazu se zmíněným označením. Použití názvu, který CHOP evokuje, totiž může vyplývat i z „pojmové blízkosti“ mezi chráněným názvem a dotčeným výrazem. Dle Soudního dvora je rozhodující pro kvalifikaci jako „připomenutí“ to, zda-li se spotřebiteli v mysli přímo vybaví obraz produktu, na něž se vztahuje CHOP, setká-li se se sporným názvem ([C-44/17 \(Scotch Whisky Association\)](#)). Zásadním pak je, zda-li si spotřebitel vytvořil vazbu mezi sporným označením a chráněným výrazem, a to dostatečně přímou a jednoznačnou. Proto Soudní dvůr uzavřel, že pro kvalifikaci „použití názvů ..., které označení evokují“ se nevyžaduje, aby výrobek nebo služba byly totožné či podobné.

Soud, který bude v řízení tyto otázky posuzovat, musí vycházet z hlediska průměrného evropského spotřebitele, běžně informovaného a přiměřeně pozorného a obezřetného ([C-44/17 \(Scotch Whisky Association\)](#)). Aby bylo dosaženo jednotnosti ochrany na celém území EU, nemají být zohledněny okolnosti způsobilé vyloučit existenci použití názvů, které označení evokují, pro spotřebitele z jednoho členského státu. Na tom nic nemění ani to, že existence použití názvů, které označení evokují, může být také posuzována pouze s ohledem na spotřebitele z jednoho členského státu ([C-614/17 \(Queso Manchego\)](#)).

2.3.3. Dílčí závěr

Osobně považuji za nutné podotknout, že v případě [C-614/17 \(Queso Manchego\)](#) ovšem většina produkce sýru s chráněným označením byla konzumována spotřebiteli ve Španělsku, což činí situaci odlišnou od situace v této věci, kde je o ochranu označení vína konzumovaného globálně. Proto má dostat přednost globální ...

Soudní dvůr pak předkládacímu soudu fakticky uložil, aby s přihlédnutím ke všem relevantním okolnostem užívání dotčeného CHOP a kontextu tohoto užívání posoudil, zda název CHAMPANILLO může v mysli průměrného, běžně

informovaného a přiměřeně pozorného a obezřetného evropského spotřebitele vytvořit dostatečně přímou a jednoznačnou vazbu se šampaňským vínem, a mohl následně zjistit, zda v projednávané věci došlo k použití názvů, které toto CHOP evokují, ve smyslu čl. 103 odst. 2 písm. b) nařízení č. 1308/2013. V rámci tohoto posuzování bude muset předkládající soud zohlednit vícero okolností, a to zejména značnou vzhledovou i fonetickou podobnost sporného názvu a chráněného názvu, jakož i užívání sporného názvu k označení restauračních služeb a v reklamě. Dle mého názoru závěry prezentované v rozsudku [C-783/19 \(Champanillo\)](#) navazují myšlenkově na dřívější rozsudek [C-393/16 \("Champagner Sorbet"\)](#). Právo EU na ochranu označení původu a zeměpisných označení je pouze jedno, a to bez ohledu na to, v kolika různých právních předpisech (sekundárního práva EU případně z mezinárodních smluv, jejichž smluvní stranou je EU (zastupující členské státy) nebo ES) je zakotveno.

2.4. Ženevský akt - aktuální dění v roce 2021 v EU, jejích členských státech a blízkém okolí²¹¹

2.4.1. Úvodem

V roce 2019 bylo přijato [Nařízením Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2019/1753 ze dne 23. října 2019 o opatřeních Unie po jejím přistoupení k Ženevskému aktu Lisabonské dohody o označeních původu a zeměpisných označení](#) a [Rozhodnutí Rady \(EU\) 2019/1754](#), které zmocnilo Komisi k přistoupení EU k Ženevskému aktu. Následně Evropská unie jako mezinárodní organizace přistoupila k Ženevskému aktu Lisabonské dohody (o ochraně označení původu a zeměpisných označení). Následně - a díky přistoupení EU, vstoupil Ženevský akt v platnost 26.02.2020. Nařízením (EU) 2019/1753 a jeho účinky jsme se již dříve zabýval ve svém jiném díle, na které tímto odkazuji.²¹²

²¹¹ text toto podkapitoly vychází z mého jiného díla, na které tímto všeobecně odkazuji. Části textů se mohou shodovat. Jde o dílo ČERNÝ, M. *Informace ze světa označení původu a zeměpisných označení: První sady unijních označení k mezinárodní ochraně podle Ženevského aktu* In *Duševné vlastnictvo*, 2021, 3-4, S. 52-55. Dostupné on-line (Open Access): https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/casopis_dusevne_vlastnictvo/2021/03/eDV_2103_04.pdf

²¹² blíže viz. ČERNÝ, M. *Změny v právu označení zeměpisného původu v důsledku vstupu Ženevského aktu v platnost, Nařízení (EU) 2019/1753 a Brexitu*. In *Duševné vlastnictvo*, 2021, 1. S.6-29.

V této krátké podkapitole shrnuji následná opatření, která byla přijata v EU. Jde o přijetí čtyř rozhodnutí Komise - tedy první skupinu *Prováděcích rozhodnutí Komise*, v nichž jsou vymezena (chráněná) označení původu a zeměpisná označení, pro která Evropská unie (organizačně zastoupena Komisí) podává k žádosti o mezinárodní ochranu po přistoupení EU k Ženevskému aktu Lisabonské dohody. Postup Komise při zajišťování ochrany prostřednictvím mezinárodního zápisu dle Ženevského aktu Lisabonské dohody o ochraně označení původu a zeměpisných označení se řídí [Nařízením \(EU\) 2019/1753](#). Komise před podáním žádostí o mezinárodní zápis přijme prováděcí rozhodnutí Komise, které musí být vnitrouně zveřejněno v Úředním věstníku Evropské unie.

2.4.2. Prováděcí rozhodnutí Komise k ochraně některých evropsko-unijních označení stanovených slovenských, bulharských, dánských, finských, italských, kyperských, maďarských, německých, rakouských, řeckých, španělských výrobků

První čtveřici prováděcích rozhodnutí přijala Komise na počátku června 2021. Tato prováděcí rozhodnutí Komise se týkají označení původu a zeměpisných označení všech *čtyř skupin výrobků* - tedy chráněných označení původu a chráněných zeměpisných označení vín, dále zeměpisných označení lihovin, dále rovněž chráněných označení původu a chráněných zeměpisných označení zemědělských výrobků a potravin a konečně také zeměpisných označení aromatizovaných vinných produktů. Z hlediska zeměpisného se týkají označení pouze z některých členských států EU. Dá se ovšem očekávat, že další rozhodnutí by měla v budoucnu následovat na základě iniciativy členských států.

Katalog označení původu a zeměpisných označení vín je vtělen do přílohy [Prováděcího rozhodnutí Komise ze dne 2. června 2021, kterým se stanoví seznam zeměpisných označení chráněných podle nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) č. 1308/2013, v souvislosti s nimiž mají být podány žádosti o mezinárodní zápis podle článku 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2019/1753 \[2021/C 215 I/04\]](#).²¹⁵

²¹⁵ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32021D0607\(03\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32021D0607(03))

Tento seznam je nejobsáhlejší (celkem 58) a zahrnuje následující chráněná označení původu a chráněná zeměpisná označení vinohradnických výrobků:

- (Slovensko) Vinohradnícka oblasť Tokaj (CHOP),
- (Dánsko) Dons (CHOP),
- (Itálie) Franciacorta (CHOP), Gioia del Colle (CHOP),
- (Kypr) Κουμανδαρία (CHOP),
- (Řecko) Αιγαίο Πέλαγος (CHZO), Μακεδονία (CHZO), Θράκη (CHZO),
- (Španělsko) Alicante (CHOP), Almansa (CHOP), Aylés (CHOP), Bierzo (CHOP), Bizkaiko Txakolina / Chacolí de Bizkaia / Txakolí de Bizkaia (CHOP), Bullas (CHOP), Calatayud (CHOP), Cariñena (CHOP), Cataluña / Catalunya (CHOP), Cava (CHOP), Cigales (CHOP), Condado de Huelva (CHOP), Dehesa del Carrizal (CHOP), Empordà (CHOP), Getariako Txakolina / Chacolí de Getaria / Txakolí de Getaria (CHOP), Gran Canaria (CHOP), Islas Canarias (CHOP), Jerez-Xérès-Sherry / Jerez / Xérès / Sherry (CHOP), Jumilla (CHOP), La Mancha (CHOP), La Palma (CHOP), Lanzarote (CHOP), Málaga (CHOP), Manchuela (CHOP), Manzanilla-Sanlúcar de Barrameda / Manzanilla (CHOP), Monterrei (CHOP), Montilla-Moriles (CHOP), Navarra (CHOP), Penedès (CHOP), Rías Baixas (CHOP), Ribeira Sacra (CHOP), Ribeiro (CHOP), Ribera del Duero (CHOP), Ribera del Guadiana (CHOP), Ribera del Júcar (CHOP), Rioja (CHOP), Rueda (CHOP), Sierras de Málaga (CHOP), Somontano (CHOP), Terra Alta (CHOP), Toro (CHOP), Utiel-Requena (CHOP), Valdeorras (CHOP), Valdepeñas (CHOP), Valencia (CHOP), Vinos de Madrid (CHOP), Ycoden-Daute-Isora (CHOP), Yecla (CHOP), Castilla (CHZO), Castilla y León (CHZO).

Následně bylo přijato a publikováno [Prováděcí rozhodnutí Komise ze dne 3. června 2021, kterým se stanoví seznam zeměpisných označení chráněných podle nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2019/787, v souvislosti s nimiž mají být podány žádosti o mezinárodní zápis podle článku 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2019/1753 \[2021/C 215 I/02\]](#),²¹⁴ které v jediné příloze obsahuje *seznam zeměpisných označení **lihovin***, pro která mají být

²¹⁴ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32021D0607\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32021D0607(01))

podány žádosti o mezinárodní ochranu. Seznam zahrnuje následující ch 12 zeměpisných označení:

- (Řecko) Τσιουδιά/Tsikoudia/Τσίπουρο/Tsipouro (ZO),
- (Španělsko) Brandy de Jerez (ZO), Brandy del Penedés (ZO), Chinchón (ZO), Gin de Mahón (ZO), Pacharán navarro (ZO), Ronmiel de Canarias (ZO),
- (Kypr) Ζιβανία/Τζιβανία/Ζιβάνα/Zivania (ZO),
- (Maďarsko) Törkölypálinka (ZO),
- (Finsko) Suomalainen Vodka/Finsk Vodka/Vodka of Finland (ZO), a dále dvě přeshraniční (multi-country) zeměpisná označení:
- (Řecko, Kypr) Ouzo/Ούζο (ZO),
- (Maďarsko, Rakousko) Pálinka (ZO).

Poté bylo přijato a publikováno [Prováděcí rozhodnutí Komise ze dne 3. června 2021, kterým se stanoví seznam zeměpisných označení chráněných podle nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) č. 1151/2012, v souvislosti s nimiž mají být podány žádosti o mezinárodní zápis podle článku 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2019/1753 \[2021/C 219 I/02\]](#).²¹⁵ Seznam zahrnuje celkem 47 následujících *chráněných označení původu a chráněných zeměpisných označení zemědělských výrobků a potravin*:

- (Slovensko) Paprika Žitava/Žitavská paprika (CHOP),
- (Bulharsko) БЪЛГАРСКО РОЗОВО МАСЛО/Bulgarsko rozovo maslo (CHZO),
- (Itálie) Salame Felino (CHZO),
- (Maďarsko) Alföldi kamillavirágzat (CHOP), Szentesi paprika (CHZO),
- (Německo) Allgäuer Emmentaler (CHOP), Bayerisches Bier (CHZO), Münchner Bier (CHZO),
- (Řecko) Φέτα/Feta (CHOP), Καλαμάτα/Kalamata (CHOP), Κολυμβάρι Χανίων Κρήτης/Kolymvari Chanion Kritis (CHOP), Σητεία Λασιθίου Κρήτης/Sitia Lasithiou Kritis (CHOP), Λακωνία/Lakonia (CHZO),
- (Španělsko) Aceite de Mallorca/Aceite mallorquín/Oli de Mallorca/Oli mallorquí (CHOP), Aceite de Terra Alta/Oli de Terra Alta (CHOP), Azafrán

²¹⁵ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32021D0609\(02\)&qid=1626332826213](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32021D0609(02)&qid=1626332826213)

de La Mancha (CHOP), Baena (CHOP), Cereza del Jerte (CHOP), Dehesa de Extremadura (CHOP), Guijuelo (CHOP), Idiazabal (CHOP), Jabugo (CHOP), Kaki Ribera del Xúquer (CHOP), Les Garrigues (CHOP), Mahón-Menorca (CHOP), Montes de Toledo (CHOP), Oli de l'Empordà/Aceite de L'Empordà (CHOP), Pasas de Málaga (CHOP), Pimentón de Murcia (CHOP), Pimentón de la Vera (CHOP), Priego de Córdoba (CHOP), Queso de Murcia al vino (CHOP), Queso Manchego (CHOP), Sierra de Cazorla (CHOP), Sierra Mágina (CHOP), Siurana (CHOP), Vinagre de Jerez (CHOP), Vinagre de Montilla-Moriles (CHOP), Aceite de Jaén (CHZO), Ajo Morado de Las Pedroñeras (CHZO), Carne de Ávila (CHZO), Chorizo Riojano (CHZO), Jamón de Trevélez (CHZO), Plátano de Canarias (CHZO), Sobrasada de Mallorca (CHZO), Ternera Gallega (CHZO), Turrón de Agramunt/Torró d'Agramunt (CHZO).

Nakonec bylo také přijato a publikováno [Prováděcí rozhodnutí Komise ze dne 8. června 2021, kterým se stanoví seznam zeměpisných označení chráněných podle nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) č. 251/2014, v souvislosti s nimiž mají být podány žádosti o mezinárodní zápis podle článku 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2019/1753 \[2021/C 219 I/04\]](#),²¹⁶ obsahující v příloze seznam dvou *zeměpisných označení aromatizovaných vinných produktů*, který zahrnuje následující označení:²¹⁷

- (Španělsko) Vino Naranja del Condado de Huelva (ZO),
- (Itálie) Vermut di Torino / Vermouth di Torino (ZO).

2.4.3. Ženevský akt - účast jiných členských států EU a třetích zemí na systému

Protože se ve všech shora uvedených případech jedná o označení již chráněná v EU podle příslušného unijního aktu, mezinárodním zápisem bude dosaženo další rozšíření ochrany o teritoria států, které jsou vázány Ženevským aktem Lisabonské dohody.

²¹⁶ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32021D0609\(03\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32021D0609(03))

²¹⁷ Pozn.autora: Což ovšem představuje celkem 40% ze zeměpisných označení chráněných v EU pro produkty spadající do této skupiny výrobků - procentuálně nejvíce ze všech skupin

Aktuálně se jedná nad rámec Evropské unie o následující státy: Albánie, Kambodža, Korejská lidově demokratická republika,²¹⁸ Laos, Omán, Samoa, Švýcarsko²¹⁹ a od 03.02.2022 také Ghana.²²⁰ (přistoupení 03.11.2021).

Ze států Evropské unie jsou samostatně smluvními stranami Ženevského aktu (na základě zmocnění Rozhodnutím Rady (EU) 2019/1754) Francie (od 21.04.2021) a Maďarsko (od 10.09.2021).^{221 222}

Lze očekávat, že v budoucnu se počet signatářských jurisdikcí může rozšířit přibližně o 30 dalších států, které jsou již nyní vázány Lisabonskou dohodou (ve znění Stockholmského aktu).²²³ Samotné WIPO uvádí celkový počet účastníků Lisabonského systému (k 01.12.2021) 37²²⁴ a poskytuje ochranu na území 57 států. Tato informace však může být zavádějící - i když je sama o sobě pravdivá. Důvodů je více. Prvním z nich je to, že většina smluvních stran je dosud vázána zněním Lisabonské dohody ve znění Stockholmského aktu - tedy s možností zápisu označení původu, nikoliv však zeměpisných označení. Dále

²¹⁸ hovorově Severní Korea

²¹⁹ které má však otázky ochrany označení mnoha produktů již s EU řešeny zvláštními dohodami - k tomu srov. mé dřívější dílo ČERNÝ, M. *Zeměpisná ochranná známka („EMMENTALER“) jako nástroj opětovného prosazení ochrany označení výrobku zvláštních vlastností?* In RONOVSÁ, K., HAVEL, B. LAVICKÝ, P. a kol. *Pocta prof. Janu Hurdíkovi k 70. narozeninám. Základní otázky života, práva a vůbec ...!* Brno : Masarykova univerzita, 2021. ISBN 978-80-210-9937-1 S. 611-632

²²⁰ přistoupení (uložení listiny) 03.11.2021, vstup Ženevského aktu v platnost pro Ghanu dne 03.02.2022. Blíže viz. Úřední informace (WIPO). Ghana Joins Geneva Act of WIPO's Lisbon Agreement (03.11.2021). Dostupné on-line na adrese: https://www.wipo.int/lisbon/en/news/2021/news_0011.html

²²¹ některé další členské státy EU jsou také signatáři Ženevského aktu, samostatně však dosud neuložily ratifikační listiny - k tomu viz. ČERNÝ, M. *Změny v právu označení zeměpisného původu v důsledku vstupu Ženevského aktu v platnost, Nařízení (EU) 2019/1753 a Brexitu.* In *Duševné vlastnictví*, 2021, 1. S.6-29.

²²² Signatářem Ženevského aktu je dále např. také Pobřeží slonoviny (Côte d'Ivoire), pro tento stát však dosud nevstoupil Ženevský akt v platnost.

²²³ aktuální stav je dostupný na zvláštní stránce Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO/OMPI) na adrese: <https://www.wipo.int/export/sites/www/treaties/en/documents/pdf/lisbon.pdf> (uváděný stav ke dni 10.06.2021)

²²⁴ viz. informace ze stránek WIPO, dostupná on-line zde: <https://www.wipo.int/export/sites/www/treaties/en/documents/pdf/lisbon.pdf> [cit. dne 01.12.2021]

bez možnosti mezinárodního zápisu multi-country označení a konečně bez možnosti přistoupení mezinárodních organizací (jako např. EU).

Dalším důvodem je to, že Evropská unie je považována formálně za jednu smluvní stranu, stejně tak i ty její členské státy, které jsou již do Lisabonského systému zapojeny. To se týká:

- Francie a Maďarska - jsou vázány Ženevským aktem (a také Stockholmským aktem Lisabonské dohody),
- Bulharska, Česka, Itálie, Maďarska a Slovenska - jsou vázány Ženevskou dohodou ve znění Stockholmského aktu.

Pro úplnost je třeba upozornit, že v přehledu nejsou uvedeny ty státy, které Lisabonskou dohodu sjednaly, avšak nikdy nedošlo k předání ratifikačních listin (např. Španělsko, Řecko). Pro analýzu možností ochrany konkrétního označení bude nutno šetřit u označení výrobků pocházejícího z některého členského státu EU nejen jeho zařazení do kategorií výrobků (EU chráněné zemědělské výrobky a potraviny, vína, lihoviny, aromatizované vinné produkty - EU dosud neupravené veškeré ostatní výrobky), ale také jeho typ (označení původu nebo zeměpisné označení).

2.5. Česká republika a Ženevský akt

2.5.1. Úvodem

Také text této podkapitoly vychází z mého již vydaného díla, na které tímto odkazuji.²²⁵ Pro ilustraci situace část textu zde přebírám do této podkapitoly, protože se mi jeví nutné zdůraznit některé aspekty a důsledky přistoupení či naopak nepřistoupení ČR samostatně k Ženevskému aktu.

Česká republika je od 1.1.1993 právním nástupcem bývalého Československa, které bylo jedním ze signatářů Lisabonské dohody o ochraně označení původu a o jejich mezinárodním zápisu (podpis 17.04.1959, ratifikace 25.09.1966). Československo rovněž přistoupilo ke Stockholmskému aktu Lisabonské

²²⁵ ČERNÝ, M. *Změny v právu označení zeměpisného původu v důsledku vstupu Ženevského aktu v platnost, Nařízení (EU) 2019/1753 a Brexitu*. In *Duševné vlatnictvo*, 2021, 1. S.6-29. ISSN 1339-5564.

dohody (22.09.1970), vstup v platnost 31.10.1973.²²⁶ Na diplomatické konferenci WIPO/OMPI v Ženevě v květnu 2015 byla Česká republika (i Slovensko) účastna, avšak k podpisu Ženevského aktu nedošlo a dosud k němu ani nepřistoupila (ve stavu k finalizaci textu tohoto díla - tedy 20.12.2021).

Jako členský stát Evropské unie je vázána přistoupením Evropské unie k Ženevskému aktu, v důsledku EU přistoupení samotný Ženevský akt vstoupil v platnost (26.02.2020). Přistoupení EU však dopadá pouze na označení těch výrobků, jejichž ochranu poskytuje Evropská unie na základě aktů sekundárního práva samotná Evropská unie. V zásadě jde dosud jen o čtyři skupiny výrobků (vína, lihoviny, zemědělské výrobky a potraviny, aromatizované vinné produkty).

V Evropské unii byly v souvislosti s přistoupením EU k Ženevskému aktu vydány dva právní předpisy (akty sekundárního práva) - jsou jimi [Nařízení \(EU\) 2019/1753](#) o opatřeních Unie po jejím přistoupení k Ženevskému aktu Lisabonské dohody o označeních původu a zeměpisných označení, a dále [Rozhodnutí Rady \(EU\) 2019/1754 ze dne 7. října 2019 o přistoupení Evropské unie k Ženevskému aktu Lisabonské dohody o označeních původu a zeměpisných označeních](#), které umožňuje členským státům přistoupit k Ženevskému aktu i samostatně. Zejména je tento postup doporučen těm členským státům, které jsou již samostatně vázány Lisabonskou dohodou. Do budoucna lze totiž očekávat dva důsledky, z nichž jeden je jistý a druhý pravděpodobný.

Jistým důsledkem přistoupení EU k Ženevskému aktu je dle čl. 11 odst. 1 [Nařízení \(EU\) 2019/1753](#) to, že stávající mezinárodní zápisy (a poskytnuté ochrany) označení původu výrobků (zemědělských výrobků a potravin, vín, lihovin, aromatizovaných vinných produktů) pocházejících z členských států samostatně vázaných Lisabonskou dohodou se budou moci opírat o národní ochranu (v ČR i na Slovensku o národní zápisy) nejdéle do 13.11.2022. Dotčený členský stát totiž musí do 14.11.2022 oznámit Komisi svou volbu dle čl. 11 odst. 1 - buď o mezinárodní zápis dle Ženevského aktu (poté, co členský stát

²²⁶ blíže viz. internetové stránky Světové organizace duševního vlastnictví WIPO/OMPI, dostupné na adrese: <https://wipolex.wipo.int/en/treaties/parties/remarks/CZ/10> [citováno a revidováno dne 03.11.2021]

samostatně ratifikoval nebo k aktu přistoupil) nebo podat žádost o zrušení mezinárodního zápisu (a fakticky tak rezignovat na mezinárodní ochranu). Tato povinnost dopadá na členské státy v rozsahu těch dosud mezinárodně chráněných označení, která jsou mezinárodně chráněna pro výrobky spadající do shora uvedených 4 skupin výrobků. Pro úplnost je třeba dodat, že stávající mezinárodní ochrana označení jiných výrobků dosud může zůstat zachována - dle Lisabonské dohody (srov. čl. 11 odst. 3 [Nařízení \(EU\) 2019/1753](#)).

Druhým důsledkem, který je ve střednědobém horizontu pravděpodobný, je zavedení systému ochrany zeměpisných označení nezemědělských výrobků v Evropské unii v budoucnu. Komise se k němu přihlásila v *Prohlášení Komise o možném rozšíření ochrany zeměpisných označení EU na nezemědělské produkty*, které je částí textu shora uvedeného [Nařízení \(EU\) 2019/1753](#) (prvním ze dvou prohlášení za legislativním textem a poznámkami pod čarou). Vzhledem k podobnostem se systémy ochrany lihovin a aromatizovaných vinných produktů je pravděpodobné, že se bude jednat pouze o ochranu prostřednictvím zeměpisných označení, přičemž v národních úpravách zůstane zachována možnost stanovení přísnějších podmínek pro označení původu. Současně se však dá také očekávat, že po zavedení takového systému na úrovni EU by se mezinárodní ochrana mohla do budoucna opírat pouze o ochranu založené na evropsko-unijní ochraně zeměpisného označení EU, nikoliv však na národní ochraně označení původu. Přesvědčení autora o tomto režimu jako nejvíce pravděpodobném je založeno na stávajících pravidlech platných a účinných pro označení lihovin a aromatizovaných vinných produktů (ve smyslu čl. 11 odst. 1 [Nařízení \(EU\) 2019/1753](#)).

Na základě shora uvedeného mám za to, že by Česká republika měla přistoupit k Ženevskému aktu i samostatně. Dále mám za to, že národní úprava - tedy zákon č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení, - by se měla více přiblížit evropsko-unijním úpravám. Některá ustanovení být novelizována být musí nezbytně nutně proto, aby bylo možné v České republice postupovat podle [Nařízení \(EU\) 2019/1753](#) (zejm. čl. 11 a 12). V následujících částech tohoto textu se budeme věnovat oběma těmto otázkám a zhodnotíme dosavadní legislativní vývoj.

2.5.2. Dosud nenastalé samostatné přistoupení České republiky k Ženevskému aktu

Ve vztahu k samostatnému přistoupení České republiky k Ženevskému aktu lze konstatovat následující: Vláda České republiky navrhla oběma komorám Parlamentu České republiky přistoupení České republiky k Ženevskému aktu a jeho samostatnou ratifikaci - v souladu s Nařízením 2019/1753 a [Rozhodnutím Rady \(EU\) 2019/1754](#). Vládní návrh na vyslovení souhlasu s přistoupením ČR k Ženevskému aktu byl dne 18.08.2020 předložen Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky ([sněmovní tisk 973](#)). Organizační výbor návrh projednal a doporučil dne 03.09.2020 a přikázal k projednání v Zahraničním výboru (zpravodajka Ing. Monika Červíčková).

Vládní návrh na vyslovení souhlasu s přistoupení ČR k Ženevskému aktu byl dne 18.08.2020 předložen Senátu Parlamentu České republiky ([senátní tisk 302](#)). Dne 16.12.2020 Senát dal souhlas k návrhu na přístup ČR k Ženevskému aktu.²²⁷ Dle práva České republiky je nezbytný souhlas obou komor Parlamentu, tedy Poslanecké sněmovny i Senátu.

V Poslanecké sněmovně byl vládní návrh na souhlas s přistoupením České republiky k Ženevskému aktu ([sněmovní tisk 973](#)) postupně zařazen na několika schůzích (původně na 87. schůzi), přičemž na samotném sklonku volebního období došlo ke schválení návrhu ve 2. (a tedy posledním) čtení až na 118. schůzi ve čtvrtek 16.09.2021.²²⁸ Tím došlo ke splnění podmínky souhlasu Parlamentu České republiky s přistoupením k Ženevskému aktu. K samotnému přistoupení ovšem do dne finalizace textu dosud nedošlo.

Případným přistoupením - ke kterému dle mého názoru by mělo dojít co nejdříve, - Česká republika nemá co ztratit, ale naopak může mnohé získat. Rozšíří se území, na kterých budou chráněna označení českých produktů, jejichž ochranu zajišťuje národní zákon - jde zejm. o výrobky řemeslné, průmyslové, surovina a konečně minerální vody. V zájmu každého producenta výrobku s chráněným označením je mít zeměpisně co nejširší ochranu (na co nejvíce teritoriích). V následující kapitole budou okrajově uvedeny některé příklady, kdy čeští producenti dosáhli na ochranu podle národních právních

²²⁷ blíže viz. <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/historie?action=detail&value=4639>

²²⁸ bod 19, blíže zde: <https://www.psp.cz/eknih/2017ps/stenprot/118schuz/sl18096.htm#r1>

úprav na teritoriích některých nástupnických států na teritoriu bývalého SSSR. Zajištěná ochrana označení původu a zeměpisného označení může na teritoriu pomoci efektivnímu prosazení ochrany proti výrobkům jiného původu s obdobným označením. Bez ochrany na teritoriu není možné uvažovat o ochraně proti „padělkům“ resp. bez zafixování označení do příslušného rejstříku nebo smluvně dohodnutého seznamu (dle mezinárodní dohody - nejčastěji obchodní dohody) není efektivně možné prosadit ochranu dle Dohody TRIPS.

3. Ochrana označení původu a zeměpisných označení ve státech seskupených do EAEU (Rusko, Arménie, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán)

3.1. Úvodem k post-sovětskému prostoru

Ochrana označení původu a zeměpisných označení v post-sovětském prostoru je pojmána v různých státech bývalého SSSR (rozpuštěného v roce 1991) různě. Tři z bývalých států - Litva, Lotyšsko a Estonsko, - jsou členskými státy Evropské unie. Právní předpisy EU k ochraně označení původu a zeměpisných označení se pochopitelně v těchto členských státech EU aplikují. Nad jejich rámec má Estonsko obecnou úpravu systému sui generis k ochraně označení původu a zeměpisných označení, a to na zápisném principu. Je také možné chránit označení prostřednictvím zápisu zvláštních typů ochranných známek. Oproti tomu Lotyšsko a Litva poskytují nad rámec předpisů EU ochranu označením původu a zeměpisným označením prostřednictvím nalézání práva i bez registrace soudními rozhodnutími.^{229 230 231}

²²⁹ viz. předpisy, na které odkazuje MANTROV. (2016). S. xii

²³⁰ Lotyšský předpis - Zákon o ochranných známkách a zeměpisných označeních, je dostupný v anglickém překladu na adrese: https://www.inlatplus.lv/wp-content/uploads/2019/10/3548_TradeMarks.doc.pdf Blíže viz. čl 40 a násl. odkazovaného předpisu

²³¹ Litevský zákon o ochranných známkách je dostupný v anglickém překladu na stránkách Parlamentu LT (Sejmas) na adrese: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/ea25e9506bf911e5b316b7e07d98304b?jfwid=>

Další tři státy bývalého SSSR mají s Evropskou unií uzavřeny dohody upravující ochranu označení původu a zeměpisných označení - jsou jimi Gruzie, Moldávie a Ukrajina. Tyto státy projevily v minulosti také potenciální zájem o hlubší integraci do auro-atlantických ekonomických (a také bezpečnostních struktur). Ázerbájdžán o uzavření obdobné dohody s EU aktuálně vyjednává.

Většina z ostatních států vytvořila v roce 2014 *Euroasijskou ekonomickou unii* - Ruská federace, Arménie, Bělorusko, Kazachstán a Kyrgyzstán. Od roku 2021 vstoupila v platnost dohoda upravující vzájemnou ochranu označení původu a zeměpisných označení, která je však postavena na poněkud jiných principech, než jsou principy práva EU. Tato dohoda bude analyzována v tomto textu dále.

Zbývající státy bývalého SSSR - Uzbekistán a Turkmenistán stojí doposud stranou shora uvedené ekonomické integrace.

Ze všech 15 shora uvedených států bývalého SSSR je celkem 12 vázáno Dohodou TRIPS - tato dohoda dosud neváže Ázerbájdžán, Bělorusko a Uzbekistán. Ostatní shora uvedené státy jsou dohodou TRIPS smluvně vázány, z nich pak Litva, Lotyšsko, Estonsko (jako členské státy EU) jsou vázány také Protokolem doplňujícím Dohodu TRIPS. Stejně tak jsou Protokolem vázána také Ukrajina, Ruská federace, Gruzie, Kyrgyzstán a Tádžikistán. Arménie, Kazachstán a Turkmenistán Protokolem dosud vázány nejsou.²⁵² Všechny státy, které jsou vázány Dohodou TRIPS, musí na svém území zajistit ochranu zeměpisných označení dle čl. 22-24 této Dohody.

Pro úplnost budiž uvedeno, že pro účely tohoto textu se nezabýváme otázkami ochrany označení původu a zeměpisných označení na těch teritoriích, které Česká republika de iure neuznala jako samostatné státy, ačkoliv tato teritoria dosáhla uznání ze strany Ruské federace - např. Podněstří (chápeme jej jako část Moldávie), Abcházie a Jižní Osetie (chápeme jako část Gruzie), nebo jsou dle práva Ruské federace považovány za součást jeho území - Krym, - který chápeme jako část Ukrajiny.

Je však přirozené, že na těchto teritoriích je fakticky nemožné v současné době ochranu zeměpisných označení příslušným státem prosadit. Může nastat i

²⁵² zdrojové informace čerpány z internetových stránek Světové obchodní organizace WTO (World Trade Organisation), dostupné on-line na adrese: https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/mapamendment_e.htm

paradoxní situace, kdy je ochrana konkrétnímu označení poskytnutá státem, který považuje teritorium za své státní území - to se týká např. některých označení vín z Krymu Ruskou federací, jak bude v tomto textu na některých příkladech poukázáno. Případně u některého z označení existují vedle sebe z tohoto důvodu dvě na sobě nezávislé „vnitrostátní ochrany“ - dále budou uvedeny příklady některých označení krymských vín (ochrana na Ukrajině i v Ruské federaci).

3.2. Šumivá vína v carském Rusku, Sovetskoe šampanskoe v SSSR a Rossijskoe šampanskoe v současnosti v Ruské federaci

3.2.1. Historické souvislosti a okolnosti

Historie konzumace vína z oblasti Champagne v carském Rusku se dle Grabowski²³⁵ datuje od doby vlády carevny Kateřiny Veliké a vzrostla během napoleonských válek. Madame Cliquot dodávala své víno lodí do Königsbergu (nyní Kaliningrad). Obliba vína ze Champagne se pak udržela díky přízni ruského cara Alexandra I.²³⁴

Další rozvoj výroby šumivých vín je na konci 19.století spojen s Princem Lvem Golicinem (Golitsynem), který vlastnil vinařství na Krymu. V roce 1900 získalo víno z jeho vinařství Novij Svet na Světové výstavě v Paříži (*Exposition Universelle*) cenu *Grand Prix de Champagne*. Obliba šumivého vína se udržela i nadále, k rozvoji vlastní výroby během sovětské revoluce a následující občanské války (1917-1923) přispěl i zákaz dovozu z kapitalistických států. Více autorů - např. Grabowski²³⁵ nebo Bonadio/Contardi²³⁶ shodně uvádí, že vlastní šumivé víno

²³⁵ GRABOWSKI, L. *War, Revolution and Tsarine: How Russia Shaped Champagne*. In [winemag.com](https://www.winemag.com) (09.02.2021). Dostupné on-line na adrese: <https://www.winemag.com/2021/02/09/tsarine-russia-champagne-history/>

²³⁴ ibid

²³⁵ GRABOWSKI, L. *War, Revolution and Tsarine: How Russia Shaped Champagne*. In [winemag.com](https://www.winemag.com) (09.02.2021). Dostupné on-line na adrese: <https://www.winemag.com/2021/02/09/tsarine-russia-champagne-history/>

²³⁶ BONADIO, E. - CONTARDI, E. *New Russian law on Champagne's label might trigger a WTO complaint*. In *The Trademark Lawyer Magazine*, (22.07.2021). Dostupné on-line na adrese: <https://trademarklawyermagazine.com/new-russian-law-on-champagnes-label-might-trigger-a-wto-complaint/>

pod názvem Советское шампанское (Sovetskoye Shampanskoye) vzniklo na žádost J. V. Stalina - tehdejšího faktického vládce SSSR. Maksimenko/Levinskaja vyzdvihuje, že k rozhodnutí o zavedení produkce vlastního sovětského šampaňského přispělo zrušení suchého zákona, který platil během revoluce a občanské války. Následně po jeho zrušení v roce 1924 Vláda SSSR přijala usnesení, kterým uložila úkol vinařskému průmyslu - vyrobit sekt dostupný pro nejširší vrstvy pracujícího lidu - nápoj masivní, relativně levný a s rychlou výrobou²³⁷ - (nutnou pro uspokojení předpokládané poptávky).

Podle Maksimenko/Levinskaja²³⁸ i Grabowski²³⁹ byl tímto úkolem pověřen Anton Michajlovič Frolov-Bagreev, který vyvinul metodu výroby šumivého vína v tancích - nahrazující tradiční kvašení a sekundární fermentaci v lahvích (používanou v oblasti Champagne). Zatímco víno Champagne zraje v lahvích i několik let (dle výrobce), šumivé víno vyrobené metodou Frolov-Bagreev zraje v tanku méně než měsíc.

V roce 1936 (28.07.1936) byl na schůzi Politbyra a za účasti J. V. Stalina přijat Dekret Rady lidových komisařů SSSR a Ústředního výboru Všesvazové komunistické strany bolševiků „O výrobě <sovětského šampaňského““. V roce 1937 pak začala výroba sovětského šampaňského v Rostovu.²⁴⁰

²³⁷ volně dle MAKSIMENKO, J. - LEVINSKAJA, N. *Советское шампанское: рожденное революцией* [překlad Sovetskoe šampanskoe : narozeno v revoluci] In *Журнал о напитках и ресторанном бизнесе*, (28.11.2006). Dostupné on-line na adrese: https://web.archive.org/web/20111004124036/http://www.imperiavkusa.ru/iv/iv.php?inc=archive%2F074_2006_12%2Fart_3

²³⁸ ibid

²³⁹ GRABOWSKI, L. *War, Revolution and Tsarine: How Russia Shaped Champagne*. In *winemag.com* (09.02.2021). Dostupné on-line na adrese: <https://www.winemag.com/2021/02/09/tsarine-russia-champagne-history/>

²⁴⁰ blíže viz. MAKSIMENKO, J. - LEVINSKAJA, N. *Советское шампанское: рожденное революцией* [překlad Sovetskoe šampanskoe : narozeno v revoluci] In *Журнал о напитках и ресторанном бизнесе*, (28.11.2006). Dostupné on-line na adrese: https://web.archive.org/web/20111004124036/http://www.imperiavkusa.ru/iv/iv.php?inc=archive%2F074_2006_12%2Fart_3

V roce 1953 byla dosavadní metoda zdokonalena prof. G. G. Agabaljantsem, který navrhl metodu sekundární fermentace v nepřetržitém proudu navzájem propojených tanků.²⁴¹

Pokud jde o produkci a dopravu, Popov (1955) již v roce 1955 uváděl, že „při dodržení potřebné teploty se šampaňské může převážet v obyčejných továrních krytých vagonch“.²⁴² Pochopitelně tím měl na mysli šumivé víno vyrobené shora uvedenými sovětskými metodami. Dle Maksimenko/Levinskaja²⁴³ byli za zavedení upravené metody v roce 1961 Agabaljants, Meržanian a Brusilovskij oceněni Leninovou cenou.

Pokud jde o označení (značku) „sovětské šampaňské“ («Советское шампанское»), byla dle Maksimenko/Levinskaja poprvé použita v roce 1928 Sovětskou hospodářskou radou (rus. zkr. Совнархоз). Nebyla však chráněna ochrannou známkou, protože v prostředí centrálního hospodářství SSSR to nebylo několik desetiletí potřeba. Naopak bylo třeba standardizovat výrobu vín a lihovin, což se týkalo i vín tehdy nazývaných jako sovětské šampaňské («Советское шампанское») a destilátu z hroznové šťávy - tehdy nazývané v SSSR jako koňaky a koňakové destiláty (КОНЬЯКИ И КОНЬЯЧНЫЕ СПИРТЫ). I u tohoto názvu je zřejmá inspirace francouzským označením původu Cognac.

Pro dokumentaci shora uvedené praxe v centrálním hospodářství SSSR lze uvést např. tyto technické normy:

- [ГОСТ 13192-73 Вина, виноматериалы и коньяки. Метод определения сахаров](#)

²⁴¹ blíže viz. MAKSIMENKO, J. - LEVINSKAJA, N. *Советское шампанское: рожденное революцией* [překlad Sovetskoe šampanskoe : narozeno v revoluci] In *Журнал о напитках и ресторанном бизнесе*, (28.11.2006). Dostupné on-line na adrese: https://web.archive.org/web/20111004124036/http://www.imperiavkusa.ru/iv/iv.php?inc=archive%2F074_2006_12%2Fart_3

²⁴² РОПОВ, К.С. *Производство советского шампанского бутылочным методом: Утверждено в качестве учебника. штат сотрудников профессиональных профессий [Proizvodstvo sovetskogo shampanskogo butylochnym sposobom: Utverzhdeno v kachestve ucheb. posobiia dlia podgotovki kadrov massovykh professii]*. Pishcheprom-izdat, 1955. Dostupné on-line v rámci Google Books na adrese: http://books.google.cz/books?id=yMWyAAAAIAAJ&q=шампанское&dq=шампанское&hl=en&sa=X&redir_esc=y S. 38

²⁴³ MAKSIMENKO, J. - LEVINSKAJA, N. *Советское шампанское: рожденное революцией* [překlad Sovetskoe šampanskoe : narozeno v revoluci] In *Журнал о напитках и ресторанном бизнесе*, (28.11.2006). Dostupné on-line na adrese: https://web.archive.org/web/20111004124036/http://www.imperiavkusa.ru/iv/iv.php?inc=archive%2F074_2006_12%2Fart_3

- [ГОСТ 13195-73 Вина, виноматериалы, коньяки и коньячные спирты, соки плодово-ягодные спиртованные. Метод определения железа](#)
- [ГОСТ 12258-79 Советское шампанское, игристые и шипучие вина. Метод определения давления двуокиси углерода в бутылках](#)
- [ГОСТ 23943-80 Вина и коньяки. Методы определения полноты налива в бутылки](#)
- [ГОСТ 13918-88 СОВЕТСКОЕ ШАМПАНСКОЕ](#)

V roce 1979 byla vydána technická norma SSSR ГОСТ 12258-79 Советское шампанское, игристые и шипучие вина. Метод определения давления двуокиси углерода в бутылках

Po rozpadu SSSR tato praxe de facto pokračovala i v Ruské federaci, která je nástupnickým státem SSSR. V roce 1998 byly vydány technické normy (RF) upravující požadavky na „šampaňská vína“ a na „koňaky“:

- [ГОСТ Р 51165-98 ГОСУДАРСТВЕННЫЙ СТАНДАРТ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ РОССИЙСКОЕ ШАМПАНСКОЕ. Общие технические условия.](#)
- [ГОСТ Р 51145-98 Спирты коньячные. Технические условия](#)

Zatímco technická norma pro „ruské šampaňské“ stále platí, technická norma pro „koňakové destiláty“ byla zrušena.²⁴⁴

Od 90. let 20. století výrobci šumivých vín z různých nástupnických států SSSR přihlásili několik různých ochranných známek, které byly

V roce 1996 byla v Gruzii přihlášena kombinovaná známka, v roce 1999 ale byla přihláška zamítnuta. (vyobrazení přihlášené známky uvedeno níže)

²⁴⁴ pozn. autora: Zda-li se tak stalo s náhradou či bez náhrady se autoru doposud přes veškeré úsilí nepodařilo zjistit

V roce 1997 byla přihlášena první známka obsahující totožný slovní prvek v Lotyšsku,²⁴⁵ která byla 20.03.1998 zapsána. Tato známka je stále platná. Přihláška další známky v Lotyšsku následovala 06.01.1998 a také tato známka byla zapsána (20.04.1998).²⁴⁶ (Vyobrazení obou známek je uvedeno níže).

V Lotyšsku byly podány ještě přihlášky dvou dalších známek obsahující m.j. slovní prvek „sovetskoe šampanskoe“, ale obě byly zamítnuty. Šlo o známky s čísly přihlášek M00417 a M02597.

²⁴⁵ Známka č. přihlášky M971281, číslo zápisu M40177

²⁴⁶ Známka č. přihlášky M9815, číslo zápisu M40567

O užití označení obsahující slovní prvek „Sovetskoe Šampanskoe“ v Lotyšsku byl bez ohledu na existenci shora uvedených známek veden právní spor mezi více producenty. Dle Mantrova byl rozhodnut až Nejvyšším soudem Lotyšské republiky 01.02.2001.²⁴⁷ Mantrov uzavírá, že Nejvyšší soud Lotyšské republiky rozhodl, že výraz Sovetskoe Šampanskoe psaný v azbuce (tedy jako СОВЕТСКОЕ ШАМПАНСКОЕ)²⁴⁸ „se stal druhovým výrazem popisujícím typ nápoje, jako je např. perlivé víno.“ Mantrov dodává, že rovněž lotyšský výraz „shampanientis“ („šampanientis“ v lotyštině) byl považován rovněž za druhové jméno - dle rozhodnutí Odvolacího panelu Lotyšského patentového úřadu.²⁴⁹

Když v roce 2004 došlo k zápisu ochranné známky „СОВЕТСКОЕ“ (zapsána ve třídě 33 pro víno) v Ruské federaci pro vlastníka Soyuzplodimport (rus. Союзплодоимпорт), tento vlastník známky uzavřel podle Maksimenko/Levinskaja 8 licenčních smluv opravňujících nabyvatele k užití slova „sovyetskoe“ pro šumivá vína.

Někteří licencovaní producenti užívali známku i nadále v sousloví „sovyetskoe šampanskoe“ (k využití ovšem pouze na některých trzích nástupnických států SSSR), zatímco jiní producenti zvolili užití de iure volného označení

²⁴⁷ rozsudek Nejvyššího soudu (Lotyšska) ze dne 01.02.2001 sp. zn. PAC-101 - Sovetskoe Šampanskoe

²⁴⁸ MANTROV, V. (2014). S. 104

²⁴⁹ Dle Mantrova jde o rozhodnutí Odvolacího panelu Patentového úřadu (LV) ze dne 02.06.2000 v námitkovém případě ApP/2000/M 43 276-le - Mantrov, V. (2014). S. 104.

(známkoprávně nechráněného) „rossijskoe šampanskoe“. Užití toto označení může v Ruské federaci každý producent, který při výrobě dodrží požadavky technické normy [ГОСТ Р 51165-98 ГОСУДАРСТВЕННЫЙ СТАНДАРТ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ РОССИЙСКОЕ ШАМПАНСКОЕ](#).

Nejméně jeden z výrobců však označení Советское шампанское i nadále užívá - viz. v Rusku zapsaná kombinovaná známka se slovním prvkem Советское шампанское.²⁵⁰

Jinému výrobcí ruský úřad zapsal ochrannou známku se slovním prvkem российское шампанское - jde o [známku č.zápisu 669209](#) (s prioritou 11.10.2016), byť dle zveřejněného disclaimeru ochrana nezahrnuje m.j. všechna slova a čísla. (Vyobrazení známky uvedeno níže).

²⁵⁰ známka s prioritou přihlášky, číslo přihlášky 2020703957, číslo zápisu 799470 (od 01.03.2021)

V post-sovětském prostoru však existují i opačné přístupy. Příkladem je Ukrajina, ve které se název 'Soviet champagne' přestal užívat od počátku rok 2016 v důsledku nabytí účinnosti dekomunizačního zákona, jak uvedl Walker.²⁵¹ Takový přístup je způsoben veřejnoprávním předpisem (a jeho akceptací veřejností), je však také podmíněn orientováním státu jako takového. Není to ovšem jediný důvod, druhým je také uzavřená asociační dohoda mezi EU a Ukrajinou. K této dohodě a k přistoupení Ukrajiny v Evropské unii bylo pojednáno shora.

²⁵¹ WALKER, S. *Ukrainians say farewell to 'Soviet champagne' as decommunisation law takes hold* In The Guardian (04.01.2016). Dostupné on-line na adrese: <https://www.theguardian.com/world/2016/jan/04/ukrainians-say-farewell-to-soviet-champagne-as-decommunisation-law-takes-hold>

3.2.3. K jakým změnám v právu Ruské federace došlo od července 2021?

Různí ruští (např. Poljakova²⁵²), ukrajinští (např. Chmilevskaya)²⁵³ a konečně i evropští autoři (např. Bonadio/Contardi²⁵⁴ nebo Amaro²⁵⁵) počátkem července 2021 upozornily, že prezident Putin podepsal zákon, v jehož důsledku došlo k zastavení dodávek vína Moet s CHOP Champagne do Ruska, resp. k utlumení dodávek vína s CHOP Champagne do Ruska. Jde o novelu (zákon č. 345-FZ ze dne 02.07.2021, rus. [Федеральный закон от 2 июля 2021 года N 345-ФЗ](#)) ruského právního předpisu potravinářského práva - [zákona č. 170-FZ ze dne 22.11.1995 o regulaci produkce alkoholu \(rus. 171-ФЗ «О регулировании алкогольной продукции»\)](#).²⁵⁶ Tento zákon přikazuje - obdobně jako to činí právní předpisy Evropské unie (nebo např. také České republiky) uvedení určitých povinných informací o výrobku na etiketě/vinětě. Problematickým není samotný tento požadavek, ale kategorizace produktů, jak je vymezena zákonem. V čl. 2 cit. zákona 171-FZ jsou obsaženy definice. V odst. 7 je provedena kategorizace typů alkoholických nápojů (v EU obdobně v Nařízení (EU) 1308/2013 pro vína, resp. v Nařízení (EU) 2019/787 pro lihoviny). Názvy používané v těchto předpisech EU jsou považovány za obecné obchodní názvy resp. dle novější terminologie (užívané v Nařízení (EU) 2019/787 za tzv. zákonné názvy. Mají tedy povahu druhovou.

²⁵² POLJAKOVA, V. [Полякова, Виктория.] Путин подписал закон, вызвавший остановку поставок шампанского от Moet, In [rbc.ru](#) (03.07.2021). Dostupné on-line na adrese: https://www.rbc.ru/business/03/07/2021/60df83839a79476b993f0e54?from=from_main_10

²⁵³ CHMILEVSKAYA, V. [Хмилевская, Виктория.] Путин всего лишь одним указом присвоил России шампанское: объясняем, почему это невозможно. In [zn.ua](#) (03.07.2021). Dostupné on-line na adrese: <https://zn.ua/WORLD/putin-podpisal-ukaz-teper-shampanskoe-iskljuchitelno-russkij-napitok-objasnjaem-pochemu-eto-nevozmozhno.html>

²⁵⁴ BONADIO, E. - CONTARDI, E. *New Russian law on Champagne's label might trigger a WTO complaint.* In *The Trademark Lawyer Magazine*, (22.07.2021). Dostupné on-line na adrese: <https://trademarklawyermagazine.com/new-russian-law-on-champagnes-label-might-trigger-a-wto-complaint/>

²⁵⁵ AMARO, S. *Russia upsets France with new Champagne law: Here's what you need to know.* In CNBC, (09.07.2021). Dostupné on-line na adrese: <https://www.cnbc.com/2021/07/09/russia-and-france-dispute-over-champagne-law.html>

²⁵⁶ v úplném znění je dostupný na této adrese: <https://docs.cntd.ru/document/9036487>

Z hlediska práva EU je problematické a s právem označení původu a zeměpisných označení EU *nesouladné* uvedení dvou výrazů v tomto výčtu, a to výrazů:

- Koňak - rus. orig. КОНЬЯК, - zjevně transkripce Cognac (ZO EU, resp. francouzského OP), a dále také
- šumivé víno včetně ruského šampaňského - rus. orig. игристое вино, включая российское шампанское, - i zde jde o zákonem upravenou kategorizaci a regulaci užití názvu dosud upraveného pouze shora uvedenou technickou normou (a po několik desetiletí užívaného).

Jaký je tedy rozdíl mezi stavem před nabytím účinnosti zákona 345-FZ a po něm? Při současném splnění následujících podmínek:

- absenci ochrany evropsko-unijního CHOP Champagne v Ruské federaci a
- povinném používání údaje o kategorii produktu na etiketě alkoholického nápoje jako podmínce importu ze zahraničí na území Ruské federace, když
- není možné druhový údaj o produktu nahradit žádným chráněným označením původu (nebo zeměpisným označením) - jak je pro vína z EU umožněno Nařízením (EU) 1308/2013,

je důsledek následující: Zatímco víno vyhovující definici „ruského šampaňského“ (российское шампанское) - tedy v zásadě shora uvedené technické normě ([ГОСТ Р 51165-98 ГОСУДАРСТВЕННЫЙ СТАНДАРТ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ РОССИЙСКОЕ ШАМПАНСКОЕ](#)) - tedy vyrobené na území Ruské federace a splňující požadavky na kvalitu uvedené v této technické normy, bude moci být na etiketě označeno pouze jako „российское шампанское“, vína s CHOP Champagne importovaná do Ruské federace budou muset být označena na etiketě jako „šumivé víno“ (rus. игристое вино).

Bonadio/Contardi poukázali na to, že „*nové pravidlo má skryté protekcionistické zdůvodnění a zvýhodňuje výrobce šumivého vína na jihu Ruska (Krasnodar) a na Krymu (který byl v roce 2014 anektován Ruskem)*.“²⁵⁷

²⁵⁷ BONADIO, E. - CONTARDI, E. *New Russian law on Champagne's label might trigger a WTO complaint*. In *The Trademark Lawyer Magazine*, (22.07.2021). Dostupné on-line na adrese: <https://trademarklawyermagazine.com/new-russian-law-on-champagnes-label-might-trigger-a-wto-complaint/>

Obdobný důsledek se týká také označení ZO Cognac, jehož ruské fonetické znění „koňak“ (rus. коньяк) je dokonce považováno v Ruské federaci za druhový výraz (zákonný název) i ve znění bez jakékoliv lokalizační doložky.

Shora uvedené - tedy v Ruské federaci zákonem stanovený druhový charakter obou uvedených výrazů prakticky znemožňuje poskytnutí ochrany CHOP Champagne a ZO Cognac na území Ruské federace, neboť

- podle čl. 1516 odst. 2 bod 1) [OZRF](#) není možné udělit ochranu jako OP či ZO v Ruské federaci, protože se v Ruské federaci stalo označením obecně označující určitý druh zboží, nebo dále
- podle čl. 1516 odst. 2 bod 3) [OZRF](#) není možné udělit ochranu jako OP či ZO v Ruské federaci, protože je označení totožné či podobné jako ochranná známka se starší prioritou, nebo dále
- podle čl. 1516 odst. 2 bod 3) [OZRF](#) není možné udělit ochranu jako OP či ZO v Ruské federaci, protože by takové označení mohlo uvést spotřebitele v omyl ohledně zboží nebo jeho výrobce.

Ze všeho shora uvedeného dovozují, že i kdyby došlo k vypuštění konfliktních výrazů z ruského zákona č. 171-FZ, bez explicitní úpravy v jiném (speciálním) právním předpisu by odpadla pouze první překážka, ale nikoliv druhá a třetí ze shora uvedených. Existence přinejmenším jedné ochranné známky částečně zaměnitelné (byť právě se slovem druhovým) s prioritou dřívější byla dokumentována shora. Několik desetiletí trvající praxe užívání názvu «Советское шампанское» v SSSR resp. následně «российское шампанское» v Ruské federaci, která je právním nástupcem po zaniklém SSSR, nutně ovlivnila vnímání obou výrazů u spotřebitelů. Skutečnost, že i zápisný úřad považuje oba shora uvedené výrazy za druhové, je dokumentována také shora uvedenými příklady některých v Rusku chráněných označení původu ruských resp. krymských vín - jsou-li tato označení chráněna pro vína označená jako «российское шампанское». Obdobnou praxi lze doložit také v Arménii - kde je ochranná známka ARARAT (v originále „[ԱՐԱՐԱՏ](#)“) chráněna jako všeobecně

známá známka pro výrobky v rámci třídy (33) pro arménský „koňak” (կոնյակ).^{258 259 260}

3.3. Obecný úvod k ochraně označení původu a zeměpisných označení ve státech EAEU (Ruská federace, Arménie, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán)

Právní ochranu *označení původu výrobku* zavedlo ruské právo v roce 1992. Od 27.07.2020 Občanský zákoník Ruské federace²⁶¹ umožňuje poskytnout ochranu také *zeměpisným označením*. Jak uvedli Bankovskiy/Shurmina/Danshina, dle nové definice zeměpisného označení v RF je potřeba v zápisném řízení prokázat, že v rámci produkčního území se uskutečňuje aspoň jedna produkční fáze (rozdílně od označení původu, kde musí všechny produkční fáze proběhnout v produkčním území).²⁶² Novelou Občanského zákoníku RF se tak definice označení původu (rus. *наименование места происхождения товара*) a zeměpisného označení (rus. *географическое указание*) přiblížila definicím, které jsou používány v nařízeních EU.

²⁵⁸ s ohledem na evropsko-unijní úpravu označování lihovin opět podotýkám, že by bylo vhodnější uvést “brandy”, a to i s ohledem na evropsko-unijní označení Cognac, které je zároveň francouzským označením původu. Zde uvedený výraz je ovšem překladem úředního dokumentu vydaného Agenturou pro duševní vlastnictví, a proto je uveden autenticky (pouze doplněn uvozovkami)

²⁵⁹ všeobecně známá známka č. 1, známka známá od 01.01.1978, všeobecně známá prohlášena ke dni 08.01.2001. Konkrétní úřední dokument je dostupný na stránce Agentury pro duševní vlastnictví Ministerstva ekonomického rozvoje a investic na adrese: https://www.aipa.am/ru_files/file/WellTM/1.pdf odkazy na všech v Arménii všeobecně známé známky dostupné také ze stránek Agentury z adresy: <https://www.aipa.am/en/well-tm/> [naposled revidováno 07.12.2021]

²⁶⁰ všeobecně se historií označení ARARAT v kontextu lihovin arménskému původu zabývá např. Petrosyan, A. *Armenian brandy*. In iarmenia.org, 20.09.2017, dostupné on-line na adrese: https://www.iarmenia.org/armenian_brandy/ [naposled revidováno 30.03.2018]

²⁶¹ upravena v ustanovení části čtvrté, hlavy 76, § 3, stať 1516 a násl. - dostupné on-line na adrese: <https://rospatent.gov.ru/ru/documents/grazhdanskiy-kodeks-rossiyskoy-federacii-chast-chetvertaya#p3>

²⁶² blíže viz. BANKOVSKIY, A. / SHURMINA, I. / DANSHINA, K. *Russia: Protection of Geographical Indications Issued*. Dostupné on-line na stránkách World Law Group na adrese <https://www.theworldlawgroup.com/news/russia-introduces-protection-of-geographical-indications> (11.05.2020)

Označení původu a zeměpisná označení se zapisují do rejstříku zeměpisných označení a označení původu (rus. [Реестр географических указаний и наименований мест происхождения товаров](#)), který vede Rospatent.²⁶³

V souvislosti a novelizací Občanského zákoníku byla zavedeny také ochranné (úřední) značky označení původu výrobku resp. zeměpisných označení - příkazem Rospatentu ze dne 03.07.2020 č. 94 - Emblémy (rus. «Об утверждении знаков охраны географического указания и наименования места происхождения товара в виде эмблем»)²⁶⁴

úřední značka označení původu chráněného v RF	úřední značka zeměpisného označení chráněného v RF
	

Právní úpravy dalších členských států Euroasijské ekonomické unie (dále také jen „EAEU“) jsou do velké míry inspirovány ruskou úpravou, a to včetně jejích pozdějších změn. To vyústilo v uzavření zvláštní dohody upravující ochranu označení původu výrobků na teritoriu států EAEU. Této dohodě bude věnován prostor v rámci [podkapitoly 3.9.](#)

3.4. Ruská federace a ochrana označení původu a zeměpisných označení

3.4.1. Úvodní informace, definice označení původu výrobku a zeměpisného označení

²⁶³ Rejstřík je veřejně dostupný na internetových stránkách Rospatent na adrese: <https://new.fips.ru/registers-web/action?acName=clickRegister®Name=RUGP>

²⁶⁴ předpis dostupný on-line na adrese: <https://rospatent.gov.ru/ru/documents/prik-rosp-94-03072020#pril>

Již od roku 1992 je možné podávat v Ruské federaci žádosti o ochranu označení původu a prvním označení byla poskytnuta ochrana v roce 1994.²⁶⁵ Jak uvádí např. Orlova,²⁶⁶ od 27.07.2020 je možné zapsat také zeměpisné označení - v důsledku novelizace Občanského zákoníku Ruské federace (Federálním zákonem č. 230-FZ ze dne 26.07.2019²⁶⁷). Zeměpisná označení a označení původu výrobku jsou upravena v čl. 1516 - 1537 Občanského zákoníku (dále jen „OZRF“). Občanský zákoník upravuje systém sui generis zápisu.

Zeměpisná označení (rus. singul. Географические указание) a označení původu výrobku (rus. Наименование места происхождения товара) jsou definována v čl. 1516 OZRF. Zeměpisným označením se rozumí *označení, které identifikuje zboží pocházející z území zeměpisné oblasti, jehož kvalita, pověst nebo jiné vlastnosti jsou podstatně spojeny s jeho zeměpisným původem (vlastnosti zboží)*. OZRF v čl. 1516(1/1) vyžaduje, aby alespoň jedna z fází zhotovení zboží, podstatně ovlivňující utváření vlastností zboží, byla provedena na produkčním území tohoto zeměpisné ho označení.

Označením původu zboží se dle čl. 1516(1/2) OZRF rozumí *označení, které je současným nebo historickým, oficiálním nebo neoficiálním, úplným nebo zkráceným názvem země, městského nebo venkovského sídla, oblasti nebo jiného zeměpisného umístění, které takové označení zahrnuje nebo odvozenina takového označení a vešla ve známost v důsledku používání u zboží, jehož zvláštní vlastnosti jsou určovány výhradně přírodními podmínkami a/nebo lidským faktorem typickým pro danou zeměpisnou oblast*. Na území produkčního území označení musí být provedeny všechny fáze zhotovení zboží, které podstatně ovlivňují utváření speciálních vlastností zboží.

Shora uvedené definice se přibližují definicím ZO resp. OP, které jsou upraveny v právu EU upravujícím tyto předměty pro zemědělské výrobky a potraviny.

²⁶⁵ jde o označení původu КРАСНОСЕЛЬСКАЯ СКАНЬ, kterému byla poskytnuta ochrana 21.04.1994. Blíže viz. výpis z rejstříku vedeného ROSPATENT, dostupný na adrese: https://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=1&TypeFile=html#

²⁶⁶ ORLOVA, V. *The amendments to the Russian Civil Code concerning the legal protection of geographical indications have come into force*. In pgplaw.com (28.07.2020), dostupné on-line na adrese: <https://www.pgplaw.com/analytics-and-brochures/alerts/entered-into-force-amendments-to-the-civil-code-of-the-russian-federation-on-the-legal-protection-of/>

²⁶⁷ dostupný on-line např. zde: <https://rg.ru/2019/07/31/azakony-dok.html>

3.4.2. Doba ochrany, produktová neutralita, informace o již zapsaných označeních

Podle čl. 1531(1) [OZRF](#) jsou zeměpisná označení i označení původu zapisována na 10 let. Tato doba ochrany může být prodloužena.

OZRF nezná produktová omezení, lze tedy zápisem chránit označení pro jakoukoliv movitou věc, která může být považována za zboží. Ze zapsaných 231 označení ruských produktů je zapsáno následující:

- 85 označení původu pro minerální vody,
- 64 označení původu řemeslných (tedy nezemědělských) výrobků,
- 66 označení zemědělských výrobků a potravin, z nich je 61 chráněno jako označení původu a 5 jako zeměpisné označení,
- 6 označení původu vín (a k nim také další 4 označení vín pocházejících z Krymu - která nezahrnujeme do označení ruských výrobků - k tomu viz. dále),
- 6 označení původu lihovin (např. РУССКАЯ ВОДКА, ДЕРБЕНТ, ДАГЕСТАН, КИЗЛЯР), a to včetně dvou označení výrobků, které v kategorizaci EU nemají obdobu (СТОЛБУШИНСКИЙ СБИТЕНЬ, СТОЛБУШИНСКИЙ ЗВАР) - obě tato označení jsou chráněna pro horké nápoje z medu a koření (ovšem bez vína) - hovorově bývají připodobňovány jako „ruské svařáky“
- 3 označení původu surovin (КОЕЛГИНСКИЙ МРАМОР, УФАЛЕЙСКИЙ МРАМОР, ГРЯЗЬ КАРАЧИНСКАЯ),
- 1 označení původu zapsané pro zvířata - АСТРАХАНСКИЙ ВЕРБЛЮД (č. reg. 175, chráněno od 31.10.2018).

3.4.3. Záписy označení zahraničních produktů v Ruské federaci

Do rejstříku je možné zapsat také označení výrobku pocházejícího ze zahraničí, a to s podmínkou prokázání obdobné ochrany ve státě produkce - srov. čl. 1522(3/5) OZRF. Takto jsou zápisem chráněna v Ruské federaci tato označení zahraničních výrobků²⁶⁸ pocházejících z následujících států:

²⁶⁸ dosud celkem 40 označení zahraničních výrobků

- České republiky: (БУДЕЕВИЦКИ ПИВО) BUDEJOVICKE PIVO,²⁶⁹ CESCOBUDEJOVICKE PIVO (ЧЕСКОБУДЕЕВИЦКИ ПИВО),²⁷⁰ (БУДЕЕВИЦКИ ПИВО - БУДВАР) BUDEJOVICKE PIVO - BUDVAR,²⁷¹ BUDEJOVICKE BUDVAR (БУДЕЕВИЦКИ БУДВАР),²⁷² BUD (БУД),²⁷³ KARLOVARSKA HORKA КАРЛОВАРСКА ХОРКА; KARLSBADER BITTER КАРЛСБАДЕР БИТТЕР,²⁷⁴ BUDĚJOVICKÝ MĚŠŤANSKÝ VAR BUDWEISER BÜRGERBRÄU,²⁷⁵ BUDĚJOVICKÉ PIVO BUDWEISER BIER BIERE DE BUDWEIS BUDWEIS BEER,²⁷⁶
- Rumunská: MURFATLAR,²⁷⁷
- Itálie: ASTI,²⁷⁸ PROSCIUTTO DI PARMA,²⁷⁹ GRANA PADANO,²⁸⁰ PARMIGIANO REGGIANO,²⁸¹ Prosecco,²⁸² GORGONZOLA,²⁸³
- Bulharska: БОЛГАРСКАЯ БЕЛАЯ РАССОЛЬНАЯ БРЫНЗА - КОРОВЬЯ,²⁸⁴

²⁶⁹ https://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=18&TypeFile=html#

²⁷⁰ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=19&TypeFile=html#

²⁷¹ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=20&TypeFile=html#

²⁷² http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=21&TypeFile=html#

²⁷³ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=22&TypeFile=html#

²⁷⁴ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=38&TypeFile=html#

²⁷⁵ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=91&TypeFile=html#

²⁷⁶ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=92&TypeFile=html#

²⁷⁷ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=99&TypeFile=html#

²⁷⁸ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=114&TypeFile=html#

²⁷⁹ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=116&TypeFile=html#

²⁸⁰ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=130&TypeFile=html#

²⁸¹ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=131&TypeFile=html#

²⁸² http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=154&TypeFile=html#

²⁸³ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=167&TypeFile=html#

²⁸⁴ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=139&TypeFile=html#

- Francie: COMTÉ (КОНТЕ),²⁸⁵ CÔTES DE PROVENCE (КОТ-ДЕ-ПРОВАНС),²⁸⁶
- Portugalska: DOURO,²⁸⁷
- Běloruska: ЛИДСКОЕ ПИВО,²⁸⁸ ЛИДСКИЙ КВАС,²⁸⁹
- Kuby: HABANOS,²⁹⁰ CUBA,²⁹¹
- Gruzie: АХАШЕНИ АКHASHENI ახაშენი,²⁹² КИНДЗМАРАУЛИ KINDZMARAULI კინძმარაული,²⁹³ МУКУЗАНИ MUKUZANI მუკუზანი,²⁹⁴ ТВИШИ TVISHI ტვიში,²⁹⁵ ХВАНЧКАРА KHVANCHKARA ხვანჭკარა,²⁹⁶ ЦИНАНДАЛИ TSINANDALI წინანდალი,²⁹⁷ ВАЗИСУБАНИ VAZISUBANI ვაზისუბანი,²⁹⁸ МАНАВИ MANAVI მანავი,²⁹⁹ НАПАРЕУЛИ NAPAREULI ნაფარეული,³⁰⁰ ГУРДЖААНИ

²⁸⁵ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=138&TypeFile=html#

²⁸⁶ https://new.fips.ru/registers-doc-view/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=201&TypeFile=html

²⁸⁷ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=133&TypeFile=html#

²⁸⁸ https://new.fips.ru/registers-doc-view/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=238&TypeFile=html

²⁸⁹ https://new.fips.ru/registers-doc-view/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=239&TypeFile=html

²⁹⁰ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=169&TypeFile=html#

²⁹¹ <https://new.fips.ru/registers-web/action?acName=clickTree&nodeId=6&maxLevel=1> - označení zápisem chráněné pro rum

²⁹² http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=148&TypeFile=html#

²⁹³ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=149&TypeFile=html#

²⁹⁴ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=150&TypeFile=html#

²⁹⁵ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=151&TypeFile=html#

²⁹⁶ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=152&TypeFile=html#

²⁹⁷ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=153&TypeFile=html#

²⁹⁸ https://new.fips.ru/registers-doc-view/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=223&TypeFile=html

²⁹⁹ https://new.fips.ru/registers-doc-view/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=224&TypeFile=html

³⁰⁰ https://new.fips.ru/registers-doc-view/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=225&TypeFile=html

GURJAANI გურჯაანი,³⁰¹ КАХЕТИ КАХЕТИ კახეთი,³⁰² КВАРЕЛИ KVARELI ყვარელი,³⁰³ ТЕЛИАНИ TELIANI თელიანი,³⁰⁴

- Korejské republiky: 고려홍삼 Korean Red Ginseng корейский красный женьшень,³⁰⁵
- Mexika: TEQUILA (ТЕКИЛА),³⁰⁶
- Vietnamu: BUÔN MA THUỘT.³⁰⁷

Pro úplnost je vhodné dodat, že v na konci roku 2021 bylo v zápisném řízení zeměpisné označení Napa Valley (pro vína pocházející ze Spojených států amerických, číslo reg. 278) a lze očekávat jeho zápis v roce 2022.

Chráněné v minulosti bylo (pro minerální vodu), ale již není (v důsledku prohlášení neplatnosti k 12.06.2016), označení arménské APAPAT (v latině ARARAT).³⁰⁸

3.4.4. Zápisy označení krymských vín jako označení ruských domácích produktů, užívání druhových výrazů v popisu kategorie produktů

Z pohledu českého (či evropsko-unijního) čtenáře zvláštní pozornosti zaslouží také několik chráněných označení výrobků pocházejících z Krymu. Krymský poloostrov byl anektovaný Ruskou federací v roce 2014 (a v témže roce změnou Ústavy Ruské federace „připojený“ k teritoriu RF), ovšem mezinárodním společenstvím (včetně všech zemí EU) je stále považovaný za součást teritoria Ukrajiny. Jde o tato *chráněná označení výrobků z Krymu*:

³⁰¹ https://new.fips.ru/registers-doc-view/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=226&TypeFile=html

³⁰² https://new.fips.ru/registers-doc-view/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=227&TypeFile=html

³⁰³ https://new.fips.ru/registers-doc-view/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=228&TypeFile=html

³⁰⁴ https://new.fips.ru/registers-doc-view/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=229&TypeFile=html

³⁰⁵ číslo registrace 259, blíže viz. zde <https://new.fips.ru/registers-web/action?acName=clickRegister®Name=RUGP>

³⁰⁶ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=126&TypeFile=html#

³⁰⁷ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=147&TypeFile=html#

³⁰⁸ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=115&TypeFile=html#

- МАГАРАЧ,³⁰⁹ - pro vína, chráněno od 25.08.2015,
- вина игристые НОВЫЙ СВЕТ,³¹⁰ - pro perlivá vína, chráněno od 25.08.2015,
- МЕГАНОМ,³¹¹ - pro vína, chráněno od 25.10.2015,
- КРЫМСКАЯ,³¹² - pro minerální vodu, chráněno od 29.04.2020.

Dále zasluhují pozornosti také zápisy několika v RF chráněných označení vín z poslední doby - zejména pak z hlediska okruhu výrobků, pro která jsou zapsána. Jde o následující označení, u nichž se vyskytuje výraz „вина игристые (шампанские)“ - tedy v překladu „vína perlivá (šampaňská)“. V rejstříku je tento výraz uveden přinejmenším u těchto již chráněných označení:

- КУБАНЬ, - č.reg. 260, označení chráněno v RF pro „vína, vína perlivá (šampaňská)“ od 19.03.2021,³¹³
- СЕМИГОРЬЕ - č.reg. 269, označení chráněno v RF pro „vína, vína perlivá (šampaňská)“ od 30.08.2021,³¹⁴
- КУБАНЬ. ТАМАНСКИЙ ПОЛУОСТРОВ - č.reg. 271, označení chráněno v RF pro „vína, vína perlivá (šampaňská)“ od 27.09.2021,³¹⁵
- КУБАНЬ. НОВОРОССИЙСК č.reg. 275, označení chráněno v RF pro „vína, vína perlivá (šampaňská)“ od 26.11.2021.³¹⁶

³⁰⁹ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=143&TypeFile=html#

³¹⁰ http://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=144&TypeFile=html#

³¹¹ https://www1.fips.ru/fips_servl/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=145&TypeFile=html#

³¹² číslo reg. 240, podrobnosti dostupné zde: https://new.fips.ru/registers-doc-view/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=240&TypeFile=html

³¹³ výpis z rejstříku dostupný po vyhledání na této adrese: <https://new.fips.ru/registers-web/action?acName=clickRegister®Name=RUGP>

³¹⁴ výpis z rejstříku dostupný po vyhledání na této adrese: <https://new.fips.ru/registers-web/action?acName=clickRegister®Name=RUGP>

³¹⁵ výpis z rejstříku dostupný po vyhledání na této adrese: <https://new.fips.ru/registers-web/action?acName=clickRegister®Name=RUGP>

³¹⁶ výpis z rejstříku dostupný po vyhledání na této adrese: <https://new.fips.ru/registers-web/action?acName=clickRegister®Name=RUGP>

3.4.5. Varia - z Dohody TRIPS a záměru přistoupit k Ženevskému aktu

Rusko je členem WTO a je vázáno Dohodou TRIPS. Dosud však není vázáno Lisabonskou dohodou (ani Ženevským aktem). Podle redakční zprávy CRANEIP (ze dne 31.10.2021) je však záměrem Vlády RF přistoupení k Ženevskému aktu a Vláda již podala příslušný návrh do Parlamentu RF.⁵¹⁷ K přistoupení (uložení listiny) ovšem podle obsahu stránek Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO) dosud nedošlo.⁵¹⁸ Pokud tedy zdroj prezentuje očekávání vlády RF ohledně ochrany cca 230 označení ruských produktů (po přistoupení RF k Ženevskému aktu), jde obecně realistické očekávání vycházející ze stavu zápisu v ruském rejstříku. Pokud jde o zajištění ochrany těchto označení na území EU, bude nutno od shora uvedeného počtu odečíst 85 označení původu pro minerální vody, 64 označení původu řemeslných (tedy nezemědělských) výrobků, 3 označení původu surovin a konečně 1 označení původu pro zvířata - neboť EU neupravuje ochranu označení pro tyto druhy produktů. Není však vyloučeno dosažení účinků ochrany prostřednictvím mezinárodního zápisu v těch členských státech EU, které samostatně ratifikovaly Ženevský akt nebo k němu přistoupily. Česká republika mezi ně prozatím nepatří.

V EU by měly být také odmítnuty účinky mezinárodního zápisu označení krymských vín, pokud by byly podány a tyto žádosti by se opíraly o ruskou ochranu - protože EU neuznává anexi Krymského poloostrova. Protože EU umožňuje v Nařízení (EU) 1308/2013 podat žádost i evropskou cestou (dle čl. 93 - 95 Nařízení (EU) 1308/2013), teoreticky není vyloučeno podání žádosti přímo producenty a její doložení ochranou na území Ukrajiny (k tomu srov. dále). Identifikace produktu jako „šampaňské víno“ by však poskytnutí ochrany v EU velmi pravděpodobně bránilo, neboť by nebylo v souladu s kategorizací vinařských produktů EU a kromě toho by bylo v rozporu s ochranou CHOP Champagne, neboť právní úprava chráněných označení EU právně zamezuje zdruhování - k tomu srov. čl. 103(3) Nařízení (EU) 1308/2013.

⁵¹⁷ blíže viz. ANONYMOUS. *Russia will join the international act on appellations of origin*. In CRANEIP, 31.10.2021. Dostupné on-line na adrese: <https://craneip.com/russia-will-join-the-international-act-on-appellations-of-origin/>

⁵¹⁸ k tomu srov. obsah stránek věnovaných Lisabonskému systému, dostupný na adrese: <https://www.wipo.int/lisbon/en/>

Kromě shora uvedeného je Ruská federace také členským státem EAEU, a proto je vázána také [Dohodou o ochranných známkách, známkách služeb a označení původu \(sjednána v Moskvě, 03.02.2020\)](#). K tomu srov. dále [podkapitola 3.9](#).

3.5. Arménie - ochrana označení původu a zeměpisných označení

Ochrana označení původu, zeměpisných označení a také zaručených tradičních specialit je v Arménii vtělena do [Zákona republiky Arménie o zeměpisných označeních](#). Definice všech kategorií označení jsou normována čl. 2 a odpovídají evropsko-unijním definicím chráněných označení zemědělských výrobků a potravin. Právní ochrana je upravena v kapitole 2 (čl. 7 - 16). Ačkoliv se označení registrují na dobu neurčitou, samostatně se uděluje právo užít chráněné označení konkrétnímu uživateli, a to na 10 let. Toto právo může být opakovaně prodlužováno (čl. 13).

V Arménii se označení původu a zeměpisná označení registrují u Agentury pro duševní vlastnictví Ministerstva ekonomického rozvoje a investic.

V současné době⁵¹⁹ je v [rejstříku označení původu Arménie](#) registrováno 8 označení - z nichž ovšem jen jedno je označení původu arménského výrobku ([ՍԵՎԱՆԻ ԻՇԽԱՆ](#), Sevan Trout) a všechna ostatní jsou označení původu gruzínských vín.⁵²⁰ V [rejstříku zeměpisných označení Arménie](#) je registrováno také 1 *zeměpisné označení* - PARMIGIANO REGGIANO. Není zřejmé, proč bylo toto evropsko-unijní označení původu italského sýru v Arménii chráněno jako zeměpisné označení.

V minulosti bylo zapsáno např. i označení původu Ararat - avšak nikoliv pro světoznámé arménské brandy, ale pro arménskou (minerální) vodu. Tato ochrana patrně již zanikla, neboť zanikla také zahraniční ochrana označení

⁵¹⁹ údaje z registru jsou dostupné na stránkách Agentury pro duševní vlastnictví Ministerstva ekonomického rozvoje a investic, a to na adrese: <https://www.aipa.am/en/AppReg/> [naposled revidováno 30.03.2018]

⁵²⁰ jde o označení: TSINDALI, AKHASHENI, KINDZMARAULI, KHVANCHKARA, MANAVI, MUKUZANI

původu v Ruské federaci.³²¹ Příslušné informace nejsou v arménském rejstříku veřejně přístupné.

V Arménii je slovo ARARAT (v originále „ԱՐԱՐԱՏ”) chráněno jako všeobecně známá známka pro výrobky v rámci třídy (33), konkrétně pro arménský „koňak” (կոնյակ).^{322 323 324}

Arménie má v Evropskou unii také smluvní vztah, jehož právním základem je *Dohoda o partnerství a spolupráci mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Arménskou republikou na straně druhé.*³²⁵

Článkem 42 shora uvedené dohody se Arménie zavázala do 5 let od vstupu dohody v platnost ke zvýšení ochrany duševního, průmyslového a obchodního vlastnictví, a to na úroveň ochrany stanovené v Evropské unii, včetně poskytnutí nástroje vymáhání práv. Podle společné deklarace k článku 42 - zeměpisná označení jsou zahrnuta do rámce duševního, průmyslového a obchodního vlastnictví.

Arménie není vázána Lisabonskou dohodou. Je však vázána Dohodou TRIPS.

³²¹ Informace o ukončení ochrany označení původu č. 115 v Ruské federaci - úřední dokument dostupný na adrese: http://www1.fips.ru/fips_serv1/fips_servlet?DB=RUGP&DocNumber=115&TypeFile=html# [naposled revidováno 30.03.2018]

³²² s ohledem na evropsko-unijní úpravu označování lihovin by bylo vhodnější uvést “brandy”, a to i s ohledem na evropsko-unijní označení Cognac, které je zároveň francouzským označením původu. Zde uvedený výraz je ovšem překladem úředního dokumentu vydaného Agenturou pro duševní vlastnictví, a proto je uveden autenticky (pouze doplněn uvozovkami)

³²³ všeobecně známá známka č. 1, známka známá od 01.01.1978, všeobecně známá prohlášena ke dni 08.01.2001. Konkrétní úřední dokument je dostupný na stránce Agentury pro duševní vlastnictví Ministerstva ekonomického rozvoje a investic na adrese: https://www.aipa.am/u_files/file/WellTM/1.pdf odkazy na všech v Arménii všeobecně známé známky dostupné také ze stránek Agentury z adresy: <https://www.aipa.am/en/well-tm/> [naposled revidováno 20.12.2021]

³²⁴ všeobecně se historií označení ARARAT v kontextu lihovin arménského původu zabývá např. Petrosyan, A. *Armenian brandy*. In iarmenia.org, 20.09.2017, dostupné on-line na adrese: https://www.iarmenia.org/armenian_brandy/ [naposled revidováno 30.03.2018]

³²⁵ české znění dohody je dostupné v rámci Úředního věstníku na této adrese: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:21999A0909\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:21999A0909(01)) [naposled revidováno 19.04.2018]

Kromě toho je Arménie také členským státem EAEU, a proto je vázána také Dohodou o ochranných známkách, známkách služeb a označení původu (sjednána v Moskvě, 03.02.2020). K tomu srov. dále podkapitola 3.9.

3.6. Bělorusko

Bělorusko chrání označení původu na základě úpravy v Zákoně ze dne 17.05.2002 č. 127-Z o zeměpisných označeních.⁵²⁶ Dle čl. 1 odst. 1 zahrnují zeměpisná označení také označení původu. *Zeměpisným označením se rozumí označení, které identifikuje produkt jako pocházející z území určitého zeměpisného území, pokud kvalita, pověst nebo jiné vlastnosti produktu odpovídají jeho zeměpisnému původu.* Podle čl. 1 odst. 2 je označením původu takové označení, které představuje nebo obsahuje moderní nebo historický, oficiální nebo neoficiální, úplný nebo zkrácený název zeměpisného místa, jakož i označení odvozené z takového označení a známé v důsledku jeho používání v vztah k produktu, jehož zvláštní vlastnosti jsou výhradně nebo převážně určeny přírodními podmínkami a/nebo lidskými faktory charakteristickými pro dané zeměpisné místo.

Bělorusko umožňuje zápis označení jak běloruských, tak i zahraničních výrobků. V současné době Bělorusko na stránkách úřadu zveřejňuje seznam v Bělorusku chráněných označení původu,⁵²⁷ které obsahuje 31 chráněných označení. Z nich je pouze jedno označení běloruského produktu - Минеральная вода «МИНСКАЯ» (Minskaya, zapsané pro minerální vodu). Nejvíce je chráněných označení původu pro gruzínské produkty, a to celkem 21 (z toho 18 pro vína a 3 pro minerální vody). Bělorusko také chrání zápisem 5 označení původu ruských produktů - РУССКАЯ ВОДКА pro lihoviny, a dále pro minerální vody následující označení: ЕССЕНТУКИ, ЕССЕНТУКИ No 4, ЕССЕНТУКИ No 17 a ЕССЕНТУКИ No 17.⁵²⁸ Dále jsou v seznamu uvedena 2 označení arménských výrobků - АРАПАТ (v latince ARARAT, pro minerální

⁵²⁶ text zákona je dostupný ze stránek NCIP.BY z tohoto odkazu ke stažení (v anglickém překladu) zde: https://www.ncip.by/upload/doc/2020/Naimen_mest/1_eng.docx

⁵²⁷ úředně zpřístupněný seznam je dostupný na stránkách NCIP.BY zde: <https://www.ncip.by/en/promyshlennaya-sobstvennost/obekty/perechen-zaregistrovannykh-naimenovaniy/>

⁵²⁸ zde se nejedná o překlep ani o tiskovou chybu - na stránkách NCIP.BY jsou skutečně uvedena ЕССЕНТУКИ No 17 dvojnásobně, a to s různými čísly zápisů: 5 (od 29.06.2011) a 29 (od 31.10.2015)

vodu)⁵²⁹ a СЕВАНСКАЯ ФОРЕЛЬ (v latince (a arm.jazyce) Sevan Trout). V Bělorusku je chráněno pouze jedno označení výrobků pocházejícího z některého členského státu EU - je jím ГОРГОНЗОЛА (GORGONZOLA).⁵³⁰

Bělorusko nemá s EU uzavřenu dohodu upravující režim ochrany označení původu nebo zeměpisných označení. Bělorusko není vázáno Lisabonskou dohodou. V WTO je Bělorusko pozorovatelem a dosud není vázáno Dohodou TRIPS.

Kromě toho je Bělorusko také členským státem EAEU, a proto je vázáno také [Dohodou o ochranných známkách, známkách služeb a označení původu \(sjednána v Moskvě, 03.02.2020\)](#). K tomu srov. dále [podkapitola 3.9](#).

3.7. Kyrgyzstán

V Kyrgyzstánu je ochrana označení původu výrobku upravena [Zákonem č. 7 ze dne 14.01.1998 o ochranných známkách, známkách služeb a označení původu výrobku](#) (kyrgyz. Кыргыз Республикасынын Мыйзамы 1998-жылдын 14-январы № 7 «Товардык белгилер, тейлөө белгилери жана товарлар чыгарылган жерлердин аталыштары жөнүндө»; rus. Закон № 07 от 14.01.1998 г.«О товарных знаках, знаках обслуживания и наименованиях мест происхождения товаров»)⁵³¹
332

Za označení původu výrobku (rus. Наименование места происхождения товара) je dle čl. 27 považován „název země, území, místa nebo jiného zeměpisného bodu (dále jen geografický objekt), používaný k označení produktu, jehož zvláštní vlastnosti jsou výlučně nebo převážně určeny přírodní podmínkami charakteristickými pro tento geografický objekt nebo lidskými faktory nebo přírodní podmínkami a zároveň lidské faktory. Název místa původu zboží může být historickým názvem zeměpisného objektu.“

⁵²⁹ které ovšem v Arménii již není chráněno - viz. shora

⁵³⁰ <https://www.ncip.by/upload/medialibrary/atd/atdbaf52b54a041cf75939d0598fb904.pdf>

⁵³¹ ve znění pozměňujícího zákona č. 55 ze dne 26.05.2018

⁵³² text v kyrgyzském a ruském jazyce jsou dostupné prostřednictvím stránek Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO) z odkazů na této adrese: <https://wipo.lex.wipo.int/en/legislation/details/18947>

Za označení původu výrobku však nebude uznáno označení, které sice představuje nebo obsahuje název geografického objektu, ale které se v Kyrgyzské republice začalo běžně používat jako označení určitého druhu zboží, které není spojeno s místem jeho výroby.

Podle čl. 28 zákona je označení původu registrováno na dobu neurčitou. V Kyrgyzstánu je zaveden systém sui generis a chráněná označení původu jsou zapsána do rejstříku, který vede KYRGYZPATENT, Státní agentura pro duševní vlastnictví a inovace při Úřadu vlády Kyrgyzské republiky (kyrgyz. & rus. Государственное агентство интеллектуальной собственности и инноваций при Кабинете Министров Кыргызской Республики, eng. State Agency of Intellectual Property and Innovation under the Cabinet of Ministers of the Kyrgyz Republic).

Kyrgyzstán zveřejňuje *seznam chráněných označení původu výrobků Kyrgyzské republiky* (rus. Охраняемые наименования мест происхождения товаров Кыргызской Республики) na úředních internetových stránkách KYRGYZPATENTu.³³³

V současné době je v Kyrgyzstánu chráněno celkem 17 označení původu, z toho je 9 označení původu chráněných pro minerální vody³³⁴ - z nich je 5 označení kyrgyzských vod (což představuje současně všechny zápisy označení kyrgyzských výrobků). Dále je chráněno 7 označení původu gruzínských vín. V Kyrgyzstánu je chráněno pouze jedno označení produktu pocházejícího z EU, je jím PARMIGIANO REGGIANO.

Kyrgyzstán nemá s EU uzavřenu dohodu upravující režim ochrany označení původu nebo zeměpisných označení. Kyrgyzstán není vázán Lisabonskou dohodou. Kyrgyzstán je členem WTO a je vázán Dohodou TRIPS.

Kromě toho je Kyrgyzstán také členským státem EAEU, a proto je vázán také [Dohodou o ochranných známkách, známkách služeb a označení původu \(sjednána v Moskvě, 03.02.2020\)](#). K tomu srov. dále [podkapitola 3.9](#).

³³³ úředně zpřístupněný seznam je dostupný zde: <http://patent.kg/en/appellation-of-origin/база-данных/>

³³⁴ z toho 5 je označení kyrgyzských minerálních vod (ИССЫК-АТА, ЫСЫК-АТА, КАРА-ШОРО, ИССЫК-АТА, АК-СУУ) a 4 označení ruských minerálních vod (ЕССЕНТУКИ, ЕССЕНТУКИ № 4, ЕССЕНТУКИ № 17, МИНЕРАЛЬНАЯ ВОДА “КАРАЧИНСКАЯ”)

3.8. Kazachstán

Kazachstán umožňuje zápis označení původu na základě Zákona o ochranných známkách, známkách služeb a označení původu výrobku (rus. Закон РК «О товарных знаках, знаках обслуживания и наименованиях мест происхождения товаров»)³⁵⁵ Označení původu se chrání zápisem do rejstříku, o zápisu rozhoduje Národní institut duševního vlastnictví (kaz. ҰЛТТЫҚ ЗИЯТКЕРЛІК МЕНШІК ИНСТИТУТЫ, rus. НАЦИОНАЛЬНЫЙ ИНСТИТУТ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ, eng. NATIONAL INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY). Označení se zapisuje na dobu ochrany 10 let, kterou lze následně opakovaně prodlužovat (o dalších 10 let).

Rejstřík označení původu je dostupný na stránkách Státních rejstříků.³⁵⁶ V rejstříku je v současné době evidováno celkem 69 záznamů, z nichž je 49 chráněných označení původu. 19 označením již ochrana zanikla (uplynutím doby ochrany) a zbývající 1 označení bylo prohlášeno za neplatné.

Ochrana může být poskytnuta jako označením kazašských produktů, tak i označení produktů ze zahraničí. V současné době je chráněno 15 označení původu kazašských výrobků, 22 označení gruzínských produktů,³⁵⁷ 6 označení ruských výrobků,³⁵⁸ 3 označení italských produktů,³⁵⁹ 2 označení českých

³⁵⁵ v ruském jazykovém znění je dostupný na úředních stránkách Elektronické databáze platných právních předpisů Republiky Kazachstán zde: <http://zan.gov.kz/client/#!/doc/3979/rus>

³⁵⁶ dostupný na této adrese: <https://gosreestr.kazpatent.kz>

³⁵⁷ z nich je 21 označení vín a jedno označení minerální vody

³⁵⁸ 4 označení minerálních vod: ЕССЕНТУКИ, ЕССЕНТУКИ № 4, ЕССЕНТУКИ № 17, МИНЕРАЛЬНАЯ ВОДА „КАРАЧИНСКАЯ“; dále jedno označení lihoviny: РУССКАЯ ВОДКА; konečně jedno označení výrobku spadajícího do skupiny zemědělských výrobků a potravin (dle kategorizace EU): ТУЛЬСКИЙ ПРЯНИК

³⁵⁹ PARMIGIANO REGGIANO, číslo reg. 15-1, ochrana od 20.12.2012; GORGONZOLA, číslo reg. 47-1, ochrana od 01.02.2017; PROSECCO, číslo reg. 52-1, ochrana od 26.06.2018.

produktů: ČESKOBUDĚJOVICKÉ PIVO,³⁴⁰ ³⁴¹ KARLOVARSKÁ HOŘKÁ.³⁴² ³⁴³
Za zmínku stojí i to, že ČESKOBUDĚJOVICKÉ PIVO je nejstarším v Kazachstánu dosud chráněným označením původu. Pro úplnost je třeba ještě uvést, že zbývajícím chráněným označením původu je v Kazachstánu označení arménského produktu СЕВАНСКАЯ ФОРЕЛЬ (čes. Sevanský pstruh).

Kazachstán nemá s EU uzavřenu dohodu upravující režim ochrany označení původu nebo zeměpisných označení. Právní rámec vzájemných vztahů tvoří [Dohoda o posíleném partnerství a spolupráci mezi Evropskou unií a jejími členskými státy na jedné straně a Republikou Kazachstán na straně druhé](#),³⁴⁴ která je prozatímne aplikována od 30.04.2016.

Duševnímu vlastnictví je věnována velká pozornost - úprava je obsažena v kapitole 7 (čl. 61 - 118), konkrétně ochranu zeměpisných označení upravují čl. 81, 82 (zásady ochrany zeměpisných označení) a čl. 83.

Zeměpisnými označeními jsou pro účely této Dohody „označení, která identifikují zboží jakožto pocházející z území některé ze stran, jejího regionu nebo lokality na daném území, jestliže lze danou jakost, pověst nebo jiné charakteristické znaky zboží připsat v podstatě jeho zeměpisnému původu.“ (čl. 81).

Smluvní strany se zavázaly zajistit časově neomezenou právní ochranu prostřednictvím ochranného systému sui generis, a to za podmíněk vzájemnosti a ochrany označení v zemi původu. Proto budou strany spolupracovat a v budoucnu doplní minimální normy stanovené v Dohodě TRIPS.

³⁴⁰ chráněn je jak název v češtině, tak i překlady - v rejstříku je uvedeno následující: СЕСКОВУДЕЮВИЦКЕ ПИВО (по-чешски) ЧЕСКОВУДЕЙОВИЦКЕ ПИВО ЧЕСКОВУДЕЙОВИЦКЕ ПИВО (по-русски) BUDWEISER BIER (по-немецки) БУДВАЙЗЕР БИР BUDWEIS BEER (по-английски) БУДВЭЙЗ БИЭ ВЕЕРЕ ДЕ СЕСКЕ ВУДЕЮВИСЕ (по-французски) БЬЕР ДЭ ЧЕХ БУДЭЙОВИС

³⁴¹ toto označení původu je chráněno pro pivo, a to od 25.12.1996, číslo reg. 02-1

³⁴² opět je chráněn jak název v češtině, tak i překlady, a to následovně: KARLOVARSKA HORKA (по-чешски) КАРЛОВАРСКАХОРКА KARLSBADER BITTER (по-немецки) КАРЛСБАДЕР БИТТЕР

³⁴³ toto označení je chráněno pro lihovinu, a to od 10.12.2003, číslo reg. 04-1

³⁴⁴ české znění je dostupné: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2016:116:FULL&from=EN>

Ochrana má být poskytnuta na podkladě zápisu, databáze zapsaných označení má být přístupná veřejnosti. Má být zavedena ochrana zahrnující zákaz užití zapsaných označení pro výrobky, které nesplňují vlastnosti výrobků, pro které bylo označení zapsáno. Rovněž má být zabráněno zneužití, napodobení nebo připomenutí zapsaného označení. Konečně bude zabráněno užití nepravdivého či zavádějícího údaje o původu výrobku.

Ochranu zapsaných označení má každá ze stran vymáhat ex offio, mimo jiné také na žádost „zainteresované strany“. Zapsané označení má být přístupné každému, který na trh uvádí zboží v souladu se specifikací příslušného označení.

Zapsaná označení nesmí zdruhovět. Pokud by zápis přihlášeného označení mohl uvést veřejnost v omyl s ohledem na všeobecně známou známku, nemá smluvní strana povinnost označení zapsat. Jiné dřívější známky mohou koexistovat se zapsaným označením, pokud není zvláštní důvod zrušení známky nebo její prohlášení za neplatné z právem stanovených důvodů (vč. smluvně sjednaných v dohodě).

Do 7 let od započetí uplatňování této dohody započnou EU a Kazachstán *„jednání za účelem uzavření dohody o ochraně zeměpisných označení na jejich příslušných územích.“*

Kazachstán není vázán Lisabonskou dohodou. Kazachstán je členem WTO a je vázán Dohodou TRIPS.

Kromě toho je Kazachstán také členským státem EAEU, a proto je vázán také [Dohodou o ochranných známkách, známkách služeb a označení původu \(sjednána v Moskvě, 03.02.2020\)](#). K tomu srov. dále [podkapitola 3.9](#).

3.9. EAEU (Euroasijská ekonomická unie) a regionální ochrana označení původu a zeměpisných označení (Ruská federace, Bělorusko, Arménie, Kazachstán, Kyrgyzstán)

Dne 29.05.2014 byla v Astaně (KZ) sjednána *Dohoda o Euroazijské ekonomické unii*³⁴⁵ (dále také jen „EAEU“) mezi Běloruskem, Kazachstánem a Ruskou federací. V současnosti (2021) jsou členy této mezinárodní organizace Arménie, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán a Ruská federace.³⁴⁶ (*Logo EAEU je vyobrazeno níže*).³⁴⁷

Mezi shora uvedenými státy byla dne 03.02.2020 v Moskvě uzavřena *Dohoda o ochranných známkách, známkách služeb a označení původu výrobků Euroasijské ekonomické unie*.³⁴⁸

Ratifikace této dohody začala v únoru 2021, jak informovaly např. Fourmanova a Botvinkina.³⁴⁹ Ratifikace již byla provedena ve všech členských státech EAEU

³⁴⁵ autentická znění dohody jsou v běloruském, kazašském a ruském jazyce; v anglickém překladu dostupná ze stránek Organizace spojených národů na této adrese: https://www.un.org/en/ga/sixth/70/docs/treaty_on_eeu.pdf

³⁴⁶ pozn.autora: Okruh členských států je nižší, než je v EAPO (Eurasian Patent Organization) - kde jsou členy Arménie, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán a Ruská federace, ale dále také Ázerbájdžán, Turkmenistán a Tádžikistán

³⁴⁷ Úřední logo je dostupné např. na stránkách Komise EAEU na adrese: <http://www.eurasiancommission.org/en/Pages/default.aspx>

³⁴⁸ v autentickém ruském jazykovém znění je dostupná na stránkách depozitáře - Komise EAEU, - zde: <http://www.eurasiancommission.org/ru/act/finpol/dobd/intelsobs/Documents/ДОГОВОР%20о%20товарных%20знаках%20ЕАЭС.pdf>

³⁴⁹ FOURMANOVA, E. - BOTVINKINA, A. *Worldwide: Ratification Begins For The EAEU Treaty On Trademarks, Service Marks and Appellations Of Origin*, In *Mondaq*, 05.02.2021. Dostupné on-line na adrese: <https://www.mondaq.com/russianfederation/trademark/1033710/ratification-begins-for-the-eaeu-treaty-on-trademarks-service-marks-and-appellations-of-origin>

a tato smlouva vstoupila v platnost 26.04.2021 - jak informovala např. Zhussipova.⁵⁵⁰ Pro účely tohoto textu se zabýváme pouze ustanoveními o ochraně označení původu (a nezbytnými institucionálními ustanoveními). Zatímco pro ochranné známky (a servisní známky) Dohoda přijímá princip „jedna EAHP registrace, ochrana ve všech (členských) státech“, u označení původu je zvolen princip částečně odlišný. Ochranným známkám EAHP se Dohoda věnuje v ustanoveních čl. 3 - 19, označením původu výrobku jsou věnována ustanovení čl. 20 - 23.

V čl. 2 jsou obsaženy nezbytné definice. Pokud jde o označení původu výrobku EAEU, (dále také jen „OPVEAEU“) a jejich registraci se dle čl. 2 dohody *Jednotným rejstříkem označení původu výrobku CES* rozumí: „soubor informací o registrovaných označeních původu zboží, které má právní ochranu na území států Strany, který se skládá z národních sekcí (podle států Stran) a jsou zveřejněny na úředních webových stránkách euroasijské ekonomické komise.“

Čl. 20⁵⁵¹ dohody upravuje postupy nezbytné před vznikem jednotného rejstříku OPVEAEU. Smluvní strany si mají vyměnit obsah informací z národních rejstříků označení původu výrobků, následně má dojít ke zřízení jednotného rejstříku OPVEAEU. Průpis zápisů z národních rejstříků ovšem

⁵⁵⁰ ZHUSSIPOVA, A. *EAEU Trademark Agreement Enters into Force In Lexology*, 05.05.2021. Dostupné on-line na adrese: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=1c1661f3-4a76-496f-ae04-675e7415602a>

⁵⁵¹ český neúřední překlad čl. 20 zde:

Článek 20 Postup pro registraci označení původu zboží registrovaného před vstupem této dohody v platnost

1. Strany si budou vyměňovat seznamy označení původu registrovaných před vstupem této dohody v platnost, které budou obsahovat informace z příslušných národních registrů.
2. Po dokončení postupu pro výměnu seznamů uvedených v odstavci 1 tohoto článku na žádost národního nositele práv (držitelé ochranných práv) a s výhradou zaplacení poplatků každému národnímu patentovému úřadu a zahrnutí informací o nich do jednotného registru označení původu CES vydá podatelna certifikát osvědčující právo používat označení původu na územích států všech stran způsobem předepsaným pokyny této dohody.
3. Osvědčení o právu používat označení původu registrované ve státě kterékoli strany přede dnem vstupu této dohody v platnost bude vydáno na dobu platnosti práva používat takové označení původu ve státě strany ve kterém je takové označení původu registrováno. Pokud je označení původu registrováno v několika státech smluvních stran přede dnem vstupu této dohody v platnost, vydává se osvědčení o právu používat označení původu na dobu platnosti výhradního práva ve státě strany, ve které toto období vyprší později a doba platnosti takového certifikátu práva používat označení původu se počítá ode dne začátku doby platnosti takového výhradního práva.

nemá být automatický, ale má k němu dojít *na základě žádosti oprávněného uživatele* a po *zaplacení poplatků* patentových úřadů všech členských států EAEU. Osvědčení má být vydáno na *dobu platnosti* (trvání práva k OPVEAEU) dle právního předpisu té členské země, kde je označení původu výrobku již zapsáno. Je-li označení původu výrobku zapsáno současně ve více zemích, pak je jako OPVEAEU zapsáno na dobu platnosti, které vyprší později (ve vztahu k dříve vzniklým národním ochranám). Dohoda totiž v čl. 22 upravuje dobu platnosti OPVEAEU, a to na 10 let. Tento princip je do Dohody převzat jako převládající z národních právních úprav členských států EAEU - toto trvání (certifikátu) ochranných práv stanoví právní předpisy v Ruské federaci,³⁵² Bělorusku,³⁵³ Kazachstánu³⁵⁴ a Arménii³⁵⁵ - pouze v Kyrgyzstánu je dosud označení zapisováno na dobu neurčitou.

³⁵² čl. 1531(1) Občanského zákoníku Ruské federace (ve znění zákona č. 230-FZ) - část čtvrtá

³⁵³ viz. čl. 1027 Občanského zákoníku (Běloruska) - zákon 218-Z ze dne 7.12.1998 (ve znění zákona 135-Z ze dne 17.07.2018)

³⁵⁴ srov. čl. 34 odst. 3 zákona - dostupné on-line na adrese: https://kazpatent.kz/sites/default/files/zakon_o_tovarnyh_znakah_eng.pdf

³⁵⁵ čl. 13(2) Zákona republiky Arménie o zeměpisných označeních

V posledním roce je možné ochranu obnovit, a to na dalších 10 let (a toto neomezeně opakovat).³⁵⁶ Dle čl. 22 odst. 4 je poskytována dokonce poshověcí lhůta (6 měsíců), prodloužení na základě žádosti podané až v rámci poshověcí lhůty je ovšem zvláště zpoplatněno.

³⁵⁶ český neúřední překlad čl. 22 zde:

Doba platnosti osvědčení o právu používat označení původu

1. Osvědčení o právu používat označení původu, registrované v souladu s touto smlouvou, je platné 10 let, počínaje ode dne podání žádosti o označení původu.

2. Doba platnosti osvědčení o právu používat označení původu uvedené v odstavci 3 článku 20 této dohody a odstavci 1 tohoto článku lze prodloužit na základě žádostí jejich vlastníků podaných v posledním roce platnosti příslušného osvědčení do podatelny, po dobu 10 let, při zachování podmínek dávajících právo používat označení původu ve státě původu zboží v souladu s právními předpisy tohoto státu.

Prodloužení doby platnosti certifikátů je možné neomezeně mnohokrát.

3. Prodloužení doby platnosti certifikátu o právu používat označení původu se provádí v souladu s požadavky této Dohody a instrukcí této Dohody, pokud existuje:

1) od nositele práv (právnícká osoba nebo fyzická osoba státu strany, na jejímž území se nachází místo původu zboží) - závěr autorizovaného orgánu vydaný způsobem předepsaným právními předpisy státu tato strana, že nositel práv vyrábí zboží v mezích odpovídajícího zeměpisného předmětu, který má specifikované v důkazech se zvláštními vlastnostmi. Uvedený závěr musí držitel práv obdržet během posledního roku platnosti osvědčení o právu používat označení původu;

2) od vlastníka certifikátu (právnícká osoba nebo fyzická osoba státu, který není stranou této dohody) - dokument potvrzující jeho právo používat označení původu ve státě původu zboží;

3) dokumenty potvrzující platbu poplatků za prodloužení doby platnosti osvědčení o právu používat označení původu v částkách stanovených právními předpisy států smluvních stran.

4. Na žádost nositele práv o prodloužení doby platnosti certifikátu o právu užívat označení původu je mu poskytnuta 6 měsíční lhůta po skončení platnosti takového certifikátu za předpokladu, že se za podání platí další poplatek úřad ve výši stanovené právními předpisy státu podatelny.

Žádost o ochranu označení původu a postup registrace jsou normovány v čl. 21 Dohody.³⁵⁷ Žádost podává přihlašovatel se sídlem v některém z členského státu u úřadu příslušného k ochraně průmyslového vlastnictví v tomto členském

³⁵⁷ Článek 21. Postup registrace označení původu

1. Žádost o označení původu podává žadatel úřadu podání.

Pokud je přihlašovatelem právnická nebo fyzická osoba státu smluvní strany, je podatelnou národní patentový úřad, na jehož území se nachází místo původu zboží. Pokud je přihlašovatelem právnická nebo fyzická osoba státu, který není stranou této smlouvy, může být podatelnou jakýkoli národní patentový úřad státu strany.

2. Žádost o označení původu se musí týkat jednoho označení původu a musí obsahovat:

- 1) jméno (jména) a adresa místa nebo místa bydliště žadatele (ů) a adresa pro korespondenci na území státu úřadu původu;
- 2) nárokované označení;
- 3) označení zboží, pro jehož označení je požadována registrace a udělení práva používat označení původu nebo udělení práva používat registrované označení původu s uvedením místa jeho výroby (hranice zeměpisného objektu) ;
- 4) popis zvláštních vlastností zboží.

3. K žádosti o označení původu jsou připojeny následující dokumenty:

- 1) pro právnickou nebo fyzickou osobu státu strany, ve kterém se nachází místo původu zboží - závěr autorizovaného orgánu státu strany, že žadatel vyrábí zboží, jehož zvláštní vlastnosti jsou dány přírodními podmínkami a (nebo) lidskými faktory charakteristickými pro daný geografický objekt;
- 2) pro právnické a fyzické osoby států, které nejsou stranami této dohody - dokument potvrzující jeho právo používat deklarované označení původu ve státě původu zboží;
- 3) dokumenty potvrzující platbu poplatků za podání a přezkoumání žádosti o označení původu ve výši stanovené právními předpisy státu úřadu podání.

4. Požadavky na žádost o označení původu, dokumenty připojené k žádosti o označení původu a postup pro provedení přezkoumání žádosti označení původu útvarem stanoveným legislativou státu úřadu podání.

Přihlašovatel může obchodovat s podatelnou žádosti o označení původu samostatně nebo prostřednictvím zástupce, mimo jiné prostřednictvím patentového zástupce registrovaného v uvedené podatelně.

5. Při posuzování žádosti o označení původu se ustanovení čl. 2 pododstavce 9 této dohody použije na označení, které umožňuje identifikovat zboží jako pocházející z území určitého zeměpisného území, a přestože neobsahuje název tohoto území, vešel ve známost používáním tohoto označení ve vztahu ke zboží, jehož zvláštní vlastnosti splňují požadavky stanovené těmito ustanoveními.

Označení není uznáno jako označení původu, přestože představuje nebo obsahuje název zeměpisného území, pokud se začalo obecně používat jako označení určitého druhu zboží na území státu kterékoli strany, které nesouvisí s místem jeho výroby.

státě. Zahraniční přihlašovatel si může vybrat, u kterého z úřadů k ochraně průmyslového vlastnictví členských států EAEU svou žádost podá. Ochrana zahraničního označení je podmíněna dle čl. 21 odst. 3 bod 2) Dohody tím, že je přiložen dokument prokazující ochranu označení ve státě původu.

Ochrana označení původu však nebude na území EAEU poskytnuta, pokud je již používáno jako označení určitého druhu zboží (nesouvisejícího s místem výroby) na území kteréhokoliv členského státu EAEU. Dohoda umožňuje poskytnutí ochrany označení původu pro název, který neobsahuje název území, ale vešel ve známost zažitým používáním takového označení ve vztahu ke zboží, jehož zvláštní vlastnosti splňují definici označení původu. K žádosti by v tomto případě musely být přiloženy důkazy. O žádosti rozhoduje ten úřad, u kterého byla podána.

Je-li žádost zamítnuta (ať již z důvodu zdruhovění nebo z jiného důvodu), má žadatel právo napadnout rozhodnutí úřadu do 3 měsíců od doručení rozhodnutí opravným prostředkem dle práva státu, ve kterém je řízení vedeno.

3.10. Dílčí závěr

Je zřejmé, že *Dohoda o ochranných známkách, známkách služeb a označení původu výrobků Euroasijské ekonomické unie* je postavena na principech, které převažují v národních úpravách členských států EAEU - např. nutnost registrace uživatele (zpoplatněná), ochranná doba 10 let (k užívání), společná praxe.

Kromě toho bude ochrana v EAEU fakticky vázána na ochranu již poskytnutou v některém členském státě EAEU. Jejím poskytnutí ovšem bude u nejznámějších označení s velkou pravděpodobností bránit již shora dokumentovaná dřívější praxe užívání druhových názvů - v některých případech odvozených od označení chráněných na jiných teritoriích prostřednictvím institutů označení původu či zeměpisných označení.

Lze tedy uzavřít, že k prosazení větší ochrany označení produktů pocházejících z členských států EU sama o sobě nepovede. V některých případech může vést k nižším výdajům na zápis označení, až bude zřízen jednotný rejstřík (a fakticky zprovozněn zápisný systém).

4. Post-sovětské státy přidružené k EU (Gruzie, Moldávie, Ukrajina) nebo na cestě přidružení (Ázerbájdžán) a ochrana označení původu a zeměpisných označení

4.1. Gruzie

Gruzie chrání na svém území označení původu a zeměpisná označení,⁵⁵⁸ a to na základě gruzínského Zákona o označeních původu a zeměpisných označení. Ochrana je poskytována prostřednictvím zápisu do rejstříku vedeného Sakpatenti nebo na základě mezinárodní smlouvy. Gruzie je tradičním výrobcem vín, většina jí chráněných označení původu je zapsána pro vína a v neposlední řadě se aktivně snaží o ochranu jejich označení na mnoha zahraničních teritoriích, ať již zemí bývalého SSSR, v EU nebo cestou ochrany mezinárodním zápisem - když Gruzie je smluvně vázána Lisabonskou dohodou na ochranu označení původu a o jejich mezinárodním zápisu.

S EU má Gruzie smluvně sjednán vzájemný vztah, jehož právním základem je *Dohoda mezi Evropskou unií a Gruzii o ochraně zeměpisných označení zemědělských výrobků a potravin*⁵⁵⁹ - dohoda je zaměřena pouze na ochranu označení, a to jak zemědělských výrobků a potravin, tak i označení vín, aromatizovaných vín a lihovin.

Dohoda obsahuje vzájemnou ochranu *zavedených zeměpisných označení* (článek 2), přičemž seznam označení zemědělských výrobků a potravin je uveden v příloze III, seznam označení vín, aromatizovaných vín a lihovin pak v příloze IV dohody. Další zeměpisná označení budou do příloh doplňována sjednaným postupem, přičemž dohodnutý postup zahrnuje jak námitky a námitkové řízení, tak i přezkoumání specifikace.

O doplňování označení rozhoduje smíšený výbor. Rozsah ochrany je stanoven v člancích 4 a následujících - označení jsou chráněna proti přímému či nepřímému obchodnímu použití u výrobků nesplňujících specifikace nebo při použití označení, kterým by bylo nepřímo těženo *z dobré pověsti zeměpisného označení*, proti dalším zneužitím, napodobením či připomenutím, a to i kdyby

⁵⁵⁸ dostupný v anglickém překladu ze stránek gruzínského Sakpatenti na adrese: <https://www.sakpatenti.gov.ge/en/page/178/>

⁵⁵⁹ [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=CELEX:22012A0330\(01\)&rid=1](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=CELEX:22012A0330(01)&rid=1)

byl uveden pravý způsob a u označení by byl připojen dovětek “druh”, “typ”, “způsob”, “jak se vyrábí v”, “napodobenina”, “chuť”, “jako” nebo jiný podobný výraz.

Označení jsou chráněna také proti jakémukoliv zavádějícímu nebo lživému údaji o původu. Konečně jsou označení také chráněna proti jiným praktikám, které by mohly uvést spotřebitele v omyl, pokud jde o skutečný původ výrobku. Ochrana je poskytována také v prepisech do jiné abecedy, a to jak mezi latinskou abecedou a gruzínskou abecedou navzájem, tak i také v prepisu do jiných abeced, které se v EU úředně používají.³⁶⁰

Uživací právo je pak stanoveno v článku 6 pro každého soutěžitele, který uvádí na trh výrobky, které jsou v souladu se specifikací příslušného označení. Dohoda také obsahuje zákaz požadavku na další registraci uživatele i zákaz placení dalších poplatků za užití.

Rozsah příloh III a IV je značný, obsahuje přímo v příloze dohody 19 označení zemědělských výrobků a potravin s původem v České republice, 8 označení vín s původem v České republice a 1 označení lihoviny s původem v České republice (Karlovarská hořká³⁶¹).

4.2. Ukrajina

4.2.1. Obecně k ochraně označení původu a zeměpisných označení na Ukrajině

Ukrajina chrání označení původu (ukr. місце походження) a zeměpisná označení (ukr. географічне зазначення) na základě [Zákona Ukrajiny o ochraně zeměpisných označení č. 32 z roku 1999](#) (ukr. ЗАКОН УКРАЇНИ Про правову

³⁶⁰ prakticky se to týká prepisů do bulharské cyrilice (Bulharsko) a řecké abecedy (Řecko, Kypr)

³⁶¹ jak je již na jiném místě této práce uvedeno, Karlovarská Hořká je stále chráněna v ČR a podle Lisabonské dohody jako označení původu, podle systému EU je pak chráněným zeměpisným označením. Gruzie má s EU uzavřenu *Dohodu o ochraně zeměpisných označení zemědělských výrobků a potravin*, je současně i smluvním státem *Lisabonské dohody*. Nicméně *Dohoda o ochraně* mezi EU a Gruzii nerozlišuje kategorie ochrany (označení původu a zeměpisné označení) - pojem zeměpisné označení tedy používá v širším významu, v jakém ji používá např. také *Dohoda TRIPS*. Ani v příloze dohody mezi EU a Gruzii nejsou uvedeny kategorie označení (CHOP/CHZO), proto rozlišování těchto dvou kategorií u Karlovarské hořké nemá při praktické aplikaci velký význam.

охорону географічних зазначень)³⁶². Původně byla na Ukrajině chráněna pouze označení původu výrobku, užívání širšího pojmu zeměpisné označení přinesla novelizace zákona.³⁶³

Tento zákon upravuje registrační systém sui generis, k prvním dvěma zápisům chráněných označení do rejstříku došlo 15.03.2007. Chráněná označení se zapisují do Státního rejstříku Ukrajiny označení původu výrobku a zeměpisných označení původu výrobku a práv na užití zaregistrovaných kvalifikovaných označení původu výrobků (ukr. ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР УКРАЇНИ НАЗВ МІСЦЯ ПОХОДЖЕННЯ ТА ГЕОГРАФІЧНІ ЗАКАЖЕННЯ ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРІВ ...), který vede Ukrpatent (ukr. Укрпатентб celým názvem Державне підприємство "Український інститут інтелектуальної власності“).

Ukrajinský zákon přitom umožňuje poskytnout ochranu jak označením ukrajinských výrobků, tak i zahraničních produktů (s podmínkou ochrany ve státě původu).

Definice formálně odpovídají definicím normovaným v EU, ukrajinská úprava ovšem umožňuje poskytnout ochranu označením širšího okruhu produktů - včetně např. minerálních vod a řemeslných výrobků.

Počet skutečně chráněných označení na Ukrajině není nijak velký a částečně se překrývá s obsahem rejstříku Ruské federace.

Celkově je v ukrajinském rejstříku 21 označení ukrajinských produktů, z nichž jedno ТАВPIЯ (č. reg. 14/01) je zapsáno pro vína i pro Koňak Ukrajiny. U tohoto označení lze v budoucnu očekávat změnu názvu kategorie produktu - v souvislosti s naplněním asociační dohody (k té srov. níže). Z 21 na Ukrajině chráněných označení je 9 zapsáno pro minerální vody, 7 pro různé vinné produkty, 3 pro zemědělské výrobky či potraviny a 2 pro nezemědělské (řemeslné výrobky).

V ukrajinském rejstříku jsou zapsána (a chráněna) také označení zahraničních výrobků. Převažují označení gruzínských výrobků (18 pro vína, 3 označení minerálních vod a 1 označení lihoviny). Na Ukrajině je také chráněno 7 označení

³⁶² v ukrajinském originále je dostupný na stránkách ukrajinského parlamentu - Vrchní rady Ukrajiny na adrese: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text>

³⁶³ a od roku 2019 také došlo ke změně jeho názvu - viz. vysvětlivky u ukrajinského znění v záhlaví předpisu na shora odkazované stránce

ruských výrobků (z nich 5 označení minerálních vod, 1 označení lihoviny (РУССКАЯ ВОДКА), a konečně 1 označení potraviny (ТУЛЬСКИЙ ПРЯНИК(ТУЛЬСКИЙ ПРЯНИК)). Ukrajina chrání zápisem také peruánské označení PISCO (ПІСКО).

Pokud jde o označení výrobků pocházejících z členských států EU, v ukrajinském rejstříku je evidováno 8 označení italských výrobků. Podle údajů v rejstříku jsou italská označení chráněná na základě asociační dohody mezi EU a Ukrajinou (viz. níže).

V neposlední řadě lze poznamenat, že v roce 2016 byl na Ukrajině přijat a publikován tzv. dekomunizační zákon, jak o něm referoval např. Walker³⁶⁴ - v důsledku toho došlo k opuštění užívání druhového výrazu „Советское шампанское“, které se dostalo do rozporu s veřejným pořádkem Ukrajiny.

Ve vztahu ke shora uvedeným označením chráněným v Ruské federaci stojí za upozornění, že některým ze shora uvedených označení byla již dříve poskytnuta ochrana dle ukrajinského práva na Ukrajině. Jmenovitě se to týká označení:

- НОВИЙ СВІТ - chráněno od 10.09.2009 pro perlivá vína (č. reg. 7) - jde o totožný název jako shora uvedený ruský název označení вина игристые НОВЫЙ СВЕТ, ovšem v ukrajinském jazyce,
- МЕГАНОМ - chráněno od 26.09.2011 pro víno (č.reg. 15),
- МАГАРАЧ - chráněno od 25.07.2013 pro víno (č. reg. 20).

Po provedení rešerše ukrajinského rejstříku je zřejmé, že žadatelem o zápis ukrajinského označení НОВИЙ СВІТ byl Державне підприємство «Завод шампанських вин «НОВИЙ СВІТ», вул. Шаляпіна, буд. 1, смт. Новий Світ, м. Судак, Автономна Республіка Крим, 98032; (UA) - tedy v překladu Státní podnik „Závod šampaňských vín „Novij Svit“, Bul. Šaljapina, č. 1, st. Nový Svět, město Sudak, Autonomní republika Krym, Ukrajina. Rovněž žadatelé o ochranu dalších dvou shora uvedených ukrajinských označení mají svá sídla na Krymu. Kromě toho má na v Sevastopolu (zeměpisně také na Krymu) ještě sídlo žadatel a producent vín s chráněným označením původu БАЛІАКЛАВА.

³⁶⁴ k tomu srov. WALKER, S. *Ukrainians say farewell to 'Soviet champagne' as decommunisation law takes hold* In The Guardian (04.01.2016). Dostupné on-line na adrese: <https://www.theguardian.com/world/2016/jan/04/ukrainians-say-farewell-to-soviet-champagne-as-decommunisation-law-takes-hold>

4.2.2. Postupné prosazování ochrany označení na Ukrajině

Dohoda o přidružení mezi EU a Ukrajinou (dále také jen „Asociační dohoda“) byla sjednána již v roce 2014 a její některá ustanovení jsou již prozatímně aplikována.³⁶⁵

Částí této dohody je *the Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA)*, která m.j. zahrnuje také kapitolu obsahující ujednání k ochraně duševního vlastnictví, která pak mezi jinými také zahrnuje ujednání o zeměpisných označeních (GI). Pro vzájemné vztahy mezi EU a Ukrajinou doplňuje Dohodu TRIPS. Dohoda o přidružení (vč. DCFTA³⁶⁶) je dle Komise EU mezi Evropskou unií a Ukrajinou prozatímně aplikována od 01.01.2016.³⁶⁷

Ochraně zeměpisných označení se věnují:

- čl. 158(2) - zahrnující zeměpisná označení (dále v této kapitole také jen „GI“) včetně označení původu (dále také jen „DO“) pod duševní vlastnictví,
- všeobecně subsekcce 3 Zeměpisná označení - zahrnující čl. 201 - 211,³⁶⁸ upravující tyto instituty (viz. dále)
- čl. 250(1)(c)(v) - zahrnující mezi zboží porušující práva k duševnímu vlastnictví také zboží označení zeměpisným označením - pro účely zásahu celními orgány,

³⁶⁵ v krátkých bodech shrnuto na stránkách Ministerstva zahraničí Ukrajiny - Asociační dohoda sjednávána od 2007, 2011 oznámeno blížící se ukončení vyjednávání, 2012 potvrzeno v Bruselu. Dne 21.03.2014 podepsána v Bruselu politická část dohody, následně ratifikována v témže roce v EU i Parlamentem Ukrajiny. 01.09.2017 dokončena ratifikace v členských státech EU. Na 22. summitu EU-Ukrajina (Brusel, 06.10.2020) se EU a Ukrajina dohodly na vzájemném posouzení dosaženého pokroku při implementaci cílů dohody. Dostupné on-line na adrese: <https://mfa.gov.ua/en/about-ukraine/european-integration/eu-ukraine-association-agreement>

³⁶⁶ v anglickém jazykovém znění je dostupná na stránkách Komise na adrese: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/november/tradoc_155103.pdf

³⁶⁷ blíže viz. <https://ec.europa.eu/chafea/agri/en/content/deep-and-comprehensive-free-trade-areas-dcfta-eu-ukraine-association-agreement>

³⁶⁸ text v českém znění je dostupný v Úředním věstníku EU z adresy: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=OJ%3AL%3A2014%3A161%3ATOC>

- Annex XXII-A (do kapitoly 9) - právní předpisy stran a elementy pro registraci a kontrolu,
- Annex XXII-B (do kapitoly 9) - kritéria, která budou zahrnuta do námitkového řízení,
- Annex XXII-C (do kapitoly 9) - zeměpisná označení zemědělských výrobků a potravin dle čl. 202(3) dohody,
- Annex XXII-D (do kapitoly 9) - zeměpisná označení vín, aromatizovaných vinných produktů a lihovin dle čl. 202(3) a 202(4) dohody.

V roce 2021 byla Dohoda o přidružení doplněna.³⁶⁹

Budeme-li se věnovat analýze čl. 201 - 211, lze celkově shrnout, že tato dohoda sjednává vzájemné standardy pro GI(DO) dle práva EU a také překračuje mezery Dohody TRIPS - pomocí sjednání seznamů zavedených zeměpisných označení (a režimu jejich doplňování).

V jednotlivostech lze konstatovat, že články vztahující se k GI(DO) upravují následující:

- čl. 201 - sjednání působnosti ustanovení čl. 201 - 211 na ochranu označení druhou smluvní stranou, ovšem s omezením na označení jen těch produktů, jejichž ochranu EU zajišťuje svými právními předpisy (ke dni sjednání dohody),
- čl. 202 - *Zavedená zeměpisná označení* - obě strany si navzájem sjednaly, že byly dokončeny námitkové procedury u označení evropských resp. ukrajinských výrobků, a dále že v přílohách (Annex XXII-A/B/C/D) jsou uvedena tzv. zavedená zeměpisná označení, jejichž ochranu budou smluvní strany navzájem zajišťovat,
- čl. 203 - doplňování nových zeměpisných označení do příloh . sjednání režimu
- čl. 204 - rozsah ochrany zeměpisných označení - zahrnující v EU obvyklý obsah (včetně právní nemožnosti zdruhování chráněných označení),

³⁶⁹ ze stránek EU je dostupné úplné znění - tzv. konsolidovaný text *Dohody o přidružení mezi Evropskou unií, Evropským společenstvím pro atomovou energii a jejími členskými státy na jedné straně a Ukrajinou na straně druhé* (ve znění posledních změn z 14.12.2021) v českém jazyce na této adrese: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014A0529\(01\)-20211122&from=CS](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014A0529(01)-20211122&from=CS)

- čl. 205 - užívací právo zeměpisných označení - sjednáno m.j. to, že užívání chráněného označení nepodléhá registraci uživatele ani placení poplatků - opět zcela v souladu s právními předpisy EU upravující ochranu GI(DO),
- čl. 206 - vztah k ochranným známkám,
- čl. 207 - vymáhání ochrany - jak ex offo, včetně případných opatření na celních hranicích, výslovně uvedeno také vymáhání ochrany na žádost zainteresované strany,
- čl. 208 - *dočasná opatření* - umožnění výprodeje skladů pro zboží nesplňující požadavky této dohody, a dále dle *odst. (3)* sjednání *přechodného období 10 let*, po kterých na Ukrajině budou moci být bez porušení ujednání dohody užívána dále uvedená označení k obchodní úpravě určitých srovnatelných produktů pocházejících z Ukrajiny - tento režim se výslovně týká označení: *Champagne; Cognac; Madeira; Porto; Jerez/Xérès/Sherry; Calvados; Grappa; Anis português; Armagnac; Marsala; Malaga; Tokaj.*
- čl. 208(4) - sjednání přechodného období 7 let po kterých na Ukrajině budou moci být bez porušení ujednání dohody užívána dále uvedená označení k obchodní úpravě určitých srovnatelných produktů pocházejících z Ukrajiny - tento režim se výslovně týká označení: *Parmigiano Reggiano; Roquefort; Feta.*
- čl. 209 - obecná pravidla pro zeměpisná označení, např. projednání všech otázek týkajících se specifikace produktů zapsaných zeměpisných označení v podvýboru pro zeměpisná označení dle čl. 211 dohody,
- čl. 210 - spolupráce a transparentnost - zahrnující např. povinnost zpřístupnit specifikace produktů chráněných označení (každou ze stran) a kontaktních míst pro kontrolní opatření,
- čl. 211 - zřízení podvýboru pro zeměpisná označení.

4.2.3. Varia

Ze shora uvedeného vyplývá, že právo na ochranu označení původu a zeměpisných označení je na Ukrajině relativně mladé. Zcela samozřejmě jsou jeho tvorba a aplikace ovlivněny časoprostorem, společenskými a politickými souvislostmi - např. směřováním státu do budoucna. Zejména směřováním orientace Ukrajiny k Evropské unii.

Na shora dokumentovaném příkladu změny nazírání na legálnost či nelegálnost užívání výrazu „Советское шампанское“ na Ukrajině v důsledku kombinace více faktorů - přijetí zákona zapovídajícího užívání a názvů z doby SSSR³⁷⁰ v kombinaci s postupným vstupem v platnost - a postupnou aplikací jednotlivých ustanovení, - Asociační dohody mezi EU a Ukrajinou,³⁷¹ lze dokumentovat, že lze překonat dřívější druhový charakter výrazu, který by mohl potenciálně bránit poskytnutí ochrany označení původu. Tento závěr pochopitelně platí také pro zeměpisná označení.

V některých výpisech z rejstříku se vyskytují u označení zapsaných v posledních několik letech i soukromoprávní (samoregulační) značky - tuto praxi lze doložit např. u zeměpisných označení Huculská ovčí bryndza (orig. ukr. [ГУЦУЛЬСЬКА ОВЕЧА БРИНДЗЯ](#))³⁷² nebo Melitopolská třešeň (orig. ukr. [МЕЛІТОПОЛЬСЬКА ЧЕРЕШНЯ](#)).³⁷³ (vyobrazení uvedena níže získána přímo z výpisů těchto chráněných označení). Obdobná praxe svědčí o uplatnění autonomie vůle. V Evropské unii je tato praxe dokumentována u většiny označení slovinských produktů, u nichž taková ochranné značky bývají uvedeny jako součást specifikací těchto označení. Tím fakticky plní garanční funkci (ve vztahu k zákazníkům) a také rozlišující funkci. Dále k této praxi a příkladům odkazují na své jiné dílo.³⁷⁴

³⁷⁰ k tomu srov. WALKER, S. *Ukrainians say farewell to 'Soviet champagne' as decommunisation law takes hold* In *The Guardian* (04.01.2016). Dostupné on-line na adrese: <https://www.theguardian.com/world/2016/jan/04/ukrainians-say-farewell-to-soviet-champagne-as-decommunisation-law-takes-hold>

³⁷¹ v krátkých bodech shrnuto na stránkách Ministerstva zahraniční Ukrajiny - Asociační dohoda sjednávána od 2007, 2011 oznámeno blížící se ukončení vyjednávání, 2012 potvrzeno v Bruselu. Dne 21.03.2014 podepsána v Bruselu politická část dohody, následně ratifikována v témže roce v EU i Parlamentem Ukrajiny. 01.09.2017 dokončena ratifikace v členských státech EU. Na 22. summitu EU-Ukrajina (Brusel, 06.10.2020) se EU a Ukrajina dohodly na vzájemném posouzení dosaženého pokroku při implementaci cílů dohody. Dostupné on-line na adrese: <https://mfa.gov.ua/en/about-ukraine/european-integration/eu-ukraine-association-agreement>

³⁷² č.reg. 3117, zapsán 11.11.2019. Výpis je dostupný na adrese: <https://ukrpatent.org/atachs/3117.pdf>

³⁷³ č. reg. 3119, zapsáno 12.10.2020. Výpis je dostupný na adrese: <https://ukrpatent.org/atachs/3119.pdf>

³⁷⁴ ČERNÝ, M. *Používání ochranných známek a chráněných označení k ověření vlastností výrobků ve státech středoevropského prostoru (Česko, Slovensko, Rakousko, Polsko, Maďarsko, Itálie, Slovinsko, Chorvatsko). 2.doplňené a přepracované vydání.* Prostějov : Michal Černý, 2018. 225 s. ISBN 978-80-88190-00-4 (PDF). Dostupná on-line na adrese: www.michalcerny.net/MC-Mono18FV.pdf

4.2.4. Dílčí závěr

Na základě shora uvedeného lze v současné době uzavřít, že ukrajinské právo poskytuje ochranu označením původu a zeměpisným označením zvláštním zápisným systémem sui generis. Jeho základ odpovídá zásadám a principům, na kterých jsou postaveny tyto právní instituty v EU.

Prosazení ochrany všech označení původu a zeměpisných označení produktů z členských států EU na Ukrajině bude výsledkem střednědobého procesu, který je sjednán v rámci Asociační dohody mezi EU a Ukrajinou (v rámci části DCFTA). V tomto rámci jsou sjednána přechodná období pro některá taxativně vypočtená označení - prakticky se jedná o některá nejznámější označení (zahrnující m.j. i Champagne, Cognac, Tokaj a některá další). Po jejich uplynutí budou tato označení na Ukrajině plně chráněna.

V souvislosti se shora uvedeným je třeba ještě konstatovat, že v důsledku aplikace vnitrostátních právních předpisů Ukrajiny došlo již k opuštění dříve aplikované praxe na teritoriu Ukrajiny - zejm. ve vztahu k druhovému označení „Советское шампанское“ i bez ohledu na to, že přechodné období dosud nevypršelo.

4.3. Moldávie

4.3.1. Ochrana označení původu a zeměpisných označení v Moldávii

Moldávie chrání na svém území zákonem označení původu a zeměpisná označení, a to zápisem do zvláštního rejstříku.³⁷⁵ Rejstřík vede Agepi (Agentia de Stat Pentru Proprietatea Intellectuala, eng. State Agency on Intellectual Property). Definice odpovídají evropsko-unijním definicím. Moldávie také chrání zaručené tradiční speciality (TSG).

V současné době je v moldavském rejstříku³⁷⁶ zapsáno 13 označení původu, 12 zeměpisných označení a 1 zaručenou tradiční specialitu. Označení původu, zeměpisná označení i zaručené tradiční speciality se zapisují do jednoho rejstříku. Okruh výrobků je uveden v databázi dle Niceského třídění, které je používáno pro ochranné známky.³⁷⁷ Zvláštností je ochrana označení původu Agriș de Marinici (DO-12), které je zapsáno pro několik různých produktů (v třídách 29, 31 a 32 Niceského třídění), ve všech případech se ale jedná o angrešt nebo výrobky z něj a z tohoto hlediska tedy všechny výrobky spadají do jedné skupiny dle členění produktů pro účely OP/ZO v EU.³⁷⁸

Celkem je zapsáno 16 chráněných označení původu a chráněných zeměpisných označení moldavských výrobků a 1 moldavská zaručená tradiční specialita. V moldavském rejstříku jsou také zapsána označení zahraničních výrobků, a to 5 označení piva vyráběného v ČR³⁷⁹ a jedné lihoviny - Karlovarská hořká.³⁸⁰

³⁷⁵ anglický překlad zákona o ochranných známkách a označeních původu je dostupný ze stránek WIPO na adrese: <https://wipolex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/md/md002en.pdf>

³⁷⁶ rejstřík je dostupný na stránkách Agepi na adrese: <http://www.db.agepi.md/GeogrIndications/SearchGI.aspx>

³⁷⁷ v tomto se moldavská praxe shoduje např. s praxí maďarskou

³⁷⁸ konkrétně jde o následující výrobky: (29) angreštový džem; angreštový džem; angreštové želé; sušené angrešty; mražený angrešt; (31) čerstvé plody angreštu; (32) angreštová šťáva.

³⁷⁹ prakticky jde o 4 různé varianty označení piva pocházejícího z Českých Budějovic, a to Českobudějovické pivo Budweiser Bier Bière de České Budějovice Budweis Beer; Budějovické pivo - Budvar Budweiser Bier - Budvar Bière de Budweis - Budvar Budweis Beer - Budvar; Budějovický Budvar Budweiser Budvar; Budějovické pivo Budweiser Bier Bière de Budweis Budweis Beer; čísla označení původu (dle předchozích uvedených těchto označení) : DO-2, DO-3, DO-4, DO-5

³⁸⁰ DO-6

Kromě těchto označení jsou v Moldávii chráněná také 3 označení ruských výrobků, a to 2 označení minerálních vod³⁸¹ a jedno označení perníku.³⁸² Ve všech těchto případech jsou označení zapsána jako označení původu. Kromě nic je chráněno již jen jedno zeměpisné značení italského vína - EMILIA DELL'EMILIA.³⁸³ Za pozornost stojí to, že první žádost o ochranu tohoto označení nebyla úspěšná, což vyplývá z dříve uvedeného záznamu totožného označení.³⁸⁴

4.3.2. Dohoda o přidružení mezi EU a Moldávií

Právním základem vztahu mezi EU a Moldávií je *Dohoda mezi Evropskou unií a Moldavskou republikou o ochraně zeměpisných označení zemědělských výrobků a potravin*³⁸⁵ - dohoda je zaměřena pouze na ochranu označení, a to jak zemědělských výrobků a potravin, tak i označení vín, aromatizovaných vín a lihovin. [Dohoda o přidružení mezi EU a Euratom a jejich členskými státy na jedné straně a Moldavskou republikou na straně druhé](#) byla uzavřena a 30.08.2014 byla publikována v Úředním věstníku EU, a to i se všemi relevantními dokumenty.³⁸⁶

Dohoda o přidružení zakotvuje spolupráci stran v oblasti zemědělství a rozvoje venkova, který m.j. zahrnuje podporu politiky jakosti a kontrolních mechanismů - zejména pak ochranu zeměpisných označení a ekologického

³⁸¹ ESSENTUKI NR. 17 (DO-8); ESSENTUKI NR. 4 (DO-9)

³⁸² TULISKII PRIANIK (DO-11)

³⁸³ IG-8

³⁸⁴ s číslem žádosti IG-0008 a prioritou 26.11.2016

³⁸⁵ [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=CELEX:22013A0115\(01\)&rid=1](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=CELEX:22013A0115(01)&rid=1)

³⁸⁶ [Rozhodnutí 2014/492/EU – o podpisu jménem Evropské unie a prozatímním provádění Dohody o přidružení mezi EU a Evropským společenstvím pro atomovou energii a jejich členskými státy na jedné straně a Moldavskou republikou na straně druhé](#)

[Rozhodnutí 2014/493/Euratom, kterým se schvaluje uzavření Dohody o přidružení mezi Evropskou unií a Evropským společenstvím pro atomovou energii a jejich členskými státy na jedné straně a Moldavskou republikou na straně druhé Evropskou komisí jménem Evropského společenství pro atomovou energii](#)

[Rozhodnutí Rady \(EU\) 2016/839 ze dne 23. května 2016 o uzavření, jménem Evropské unie, Dohody o přidružení mezi Evropskou unií a Evropským společenstvím pro atomovou energii a jejich členskými státy na jedné straně a Moldavskou republikou na straně druhé](#)

zemědělství (čl. 68(f)). Samotným zeměpisným označením jsou pak v rámci kapitoly věnované duševnímu vlastnictví věnována ustanovení čl. 296 a následujících.

Oblast působnosti pododdílu 3 (zeměpisná označení) je vymezena na uznávání a ochranu označení pocházejících z území obou stran - EU nebo Moldávie. Navzájem jsou však chráněna pouze označení těch produktů, které spadají do působnosti právních předpisů strany, jak jsou uvedeny v čl. 297 (a odkazovaných přílohách - příloha XXX-A, části A/B). Termín zeměpisná označení pro účely této Dohody zahrnuje také *označení původu*.

V jednotlivostech pak jednotlivá ustanovení upravují následující:

- čl. 297 - zavedená zeměpisná označení, jejichž ochranu smluvní strany navzájem zajišťují - uvedené ustanovení odkazuje na sjednané seznamy obsažené v příloze XXX-C (zeměpisná označení zemědělských výrobků a potravin) a resp. příloze XXX-D (zeměpisná označení vín, aromatizovaných vín a lihovin),
- čl. 298 - sjednání postupu pro doplňování nových (dalších) zeměpisných označení do seznamu smluvně chráněných označení,
- čl. 299 - rozsah ochrany zeměpisných označení - obsahující rozsah v podstatě obdobně dle příslušných nařízení EU, avšak s výjimkou smluvního sjednání právní nemožností zdruhování přímo v textu odkazovaného ustanovení - toto pravidlo je však obsaženo v příloze XXX-A části C /bod 6/ - obsahující požadavky na národní právní úpravu v Moldavsku,
- čl. 300 - užívací právo zeměpisného označení - se sjednáním práva na nevýhradní použití GI(DO) jako veřejného nevýhradního subjektivního práva každým, kdo produkty produkuje, a dále s výslovným zákazem podmínek registrace uživatele a/nebo uhrazení poplatků v souvislosti s užitím označení,
- čl. 301 - vymáhání ochrany - zahrnující nad rámec Dohody TRIPS pomocí vhodných správních opatření /včetně opatření na celních hranicích/ či soudních opatření - a to jak ex offo, tak i na žádost zainteresované strany,
- čl. 302 - provádění doplňkových opatření - EU poskytla Moldávii přechodné období 5 let (počínaje 01.04.2013) na zavedení opatření nezbytných k provedení ustanovení o ochraně (včetně ochrany na celních hranicích); tento

smluvní režim se netýká závazků Moldávie ohledně poskytování ochrany zeměpisným označením Unie vyplývající z mezinárodních dohod o ochraně zeměpisných označení a jejím vymáhání, včetně závazků přijatých v Lisabonské dohodě o ochraně označení původu a o jejich mezinárodním zápisu,

- čl. 303 - vztah k ochranným známkám,
- čl. 304 - obecná pravidla - zahrnující m.j. ujednání o specifikaci produktu a jejím schvalování pouze orgánem toho státu, z jehož území produkt pochází,
- čl. 305 - spolupráce a transparentnost - upravující m.j. zpřístupnění specifikací produktu chráněných označení veřejnosti,
- čl. 306 - zřízení podvýboru pro zeměpisná označení a jeho kompetence - zejm. ve vztahu k doplňování či změnám příloh XXX-A, XXX-B, XXX-C a XXX-D.

Dohoda obsahuje vzájemnou ochranu zavedených zeměpisných označení (článek 2), přičemž seznam označení zemědělských výrobků a potravin je uveden v příloze III, seznam označení vín, aromatizovaných vín a lihovin pak v příloze IV dohody. Další zeměpisná označení budou do příloh doplňována sjednaným postupem, přičemž dohodnutý postup zahrnuje jak námitky a námitkové řízení, tak i přezkoumání specifikace. O doplňování označení bude rozhodovat smíšený výbor.

Rozsah ochrany je stanoven v člancích 4 a následujících - označení jsou chráněna proti přímému či nepřímému obchodnímu použití u výrobků nesplňujících specifikace nebo při použití označení, kterým by bylo nepřímo těženo z dobré pověsti zeměpisného označení, proti dalším zneužitím, napodobením či připomenutím, a to i kdyby byl uveden pravý způsob a u označení by byl připojen dovětek “druh”, “typ”, “způsob”, “jak se vyrábí v”, “napodobenina”, “chuť”, “jako” nebo jiný podobný výraz. Označení jsou chráněna také proti jakémukoliv zavádějícímu nebo lživému údaji o původu. Konečně jsou označení také chráněna proti jiným praktikám, které by mohly uvést spotřebitele v omyl, pokud jde o skutečný původ výrobku. Uživací právo je pak stanoveno v článku 5 pro každého soutěžitele, který uvádí na trh výrobky, které jsou v souladu se specifikací příslušného označení. Dohoda také obsahuje zákaz požadavku na další registraci uživatele i zákaz placení dalších poplatků za

užití. Rozsah příloh III a IV je značný, obsahuje přímo v příloze dohody 24 označení zemědělských výrobků a potravin s původem v České republice, 8 označení vín s původem v České republice a 1 označení lihoviny s původem v České republice (Karlovarská hořká).

Ve shora uvedené databázi označení chráněných v Moldávii³⁸⁷ je evidováno celkem 3739 označení výrobků z Evropské unie, které jsou v Moldávii chráněny - mezi nimi nechybí ani označení Champagne nebo Cognac.

Na rozdíl od Asociační dohodou (DCFTA) mezi EU Ukrajinou Dohoda o přidružení mezi EU a Moldávií nezahrnuje sjednání přechodného období pro doprodej a ukončení produkce výrobků pocházejících z Moldávie a označených označením obdobným chráněnému. Naopak v rámci seznamu chráněných označení jsou obsažena pochopitelně také označení Champagne i Cognac.

Důvod tohoto rozdílného přístupu oproti dohodě mezi EU a Ukrajinou spočívá v tom, že Moldávie již před uzavřením Dohody s EU přistoupila k Lisabonské dohodě na ochranu označení původu a o jejich mezinárodním zápisu, a proto již musela zajistit ochranu obou shora uvedených označení na svém území (na základě jejich dřívějších zápisů do mezinárodního rejstříku). Pro sjednání přechodného období tak nebyl faktický důvod, neboť právní řád Moldávie již před sjednáním Dohody mezi EU a Moldávií upravoval ochranu označení původu.

Dohoda mezi EU a Moldávií pak rozšířila okruh chráněných označení produktů z EU, dále pak stanovila rámec pro sjednocení standardu obvyklého v EU (zavedením požadavku na instituty specifikace a další v moldavském právu) a konečně sjednala povinnost ochrany ex offio nad rámec povinností z Dohody TRIPS - na všechna označení považovaná za zavedená označení (dle smluvních seznamů v příloze XXX-C dohody).

³⁸⁷ databáze je dostupná na stránkách Agepi na adrese <http://www.db.agepi.md/GeogrIndications/SearchGI.aspx>

4.3.3. Dílčí závěr

Moldávie v současné době poskytuje ochranu označením původu i zeměpisným označením, a to na obvyklém evropsko-unijním standardu. Ochrana označení Champagne i Cognac v Moldávii nebrání žádná druhová označení. V důsledku uzavřené [Dohody o přidružení mezi EU a Euratom a jejich členskými státy na jedné straně a Moldavskou republikou na straně druhé](#) je ochrana poskytována velkému množství označení evropsko-unijních produktů, přičemž jejich seznam se bude dále rozšiřovat v důsledku plnění závazků z dohody. Sjednaný režim bude stát vedle mezinárodního systému Lisabonské dohody ve znění Ženevského aktu, neboť Moldávie je v současnosti smluvně vázána pouze Lisabonskou dohodou (ve znění Stockholmského aktu). Pokud Moldávie přistoupí také k Ženevskému aktu, bude moci sjednaný režim doplňování seznamu chráněných označení fakticky ustoupit ochraně nově chráněných označení cestou jejich mezinárodního zápisu.

4.4. Ázerbájdžán

4.4.1. Obecně k ochraně zeměpisných označení v Ázerbájdžánu

Dle dostupných informací z ázerbájdžánského úřadu poskytuje tento stát ochranu zeměpisným označením prostřednictvím zápisného systému sui generis - právní rámec vytváří [Zákon o ochranných známkách a zeměpisných označeních](#).^{388 389}

Zeměpisná označení chráněná v Ázerbájdžánu jsou zapisována do Státního rejstříku zeměpisných označení (ázer. *coğrafi göstəricilərin Dövlət reyestri*). Všeobecné informace jsou dostupné na stránkách Agentury duševního vlastnictví Republiky Ázerbájdžán (dále jen „ADVRA“), Úřad patentové a známkové examinační (ázer. *Azərbaycan Respublikası Əqli Mülkiyyət Agentliyi, Patent və Əmtəə Nişanlarının Ekspertizası Mərkəzi*).³⁹⁰

³⁸⁸ v původním ázerbájdžánském znění je dostupný na této adrese: <http://www.e-qanun.az/framework/3293>

³⁸⁹ nebo také na těchto stránkách: https://www.uaipit.com/uploads/legislacion/files/1355917564_2_Law_of_the_Republic_of_Azerbaijan_on_Trademarks_and_Geographical_Indications_AZ.pdf

³⁹⁰ dostupné na adrese: <https://patent.copat.gov.az/?sid=47>

Podle úředního oznámení³⁹¹ uveřejněného na stránkách Agentury duševního vlastnictví Republiky Ázerbájdžán (dále jen „ADVRA“) byl Úřadem patentové a známkové examinace ADVRA v čísle 2 z roku 2019 úředního věstníku³⁹² publikován seznam 3358 zeměpisných označení EU.³⁹³ S obsahem ázerbájdžánského rejstříku se bohužel na dálku není možné seznámit pro nepřehlednost internetových zdrojů. Jeho obsah lze tak dovodit pouze nepřímo - ze seznamu zeměpisných označení ázerbájdžánských výrobků v Úředním věstníku EU.

4.4.2. Jednání o uzavření obchodní dohody mezi EU a Ázerbájdžánem a výhled na ochranu označení v budoucnu

Evropská unie (zastupující členské státy) jedná Ázerbájdžánem o uzavření nové obchodní dohody. V rámci probíhajících jednání si EU a Ázerbájdžán navzájem sdělily obsah seznamů chráněných zeměpisných označení (za EU obsahujících CHOP i CHOZ). Následně došlo k jejich zveřejnění - v případě ázerbájdžánských označení se zamýšlenou ochranou v EU v Úředním věstníku EU (2019, C. 167, 16.05.2019).³⁹⁴ Dle seznamu předaného Ázerbájdžánem by měla být v EU v případě uzavření dohody chráněna tato označení:

- zemědělských produktů a potravin: Abşeron, Bakı, Duzdağ, İsmayilli, Kəngərli, Ləkoran, Ordubad, Qax, Qəbələ, Quba, Salyan, Naxçıvan,³⁹⁵ Şəki, Zirə.³⁹⁶
- vín: Azərbaycan, Meysəri.

Zveřejnění v EU je standardní postup před uzavřením dohody tohoto typu (obchodní dohody obsahující seznam(y) smluvně navzájem chráněných

³⁹¹ <https://copat.gov.az/en/nav/announcements>

³⁹² <https://copat.gov.az/docs/Elanlar/avropa-cografi-ENG.pdf?t=1556779785>

³⁹³ [https://patent.copat.gov.az/files/Avropa%20İttifaqı%20\(1\).pdf](https://patent.copat.gov.az/files/Avropa%20İttifaqı%20(1).pdf)

³⁹⁴ odkaz na úřední zveřejnění v Úředním věstníku zde: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2019.167.01.0026.01.CES&toc=OJ%3AC%3A2019%3A167%3ATOC

³⁹⁵ v EU by měla být chráněna jako dvě totožná označení, a to pro různé produkty: švestky, masný výrobek (govurma)

³⁹⁶ v EU by měla být chráněna jako dvě totožná označení, a to pro různé produkty: olivy, rajčata

zeměpisných označení). Cílem je umožnit podání námitek, přičemž okruh případných námitkových důvodů je poměrně obsáhlý. Patří do něj potenciální střet s názvem odrůdy rostliny nebo plemene zvířete; dále pak homonymita s již v EU chráněným označením (CHOP/CHZO), a to včetně ochrany označení dle jiných vypočtených dohod uvedených v oznámení (tedy označení výrobků pocházejících ze třetích zemí); ochranná známka se zvláště pověstí a proslulostí (požívající ochrany kdekoliv v EU); existence totožně znějícího názvu nebo ochranné známky (kdekoliv v EU); druhový charakter výrazu. Lhůta pro podání námitek již uplynula, nicméně informace o případných podaných námitkách nebyly uveřejněny. Proto vycházíme ze shora uvedeného seznamu jako posledně dostupného.

Současně je však potřeba konstatovat, že k uzavření dohody mezi EU a Ázerbájdžánem dosud nedošlo.

Ač dosud nejsou známky informace o ochraně označení Champagne ani Cognac v Ázerbájdžánu, obě tato označení jsou na seznamu označení, jejichž ochranu EU požaduje po Ázerbájdžánu v rámci sjednávání shora uvedené obchodní dohody.³⁹⁷

4.4.3. Dílčí závěr

Dojde-li k uzavření dohody mezi EU a Ázerbájdžánem, bude takovou obchodní dohodou překlenuta mezera spočívající v neexistenci vzájemně sjednaného seznamu zeměpisných označení (ve smyslu Dohody TRIPS), která dosud brání poskytnutí efektivní ochrany označením produktů pocházejících z členských států EU v Ázerbájdžánu.

³⁹⁷ viz. [https://patent.copat.gov.az/files/Avropa%20ittifaqi%20\(1\).pdf](https://patent.copat.gov.az/files/Avropa%20ittifaqi%20(1).pdf)

5. Mezi ochranou a druhovostí ... v post-sovětském prostoru - (Champagne, Cognac)

5.1. Neochrana Champagne a Cognac - druhové výrazy od nich odvozené

Na shora uvedených dílčích studiích je zřejmé, že ve státech nacházejících se na bývalém teritoriu SSSR je ochrana označení původu a zeměpisných označení na různé úrovni, byť ve většině z těchto států je ochrana poskytována zvláštním systémem zápisu sui generis. Dají se však identifikovat různé skupiny států a jejich vnitrostátních úprav.

Dosud jsme se zvlášť nezabývali analýzou práva označení zeměpisného původu v tzv. pobaltských zemích (Litva, Lotyšsko, Estonsko). Je tomu tak proto, že tyto státy jsou členskými státy Evropské unie a proto na svém území poskytují ochranu dle evropsko-unijních právních předpisů. Nad tento rámec pak Lotyšsko a Litva poskytují ochranu cestou soudních rozhodnutí,³⁹⁸ zatímco Estonsko umožňuje ochranu i národním zápisným systémem (a také cestou certifikačních známek). V estonském rejstříku jsou zapsána 3 označení minerálních a jiných vod - všechna ve znění „VÄRSKA“.^{399 400 401} Dále jsou zapsána 2 označení produktů spadajících do skupiny zemědělských výrobků a potravin (v obou případech jde o označení sýrů - SAAREMAA JUUST, PÕLTSAMAA JUUST⁴⁰²) a rovněž jedno označení vína - PÕLTSAMAA.⁴⁰³

³⁹⁸ viz. právní předpisy Litvy a Lotyšska -

- (Litva) [Zákon o ochranných známkách](#)
- (Lotyšsko) [Zákon o ochranných známkách a zeměpisných označeních](#)

³⁹⁹ https://www.epa.ee/sites/www.epa.ee/files/elfinder/dokumendid/g200100001_eng.pdf - chráněno pro produkt: Minerální voda (přírodní, sycená)

⁴⁰⁰ https://www.epa.ee/sites/www.epa.ee/files/elfinder/dokumendid/g200800001_eng.pdf - chráněno pro produkty: 1. Stolní voda sycená oxidem uhličitým. 2. Sycená ochucená stolní voda. 3. Stolní voda sycená oxidem uhličitým obohacená o přírodní minerální vodu. 4. Nesycená pitná voda. 5. Nesycený slazený ochucený nápoj.

⁴⁰¹ https://www.epa.ee/sites/www.epa.ee/files/elfinder/dokumendid/g200900001_eng.pdf - chráněno pro produkt: Přírodní minerální voda sycená oxidem uhličitým

⁴⁰² bližší informace a výpisy je možné získat z databáze zpřístupněné úřadem na adrese: <https://www.epa.ee/en/geographical-indications-databases/geographical-indications-database>

⁴⁰³ https://www.epa.ee/sites/www.epa.ee/files/elfinder/dokumendid/g200300002_eng.pdf

Ochrana označení původu Champagne a zeměpisného označení Cognac je v plném rozsahu zajištěna.

V ostatních státech, které jsou ve vztahu k EU v režimu třetích zemí, shledáváme různou právní úpravu a také různou praxi - zejména ve vztahu k užívání druhových výrazů majících kořen v době existence SSSR.

Mezi těmito státy resp. jejich skupinami jsou pochopitelně rozdíly. Na jedné straně jsou státy, které s EU mají smluvní vztah upravující ochranu označení původu a zeměpisných označení, ať již je taková obchodní dohoda plně ratifikována a aplikována (Gruzie, Moldávie), nebo jen sjednána a částečně prozatímně aplikována (Ukrajina) nebo se o jejím uzavření doposud ještě jedná (Ázerbájdžán). Tyto státy akceptovaly nejen smluvní seznamy chráněných označení, čímž došlo k efektivnímu přemostění nedostatku Dohody TRIPS, ale v prvních třech případech také sjednaly akceptaci principů právní úpravy ochrany označení původu a zeměpisných označení totožných s principy práva EU. Mezi ně patří soutěžní neutralita, nevýhradní užívání, zákaz požadavku registrace uživatele apod. V případě Gruzie a Moldávie k tomu přistupuje i to, že tyto státy se aktivně zasazovaly o ochranu označení původu svých produktů (zejm. vín), a to členstvím ve zvláštní unii dle Lisabonské dohody na ochranu označení původu a o jejich mezinárodním zápisu. Tyto dva státy poskytovaly ochranu označením původu již na základě jejich mezinárodního zápisu. Sjednané smluvní seznamy pak významně rozšířily okruh chráněných označení.

Druhou skupinu států pak tvoří státy, které jsou vzájemně vázány členstvím v EAEU (Ruská federace, Arménie, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán). Ačkoliv všechny tyto státy upravují ochranu označení (ve většině případů jak označení původu, tak i zeměpisných označení), právní úpravy jsou postaveny na odlišných principech, než jsou evropsko-unijní úpravy. Sice je možné chránit jak tuzemská, tak i zahraniční označení, ale ostatní principy se v mnoha ohledech odlišují. Uživatel se musí povinně registrovat, registrace je placená. Registrace také platí na dobu určitou - 10 let. De iure je již upraven jednotný systém ochrany označení původu a zeměpisných označení v jednotném rejstříku CES (v celé EAEU), ale fakticky do doby finalizace tohoto textu nedošlo k jeho zpřístupnění veřejnosti na dálku. Z uzavřené Moskevské dohody je přitom patrné, že tento systém je odvozen od ruské právní úpravy.

Pro všechny zkoumané země z obou skupin platí, že byla zkoumaná také předchozí praxe - užívání druhových označení odvozených od v současnosti chráněných označení původu či zeměpisných označení - předně «Советское шампанское» resp. «Российское шампанское» nebo «КОНЬЯК» (v posledním případě s uvedením lokalizačních doložek). Dále shrneme různé přístupy k užívání těchto výrazů - považovaných na některých územích za druhové, - a to v Rusku a na Ukrajině.

Ačkoliv ruská i ukrajinská právní úprava umožňuje ochranu zápisem i zahraničním označením (v současné době jak označením původu, tak i zeměpisným označením), dosud nejsou v Ruské federaci ani na Ukrajině chráněna nejznámější označení - např. Champagne nebo Cognac. Přitom jsou v rámci několika zápisů chráněných označení použity druhové výrazy, které jsou přinejmenším odvozené z označení Champagne (v případě ruských označení krymských vín shora uvedených) nebo Cognac (v případě ukrajinského označení [ТАВРІЯ](#)), které jsou v EU chráněny a podle příslušných úprav v nařízeních EU je právně vyloučeno jejich zdruhovění. Pokud bychom hodnotili výsledek dle pravidel EU (a měřítek jimi užívaných), samotné užití takových druhových výrazů by bylo nutno hodnotit jako porušení práv k chráněnému označení. A to bez ohledu na to, zda-li by takový výraz byl použit s delokalizační či lokalizační doložkou. Přitom samotné názvy ruských chráněných označení resp. název chráněného ukrajinského označení, kterých se toto uvedení týká, konfliktní nejsou. Konfliktními se ovšem stávají ve spojení s uvedením druhu výrobku. Obvyklým požadavkem potravinového práva přitom bývá uvedení druhu výrobku na jeho etiketě.

Na tomto místě lze opětovně krátce shrnout, že Rusko i Ukrajina jsou vázány Dohodou TRIPS, ale ne Lisabonskou dohodou (a dosud ani Ženevským aktem). Rusko nemá s EU sjednanou asociační ani obchodní dohodu. Ukrajina s EU asociační dohodu sjednanu má (Dohoda o přidružení mezi Evropskou unií a jejími členskými státy na jedné straně a Ukrajinou na straně druhé⁴⁰⁴), ovšem dosud nebyla dokončena její ratifikace. Evropský parlament souhlas dal. Na základě rozhodnutí Rady ze dne 17.03.2014 je v určitých částech

⁴⁰⁴ dostupná v Úředním věstníku EU na adrese: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=OJ:L:2014:161:TOC> , plné české znění zde: http://publications.europa.eu/resource/cellar/4589a50c-66e3-11e3-8cd4-01aa75ed71a1.0002.03/DOC_1

prozatímně prováděna.⁴⁰⁵ V ostatním odkazují do příslušných podkapitol uvedených shora.

5.2. Různé náhledy na druhovost aneb lze překonat shora uvedený stav?

5.2.1. Různé přístupy v Rusku a na Ukrajině

V ostatním se politické i právy přístupy v Rusku a na Ukrajině v mnohém odlišují. V případě Ukrajiny byla sjednána Asociační dohoda, v jejím rámci upravena přechodná období a po jejich uplynutí dojde k plné ochraně označení Champagne i Cognac. K zamezení praxe užívání druhového výrazu «Советское шампанское» již přispěl i tzv. dekomunizační zákon (2016).⁴⁰⁶

V Ruské federaci je situace zcela odlišná. Na základě předchozí praxe fakticky vyvolané technickou normou ГОСТ Р 51165-98 («Российское шампанское»)⁴⁰⁷ a absencí smluvní úpravy ochrany konkrétního označení (Champagne) došlo v roce 2021 ke kodifikaci současného stavu - tedy de iure zdruhovění, - v rámci úpravy ruského potravinářského práva. Tímto předpisem je federální zákon č. 345-FZ ze dne 02.07.2021 (Федеральный закон от 2 июля 2021 года N 345-ФЗ) novelizující zákon č. 170-FZ ze dne 22.11.1995 o regulaci produkce alkoholu (rus. 171-ФЗ «О регулировании алкогольной продукции»). Tento zákon v současné době nejen používá výraz «Российское шампанское» jako druhový, ale ještě de iure preferuje ruské výrobce šumivých vín, kteří při dodržení požadavků shora uvedené technické normy mohou tento název užívat na svých produktech. Paradoxně výrobci vína s v EU chráněným CHOP Champagne (které však v Rusku není chráněno), sice mohou název označení použít na etiketě svého produktu, ale musí jej doplnit rusým ekvivalentem označujícím perlivé víno (rus. „игристое вино“).

⁴⁰⁵ ibid

⁴⁰⁶ WALKER, S. *Ukrainians say farewell to 'Soviet champagne' as decommunisation law takes hold* In The Guardian (04.01.2016). Dostupné on-line na adrese: <https://www.theguardian.com/world/2016/jan/04/ukrainians-say-farewell-to-soviet-champagne-as-decommunisation-law-takes-hold>

⁴⁰⁷ dostupná on-line na adrese: <https://files.stroyinf.ru/Data/43/4358.pdf>

Podle S. Romašenko⁴⁰⁸ proti ruskému zákonu 345-FZ protestovala Francie, Evropská komise a také sdružení producentů CIVC. Francie dle Romašenko zkoumá, zda-li tento zákon neporušuje pravidla vzájemného mezinárodnímu obchodu WTO.

Podle čl. 24 Dohody TRIPS náleží zeměpisným označením (včetně označení původu) vín a lihovin doplňková ochrana, kterou musí státy vázané touto dohodou zajistit ex officio. Problémem Dohody TRIPS, na kterou je v literatuře opakovaně poukazováno, je neexistence společného seznamu či rejstříku chráněných označení - v české literatuře na tento problém upozorňuje např. Týč.⁴⁰⁹

Zajištění ochrany označení ex offio je tak prakticky nemožné prosadit ve státě, který takové označení nepovažuje za splňující jeho definiční požadavky. Přitom otázka definice je řešena národní právní úpravou.

Navíc, i když národní úprava dovoluje zápis označení zahraničního výrobku, obvyklým obsahem katalogu důvodů pro zamítnutí ochrany je jednak druhový charakter označení, a dále (a nezávisle na předchozím) i spotřebitelská zkušenost (a předchozí praxe) na národním trhu - označení nebude poskytnuta ochrana (označení původu nebo zeměpisné označení), pokud by spotřebitelé mohli být poskytnutím ochrany uvedeni v omyl. Do obvyklého katalogu důvodů patří také existence starší známky bránící ochraně totožného označení. Obvykle bývala v literatuře uváděna existence starší známky slovní,⁴¹⁰ což ovšem Dohoda TRIPS nevyžaduje a pověst a proslulost může mít i známka jiná než slovní.

Bonadio/Contardi se zamýšleli také nad některými jinými případy, kter byly již řešeny v rámci rozhodčího panelu WTO - jednak případu australského zákona znemožňujícího užívání ochranných známek na obalech cigaret (2012) a také

⁴⁰⁸ ROMAŠENKO, S. [Сергей Ромашенко]. Франция пригрозила России из-за закона о шампанском. In Deutsche Welle, (07.07.2021). Dostupné on-line na adrese: <https://www.dw.com/ru/francija-prigrozila-rossii-iz-za-zakona-o-shampanskom/a-58188818>

⁴⁰⁹ Týč, V. In TÝČ, V. - CHARVÁT, R. *Zeměpisná označení v mezinárodních smlouvách a v právu Evropské unie*. Praha : Leges, 2016. S.78 a násl.

⁴¹⁰ např. SLOVÁKOVÁ, Z. *Aktuální otázky označení původu a zeměpisných označení*. In ASPI, LIT 215646CZ

indonéský případ - vyžadující vyhledání lokálního partnera v Indonésii za účelem užívání indonéské ochranné známky pro účely dovozu automobilů do Indonésie.⁴¹¹ Oba případy byly řešeny rozhodčím panelem WTO, nicméně v obou případech byly žaloby zamítnuty. V prvním případě byl důvodem pro zásah do práva na užití ochranných známek lepší zájem na ochraně veřejného zdraví lidí v Austrálii, ve druhém případě pak to, že indonéský program byl doobvolný.⁴¹² Bonadio/Contardi oba tyto případy srovnaly se situací požadavku potravinového práva (včetně právních možností pro užití výrazu «российское шампанское») a opatrně dovodili, že tento případ se od hora uvedených odlišuje v tom, že nejde nezbytně ani o ochranu veřejného zdraví ani požadavek ruského předpisu nemá dobrovolný charakter, ale naopak charakter donucující.⁴¹⁵ Diplomatickým jazykem tak dovodili svůj názor - na skrytě diskriminující charakter. Mimo to ve svém článku také uvedli, že většina konzumentů vína tohoto druhu v Ruské federaci neumí přečíst nápis v latinském písmu,⁴¹⁴ které se od azbuky pochopitelně odlišuje. Tím dle jejich názoru mohou producenti vína splňující kvalifikaci pro užití názvu «российское шампанское» monou získat nespravedlivou tržní výhodu.⁴¹⁵ S tím lze sice teoreticky souhlasit (v případě prokázání). To však není ještě samo o sobě neznámá, že lze popřít praxi užívání druhového výrazu, neboť Champagne a «российское шампанское» nejsou totéž.

Celkově lze uzavřít, že pokud je právní úprava označení původu či zeměpisného označení dle národní úpravy nově zavedena jako specifické právní instituty, může být relativně těžké prosadit ochranu i těch neznámějších označení. Protože právě u nich reálně hrozí dřívější praxe na trhu akceptující prodej výrobků typově obdobných, avšak postrádajících zeměpisný původ a často se

⁴¹¹ BONADIO, E. - CONTARDI, E. *New Russian law on Champagne's label might trigger a WTO complaint.* In *The Trademark Lawyer Magazine*, (22.07.2021). Dostupné on-line na adrese: <https://trademarklawyermagazine.com/new-russian-law-on-champagnes-label-might-trigger-a-wto-complaint/>

⁴¹² *ibid*

⁴¹⁵ BONADIO, E. - CONTARDI, E. *New Russian law on Champagne's label might trigger a WTO complaint.* In *The Trademark Lawyer Magazine*, (22.07.2021). Dostupné on-line na adrese: <https://trademarklawyermagazine.com/new-russian-law-on-champagnes-label-might-trigger-a-wto-complaint/>

⁴¹⁴ *ibid*

⁴¹⁵ *ibid*

odlišující i některými postupy vyžadovanými (v souladu se specifikací) při produkci napodobovaného „originálu“.

Shora bylo již jasně dokumentováno, že v případě tržního konfliktu vína s CHOP Champagne na straně jedné a vín s druhovým označením российское шампанское (resp. dříve Советское шампанское) se vína z Ruské federace (resp. dříve i jiných států bývalého SSSR) odlišují nejen produkční oblastí, ale také v použitých metodách výroby. Kromě toho by bylo možné v konkrétním případě při řádném zkoumání nalézt ještě i další odlišnosti konkrétního vína - mohou spočívat např. v použití odrůd révy vinné. Konečně samotná definice CHOP jakéhokoliv vína v EU vyžaduje provedení všech produkčních fází (až na určité výjimečné případy) v produkční oblasti - což v případě oblasti Champagne je splnitelné zcela přirozeně. Oproti tomu - je-li např. některá ze značek „ruského šampaňského“ vyráběna výrobcem v Sankt Peterburgu, pak se výroba odehrává zcela mimo oblast, ve které réva vinná v Ruské federaci roste.

5.2.2. Některé příklady druhových názvů v odlišném nahlížení dle práva EU nebo České republiky oproti státu původu

Sporné příklady lze ovšem najít i v Evropské unii, byť ojediněle. Jedním z nich je označení EMMENTALER, které je v EU považováno za druhový výraz, zatímco ve Švýcarsku jde o chráněné označení původu. Tento výraz je dokonce v EU součástí jiného v EU chráněného označení původu německého sýra - Allgäuer Emmentaler.⁴¹⁶ Švýcarsku se dosud nepodařilo v EU ochranu označení původu švýcarského sýra prosadit. Dosud posledním pokusem je snaha prosadit ochranou prostřednictvím mezinárodního zápisu (designace EM - tedy Evropská unie) švýcarské zeměpisné známky Emmentaler. Tato designace

⁴¹⁶ PDO-DE-0459. Záznam v databázi E-Ambrosia (Komise EU) je dostupný na této adrese: <https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/geographical-indications-register/details/EUGI00000013262>

mezinárodního zápisu ovšem byla v EUIPO v prvním stupni zamítnuta. Blíže jsem se tomuto tématu věnoval ve svém jiném díle, na které tímto odkazuji.⁴¹⁷

V evropsko-unijních předpisech lze však také najít ojedinělé příklady - jde např. o normování obchodních názvů některých lihovin - např. London Gin nebo Pastis de Marseille - v obou případech v příloze Nařízení (EU) 2019/787. Tyto obchodní názvy jsou popisné povahy ve vztahu ke kategorii produktu.

Kromě toho i v českých právních předpisech lze nalézt příklady, kdy je druhový popisný nebo druhový charakter názvu přímo definován právním předpisem (potravinářského práva), byť jde o praxi nepříliš častou. Této praxi - normující názvy neupravené v právu EU v rámci české vyhlášky Ministerstva zemědělství - např. Řecký jogurt (resp. také jogurt řeckého typu), Turecký med, Hořčice francouzská, Hořčice anglická, Hořčice kremžská, Linecké těsto, Pálenka, Oolong čaj, - jsem se také věnoval ve svém jiném díle, na které tímto odkazuji.⁴¹⁸ Je dokumentováno, že Velvyslanectví Řecka nemělo pochopení pro tuto praxi českého ministerstva zemědělství.

5.2.3. Existuje řešení problému druhovosti? Redefinice pojmu „druhový výraz“ nebo mezinárodní smlouva ...

Existuje tedy řešení problému druhovosti? Globalizace obchodu tento problém spíše zvětšuje a respekt se příliš nenosí. Nutná je osvěta a k prosazení může vést trnitá cesta (stojící hodně času a peněz).

Jedno z možných řešení lze spatřovat v redefinici chápání pojmu druhové označení. Takový pohled nabízí např. De Almeida/Carls, kteří za druhový výraz (generic) považují jen takový, který již zcela ztratil svůj původní význam - např. když spotřebitelé vůbec neočekávají vazbu mezi výrobkem a produkční oblastí

⁴¹⁷ Černý, M. In RONOVSÁ, K., HAVEL, B. LAVICKÝ, P. a kol. *Pocta prof. Janu Hurdíkovi k 70. narozeninám. Základní otázky života, práva a vůbec ...!* Brno : Masarykova univerzita, 2021. ISBN 978-80-210-9937-1. - Samostatné autorství kapitoly: ČERNÝ, M. *Zeměpisná ochranná známka („EMMENTALER“) jako nástroj opětovného prosazení ochrany označení výrobku zvláštních vlastností?* S. 611-632

⁴¹⁸ ČERNÝ, M. - PRCHAL, P. - ADAMOV, N. - KOPCOVÁ, M. *Výzvy v právu duševního vlastnictví (MMXIX)*. Olomouc : Iuridicum Olomoucense, 2019. Dostupné on-line na adrese: <http://www.michalcerny.net/UIP9PDV-FV.pdf> S. 157-180

(a kvalitou produktu z toho místa).⁴¹⁹ De Almeida/Carls dovozují, že jako druhový výraz může být výraz považován pouze tehdy, pokud „ztratil schopnost rozlišit (it has lost its distinctiveness).“⁴²⁰ Aby došlo k tomuto zdruhování, je dle De Almeida/Carls nutno, aby současně došlo ke ztrátě obou spojení - jak ke ztrátě zeměpisného spojení, tak i spojení kvalitativního. Pokud došlo pouze ke ztrátě jednoho spojení, nedošlo ještě ke zdruhování. Takový výraz by pak byl sice popisným (případně obecným), ale ne druhovým (ve smyslu překážky ochrany označení původu nebo zeměpisných označení).⁴²¹

V evropsko-unijním pojetí práv na označení (a předpisů souvisejících) je v právu EU několik skupin výrazů, u nichž došlo de iure k deklaraci ztráty zeměpisného spojení, nikoliv však ke ztrátě spojení kvalitativního. Jde o následující právní instituty:

- zaručená tradiční specialita - upravená aktuálně v Nařízení (EU) 1151/2012 - u které je kvalitativní spojení zaručeno prostřednictvím specifikace produktu,
- tradiční výraz - popis kategorie produktu (*description of products characteristic*) (dle čl. 112 (b) Nařízení (EU) 1308/2013 a také čl. 24 a násl. Nařízení Komise (EU) v přenesené pravomoci 2019/33)
- obchodní názvy aromatizovaných vín dle Nařízení (EU) 251/2014
- zákonné názvy lihovin dle Nařízení (EU) 2019/787.

Ve všech shora uvedených případech jsou kvalitativní požadavky zajištěny - v případě prvních dvou ze shora jmenovaných institutů pomocí specifikace ZTS/tradičního výrazu v případech zbývajících institutů pomocí popisu vlastností v přílohách odkazovaných nařízení.

5.2.4. Opětovné prosazení (obživnutí) v důsledku odlišení druhových výrazů či popisných výrazů od obecných názvů ...

⁴¹⁹ volně dle DE ALMEIDA, A. R. - CARLS, S. *The Criteria to Qualify a Geographical Term as Generic: Are We Moving from a European to a US Perspective?* In *IIC*, (2021) 52, 4. S. 444-467. <https://doi.org/10.1007/s40319-021-01045-x> S. 446

⁴²⁰ tamtéž

⁴²¹ tamtéž

Nutnost rozlišovat více kategorií - od pojmu druhový výraz (generic term) odlišit popisný výraz (descriptive term) a od obou předchozích pak odlišit běžný název (common name). S tímto názorem se ztotožňuji. De Almeida/Carls uvádí příklady - druhový výraz: víno; popisný výraz: šumivé víno; obecný název: Champagne (v některých zemích).⁴²²

Zde je na místě podotknout, že stávající Dohoda mezi ES a USA o obchodu s vínem ⁴²³ „Champagne“ výslovně považuje za výraz *semi-generic* - jediný v této kategorii. Toto řešení by bylo nesystémové, ovšem bylo zřejmě jedinou možností kompromisu při uzavírání této dohody v tehdejší době.

Cestou mezinárodní dohody lze předefinovat a pomoci prosadit ochranu chráněného označení na jiných trzích. Podobným příkladem je např. výraz Tokaj, který byl v Austrálii považován za druhový (dle shora uvedeného členění bychom měli lépe rozlišovat a uvést ho jako popisný, neboť byly definovány vlastnosti). Změnu přinesla Dohoda mezi ES a Austrálií o obchodu s vínem,⁴²⁴ která označení poskytla ochranu v Austrálii (byť až po uplynutí poměrně dlouhého přechodného období).

Na druhou stranu ovšem může uzavření (jiné) mezinárodní dohody již nastavený režim ochrany i oslabit. Příkladem - jak uvádí De Almeida/Carls, - je např. nově uzavřená [Ekonomická a obchodní dohoda mezi Spojenými státy americkými a Čínou](#) (dále také jen „ETAUSCN“), která se s otázkou ochrany zeměpisných označení vyrovnává zcela jinak.⁴²⁵

⁴²² S. 463

⁴²³ text dohody dostupný na portálu Eur-Lex na adrese: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A21994A0624\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A21994A0624(01)) Elektronický text (v anglickém jazyce) je dostupný také na internetových stránkách na adrese: http://tcc.export.gov/Trade_agreements/All_Trade_agreements/exp_002818.asp

⁴²⁴ [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:22009A0130\(01\)&rid=11](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:22009A0130(01)&rid=11)

⁴²⁵ Text dohody v anglickém znění je dostupný na stránkách Úřadu obchodní reprezentace Spojených států amerických (Office of the United States Trade Representative) na adrese: https://ustr.gov/sites/default/files/files/agreements/phase%20one%20agreement/Economic_And_Trade_Agreement_Between_The_United_States_And_China_Text.pdf

Zeměpisná označení jsou v dohodě ETAUSCN upravena v samostatném oddílu F, konkrétně v čl. 1.15 - 1.17.⁴²⁶ Resp. je spíše upraven *režim negující* již poskytnutou ochranu zeměpisným označením zboží pocházejících ze třetí zemí

⁴²⁶ **Oddíl F: Zeměpisná označení**

Strany zajistí plnou transparentnost a procedurální spravedlnost, pokud jde o ochranu zeměpisných označení, včetně záruk pro druhové výrazy (také známé jako běžné názvy), respektování dřívějších práv k ochranným známkám a jasné postupy umožňující vznést námitky a zrušení, jakož i spravedlivý přístup na trh pro vývozy strany spoléhající na ochranné známky nebo použití běžných názvů.

Článek 1.15: Zeměpisná označení a mezinárodní dohody

1. Čína zajistí, aby jakákoli opatření přijatá v souvislosti s nevyřízenými nebo budoucími žádostmi jakéhokoli jiného obchodního partnera o uznání nebo ochranu zeměpisného označení podle mezinárodní dohody neohrozila přístup na trh pro vývoz zboží a služeb z USA do Číny využívajících ochranné známky a běžných názvů.

2. Čína poskytne svým obchodním partnerům, včetně Spojených států amerických, nezbytné příležitosti k tomu, aby vyvolali nesouhlas ohledně vyjmenovaných zeměpisných označení v seznamech, přílohách, dodatcích nebo doprovodných dopisech v jakékoli takové dohodě s jiným obchodním partnerem.

3. Spojené státy potvrzují, že stávající opatření USA umožňují zacházení rovnocenné tomu, které je stanoveno v tomto článku.

Článek 1.16: Všeobecné souvislosti zeměpisných označení související s přístupem na trh

1. Čína zajistí, aby:

a) příslušné orgány při určování, zda je výraz v Číně druhový, zohlednily, jak spotřebitelé výraz v Číně chápou, včetně toho, jak je uvedeno níže:

(i) kompetentní zdroje, jako jsou slovníky, noviny a příslušné webové stránky;

(ii) jak se zboží, na které se výraz odkazuje, prodává a používá při obchodu v Číně;

(iii) zda je tento výraz použit v příslušných normách k označení typu nebo třídy zboží v Číně, jako je tomu v souladu s normou vyhlášenou Codex Alimentarius; a

iv) zda je dotyčné zboží dováženo do Číny ve významných množstvích z jiného místa, než je území uvedené v žádosti nebo petici, a způsobem, který neuvede veřejnost v omyl ohledně místa jeho původu, a zda tyto dovážené zboží je pojmenováno pojmem a

b) jakékoli zeměpisné označení, ať už udělené nebo uznané podle mezinárodní dohody nebo jakkoliv jinak, se může časem stát druhovým a může být na tomto základě zrušeno.

2. Spojené státy potvrzují, že stávající opatření USA umožňují zacházení rovnocenné tomu, které je stanoveno v tomto článku.

Článek 1.17: Složené výrazy

1. Každá strana zajistí, aby jednotlivá složka složeného výrazu, který je chráněn jako zeměpisné označení na území strany, nebyla v této straně chráněna, pokud je tento jednotlivá složka druhová.

2. Pokud Čína poskytuje ochranu zeměpisného označení vícesložkovému výrazu, veřejně určí, které jednotlivé složky, pokud vůbec nějaké, chráněny nejsou.

3. Spojené státy potvrzují, že stávající opatření USA umožňují zacházení rovnocenné tomu, které je

v Číně (ČLR). Jak upozorňují De Almeida/Carls, ETAUSCN sjednává *rovnost mezi druhovými výrazy a běžnými výrazy*, které považuje souhrnně za běžná jména (common names) - možná by bylo lepší užít terminologie *běžné názvy*. V čl. 1.15(1) ETAUSCN je pak explicitně stanoveno pravidlo, podle kterého chráněné GI ze třetí země nebo jen žádost o jeho ochranu nepředstavuje překážku dovozu amerického výrobku do Číny.

Tím je již poskytnutá ochrana označení výrobků z členských států EU (a také jiných států) do jisté míry relativizována, nehledě na závazky Číny z Dohody TRIPS, kterou je Čína vázána. Zde mám na mysli zejm. dodatečnou ochranu GI vín a lihovin dle čl. 24 Dohody TRIPS (ex off). Stavem implementace závazků z Dohod TRIPS v Číně se již v roce 2017 zabývala např. K. Thomas a jí doložené závěry (vycházející ze stavu implementace) nebyly v roce 2017 nijak povzbudivé - prakticky byl pouze uveden závazek k implementaci ochrany GI v Číně, ovšem bez jakýchkoliv závěrů⁴²⁷ - na rozdíl od implementace ochrany jiných předmětů duševního vlastnictví v Číně.

⁴²⁷ THOMAS, K. *Implementing the TRIPS Agreement in China*. In *Research Gate*, (January 2017). Dostupné on-line na adrese: <https://www.researchgate.net/publication/313731388> *Implementing the TRIPS Agreement in China* DOI: [10.1007/978-981-10-3072-7_5](https://doi.org/10.1007/978-981-10-3072-7_5) V knižním vydání text dostupný v rámci publikace *Assessing Intellectual Property Compliance in Contemporary China* na s. 85-103

6. Závěr kapitoly

Jak vyřešit konflikt mezi chráněným názvem v jednom státě a druhovým výrazem v jiném státě? Je právní institut *druhového výrazu* vhodný pro současné pojetí práva označení zeměpisného původu?

Vycházíme-li z domácího pohledu ve státě původu produktu při prosazení ochrany označení, pak druhový charakter přihlášeného výraz je překážkou poskytnutí ochrany zcela v pořádku. Pochopitelně to platí i pro regionální ochranu (např. EU).

V případě *zájmu o prosazení ochrany označení v mezinárodním měřítku* je ovšem tento přístup kontraproduktivní. Světový obchod byl již globalizován (v důsledku volného obchodu dle pravidel WTO), ovšem bez dostatečných pravidel pro ochranu GI v tomto obchodu.

Problémem je dlouhodobá absence funkčního rejstříku/seznamu akceptovaného většinou států vede k tomu, že prosazení evropského přístupu může být velmi komplikované a na některých „silných“ teritoriích může být dosažení uznání statutu semi-generic (polodruhového charakteru) maximem možného - jak v případě Spojených států amerických, tak i Ruské federace nebo Čínské lidové republiky. Což může vést ve svém důsledku k oslabení ochrany GI - když např. ochrana Champagne v Rusku může být podmíněna smluvním sjednáním dovolenosti užití Rossijskoe Šampanskoe (kde by slovo rossijskoje muselo být považováno za delokalizační doložku a utvrdilo by tak druhový charakter tohoto výrazu), pokud by vůbec v budoucnu došlo k jejímu uzavření (v současné době jednání nejsou vedena).

Přistoupení Ruska k Ženevskému aktu totiž samo o sobě nepovede k ochraně Champagne v RU, protože každý stát či mezinárodní organizace (jako např. EU) má možnost odmítnout účinky ochrany mezinárodního zápisu na svém území - např. z důvodu, že je takové označení považováno za druhové. Ostatní členové mezinárodní unie přitom nemají právní možnost tento stav nijak ovlivnit, ledaže fakticky - odmítnutím účinků ochrany některým (či všem)

označením na svém území.⁴²⁸ Takový postup by ovšem musel být dle pravidel uvedených v příslušné mezinárodní smlouvě - v Ženevském aktu. Zcela svévolně toto právo vykonat nelze. Dá-li se očekávat (po případném přistoupení RU k Ženevskému aktu) podání cca 230 žádostí o mezinárodní zápis, těžko si lze představit takový postup proti všem označením. Jejich relativní neznámost v EU by působila spíše proti takovému záměru. Každé odmítnutí ochrany účinků mezinárodního zápisu musí být dle čl. 15(1)(b) Ženevského aktu odůvodněno. Na druhou stranu je ovšem EU právně vázána svým vlastním právem - Nařízením (EU) 2019/1753 (srov. zejm. čl. 5 - 7 tohoto nařízení).

Těžko předvídat, zda-li by při absenci pravidla umožňujícího EU odmítnout účinky ochrany pro rozpor s veřejným pořádkem nebo pro dosažení vzájemnosti, by bylo možné v EU odmítnout ochranu ruských označení pro nesoulad s veřejným pořádkem dle čl. 15 Ženevského aktu (často uplatňováno Íránem - nejčastěji pro rozpor ochrany označení alkoholických nápojů a tabákových výrobků pro rozpor s právem šaría) - spočívající v nerespektování nutnosti zajistit ex offo ochranu GI vín a lihovin dle Dohody TRIPS. Formálně je totiž ruská legislativa souladná s Dohodou TRIPS a Rusko je jako člen WTO Dohodou TRIPS vázáno.

Praxe dosavadního neprosazení ochrany označení přitom působí *de facto* proti získání ochrany, a to zejména u těch označení, která jsou považována za nejznámější. Čím déle tento stav trvá, tím nesnadnější a nákladnější je následné prosazení, je-li vůbec možné. V tomto textu je přitom dokumentováno, že užívání výrazu obsahující slovo šampanskoe na současném území Ruské federace jako součást víceslovného *druhového výrazu*, je dlouhodobé - prakticky převedeno skoro po celou dobu trvání SSSR a nyní také jejího právního nástupce - RF. Odhadem může přibližně o 5 lidských generací (z nichž nejmladší sice tyto nápoje ještě nekonzumuje, ale s praktikou druhovosti se obvykle setkává).

Ve vztahu k institutu odmítnutí je třeba se zabývat otázkou odmítnutí účinků ochrany mezinárodního zápisu z důvodu druhového charakteru v jiném státě

⁴²⁸ Shora naznačená situace připomíná vzájemná odmítnutí mezi tehdejšími Československem (ČSSR) a Mexikem - týkající se tehdy <označení původu Plzeňské pivo a Tequilla - lze nalézt v příslušných notifikacích v úředním Bulletin Appellations d'Origin (dostupný na stránkách Světové organizace duševního vlastnictví - www.wipo.int

(zvláštní unie) než je stát původu označení. Zapsané označení je chráněno v rozsahu uvedeném v čl. 11 [Ženevského aktu](#), který má zahrnout také ochranu před výrazy zahrnující napodobení (včetně případů s uvedením skutečného původu výrobku), překladů označení, resp. použití označení ve spojení s výrazy „styl“, „druh“, „typ“, „značka“, „imitace“, „způsob“, „jak se vyrábí v“, „jako“, „podobný“ nebo výrazy jim podobným.

Podle dohodnutého prohlášení k čl. 11 odst. 2 [Ženevského aktu](#)⁴²⁹ by z ochrany byly vyloučeny pouze takové prvky složeného označení, které jsou ve smluvní straně původu považovány za obecné - např. slovo „pivo“ - v tomto hypotetickém příkladu pokud by bylo dle Ženevského aktu chráněno zeměpisné označení České pivo (což dosud není). Jako příklad tak může posoudit k mezinárodní ochraně přihlášené (a již evropsko-unijně chráněné) *CHOP Vinohradnícka oblasť Tokaj*, kde sousloví „vinohradnícka oblasť“ není v zemi původu (Slovensko) zvlášť chráněno ve vztahu k produktu (víno) - byť není dotčen zákonný obsah tohoto sousloví, neboť „*vinohradnícka oblasť*“ má zákonný obsah (vymezený slovenským zákonem).

Dle čl. 12 [Ženevského aktu](#) má toto ustanovení poskytovat ochranu proti zdruhování. Zapsaná označení (DO/GI) nemohou být považována za zdruhovělá - tato právní nemožnost se má týkat všech smluvních stran (tedy nejen státu původu). Tato ochrana je ovšem do jisté míry relativizována Dohodnutým prohlášením k čl. 12 („*Pro účely tohoto aktu se rozumí, že článek 12 se nedotýká použití ustanovení tohoto aktu týkajících se předchozího užívání, protože název nebo označení představující označení původu nebo zeměpisné označení mohou být v určité smluvní straně jiné než smluvní strana původu již před mezinárodním zápisem zčásti nebo zcela zdruhovělá, např. proto, že název nebo označení, případně jejich část, jsou totožné s výrazem, který se v takové smluvní straně užívá v obecném jazyce jako běžný název výrobku nebo služby, nebo je totožný se vžitým názvem odrůdy vinné révy užívaným v takové smluvní straně.*“).

⁴²⁹ „Pro účely tohoto aktu se rozumí, že jestliže určité prvky názvu nebo označení představujícího označení původu nebo zeměpisné označení mají ve smluvní straně původu obecnou povahu, jejich ochrana podle tohoto odstavce se v dalších smluvních stranách nepožaduje. V zájmu větší jistoty platí, že odmítnutí či prohlášení ochranné známky neplatnou nebo rozhodnutí o porušení práv ve smluvních stranách podle ustanovení článku 11 se nemůže zakládat na prvku, který má obecnou povahu.“

Pokud tedy dle názoru kterékoliv ze smluvních stran Ženevského aktu v této smluvní straně již *nastalo zdruhovění* - např. již před jejím přistoupením smluvní strany k Ženevskému aktu, bylo by odmítnutí účinků ochrany mezinárodního zápisu takovou smluvní stranou dle tohoto dohodnutého prohlášení nejen možné, ale i formálně legální.

De Almeida/Carls navíc upozorňují, že čl. 12 Ženevského aktu neposkytuje ochranu proti *zdruhovění nastalému de facto* (v jiném smluvním státu než státu původu). Jeho následkem však bude to, že ochranu DO/GI nebude nutno v tomto smluvním státě ani zajistit, a to dokonce ani v tom případě, kdy by takový smluvní stát neodmítl účinky mezinárodního zápisu na svém území.⁴³⁰

Ze shora uvedených důvodů se lze ztotožnit s názorem De Almeida/Carls, že *vzkříšení či obrození označení původu nebo zeměpisného označení* (resurrection or revival of a DO or GI) je sice možné, ale je velmi obtížné. Znovuzrození DO/GI vyžaduje obnovení (rebirth) zeměpisného a kvalitativního spojení.⁴³¹

Jinou cestou by bylo prosazení uznání ochrany cestou jiné mezinárodní dohody, obvykle mající povahu obchodní dohody - jak již bylo shora poukázáno na příkladu dohodu mezi EU a Austrálií. De Almeida/Carls spatřují možné řešení v koexistenci označení ze země původu vedle označení z jiných zemí obsahující lokalizační doložku - na příkladu Sherry - zde De Almeida/Carls odkazují na případ ze Spojeného království *Vine Products Ltd. v. MacKenzie & Co. Ltd. (1969)*, podle kterého španělsí producenti Sherry namohli dočasně žalovat producenty používající výrazy British Sherry, South African Sherry, English Sherry, Australian Sherry, Irish Sherry, Cyprus Sherry.⁴³² Po vstupu Španělska do EU se situace změnila - došlo k prosazení CHOP Xérès nebo Sherry v mezinárodních dohodách mezi EU a třetími zeměmi - De Almeida/Carls

⁴³⁰ DE ALMEIDA, A. R. - CARLS, S. *The Criteria to Qualify a Geographical Term as Generic: Are We Moving from a European to a US Perspective?* In *IIC*, (2021) 52, 4. S. 444-467. <https://doi.org/10.1007/s40319-021-01045-x> S. 458 a násl.

⁴³¹ DE ALMEIDA, A. R. - CARLS, S. *The Criteria to Qualify a Geographical Term as Generic: Are We Moving from a European to a US Perspective?* In *IIC*, (2021) 52, 4. S. 444-467. <https://doi.org/10.1007/s40319-021-01045-x> S. 461-463

⁴³² DE ALMEIDA, A. R. - CARLS, S. *The Criteria to Qualify a Geographical Term as Generic: Are We Moving from a European to a US Perspective?* In *IIC*, (2021) 52, 4. S. 444-467. <https://doi.org/10.1007/s40319-021-01045-x> S. 462

připomínají např. dohody s Austrálií, Jihoafrickou republikou a Chile.⁴³³ Kromě toho Sherry patří také mezi ta chráněná označení původu, pro která čl. 23 Nařízení Komise (EU) v přenesené pravomoci 2019/33 umožňuje výjimku spočívající v možnosti vynechat odkazy na příslušná chráněná označení původu.⁴³⁴

Čistě na margo lze také konstatovat, že obdobné řešení bylo použito také v případě normování některých *zákonných názvů aromatizovaných vinných produktů* v právu EU - např. Sangria nebo Clarea. Byť jsou oba tyto názvy pojímány jako obchodní označení (mající povahu popisnou - deskriptivní, - ve vztahu k typu výrobku), bez dalšího (lokalizační doložky) mohou být použity po právu pouze v případě, že byl produkt vyroben ve Španělsku (Sangria i Clarea) nebo v Portugalsku (pouze Sangria). Bude-li produkt vyroben v jakémkoliv jiném členském státě, musí být doplněn lokalizační doložkou („*vyrobena (v) e ...“ a názvem členského státu výroby nebo menšího regionu*). U těchto obchodních názvů tak zůstal částečně zachováno zeměpisné spojení - byť ve smyslu spíše naznačujícím (a jen na území EU).

Vraťme se nyní k úvahám o možnosti vyřešení střetu spočívajícího v tom, že na určitém území je označení zvláště chráněno (jako DO/GI) a na jiném je považováno za druhový výraz (nebo je jeho faktický ekvivalent základem víceslovného druhového výrazu). Je zjevné, že právo založené na principu teritoriality zde více než pokulhává za globálním obchodem. Přitom řešení spočívající v prosazení pomocí soukromoprávních názorů - fakticky spočívající v potlačení efektu zdruhování, - může být nesnadné a nedosažitelné dokonce i ve střednědobém časovém horizontu. Potlačit dřívější praxi vedoucí k přijímání druhového charakteru označení (běžného názvu) by prakticky bylo možné ve střednědobém horizontu tehdy, pokud by na trhu nebyl přítomen výrobek označený druhovým označením. Realisticky ovšem nelze očekávat, že by výrobci takových výrobků dobrovolně stáhli takto označené výrobky z trhu bez

⁴³³ DE ALMEIDA, A. R. - CARLS, S. *The Criteria to Qualify a Geographical Term as Generic: Are We Moving from a European to a US Perspective?* In *IIC*, (2021) 52, 4. S. 444-467. <https://doi.org/10.1007/s40319-021-01045-x> S. 462

⁴³⁴ týká se několika chráněných označení původu, která patří mezi nejznámější - např. CHOP Champagne; Madeira nebo Madère, Port nebo Porto; Asti, Marsala, Franciacorta; Cava, Jerez, Xérès nebo Sherry, Manzanilla; Σάμος (Samos); Κουμανδαρία (Commandaria);

toho, aby k tomu byli nuceni změnou právního předpisu (či výkladu stávajícího předpisu).

Hypotéza formulovaná v úvodu této kapitoly tak potvrzena nebyla. Samotná Dohoda TRIPS ani Ženevský akt nejsou řešeními disproporce mezi liberalizovaným světovým obchodem na straně jedné a významnými odlišnostmi mezi právními úpravami označení původu a zeměpisných označení. Ani přistoupení třetího státu k Ženevskému aktu Lisabonské dohody na ochranu označení původu a zeměpisných označení není samo o sobě řešením.

Významnou překážkou v prosazení ochrany označení původu či zeměpisného označení na jiném teritoriu (byť i státu vázaného Ženevským aktem) může být druhový charakter výrazu na teritoriu toho státu, který není státem původu a může tak účinky ochrany na svém území odmítnout. Přitom čím delší je trvání předchozí praxe v cílové zemi - faktického užívání druhového výrazu odvozeného z označení chráněného v zemi původu, - tím se snižuje šance pro poskytnutí ochrany v cílové zemi, resp. zvyšuje se pravděpodobnost, že cílový stát odmítne účinky mezinárodní ochrany z důvodu druhového charakteru nebo zaměnitelnosti s druhovým výrazem po právu a v souladu s předchozí praxí užívaného v cílové zemi. Kodifikace druhového výrazu ve veřejném právu cílové země přitom tento problém ještě prohlubuje.

Shora uvedený problém lze soukromoprávními nástroji a přispěním producentů výrobků s chráněným označením v zemi původu překonat jen velmi obtížně a spíše teoreticky. Prosazení by vyžadovalo dlouhodobé působení vyžadující značné finanční prostředky na osvětu, reklamu atd. Navíc výsledek není zaručen.

Vhodným nástrojem se tak i nadále jeví překonání pomocí mezinárodní smlouvy, nejčastěji formou obchodní dohody, která obsahuje vzájemně sjednaný seznam chráněných označení. Pokud dřívější praxe užívání druhových výrazů brání poskytnutí ochrany ke dni vstupu dohody v platnost, lze tento problém efektivně překonat pomocí sjednání přechodného období (nebo jiného dočasného opatření), která umožní producentům výrobků adaptovat se se svými produkty na budoucí změny. K tomuto řešení ovšem musí být dobrá vůle obou stran jednajících o uzavření mezinárodní obchodní dohody. Pokud dobrá vůle absentuje, nelze v cílové zemi dosáhnout efektivní ochrany označení

původu či zeměpisného označení. Částečně může pomoci při získání odpovídající tržní pozice získání ochranné známky v cílové zemi (ať již národní cestou, cestou mezinárodního zápisu, nebo - je-li to možné, tak cestou regionální registrace). Pro získání tržní pozice ovšem musí být následně využity marketingové nástroje (a všeobecně osvěta), což je ovšem doprovázeno vždy značnými náklady.

Bude zajímavé sledovat, zda-li dojde k podání žaloby Francie na Ruskou federaci u rozhodčího panelu WTO.. Tvrzeným důvodem pro žalobu by mělo být porušení pravidel svobodného světového obchodu dle pravidel WTO. Konkrétně by mohlo spočívat na tvrzení neochránění zeměpisného označení (vína) Champagne a diskriminační praxi spočívající v tom, že zatímco ruským výrobcům je dovoleno užívání generického označení «российское шампанское» (v překladu *ruské šampaňské*), dovoz vína z Francie (s CHOP Champagne, ovšem v Rusku formálně nechráněným) a jeho umístění na trh je podmíněno identifikací druhovým výrazem «игристое вино» (šumivé víno), které je sice formálně totožné, ale materiálně může působit odlišně. Panel WTO obdobný případ dosud neřešil. Teoreticky je možné rovněž řešení pomocí mezinárodní smlouvy. Ve vyřešení pomocí globální smlouvy ovšem nelze doufat, na to jsou zájmy různých států příliš velké. A konečně i při sjednávání Ženevského aktu byla zvolena taková doplňující prohlášení, která budou s velkou pravděpodobností umožňovat rozdílnou praxi.

Michal Černý Ph.D.

michal.cerny@upol.cz

Použité zdroje ke kapitole

Monografie, odborné články a příspěvky ve sbornících

1. AMARO, S. *Russia upsets France with new Champagne law: Here's what you need to know*. In CNBC, (09.07.2021). Dostupné on-line na adrese: <https://www.cnbc.com/2021/07/09/russia-and-france-dispute-over-champagne-law.html>
2. BANKOVSKIY, A. / SHURMINA, I. / DANSHINA, K. *Russia: Protection of Geographical Indications Issued*. Dostupné on-line na stránkách World Law Group na adrese <https://www.theworldlawgroup.com/news/russia-introduces-protection-of-geographical-indications> (11.05.2020)
3. BONADIO, E. - CONTARDI, E. *New Russian law on Champagne's label might trigger a WTO complaint*. In *The Trademark Lawyer Magazine*, (22.07.2021). Dostupné on-line na adrese: <https://trademarklawyermagazine.com/new-russian-law-on-champagnes-label-might-trigger-a-wto-complaint/>
4. ČERNÝ, M. *Informace ze světa označení původu a zeměpisných označení: První sady unijních označení k mezinárodní ochraně podle Ženevského aktu* In *Duševné vlastnictvo*, 2021, 3-4, S. 52-55. Dostupné on-line (Open Access): https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/casopis_dusevne_vlastnictvo/2021/03/eDV_2103_04.pdf
5. ČERNÝ, M. *Význam judikatury v právu zeměpisných označení a tradičních označení* In Charvát, R. - Koukal, P. - Tomášková, E. - Večerková, E. - Janovec, M. (eds.) *COFOLA 2019. Část IV. - Firemní právo a další práva na označení, právní a ekonomické souvislosti*. Brno : Masarykova univerzita, 2019. S. 26-71. ISBN 978-80-210-9391-1 (online ; pdf). Dostupné on-line na adrese: <http://cofola.law.muni.cz/dokumenty/50358>
6. ČERNÝ, M. *2021: Champagner sorbet stáhněte z prodeje, protože Champagne netvoří podstatnou složku produktu ... ale on už se stejně neprodával ...* In *Duševné vlastnictvo*, 2021, 3-4. S. 39-43. Dostupné on-line (Open Access): https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/casopis_dusevne_vlastnictvo/2021/03/eDV_2103_04.pdf
7. ČERNÝ, M. *2021: Rozsudek Soudního dvora C-490/19 Morbier - zásah do chráněného označení napodobením vzhledu výrobku bez výslovného uvedení samotného označení; referenční prvek a rozlišovací vlastnost*. In *Duševné*

- vlastnictvo*, 2021, 3-4, S. 44-51. Dostupné on-line (Open Access): https://www.indprop.gov.sk/swift_data/source/pdf/casopis_dusevne_vlastnictvo/2021/03/eDV_2103_04.pdf
8. ČERNÝ, M. *Komentář rozhodnutí Soudního dvora C-432/18 (Aceto Balsamico di Modena)* In *Duševné vlastnictvo*, 2020, 2, S. 21-25. ISSN 1335-2881
 9. ČERNÝ, M. *Komentář rozsudků Soudního dvora ve věcech označení původu a zeměpisných označení (Rozsudků týkajících se nedovolených připomenutí (jiným slovním výrazem), připomenutí spočívajících v grafických prvcích a významu celkového kontextu, použití grafických prvků obvykle spojovaných s produkčním regionem na výrobcích nevyhovujících specifikaci chráněného označení, ochraně dílčích (nezeměpisných) prvků chráněného názvu označení.* In Janovec, M. - Pohl, J. Zahradníčková, M. - Malý, J. - Šíp, J. - Ferfecký, J. (eds.): *COFOLA 2020*. Brno : Masarykova univerzita, 2020. S.229-265. ISBN 978-80-210-9670-7 (online ; pdf) Dostupné on-line na adrese: <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola/2020/cofola2020.pdf>
 10. ČERNÝ, M. *Používání ochranných známek a chráněných označení k ověření vlastností výrobků ve státech středoevropského prostoru (Česko, Slovensko, Rakousko, Polsko, Maďarsko, Itálie, Slovinsko, Chorvatsko). 2.doplněné a přepracované vydání.* Prostějov : Michal Černý, 2018. 225 s. ISBN 978-80-88190-00-4 (PDF). Dostupná on-line na adrese: www.michalcerny.net/MC-Mono18FV.pdf
 11. ČERNÝ, M. *Změny v právu označení zeměpisného původu v důsledku vstupu Ženevského aktu v platnost, Nařízení (EU) 2019/1753 a Brexitu.* In *Duševné vlastnictvo*, 2021, 1. S.6-29. ISSN 1339-5564
 12. ČERNÝ, M. - PRCHAL, P. - ADAMOV, N. - KOPCOVÁ, M. *Výzvy v právu duševního vlastnictví (MMXIX).* Olomouc : Iuridicum Olomoucense, 2019. Dostupné on-line na adrese: <http://www.michalcerny.net/UP19PDV-FV.pdf>
 13. DE ALMEIDA, A. R. - CARLS, S. *The Criteria to Qualify a Geographical Term as Generic: Are We Moving from a European to a US Perspective?* In *IIC*, (2021) 52, 4. S. 444-467. <https://doi.org/10.1007/s40319-021-01045-x>
 14. FOURMANOVA, E. - BOTVINKINA, A. *Worldwide: Ratification Begins For The EAEU Treaty On Trademarks, Service Marks and Appellations Of Origin*, In *Mondaq*, 05.02.2021. Dostupné on-line na adrese: <https://www.mondaq.com/>

[russianfederation/trademark/1033710/ratification-begins-for-the-eaeu-treaty-on-trademarks-service-marks-and-appellations-of-origin](https://www.russianfederation/trademark/1033710/ratification-begins-for-the-eaeu-treaty-on-trademarks-service-marks-and-appellations-of-origin)

15. GRABOWSKI, L. *War, Revolution and Tsarine: How Russia Shaped Champagne*. In winemag.com (09.02.2021). Dostupné on-line na adrese: <https://www.winemag.com/2021/02/09/tsarine-russia-champagne-history/>
16. SHMILEVSKAYA, V. [Хмилевская, Виктория.] *Путин всего лишь одним указом присвоил России шампанское: объясняем, почему это невозможно*. In zn.ua (03.07.2021). Dostupné on-line na adrese: <https://zn.ua/WORLD/putin-podpisal-ukaz-teper-shampanskoe-iskljuchitelno-russkij-napitok-objasnjaem-pochemu-eto-nevozmozhno.html>
17. MAKSIMENKO, J. - LEVINSKAJA, N. *Советское шампанское: рожденное революцией* [překlad Sovetskoe šampanskoe : narozeno v revoluci] In *Журнал о напитках и ресторанном бизнесе*, (28.11.2006). Dostupné on-line na adrese: https://web.archive.org/web/20111004124036/http://www.imperiavkusa.ru/iv/iv.php?inc=archive%2F074_2006_12%2Fart_3
18. MANTROV, V. *EU Law on Indications of Geographical Origin*. Cham/Heidelberg/New York/Dordrecht/London : Springer, 2014
19. O`CONNOR, B. *The Law of Geographical Indications*. London : Cameron May, 2007 (reprint)
20. OENKEN, C. (© KLAKA RECHTANWÄLTE). *OLG MÜNCHEN UNTERSAGT ALDI VERTRIEB VON „CHAMPAGNER SORBET“ / COMITÉ CHAMPAGNE SETZT SICH MIT KLAKA ERNEUT GEGEN ALDI DURCH*. In klaka.com (01.07.2021) dostupné on-line na adrese: <https://www.klaka.com/aktuell/news/detail/olg-muenchen-untersagt-aldi-vertrieb-von-champagner-sorbet-comite-champagne-setzt-sich-mit-klaka-erneut-gegen-aldi-durch/>
21. ORLOVA, V. *The amendments to the Russian Civil Code concerning the legal protection of geographical indications have come into force*. In pgplaw.com (28.07.2020), dostupné on-line na adrese: <https://www.pgplaw.com/analytics-and-brochures/alerts/entered-into-force-amendments-to-the-civil-code-of-the-russian-federation-on-the-legal-protection-of/>
22. POLJAKOVA, V. [Полякова , Виктория.] *Путин подписал закон, вызвавший остановку поставок шампанского от Moët*, In rbc.ru (03.07.2021).

Dostupné on-line na adrese: https://www.rbc.ru/business/03/07/2021/60df83839a79476b993f0e54?from=from_main_10

23. ПОПОВ, К.С. *Производство советского шампанского бутылочным modoшo: Утверждено в качестве учебника. штат сотрудников профессиональных профессий [Proizvodstvo sovetskogo shampanskogo butylochnym sposobom: Utverzhdeno v kachestve ucheb. posobiia dlia podgotovki kadrov massovykh professii].* Pishcheprom-izdat, 1955. Dostupné on-line v rámci Google Books na adrese: https://books.google.cz/books?id=yMWyAAAAIAAJ&q=шампанское&dq=шампанское&hl=en&sa=X&redir_esc=y
24. ПОПОВ, К.С. *Основы производства советского шампанского и игристых вин [Osnovy proizvodstva sovetskogo shampanskogo i igristykh vin].* Pishchevaia, prom-st, 1970. Dostupné on-line v rámci Google Books na adrese: https://books.google.cz/books?id=O1KyAAAAIAAJ&q=inauthor:%22Konstantin+Semenovich+Popov%22&dq=inauthor:%22Konstantin+Semenovich+Popov%22&hl=en&sa=X&redir_esc=y
25. RED (IIC). *Decision - Geographical Indications. European Union. „Syndicat interprofessionnel de Défense du fromage Morbier“* In IIC, (2021)52, S. 806. <https://doi.org/10.1007/s40319-021-01079-1>
26. REDAKTION BECK-AKTUELL. *Franzosen siegen gegen Aldi in Prozess um "Champagner Sorbet“* In beck-aktuell, 01.07.2021. Dostupné on-line na adrese: <https://rsw.beck.de/aktuell/daily/meldung/detail/olg-muenchen-franzosen-siegen-gegen-aldi-in-prozess-um-champagner-sorbet>
27. ROMAŠENKO, S. [Сергей Ромашенко]. *Франция пригрозила России из-за закона о шампанском.* In Deutsche Welle, (07.07.2021). Dostupné on-line na adrese: <https://www.dw.com/ru/francija-prigrozila-rossii-iz-za-zakona-o-shampanskom/a-58188818>
28. RONOVSKÁ, K., HAVEL, B., LAVICKÝ, P. a kol. *Pocta prof. Janu Hurdíkovi k 70. narozeninám. Základní otázky života, práva a vůbec ...!* Brno : Masarykova univerzita, 2021. ISBN 978-80-210-9937-1. S. 611-632
29. SLOVÁKOVÁ, Z. *Aktuální otázky označení původu a zeměpisných označení.* In ASPI, LIT 215646CZ

30. ŠTROS, D. *K rozsahu ochrany chráněného označení původu (chráněného zeměpisného označení a označení původu) a posouzení zásahu do práv k takovému označení napodobením tvaru nebo vzhledu charakteristického pro produkt chráněný zapsaným označením (sýr Morbier)* In *Průmyslové vlastnictví*, 2021 (31), 1. S.30.
31. ŠTROS, D. *JUDIKATURA: K otázce rozsahu ochrany zeměpisného označení a označení původu zemědělských výrobků a potravin a posouzení zásahu do práv k takovým označením použitím obrazových prvků.* In *Průmyslové vlastnictví*, 2019, 4.
32. THOMAS, K. *Implementing the TRIPS Agreement in China.* In *Research Gate*, (January 2017). Dostupné on-line na adrese: https://www.researchgate.net/publication/313731388_Implementing_the_TRIPS_Agreement_in_China DOI: [10.1007/978-981-10-3072-7_5](https://doi.org/10.1007/978-981-10-3072-7_5) V knižním vydání text dostupný v rámci publikace *Assessing Intellectual Property Compliance in Contemporary China* na s. 85-103
33. TÝČ, V. - CHARVÁT, R. *Zeměpisná označení v mezinárodních smlouvách a v právu Evropské unie.* Praha : Leges, 2016.
34. WALKER, S. *Ukrainians say farewell to 'Soviet champagne' as decommunisation law takes hold* In *The Guardian* (04.01.2016). Dostupné on-line na adrese: <https://www.theguardian.com/world/2016/jan/04/ukrainians-say-farewell-to-soviet-champagne-as-decommunisation-law-takes-hold>
35. ZHUSSIPOVA, A. *EAEU Trademark Agreement Enters into Force* In *Lexology*, 05.05.2021. Dostupné on-line na adrese: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=1c1661f3-4a76-496f-ae04-675e7415602a>
36. ANONYMOUS. *Russia will join the international act on appellations of origin.* In *CRANEIP*, 31.10.2021. Dostupné on-line na adrese: <https://craneip.com/russia-will-join-the-international-act-on-appellations-of-origin/>

Soudní rozhodnutí

37. Rozsudek Soudního dvora [C-490/19 Morbier](#)
38. Rozsudek Soudního dvora [C-783/19 \("Champanillo"\)](#)

39. [Rozsudek Soudního dvora ve spojených věcech - C-129/97 a C-130/97 Chiciak a Fol](#)
40. [Rozsudek Soudního dvora C-432/18 \("Aceto Balsamico di Modena"\)](#)
41. [Rozsudek Soudního dvora C-44/17 \(Scotch Whisky\)](#)
42. [Rozsudek Soudního dvora C-393/16 \("Champagner Sorbet"\)](#)
43. [Rozsudek Soudního dvora C-75/15 \(Viiniverla\)](#)
44. [Rozsudek Soudního dvora C-614/17 \(Queso Manchego\)](#)
45. [Rozsudek Soudního dvora C-56/16 \(Porto\)](#)

Akty sekundárního práva Evropské unie

46. [Nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2019/787 ze dne 17. dubna 2019 o definici, popisu, obchodní úpravě a označování lihovin, používání názvů lihovin v obchodní úpravě a při označování jiných potravin, ochraně zeměpisných označení lihovin, používání lihu a destilátů zemědělského původu při výrobě alkoholických nápojů a o zrušení nařízení \(ES\) č. 110/2008](#)
47. [Nařízení Komise v přenesené pravomoci \(EU\) 2021/1096 ze dne 21. dubna 2021, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2019/787, pokud jde o ustanovení o označování směsek](#)
48. [Nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) č. 1151/2012 ze dne 21. listopadu 2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin](#)
49. [Nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) č. 251/2014 ze dne 26. února 2014 o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení aromatizovaných vinných výrobků a o zrušení nařízení Rady \(EHS\) č. 1601/91](#)
50. [Nařízení Rady \(ES\) č. 1234/2007 ze dne 22. října 2007, kterým se stanoví společná organizace zemědělských trhů a zvláštní ustanovení pro některé zemědělské produkty \(jednotné nařízení o společné organizaci trhů\)](#)
51. [Nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) č. 1308/2013 ze dne 17. prosince 2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se](#)

zemědělskými produkty a zrušují nařízení Rady (EHS) č. 922/72, (EHS) č. 234/79, (ES) č. 1037/2001 a (ES)

52. Prováděcí rozhodnutí Komise ze dne 2. června 2021, kterým se stanoví seznam zeměpisných označení chráněných podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013, v souvislosti s nimiž mají být podány žádosti o mezinárodní zápis podle článku 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1753 [2021/C 215 I/04]
53. Prováděcí rozhodnutí Komise ze dne 3. června 2021, kterým se stanoví seznam zeměpisných označení chráněných podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012, v souvislosti s nimiž mají být podány žádosti o mezinárodní zápis podle článku 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1753 [2021/C 219 I/02]
54. Prováděcí rozhodnutí Komise ze dne 3. června 2021, kterým se stanoví seznam zeměpisných označení chráněných podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/787, v souvislosti s nimiž mají být podány žádosti o mezinárodní zápis podle článku 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1753 [2021/C 215 I/02]
55. Prováděcí rozhodnutí Komise ze dne 8. června 2021, kterým se stanoví seznam zeměpisných označení chráněných podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 251/2014, v souvislosti s nimiž mají být podány žádosti o mezinárodní zápis podle článku 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1753 [2021/C 219 I/04]

Právní předpisy členských států EU a třetích zemí

56. (Česko) Zákon č. 452/2001 Sb. o ochraně označení původu a zeměpisných označení a o změně zákona o ochraně spotřebitele
57. (Česko) Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník
58. (Slovensko) Zákon č. 513/1991 Zb., Obchodný zákoník
59. (Slovensko) Zákon č. 469/2003 Z.z. o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov ... (v znení zákona č. 83/2021 Z.z.
60. (Arménie) Zákon republiky Arménie o zeměpisných označeních

61. (Ázerbájdžán) Zákon o ochranných známkách a zeměpisných označeních
62. (Bělorusko) Zákon ze dne 17.05.2002 č. 127-Z o zeměpisných označeních
63. (Gruzie) Zákon o označeních původu a zeměpisných označení
64. (Kazachstán) Zákon o ochranných známkách, známkách služeb a označení původu výrobku
65. (Kyrgyzstán) Zákon č. 7 ze dne 14.01.1998 o ochranných známkách, známkách služeb a označeních původu výrobku
66. (Litva) Zákon o ochranných známkách
67. (Lotyšsko) Zákon o ochranných známkách a zeměpisných označeních
68. (Ruská federace) Zákon č. 345-FZ ze dne 02.07.2021 (rus. Федеральный закон от 2 июля 2021 года N 345-ФЗ)
69. (Ruská federace) Zákon č. 170-FZ ze dne 22.11.1995 o regulaci produkce alkoholu (rus. 171-ФЗ «О регулировании алкогольной продукции»)
70. (Ruská federace) Občanský zákoník Ruské federace dostupný v anglickém překladu na adrese: <https://new.fips.ru/en/documents/civil-code-of-the-russian-federation-4.php#76>
71. (Ruská federace) Federální zákon č. 230-FZ ze dne 26.07.2019 (novela Občanského zákoníku Ruské federace)
72. (Ukrajina) Zákon Ukrajiny o ochraně zeměpisných označení č. 32 z roku 1999

Mezinárodní dohody

73. Dohoda o přidružení mezi EU a Ukrajinou
74. Dohoda o přidružení mezi EU a Euratom a jejich členskými státy na jedné straně a Moldavskou republikou na straně druhé
75. Dohoda o partnerství a spolupráci mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Arménskou republikou na straně druhé
76. Dohoda o posíleném partnerství a spolupráci mezi Evropskou unií a jejími členskými státy na jedné straně a Republikou Kazachstán na straně druhé

77. [Dohoda o Euroazijské ekonomické unii](#)
78. [Dohoda o ochranných známkách, známkách služeb a označení původu výrobků Euroasijské ekonomické unie](#)
79. Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (Dohoda TRIPS) - Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 191/1995 Sb.
80. [Ekonomická a obchodní dohoda mezi Spojenými státy americkými a Čínou](#)
81. [Ženevský akt Lisabonské dohody o ochraně označení původu a zeměpisných označení](#)

[Databáze zpřístupňující obsah úředních rejstříků, registrů a seznamu označení původu a/nebo zeměpisných označení](#)

82. [\(Arménie\) AIPA : Databáze označení původu a zeměpisných označení Arménie](#)
83. [\(Ázerbájdžán\) Seznam zeměpisných označení Evropské unie](#)
84. [\(Estonsko\) PATENDIAMET : Databáze zeměpisných označení \(Estonska\)](#)
85. [\(Evropská unie\) Komise : Databáze eAmbrosia - chráněných označení z rejstříků označení původu a zeměpisných označení zemědělských výrobků a potravin, zaručených tradičních specialit, chráněných označení z rejstříků označení původu a zeměpisných označení vín, tradičních výrazů \(vín\), zeměpisných označení lihovin](#)
86. [\(Evropská unie\) EUIPO : Databáze GView](#)
87. [\(Bělorusko\) NCIP: Seznam označení původu zapsaných do rejstříku o.p. republiky Bělorusko](#)
88. [\(Gruzie\) Sakpatenti: Databáze údajů z rejstříku označení původu a zeměpisných označení Gruzie](#)
89. [\(Kazachstán\) Databáze údajů se Státních rejstříků vynálezů, užitných vzorů, průmyslových vzorů, ochranných známek, označení původu výrobků, šlechtitelských úspěch republiky Kazachstán](#)
90. [\(Kyrgyzstán\) Kyrgyzpatent: Seznam označení původu zapsaných do rejstříku o.p. republiky](#)

91. (Moldávie) Agepi: Databáze údajů z rejstříku označení původu a zeměpisných označení Moldávie
92. (Rusko) Rospatent: Databáze údajů z rejstříku označení původu zeměpisných označení Ruské federace
93. (Ukrajina) UkrPatent: Databáze údajů ze státního rejstříku označení původu a zeměpisných označení Ukrajiny

Dokumenty v rámci legislativního procesu České republiky

94. Sněmovní tisk 973 (návrh na vyslovení souhlasu s ratifikací Ženevského aktu Lisabonské dohody o ochraně označení původu a zeměpisných označení)
95. Senátní tisk 302 (návrh na vyslovení souhlasu s ratifikací Ženevského aktu Lisabonské dohody o ochraně označení původu a zeměpisných označení)

Varia

96. Portál Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO/OMPI) - úřední informace o státech vázaných Lisabonskou dohodou na ochranu označení původu a zeměpisných označení, dostupná on -line na adrese: <https://www.wipo.int/export/sites/www/treaties/en/documents/pdf/lisbon.pdf>
97. Veškeré ostatní zdroje nezahrnuté shoda, pokud jsou uvedené v textu nebo v rámci poznámkového aparátu tohoto díla

IV. ZODPOVEDNOSŤ POSKYTOVATEĽOV ONLINE SLUŽIEB ZDIEĽANÉHO OBSAHU ZA ZDIEĽANIE CHRÁNENÉHO OBSAHU V KONTEXTE SMERNICE O AUTORSKOM PRÁVE NA JEDNOTNOM DIGITÁLNOU TRHU

MGR. LUKÁŠ MACKO

MGR. RENÁTA ROMANOVÁ

Abstrakt: Článok sa zameriava predovšetkým na aktuálne problémy zdieľania diel na internete. Zaoberá sa priamou zodpovednosťou poskytovateľov služieb informačnej spoločnosti za zdieľanie obsahu, najmä pokiaľ ide o zdieľanie diel chránených autorskými právami na internete. Snaží sa poskytnúť analytický pohľad na znenie článku 17 smernice o jednotnom digitálnom trhu a prepojenie s existujúcou legislatívou. Okrem iného sa taktiež snaží zodpovedať na otázky, do akej miery a kedy budú poskytovatelia služieb informačnej spoločnosti zodpovední za porušenie autorských práv zdieľaním chráneného obsahu na internete a aký spôsob získania súhlasu od nositeľov autorských práv je vhodné zvoliť s ohľadom na požiadavky kladené v smernici o jednotnom digitálnom trhu.

Kľúčové slová: autorské dielo, verejný prenos, zodpovednosť poskytovateľov služieb informačnej spoločnosti, poskytovatelia online služieb zdieľania obsahu, licenčná zmluva

Abstract: The article focuses mainly on current issues of sharing works on the Internet. It deals with the direct responsibility of information society service providers for the sharing of content, in particular as regards the sharing of copyrighted works on the Internet. It seeks to provide an analytical view of the wording of Article 17 of the Digital Single Market Directive and the link with existing legislation. Among other things, it also seeks to answer the extent to which and when information society service providers will be liable for copyright infringement by sharing protected content on the Internet and how to obtain consent from copyright holders in the light of the requirements of the Digital Single Market Directive.

Keywords: protected work, communication to the public, liability, information society service providers, internet service provider, license agreements

1. Úvod

Doba internetu a zdieľaného obsahu najmä posledný rok nabrala na svojej sile v porovnaní s predošlým milénium takmer stonásobne. Nie je to zapríčinené len každodenným využívaním technologických pokrokov v profesionálnej sfére, ale aj stále obľúbenejším využitím internetu pre zábavu a vzdelávanie. Táto zvýšená sledovanosť je spojená najmä s izoláciou jedincov v domácnosti a samozrejme pripomína, že doba v ktorej žijeme je zameraná na využívanie pokročilých technológií a umožňuje nám sledovať filmy, videá, či počúvať hudbu z pohodlia nášho domova. S týmto nárastom je nálezite potom spojená aj zvýšená návštevnosť stránok dostupných pomocou internetu.

Treba povedať, že súčasná doba sa od počiatkov prvých výtvarných techník, ktoré umožňovali vyrobiť množstvo diel a tieto ďalej šíriť sa podstatne zmenila. Kým prvé počiatky ochrany autorského práva v podobe právnych predpisov na území Slovenskej republiky operovali len s pojmami šírenia diela za pomoci televízie, rozhlasu alebo vyhotovenia výtlačkov,⁴⁵⁵ expanzia modernej doby sa vyznačuje najmä jednoduchosťou, ktorej dáva priestor najmä dynamický vývoj v oblasti IT technológií. Kým ešte minulé milénium bolo poznačené technológiami, ktoré umožňovali rozmnožovanie a šírenie diel spadajúcich pod ochranu autorského práva iba úzkej skupine subjektov, dnes môžeme povedať, že tento rozdiel úplne vymizol. To znamená, že v novom miléniu sa rozmohlo hlavne využívanie platforiem poskytovateľov online služieb zdieľaného obsahu (*ďalej v texte len „PSSOO“*) samotnými užívateľmi, ktorý nielenže obsah na platformách môžu prezerať ale môžu ho aj nahrávať, pričom problém extenzívneho rozmachu týchto platforiem vedie každý rok k miliardovým stratám na príjmoch výrobcov a nositeľov autorských práv k chráneným dielam.

Aby sa predišlo týmto stratám, tak Smernica DSM má docieľiť a najmä podporiť vytváranie a taktiež aj voľný pohyb kultúrnych produktov. Tento voľný pohyb má dopomôcť k pluralizmu na území EÚ a tým pádom aj k posilneniu európskeho kultúrneho priemyslu voči veľkým firmám, ako je napríklad Google, Facebook, Youtube a následkom by malo byť zníženie vyjednávacjej sily týchto

⁴⁵⁵Zákon Národného zhromaždenia Československej republiky č. 218/1926 Zb. o pôvodcovskom práve k dielam literárnym, umeleckým a fotografickým (o práve autorskom) z 24.11.1926

gigantov na trhu. V tomto smere sa začína klásť výrazný dôraz na budovanie nových licenčných schém, smernica síce výslovne hovorí o licenčnej zmluve, avšak nie sú vylúčené aj iné spôsoby autorizácie, v konečnom dôsledku by malo byť snahou všetkých členských štátov, aby došlo k uľahčeniu uzatvárania dohôd medzi stranami a to najmä licenčných dohôd.

Príspevok je koncipovaný ako prienik medzi praktickou a teoretickou rovinou v dodržiavaní práv a povinností plynúcich z obsahových požiadaviek ochrany autorského práva v súvislosti so zdieľaním chránených diel na internete v nadväznosti na prijatú Smernicu Európskeho parlamentu a Rady č. 2019/790 o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom na digitálnom jednotnom trhu (ďalej v texte len „Smernica DSM“). Zároveň rieši problematiku transpozície čl. 17 Smernice DSM, ako aj otázku zodpovednosti či vhodne zvolenej formy udelenia súhlasu nositeľa autorských práv na diela zverejnené na internete podľa spomínaného čl. 17 Smernice DSM.

2. Rýchly náhľad na zdieľanie diel na internete a zákonnú úpravu

Úvod do problematiky možno začať tým, že prijatiu Smernice DSM predchádzala dlhotrvajúca príprava v oblasti ustálenia zodpovednosti u PSSOO na jednotnom digitálnom trhu. To, že Európsky parlament pristúpil k prijatiu spomínanej Smernice DSM v roku 2019 síce budilo u širokej verejnosti početné negatívne ohlasy, na druhej strane však treba uviesť, že Smernica DSM je len akýmsi doplnením už dávno začatej harmonizačnej úpravy z pohľadu duševného vlastníctva.

Pozadím smernice o DSM je nové digitálne prostredie ohraničené Európskou úniou. Po zavedení stratégie „Európa 2020“, ktorá obsahuje hlavnú iniciatívu „Digitálna agenda pre Európu“, ktorej cieľom bolo usporiadanie práv a povinností aj v oblasti duševného vlastníctva a zároveň vyvinúť a dosiahnuť jednotný digitálny trh (ďalej v texte len „DSM“). V nadväznosti na stratégiu a diskutované návrhy bolo hlavným cieľom Komisie zaviesť efektívnejšie nástroje kontroly autorských práv a ich správy, ktorých problematika

oddeľovala v rámci stupňa ochrany „online trhy“ v Európskej únii (*ďalej v texte len „EÚ“*).⁴³⁶

Po konštruktívnom premietnutí všetkých rizík týkajúcich sa ochrany diel na internete potom Európska komisia dospela k záveru, že smernica Európskeho parlamentu a Rady z 22. mája 2001 o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti (*ďalej v texte len „Smernica Infosoc“*) nemôže správne riešiť činy nelegálneho nahrávania materiálov chránených autorskými právami na platformy zdieľajúce tento obsah so širšou verejnosťou. Softvérové pirátstvo a neautorizované streamovanie sa vyvinuli do tej miery, že práva a obchodné modely súvisiace s tvorcami multimediálnych diel boli v posledných rokoch vystavené značným rizikám.⁴³⁷

Ako sme už spomínali vyššie, systém zdieľania diel na internete ako aj zodpovednosť PSSOO, nie je v prostredí úniovej úpravy žiadnou neznámou. Hlavným cieľom všetkých harmonizačných smerníc v tejto oblasti je v zmysle ods. 2 recitálu Smernice DSM najmä prispievanie k fungovaniu vnútorného trhu a zabezpečenie vysokej úrovne ochrany nositeľov práv.

Smernica DSM bola v roku 2019 prijatá v balíku so Smernicou Európskeho parlamentu a Rady č. 2019/789 zo 17. apríla 2019, ktorou sa stanovujú pravidlá výkonu autorského práva a práv súvisiacich s autorským právom uplatniteľné na niektoré on-line vysielania vysielateľov a retransmisie televíznych a rozhlasových programov (*ďalej v texte len „Smernica č. 2019/789“*). Treba povedať, že tieto slúžia len ako doplnenie už existujúcej Smernice Infosoc. Na toto treba poukázať najmä v súvislosti s poskytnutím predošlého súhlasu nositeľa autorských práv na verejný prenos diela v zmysle čl. 3 ods. Smernice Infosoc. Ďalej ide o kontinuálne nadviazanie na vznik zodpovednosti v zmysle čl. 14 Smernice o elektronickom obchode kedy použitie spomenutých

⁴³⁶ EURÓPSKA KOMISIA. „Digitálna agenda pre Európu“ : Oznámenie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu Hospodárskemu a Sociálnemu Výboru a Výboru Regiónov. Brusel, 26.10.2010. 46s.

⁴³⁷ FERRI, F. The dark side(s) of the EU Directive on copyright and related rights in the Digital Single Market. In SpringerLink [online]. 16.11.2020. Dostupné online: <<https://link.springer.com/article/10.1007/s12689-020-00089-5>>

ustanovení brání vzniku a uplatneniu koncepcie zodpovednosti v zmysle čl. 17 Smernice DSM.⁴³⁸

Z pohľadu transpozície predmetnej smernice a diskutovaného čl. 17 Smernice DSM mnohé zainteresované strany čakajú, kým Európska komisia vydá oneskorené usmernenia k čl. 17 Smernice, ktorý zavádza diskutované pravidlá pre použitie autorských diel poskytovateľmi online služieb zdieľania obsahu, čo môže spomaliť proces prijatia tohto aktu. Treba povedať, že členské štáty v súčasnosti vo svojich plánoch na implementáciu smernice postupujú rozličnými rýchlosťami. Napríklad Francúzsko, ktoré je na čele v oblasti implementácie, už 18. novembra 2020 predložilo nový zákon, podľa ktorého sa majú články 17 až 23 smernice implementovať do šiestich mesiacov a Nemecko predložilo komplexný návrh vykonávajúci Smernicu DSM. Na Slovensku zatiaľ nie je Smernica DSM implementovaná. Plán legislatívnych úloh vlády SR na rok 2021 počíta v tomto roku s novelou Autorského zákona, ktorá by zohľadnila jednak implementáciu Smernice DSM, ako aj Smernice č. 2019/789, ktorá stanovuje pravidlá výkonu autorského práva pri niektorých on-line vysielaniach. Táto smernica stanovuje pravidlá, ktorých cieľom je zlepšiť cezhraničný prístup k väčšiemu počtu televíznych a rozhlasových programov, pravidlá na retransmisiu televíznych a rozhlasových programov, ako aj pravidlá prenosu televíznych a rozhlasových programov prostredníctvom priameho vstupu.

3. Vymedzenie okruhu poskytovateľov online služieb zdieľaného obsahu a okruh chránených diel spadajúcich pod túto ochranu

Odpoveď na koho sa má zodpovednosť zmysle čl. 17 Smernice DSM vzťahovať, nájdeme v čl. 2 ods. 6 Smernice DSM. Podľa citovaného čl. je takýmto subjektom *poskytovateľ služieb informačnej spoločnosti, ktorého hlavným účelom alebo jedným z hlavných účelov je uchovávať veľký počet diel chránených autorským právom alebo iných predmetov ochrany nahrávaných jeho používateľmi a ktoré*

⁴³⁸ K tomu pozri bližšie MORRENO, ROMERO, F. Upload filters and human rights: implementing Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market. In Taylor&Francis Online [online]. 17.03.2020. Dostupné na internete:< <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13600869.2020.1733760>>

organizuje a propaguje na účely dosiahnutia zisku, a umožniť prístup verejnosti k nim. Pre ešte užšie vymedzenie týchto poskytovateľov potom musíme analyzovať aj ods. 62 recitálu Smernice DMS, v ktorom sa uvádza, že vymedzenie poskytovateľa online služieb zdieľania obsahu v tejto smernici by sa malo zamerať len na online služby, ktoré zohrávajú dôležitú úlohu na trhu s online obsahom, a to prostredníctvom súťaženia s inými online obsahovými službami, ako sú online služby audio a video streamingu, pre rovnaké cieľové skupiny. Ak sa teda zamyslíme nad uvedenými ustanoveniami, môžeme povedať, že ide napríklad o službu YouTube. K tomuto musíme však doplniť, že definícia PSSOO je použiteľná iba v prípadoch služieb informačnej spoločnosti.⁴³⁹ Toto je potrebné skúmať z toho pohľadu, že nie každá služba z hľadiska účelu bude spadať pod službu informačnej spoločnosti. V prepojení s dikciou Smernice č. 2015/1535EÚ⁴⁴⁰ s čl. 1 ods. 1 písm. b) ide predovšetkým o službu poskytovanú informačnou spoločnosťou, to jest každá služba, ktorá sa bežne poskytuje za odmenu, na diaľku, elektronickým spôsobom a na základe individuálnej žiadosti príjemcu služieb.

To znamená, že pri využití takejto služby sa očakáva za jej používanie odmena. V prípade platforiem YouTube alebo sietí na zdieľanie online obsahu však za takúto službu nemusí výhradne platiť koncový používateľ, teda ten, komu bola služba poskytovaná.⁴⁴¹ Zároveň je nutné si uvedomiť, že pojem elektronicky treba pri výklade pojmu vykladať v tom zmysle, že zariadenie, prostredníctvom ktorého sa služba poskytuje, musí zabezpečiť odoslanie aj príjem dát medzi poskytovateľom a príjemcom služby a tieto dáta aj spracovať.⁴⁴² Ďalej je potrebné poukázať na to, že používateľ musí aktívne o túto službu požiadať pomocou webovej stránky alebo kliknutia na určitý odkaz.⁴⁴³ Služba následne

⁴³⁹ K tomuto pozri aj HANUZ, B. Direct copyright liability as regulation of hosting platforms for the copyright-infringing content uploaded by their users: Quo vadis?. In Jipitec [online]. 2020. Dostupné na internete: <<https://www.jipitec.eu/online-first-articles-1/5174>>

⁴⁴⁰ K tomuto pozri aj Smernicu Európskeho parlamentu a Rady č. 2015/1535 EÚ ktorou sa stanovuje postup pri poskytovaní informácií v oblasti technických predpisov a pravidiel vzťahujúcich sa na služby informačnej spoločnosti z 09.09.2015 (ďalej v texte len „Smernica č. 2015/1535“)

⁴⁴¹ POLČÁK, R. Internet a proměny práva. 1 vyd. Praha: Auditorium, 2012, s. 142.

⁴⁴² Pozri bližšie výklad čl. 1 ods. b) písm. ii.) Smernice č. 2015/1535

⁴⁴³ Pozri napr. bod 77 návrhu generálneho advokáta Macieja Szpunara vo veci C-434/15, Asociación Profesional Elite Taxi proti Uber Systems Spain SL z 11.05.2017

musí byť poskytovaná príjemcovi týchto informácií, ktorým *je fyzická alebo právnická osoba, ktorá na účely svojej odbornej činnosti alebo inak využíva službu informačnej spoločnosti, najmä za účelom vyhľadávania alebo prístupňovania informácií.*⁴⁴⁴

Na druhej strane pre účely príspevku treba vymedziť, že PSSOO nebudú s ohľadom na dikciu ods. 62 recitálu Smernice DSM služby, ktoré majú iný hlavný účel než umožniť používateľom nahráť a spoločne používať veľké množstvo obsahu chráneného autorským právom za účelom dosiahnutia zisku z uvedenej činnosti.⁴⁴⁵

K osobitnej otázke v zmysle ods. 62 recitálu Smernice DSM týkajúcej sa cloudových služieb je osobitne nutné na zodpovedanie komplexnej problematiky toho kto a v akom rozsahu spadá do vymedzenia PSSOO uviesť, že cloudové služby nebudú stále z uplatňovania tohto režimu vylúčené. Je potrebné ozrejmiť, že ods. 62 recitálu Smernice DSM ich vylučuje z režimu PSSOO z toho dôvodu, že ich účelom je len uchovávanie informácií, nie ďalšie sprístupnenie širšiemu okruhu používateľov. Otázkou, ktorá sa tu črtá je však príklad toho, že aj cloudová služba môže v rámci svojej činnosti za pomoci hypertextových odkazov vytvorených používateľmi sprístupniť diela chránené autorským právom, ktoré boli na takýto cloud uložené a sú sprístupnené

⁴⁴⁴Pozri článok 2 písm. d) Smernice o elektronickom obchode

⁴⁴⁵Na doplnenie uvedeného možno povedať, že PSSOO nebudú ani elektronické komunikačné služby v zmysle smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1972, ktorou sa stanovuje európsky kódex elektronických komunikácií ako aj poskytovatelia cloudových služieb medzi podnikmi a cloudových služieb, ktoré umožňujú používateľom nahrávať obsah na súkromné účely, ako sú napríklad kybernetické úložiská alebo elektronické trhoviská, ktorých hlavnou činnosťou je online maloobchodný predaj, a ktoré neposkytujú prístup k obsahu chránenému autorskými právami (napr. emailové služby). Z vymedzenia poskytovateľa online služieb zdieľania obsahu by mali byť vylúčení aj poskytovatelia služieb, ako sú platformy na vývoj a spoločné využívanie softvéru s otvoreným zdrojovým kódom, neziskové vedecké alebo vzdelávacie úložiská, ako aj neziskové online encyklopédie (napr. Wikipédia)

neoprávnene⁴⁴⁶, teda bez predošlého súhlasu nositeľa práv k chránenému dielu v zmysle čl. 3 ods. 1 Smernice Infosoc. Pre takéto prípady potom samotná Smernica DSM v ods.62 recitálu dopĺňa, že *v záujme zaistenia vysokej úrovne ochrany autorských práv by sa mechanizmus oslobodenia od zodpovednosti stanovený v tejto smernici nemal uplatňovať na poskytovateľov služieb, ktorých hlavným účelom je vykonávať alebo uľahčovať porušovanie autorských práv*, teda pirátske webové stránky. Tu treba potom venovať pozornosť tomu, či predmetná cloudová služba napríklad je založená na princípe peer-to-peer a protokole bittorrent, ktoré môžu šírenie nelegálneho obsahu uľahčiť.⁴⁴⁷

V nadväznosti na koncepciu našich tvrdení o tom, že cloudová služba potom môže spadať aj pod režim čl. 17 Smernice DSM, je potrebné skúmať či služba poskytovala prístup k dielam chránených autorských právom v rozpore s čl. 3 ods. 1 Smernice Infosoc. Tu bude potom nutné skúmať, či išlo o verejný prenos a nevyhnutné určiť dva definičné prvky, ktorými sú samotný „prenos“ diela a prítomnosť verejnosti.

Treba si uvedomiť, že k porušeniu autorského práva bez predošlého získania súhlasu autora na verejný prenos v zmysle čl. 3 ods. 1 Smernice Infosoc nedôjde až stiahnutím, teda uskutočnením prenosu koncovými používateľmi, ale už vtedy ako toto dielo bolo sprístupnené na platforme, nezávisle od skutočnosti, či a kedy došlo k skutočnému prenosu, teda sledovaniu koncovým používateľom⁴⁴⁸ a zároveň bolo dielo prístupné verejnosti. Prístupnosť verejnosti pritom zahŕňa požiadavku prenosu určeného neurčitému, ale dost významnému počtu potenciálnych adresátov a dostupnosť stránky, na ktorej

⁴⁴⁶Pozri rozsudok Súdneho dvora EÚ zo dňa 27.03.2014 vo veci C-314/12, UPC Telekabel Wien GmbH proti Constantin Film Verleih GmbH. K tomuto ako príklad možno uviesť aj súdne konanie, ktoré prebiehalo v Nemecku kde bola žalovaná spoločnosť, ktorá prevádzkovala cloudovú službu pod názvom Openload, súd definitívne rozhodol, že išlo o porušenie autorských práv. Súdom v danej veci bolo nariadené aby služby pod obchodnými názvami Openload, Streamango, Rapidvideo ukončili svoju činnosť

⁴⁴⁷Pojem peer-to-peer značí, že ide o decentralizovanú podobu siete založenej na princípe počítač/server a bittorrent je internetový protokol, ktorý poskytuje rýchly prenos veľkých súborov. Pozri bližšie návrhy generálneho advokáta Macieja Szpunara vo veci C-610/15, StichtingBrein proti Ziggo BV, XS4ALL Internet BV, z 08.02.2017, body 20 až 24

⁴⁴⁸ Pozri rozsudok Súdneho dvora EÚ zo dňa 13.02.2014 vo veci C-466/12, Nils Svensson a i. proti Retriever Sverige AB, bod 19

bolo zverejnené, pričom druhé kritérium je zvyčajne splnené pre dostupnosť všetkým užívateľom internetu.⁴⁴⁹

Ak sme už v úvode tejto kapitoly spomínali vymedzenie v zmysle čl. 2 ods. 6 Smernice DSM, jedným z hlavných znakov PSSOO je, že takýto poskytovateľ služby prevádzkuje službu, ktorej hlavným účelom alebo aspoň jedným z hlavných účelov je uchovávanie veľkého počtu chránených diel. Aby služba mohla byť podriadená v zmysle čl. 17 Smernice DSM, jedným z rozhodujúcich kritérií aj v zmysle ods. 62 recitálu Smernice DSM bude posúdenie konkurencie online služby s ostatnými službami v súvislosti so uchovávaním diel a nahrávaním týchto diel používateľmi online platforiem pre ďalší okruh. To znamená, že čl. 17 v spojení s ods. 62 recitálu Smernice DSM sa nebude zameriavať iba na najväčších poskytovateľov služieb zdieľaného obsahu, ale pri posúdení či takýto subjekt spadá pod definíciu PSSOO sa bude skúmať aj jeho pôsobnosť v určitom segmente chránených diel.⁴⁵⁰

Čo sa týka posúdenia kritéria veľkého počtu uchovávaných diel, ktoré sú predmetom ochrany, je nutné podrobiť naše skúmanie najmä tomu, či je možno očakávať spravodlivo od určitého poskytovateľa online služby, že aj spracúva v porovnaní s inými subjektmi, veľký počet chránených diel.⁴⁵¹ Skúmanie týchto podmienok treba podrobiť v zmysle ods. 63 recitálu Smernice DMS, podľa ktorej by posúdenie určitého subjektu PSSOO v zmysle podmienky uchovávania veľkého počtu predmetov ochrany tak, *žeby sa toto posúdenie malo vykonávať individuálne a malo by zohľadniť kombináciu prvkov, ako je cieľová skupina služby a počet súborov obsahu chráneného autorským právom, ktoré nahrali používatelia služby.*⁴⁵² Z toho vyplýva, že by posudzovaní subjektu v zmysle ods. 63 recitálu

⁴⁴⁹Odkaz na poznámku 16, bod 22

⁴⁵⁰Napríklad pri audiovizuálnych dielach to bude YouTube, zvukové diela Spotify

⁴⁵¹ Pozri bližšie návrh Nariadenia o jednotnom trhu s digitálnymi službami (akt o digitálnych službách) a o zmene Smernice 2000/31ES ,15.12.2020, s. 3. Za veľký počet príjemcov platforiem treba brať publikum v rozsahu aspoň 45 miliónov príjemcov služby.

⁴⁵²Napríklad ak podriadime takémuto prieskumu službu YouTube, táto bude spĺňať naplnenie tejto požiadavky v zmysle Smernice DSM, teda bude PSSOO zodpovednou v zmysle čl. 17. Podľa prieskumov v roku 2019, celkový počet aktívnych užívateľov za mesiac je 1,9 miliárd, celkový počet aktívnych užívateľov za deň je 30 miliónov a počet videí pozretých za deň je 5 miliárd, pričom na YouTube je užívateľmi nahratý chránený obsah v rozsahu 400 hodín za minútu.

Smernice DSM treba zvoliť dva prístupy, ktoré ale budú vzájomne prepojené. Jednak bude potrebné zohľadňovať, či určitá platforma sústreďuje vyšší počet určitého publika, ktoré sa môže k obsahu chráneného autorským právom dostať a po druhé bude potrebné preskúmať počet súborov, ktoré možno podriaďiť pod ochranu autorským právom.⁴⁵³Tu je však nevyhnutné, podľa nášho názoru skúmať len diela, na ktoré sa vzťahuje podmienka nutnosti súhlasu v zmysle čl. 3 ods. 1 Smernice Infosoc na verejný prenos, čomu sme venovali už vyššie pri riešení problematiky cloudových služieb.⁴⁵⁴

Ďalej v rámci určenia vzniku zodpovednosti tej, ktorej platformy bude potrebné skúmať, či chránené diela boli na určitej platforme kategorizované alebo či za cieľom pritiahnutia väčšieho počtu užívateľov bol takýto obsah cielene propagovaný. O kategorizácii možno hovoriť vtedy, ak je určitá platforma zosúladená prostredníctvom indexovania alebo zostavenia zoznamu súborov na uvedených platformách, ktoré užívateľom tejto platformy umožňujú chránené diela čo svedčí o aktívnej úlohe PSSOO voči chránenému obsahu. Zároveň v súčinnosti bude potrebné analyzovať aj to v akej miere boli samotné diela chránené autorským právom propagované na samotnej platforme. V zmysle ods. 62 recitálu Smernice DSM musí ísť o takú propagáciu, ktorá je mierená na určité publikum s cieľom získať ešte širšie publikum.

Posledným faktorom pre posúdenie toho, či ide o PSSOO v kontexte Smernice DMS, je zistenie, či táto platforma vykazuje zo svojej činnosti zisk, v zmysle ods. 62 recitálu Smernice DMS. V kontexte rozhodovacej praxe Súdneho dvora EÚ možno povedať, že pre účely využitia zodpovednosti v kontexte čl. 17 Smernice DSM nebude rozhodné, či platforma generuje svoj zisk z obsahu, ktorý naň nahráli používatelia, ale stačí, že svoje zisky vykazuje z reklamy tým, že disponuje širokým spektrom užívateľov a zároveň tým treba koncových

⁴⁵³Tu by bolo správne aj pri transpozícií Smernice DSM do slovenského právneho poriadku určiť hranicu počtu príjemcov, ktorú musí platforma prekročiť, aby zodpovedala PSSOO v zmysle čl. 17 a zároveň splnila definičný rámec PSSOO v zmysle Smernice DSM. Možno povedať, že čím nižšia táto hranica bude, tým pokryje širšiu skupinu poskytovateľov online služieb.

⁴⁵⁴Na vysvetlenie treba uviesť, že zodpovednosti v zmysle čl. 17 Smernice DSM nebude podliehať taký poskytovateľ online služieb zdieľaného obsahu, ktorý združuje napríklad iba voľné diela alebo diela na podklade zákonných licencií na ktoré nie je potrebné dávať súhlas nositeľa autorského práva na ďalší verejný prenos.

spotrebiteľov, ktorí uvedenú reklamu pri využívaní danej platformy môžu vidieť.⁴⁵⁵ Možno tak povedať, že judikatúra Súdneho dvora tvorila v neposlednom rade aj výkladový základ pre doplnenie spomínaného ods. 62 recitálu Smernice DMS v tom zmysle, že výnimky pre posúdenie toho, či určitý subjekt bude PSSOO podľa Smernice DMS, sa automaticky vylučujú, ak subjekt, ktorý je prevádzkovateľom platformy vedel, že môže sprístupňovať obsah, ktorý je chránený autorským právom a bol nahraný nezákonne, ide o tzv. pirátske platformy.⁴⁵⁶

4. Konštrukcia zodpovednosti v zmysle čl. 17 Smernice DMS a možnosti liberácie

Ak sme už extenzívnym výkladom odpovedali na otázky toho kedy podľa Smernice DSM určitý subjekt možno považovať za PSSOO, potom v záverečnej kapitole musíme vyriešiť koncepciu zodpovednosti, ktorá sa naň v zmysle čl. 17 Smernice DMS bude aplikovať.

Vo vzťahu k samotným subjektom, ktorými budú porušovatelia, v prípade uplatnenia čl. 17 PSSOO. Treba povedať, že výkladom čl. 17 Smernice DSM vo všetkých jeho odsekoch môžeme dospieť k záveru, že ide o koncepciu zodpovednosti založenú na objektívnom princípe s pričítateľným subjektívnym prvkom. Ak si to rozoberieme, účelom samotnej Smernice DMS je prispieť k rozvoju jednotného digitálneho trhu, preto podmienky, ktoré stanovuje vo svojom článku majú viesť najmä k všeobecnej prevenčnej povinnosti. To znamená, že poskytovatelia služieb by mali v prvom rade dbať sami na to, aby nedochádzalo k porušeniu práv nositeľoch chránených diel.

V závislosti od uvedeného je preto legitímne očakávať, že pravidlá vzniku zodpovednosti PSSOO budú nastavené na objektívnom princípe, teda PSSOO budú zodpovedať aj za konanie, ktoré sami nezavinili. Pre vznik zodpovednosti nebude potrebné preukazovať či vedeli o tom, že dielo, ktoré sa nachádza na

⁴⁵⁵Pozri rozsudok Súdneho dvora EÚ zo dňa 09.01.2014 vo veci C-610/15, Stichting Brein proti Ziggo BV, XS4ALL Internet BV, bod 46

⁴⁵⁶ Podklad tvorí napr. rozsudok Súdneho dvora EÚ zo dňa 09.01.2014 vo veci C-610/15, Stichting Brein proti Ziggo BV, XS4ALL Internet BV

platforme bez predošlého súhlasu autora v zmysle čl. 3 ods. 1 a 2 Smernice Infosoc bolo nahraté nezákonne. Pre vznik zodpovednosti bude stačiť, že Smernica DSM určitý subjekt považuje za PSSOO a že tento vykonáva úkon verejného prenosu v zmysle čl. 17 ods. 1 Smernice DSM. V zmysle judikatúry Súdneho dvora a výkladu čl. 17 treba povedať, že ak k dielu PSSOO platne neuzavrie licenčnú zmluvu od autora, PSSOO bude zodpovedať už zverejnením diela jeho používateľom na platforme PSSOO. Na vznik zodpovednosti PSSOO v prípade úkonov verejného prenosu teda stačí dostupnosť diela verejnosti, to znamená, že k porušeniu autorského práva bez predošlého získania súhlasu autora na verejný prenos a sprístupňovanie diela zmysle čl. 3 ods. 1 Smernice nedôjde až stiahnutím, teda uskutočnením prenosu alebo stiahnutím koncovými používateľmi, ale už vtedy ak toto dielo bolo sprístupnené na online platforme, nezávisle od skutočnosti, či a kedy došlo k skutočnému prenosu, teda sledovaniu koncovým používateľom.⁴⁵⁷

Pod verejnosťou, ktorej je predmetný prenos určený, treba v zmysle článku 11 bis 1 Bernského dohovoru považovať stále „novú verejnosť“. V súvislosti s uvedeným treba deklarovať, že aj výklad subjektu, ktorý je v zmysle čl. 2 ods. 6 považovaný za PSSOO smeruje k tomu, že okrem uchovávanía veľkého počtu chránených diel na platformách, sú tieto aj dostupné verejnosti, to znamená že publikum, ktoré sa k obsahu voľne môže dostať je nešpecifikované. Pri uplatnení kritéria novej verejnosti treba brať do úvahy, že ak nebolo pri úkone verejného prenosu zohľadnené uzavretie licenčnej zmluvy, a teda poskytnutie súhlasu v zmysle čl. 3 ods. 1 a 2 Smernice Infosoc automaticky, aplikuje sa priama zodpovednosť v zmysle čl. 17 ak nie je vylúčená v intenciách čl. 17 ods. 3, 4 a 7 Smernice DSM.

Keďže závery, ktoré sme urobili vyššie majú viesť PSSOO k všeobecnej prevenčnej povinnosti a k snahe pohotového prístupu k ochrane práv tvorcov chránených diel, protiprávne konanie nastáva už pri uložení diela na platforme. Príčinnú súvislosť medzi konaním a následkom netreba preukazovať. Následkom zanedbania PSSOO v kontexte Smernice DSM bude totiž porušenie práv autorov chránených diel, čo je v priamom rozpore s jej cieľmi, to znamená

⁴⁵⁷Pozri rozsudok Súdneho dvora EÚ zo dňa 13.02.2014 vo veci C-466/12, Nils Svensson a i. proti Retriever Sverige AB, bod 19

maximálnej možnej miery ochrany a právnej istoty autov týchto chránených diel, a preto príde automaticky k aplikácii článku 17 Smernice DSM. Tieto závery nás vedú k tomu, že zodpovednosť je preto nastavená na objektívnom princípe. Samozrejme ak aj tvrdíme, že samotný čl. 17 Smernice DSM zakladá objektívnu zodpovednosť, nie je správne tvrdiť, že ide o absolútnu teóriu objektívnej zodpovednosti v autorskom práve. Povaha čl. 17 ods. 4 Smernice DSM liberáciu pripúšťa. Pre uplatnenie liberácie je z pohľadu PSSOO potrebné preukázanie troch kvalifikačných znakov. Prvým je preukázanie toho, že sa snažili o získanie súhlasu na úkon verejného prenosu diela v zmysle čl. 3 ods. 1 a 2 Smernice Infosoc. Ak napríklad takýto súhlas od autora poskytovateľ tejto služby nedostal, resp. zistil, že dielo, ktoré bolo užívateľom jeho platformy nezákonne na túto platformu nahraté, je potrebné pre splnenie druhej podmienky toto dielo zablokovať, odstrániť alebo minimálne podľa nášho predošlého výkladu znemožniť jeho dostupnosť verejnosti. Zároveň sa ako znak tretej podmienky vyžaduje rýchlosť a predchádzanie takýmto situáciám, čím sa opäť vraciame do režimu všeobecnej prevenčnej povinnosti, ktorej dosiahnutie si Smernica DSM kladie za cieľ.

V neposlednom rade je pri určovaní toho či je alebo nie je liberácia prípustná potrebné zohľadniť zásadu proporcionality. Výklad proporcionality v zmysle čl. 17 ods. 5 Smernice DSM treba podľa nášho názoru však stále podrobiť skúmaniu s ohľadom na veľkosť a skúsenosti PSSOO. To znamená, že liberáciu bude ťažšie uplatniť vtedy ak ide o platformu, ktorá na trhu pôsobí dlhšie a má obrovské množstvo používateľov. Na druhej strane je však legitímne očakávať, že poskytovateľ takejto služby vyvinie väčšiu snahu zdokonaľiť svoje nástroje na zabezpečenie všeobecnej prevenčnej povinnosti s cieľom vyhnúť sa zodpovednosti v kontexte Smernice DSM. S ohľadom na finančný zisk takýchto platforiem a zachovanie svojho postavenia na jednotnom digitálnom trhu budú PSSOO nútení k zvoleniu takejto stratégie, čo v neposlednom rade plní účel čl. 17 ako aj samotnej Smernice DSM.

5. Možnosti získania súhlasu od nositeľov autorských práv k dielam s ohľadom na čl. 17 Smernice DSM

Ešte pred samotnou liberáciou, ktorú si môžu PSSOO uplatniť podľa čl.17 ods.4 Smernice DSM, je možné vyhnúť sa priamej zodpovednosti prostredníctvom autorizácie resp. súhlasu nositeľa autorských práv k dielam, ako to aj vyplýva z čl.17 ods.1 Smernice DSM „*Poskytovateľ online služieb zdieľania obsahu preto získa súhlas od nositeľov práv uvedený v článku 3 ods. 1 a 2 smernice 2001/29/ES, napríklad uzavretím licenčnej zmluvy, s cieľom verejne prenášať alebo sprístupniť verejnosti diela alebo iné predmety ochrany.*“ Smernica tu len príkladom uvádza využitie licenčnej zmluvy, avšak nie sú vylúčené ani iné spôsoby získania autorizácie.

Vzhľadom na legislatívny návrh Smernice DSM, ktorý prioritizuje využitie autorizácie vo forme licenčnej zmluvy a taktiež aj na ods. 61 recitálu Smernice DSM v ktorom sa uvádza, že „*je dôležité podporovať rozvoj trhu s licenciami medzi nositeľmi práv a poskytovateľmi online služieb zdieľania obsahu*“, by sa pozornosť PSSOO mala skôr upriamiť na efektívne získanie súhlasu nositeľov práv, ako na splnenie podmienok pre liberáciu. V konečnom dôsledku by uzatvorenie licenčnej zmluvy nemalo byť samozrejmosťou PSSOO voči nositeľom práv, keďže v závere ods. 61 recitálu Smernice DSM je uvedené, že „*uvedené ustanovenia by nemali mať vplyv na zmluvnú slobodu, nositelia práv by nemali byť povinní udeľovať súhlas ani uzatvárať licenčné zmluvy.*“ Nositelia práv však môžu v určitých prípadoch napríklad udeliť súhlas s používaním svojho obsahu v určitých službách výmenou za propagačné činnosti alebo údaje. Na základe licencie Creative Commons môžu súhlas udeliť aj bezodplatne a to taktiež aj vtedy, ak nositelia práv nahrajú alebo zdieľajú vlastný obsah v online službách zdieľania obsahu.⁴⁵⁸

Štandardný mechanizmus na udelenie súhlasu, ktorý je uvedený v Smernici DSM, je vo forme priamej licencie s výlučným právom udeleným PSSOO, pričom tieto povolenia je potrebné aplikovať aj na úkony, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti čl.3 Smernice Infosoc, keď nekonajú na komerčnom

⁴⁵⁸ Bližšie k získavaniu súhlasu pozri: OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE EMPTÝ: Usmernenia k článku 17 smernice (EÚ) 2019/790 o autorskom práve na digitálnom jednotnom trhu. [online]. 2021. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:52021DC0288#footnote12>>

základe alebo ak ich činnosť nevytvára významne príjmy. V licenčnej zmluve by okrem iného malo byť bližšie špecifikované predmetné právo, ktorým sa má zmluva riadiť a taktiež je potrebné zohľadniť aj čl. 18 Smernice DSM, ktorý poukazuje na zásadu primeranej a proporcionálnej odmeny. Táto zásada má za cieľ posilniť postavenie autorov v zmluvných vzťahoch a znížiť rozdiely vo vyjednávacej sile pri uzatváraní zmlúv a to tak, že v prípade ak pôvodná dohodnutá licenčná odmena vzhľadom na neskoršie masívne použitie diela a zisky z toho plynúce bude príliš nízka, tak členské štáty môžu pre autorov a výkonných umelcov zaviesť právo požadovať dodatočnú odmenu. V závere je potrebné taktiež zohľadniť ods. 69 recitálu Smernice DSM, v ktorom je uvedené, že *„Ak nositelia práv výslovne povolili používateľom nahrávať a sprístupňovať diela alebo iné predmety ochrany prostredníctvom online služby zdieľania obsahu, úkon verejného prenosu zo strany poskytovateľa služby je povolený v rámci súhlasu udeleného nositeľmi práv. Nemala by však existovať domnienka v prospech poskytovateľov online služieb zdieľania obsahu, že ich používatelia vysporiadali všetky príslušné práva.“*

Okrem priamej licencie vo forme Licenčnej zmluvy, nie je vylúčené využiť aj inú formu autorizácie a to napríklad kolektívne licencie. Kolektívne licencie môžu byť použité v rôznych prevedeniach, môžeme tu hovoriť o dobrovoľnej kolektívnej licencií, hromadnej kolektívnej licenčnej zmluve či povinnej kolektívnej správe.

Pri dobrovoľných kolektívnych licenciách je nevyhnutné zohľadniť aj ustanovenia Smernice 2014/26/EÚ o kolektívnej správe autorských práv a práv súvisiacich s autorským právom a o poskytovaní multiteritoriálnych licencií na práva na hudobné diela na online využívanie na vnútornom trhu (*ďalej v texte len „Smernica CDM“*), ktorá zakladá pre organizáciu kolektívnej správy v prostredí EÚ osobitný režim v prípade, ak spravuje práva autorov na hudobné diela určené na online použitie na viacerých územiach, pričom na tento spôsob správy využíva tzv. multiteritoriálnu licenciou⁴⁵⁹. Nevýhodou tejto úpravy je to, že je možné ju aplikovať len na online hudobné diela, pričom za ďalšiu nevýhodu dobrovoľnej kolektívnej licencie v súvislosti s čl. 17 Smernice DSM považujeme najmä jej nemožnosť pokryť nečlenov organizácie kolektívnej

⁴⁵⁹ „multiteritoriálna licencia“ je licencia, ktorá sa vzťahuje na územie viac než jedného členského štátu

správy, pričom z tohto dôvodu by PSSOO bola priamo zodpovedná za prenos obsahu verejnosti takýchto diel, čo v tomto prípade nepovažujeme za vhodne zvolenú formu udeľovania licencií.

Následne môžeme zvážiť použitie hromadnej kolektívnej licenčnej zmluvy na ktorú poukazuje aj ods. 44 recitálu Smernice DSM, pričom tento spôsob licencie *„umožňuje organizácii kolektívnej správy, aby poskytovala licencie ako kolektívny licenčný orgán v mene nositeľov práv bez ohľadu na to, či tým danú organizáciu poverili.“* Systém použitia rozšírených kolektívnych licencií je už v dnešnej dobe používaný vo viacerých krajinách ako napríklad Švédsko či Veľká Británia⁴⁶⁰, ktoré môžu byť pre ostatné štáty inšpiráciou pre správnu formu aplikácie takejto autorizácie. Pokiaľ chceme uplatniť článok 12 Smernice DSM, ktorý upravuje podmienky použitia rozšírenej hromadnej licenčnej zmluvy, tak je potrebné, aby konkrétna organizácia bola organizáciou kolektívnej správy⁴⁶¹, pre ktorú platia vnútroštátne pravidlá, ktorými sa implementuje Smernica CDM⁴⁶².

Okrem tejto podmienky je nevyhnutné, aby pri použití rozšírenej hromadnej licencie boli splnené aj ďalšie podmienky uvedené v článku 12 ods. 3 Smernice DSM, a to požiadavka reprezentatívnosti organizácie kolektívnej správy, následne je to povinnosť organizácie kolektívnej správy rovnako zaobchádzať tak so zastúpenými ako aj s nezastúpenými nositeľmi práv, pričom nezastúpením držiteľov práv musí byť poskytnutá možnosť kedykoľvek efektívne zo systému odstúpiť a zavádzajú sa aj primerané propagačné opatrenia, ktoré zakladajú pre organizáciu kolektívnej správy informačnú povinnosť voči nositeľom práv, ako to vypláva aj z ods.48 recitálu Smernice DSM, tak *„propagačné opatrenia by mali byť účinné počas celého obdobia trvania licencie a nemali by zahŕňať ukladanie neprimeraného administratívneho zaťaženia pre používateľov, organizácie kolektívnej správy alebo nositeľov práv, a bez nutnosti individuálne informovať každého nositeľa práv.“* K zavedenie informačnej

⁴⁶⁰ znenie právnej úpravy rozšíreného kolektívneho licencovania vo Veľkej Británii. [online] 2021. Dostuné na internete: <https://www-legislation-gov-uk.translate.google/ukxi/2014/2588/regulation/4?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=sk&_x_tr_hl=sk&_x_tr_pto=nui,elem,sc>

⁴⁶¹ definícia „organizácie kolektívnej správy“ sa nachádza v čl. 3 písm. a) Smernice CDM

⁴⁶² bližšie pozri ods. 49 recitálu Smernice DSM

povinnosti značne napomohol rozsudok Súdneho dvora EÚ, ktorý v bode 38 uviedol, že „konkrétne musí byť každý autor skutočne informovaný o budúcom využití svojho diela tretou osobou a o prostriedkoch, ktoré má k dispozícii, s cieľom zakázať ho, ak to bude považovať za potrebné“⁴⁶³.

Použitie rozšírenej hromadnej licenčnej zmluvy s ohľadom na článok 17 Smernice DSM, považujeme za vhodnejšiu formu, ako použitie dobrovoľnej kolektívnej licencie, a to najmä z toho dôvodu, že sa vzťahuje aj na autorov, ktorí neuzatvorili s organizáciou kolektívnej správy zmluvu o zastupovaní a taktiež sme toho názoru, že táto forma autorizácie bude spĺňať aj požiadavku uplatnenia, len na presne definované oblasti použitia, ako si to vyžaduje článok 17 Smernice DSM. Sporným je tu však to, že článok 12 Smernice DSM nehovorí o celoeurópskej licencií, ale len o dobrovoľnej územnej kolektívnej licencií, čo môže viesť k fragmentácii a nie k integrácii v EÚ a zároveň potrebná miera reprezentatívnosti, ktorú má organizácia kolektívnej správy spĺňať môže spôsobiť neočakávané problémy pri jej dodržiavaní.

Ako poslednú možnosť uvedieme povinnú kolektívnu správu, ktorá sa od článku 12 Smernice DSM líši tým, že upúšťa od splnenia požiadaviek, ako je napríklad reprezentatívnosť, či možnosť nositeľa práv odstúpiť od takejto správy, pričom práve naopak zavádza pre nositeľov práv zákonnú povinnosť postúpiť alebo previesť výkon svojich práv na organizáciu kolektívnej správy, čo považujeme za najprísnejšiu formu kolektívnej správy, ku ktorej by sa mala pristúpiť až vtedy, keď nebude možné zvoliť iný efektívnejší spôsob autorizácie.

V EÚ pôsobí viac ako 250 organizácií kolektívnej správy, pričom v niektorých členských štátoch sú organizácie kolektívnej správy, ktoré spravujú práva viac ako jednej kategórie nositeľov práv, pričom existujú aj členské štáty v ktorých existujú konkurenčné organizácie kolektívnej správy, ktoré zastupujú rovnakú kategóriu nositeľov práv v tej istej krajine a to napríklad v Španielsku SGAE a DAMA upravujú práva autorov v audiovizuálnych dielach. Čiastka, ktorú ročne vyzbierajú organizácie kolektívnej správy v EÚ predstavuje približne 6

⁴⁶³ Pozri rozsudok Súdneho dvora EÚ zo dňa 16.11.2016 vo veci C-301/15, Marc Soulier a Sara Doke proti Premier ministre, Ministre de la Culture et de la Communication

miliárd EUR⁴⁶⁴, v tomto smere by sme sa chceli poukázať na nedostatočnú transparentnosť zo strany organizácií kolektívnej správy v súvislosti s prerozdeľovaním týchto financií na autorské honoráre autorom a taktiež aj nedostatočnú transparentnosť zo strany platforiem, pokiaľ ide o snahu organizácii kolektívnej správy vstúpiť do zmluvných rokovaní s PSSOO a dosiahnuť adekvátne monitorovanie dohôd uzatváraných s nositeľmi práv, na základe ktorých by dochádzalo k objektívnemu prerozdeľovaniu honorárov autorov. V závere len zhrnieme, že pokiaľ by organizácie kolektívnej správy boli schopné pokryť potrebné licenčné dohody, ktoré by reflektovali všetkých nositeľov práv, tak PSSOO by neboli nútení zohľadňovať preventívne opatrenia, ktoré sú uvedené v článku 17 ods. 4 písm. b) a c) Smernice DSM.

6. Záver

Pri analýze do problematiky zodpovednosti v zmysle Smernice DSM treba najmä zdôrazniť potrebu širšieho prehĺbenia povedomia samotných používateľov internetových služieb v súvislosti s ochranou diel na internete. Práve samotné služby online zdieľania obsahu a ich užívatelia v podobe širokej verejnosti sú prostriedkami na zabezpečenie širšieho prístupu ku kultúrnym a kreatívnym dielam. Cieľom úpravy je však zabezpečiť, aby tento proces kultúrneho zdieľania mohol pokračovať s väčšou právnou istotou a rešpektovaním práv držiteľov autorských práv, pričom ochrana duševného vlastníctva je potrebná práve na to, aby sa zabezpečilo uznávanie hodnôt a podpora inovácií, tvorivosti, investícií a tvorby obsahu.

Posilnením opatrení a zavedením priamej zodpovednosti u poskytovateľov online služieb zdieľaného obsahu musíme preto sledovať boj proti nezákonnému obsahu na internete. Potrebujeme podotknúť, že tieto ciele sa dajú dosiahnuť iba komplexným dialógom na úrovni všetkých členských štátov, ktoré v rámci svojich vnútroštátnych politík musia viesť svojich občanov k tomu, aby sa tejto úlohy zhostili a aby začali dodržiavať právom chránené záujmy nositeľov autorských práv, napríklad tým, že budú svedomito

⁴⁶⁴ Directive on collective management of copyright and related rights and multi-territorial licensing – frequently asked questions. [online]. 2014. Dostupné na internete: < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/MEMO_14_79>

nahlasovať protiprávne konanie iných subjektov alebo sami obmedzia využívanie neoprávnene získaného obsahu. Je už len na ďalšom postupe prevádzkovateľov online platforiem ako sa zhostia tejto úlohy.⁴⁶⁵ s cieľom zabezpečiť maximálnu úroveň právnej istoty.

V neposlednom rade má Smernica DSM za cieľ zvýšiť rovnováhu a transparentnosť v zmluvných vzťahoch medzi tvorcami obsahu, ktorými sú autori a výkonní umelci a ich výrobcami a vydavateľmi. V tomto smere zaviedla Smernica DSM päť rôznych opatrení, ktoré majú napomôcť k postaveniu autorov a výkonných umelcov. V stručnosti tu radíme zásada primeranej a proporcionálnej odmeny, povinnosť transparentnosti a to najmä s dôrazom na prístup k ďalším informáciám o využívaní diel a výkonov, následne je to mechanizmus úpravy zmluvy, ktorý ma dopomôcť k spravodlivému získaniu podielu zo zisku, ak sa pôvodne dohodnutá odmena stane neprimerane nízkou v porovnaní s úspechom práce autora či výkonu výkonného umelca. Mechanizmus zrušenia práv, ktorý umožní tvorcom vziať späť svoje práva, ak by dochádzalo k zneužívaniu ich diel či výkonov a ako posledný opatrením je zavedenie postupu na efektívnejšie riešenie sporov pre autorov či výkonných umelcov. Smernica DSM nevyrieši celkovú problematiku digitálne jednotného trhu, avšak sme toho názoru, že minimálne dopomôže k posilneniu postavenia nositeľov autorských práv na tomto trhu.

Mgr. Lukáš Macko

Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Kontakt na autora: lukas.macko@student.upjs.sk

Mgr. Renáta Romanová

Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Kontakt na autora: renata.romanova@student.upjs.sk

⁴⁶⁵Pozri k tomu Výbor pre priemysel, výskum a energetiku a Výbor pre vnútorný trh a ochranu spotrebiteľa. *Online platformách a jednotnom digitálnom trhu*. výskumná správa č. (2016/2276) . Brusel. 31.05.2017.

Použité zdroje ku kapitole

Odborné monografie a iné odborné knihy

1. BAČÁROVÁ, R. Zmluvné záväzky v autorskom práve. Bratislava: C.H.Beck, 2018, 256s.
2. LUBY, Š. AUTORSKÉ PRÁVO, Vydavateľstvo Slovenskej Akadémie Vied, Bratislava. 1962.
3. POLČÁK, R. Internet a proměny práva. 1 vyd. Praha: Auditorium, 2012.
4. VOJČÍK, P., et al. Právo duševného vlastníctva – 2 upr. vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk. 2014. 494 s.

Právne predpisy a návrhy EÚ

5. EURÓPSKA KOMISIA. „Digitálna agenda pre Európu“ : Oznámenie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu Hospodárskemu a Sociálnemu Výboru a Výboru Regiónov. Brusel, 26.10.2010.
6. Návrh Nariadenia o jednotnom trhu s digitálnymi službami (akt o digitálnych službách) a o zmene Smernice 2000/31ES ,15.12.2020.
7. Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2015/1535 EÚ ktorou sa stanovuje postup pri poskytovaní informácií v oblasti technických predpisov a pravidiel vzťahujúcich sa na služby informačnej spoločnosti z 09.09.2015
8. Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2019/790 o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom na digitálnom jednotnom trhu
9. Smernica Európskeho parlamentu a Rady z 22. mája 2001 o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti
10. Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2019/789 zo 17. apríla 2019, ktorou sa stanovujú pravidlá výkonu autorského práva a práv súvisiacich s autorským právom uplatniteľné na niektoré on-line vysielania vysielateľov a retransmisie televíznych a rozhlasových programov

Právne predpisy SR

11. Zákon Národného zhromaždenia Československej republiky č. 218/1926 Zb. o pôvodcovskom práve k dielam literárnym, umeleckým a fotografickým (o práve autorskom) z 24.11.1926
12. Zákon. č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon z 01.07.2015

Judikatúra

13. Návrhy generálneho advokáta Macieja Szpunara vo veci C-434/15, Asociación Profesional Elite Taxi proti Uber Systems Spain SL z 11.05.2017
14. Rozsudok Súdneho dvora EÚ zo dňa 16.11.2016 vo veci C-301/15, Marc Soulier a Sara Doke proti Premier ministre, Ministre de la Culture et de la Communication
15. Rozsudok Súdneho dvora EÚ zo dňa 27.03.2014 vo veci C-314/12, UPC Telekabel Wien GmbH proti Constantin Film Verleih GmbH
16. Rozsudok Súdneho dvora EÚ zo dňa 09.01.2014 vo veci C-610/15, Stichting Brein proti Ziggo BV, XS4ALL Internet BV
17. Rozsudok Súdneho dvora EÚ zo dňa 13.02.2014 vo veci C-466/12, Nils Svensson a i. proti Retriever Sverige AB

Internetové zdroje

18. Directive on collective management of copyright and related rights and multi-territorial licensing – frequently asked questions. [online]. 04.02.2014.
19. FERRI, F. The dark side(s) of the EU Directive on copyright and related rights in the Digital Single Market. In SpringerLink [online]. 16.11.2020.
20. HUSOVEC, M., QUINTAIS, J.P. How to License Article 17? Exploring the Implementation Options for the New EU Rules on Content-Sharing Platforms. In *GRUR International* [online]. 14.10.2019

21. HANUZ, B. Direct copyright liability as regulation of hosting platforms for the copyright-infringing content uploaded by their users: Quo vadis?. In Jipitec [online]. 2020.
22. KOEZE, E. The Virus Changed the Way We Internet. In *Nytimes.com*. [online]. 07.04.2020.
23. MORRENO, ROMERO, F. Upload filters and human rights: implementing Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market. In Taylor&Francis Online [online]. 17.03.2020.
24. ŠLIWKA, R. Poskytovateľ služieb zdieľania obsahu online podľa smernice (EÚ) 790/2019. *Revue pre právo a technológie* . [online]. 2020, č. 21
25. Výbor pre priemysel, výskum a energetiku a Výbor pre vnútorný trh a ochranu spotrebiteľa. *Online platformách a jednotnom digitálnom trhu*. výskumná správa č. (2016/2276) . Brusel. 31.05.2017.

